

36. KESKIVIIKKONA 22. MAALISKUUTA 2000

. kello 10

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ulkopuolella päiväjärjestyksen

1)	Hyvinvointiyhteiskunnan perusrakenteiden turvaaminen	858
	Välikysymys VK 1/2000 vp (Mauri Pekkarinen /kesk ym.)	
	Keskustelu	

Mietintöjen pöydällepano

2)	Lakialoite laiksi kansanedustajain eläkelain muuttamisesta.....	997
	Lakialoite LA 189/1999 vp (Antti Kalliomäki /sd ym.)	
	Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö StVM 5/2000 vp	
3)	Hallituksen esitys laiksi rintamasotilaseläkelain 9 a §:n muuttamisesta.....	997
	Hallituksen esitys HE 13/2000 vp	
	Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö StVM 6/2000 vp	

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimihuuto

Nimihuudossa merkitään täysistunnosta poissa oleviksi seuraavat edustajat:

Eero Akaan-Penttilä /kok
Janina Andersson /vihr
Merikukka Forsius /vihr

Nils-Anders Granvik /r
Leena-Kaisa Harkimo /kok
Satu Hassi /vihr
Ilkka Kanerva /kok
Seppo Kanerva /kok
Juha Karpio /kok
Marja-Leena Kemppainen /skl
Mari Kiviniemi /kesk
Katri Komi /kesk
Kalervo Kummola /kok
Seppo Lahtela /kesk

Reijo Laitinen /sd
 Suvi Lindén /kok
 Paavo Lipponen /sd
 Kari Myllyniemi /kesk
 Raimo Mähönen /sd
 Olli Nepponen /kok
 Lauri Oinonen /kesk
 Susanna Rahkonen /sd
 Aulis Ranta-Muotio /kesk
 Pauli Saapunki /kesk
 Matti Saarinen /sd
 Anni Sinnemäki /vihr
 Pentti Tiusanen /vas

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat seuraavat edustajat:

Pentti Tiusanen /vas
 Pauli Saapunki /kesk
 Ilkka Kanerva /kok
 Seppo Lahtela /kesk

Sairauspoissaolot

Merkittään, että puhemiesneuvosto on käsitellyt seuraavan ilmoituksen poissaolosta täysistunnosta sairauden vuoksi:

22.3. edustaja
 Paavo Lipponen /sd

Poissaololuvat

Merkittään, että puhemiesneuvosto on myöntänyt seuraavat luvat poissaoloon täysistunnosta muun syyn vuoksi:

22.3. edustaja
 Pauli Saapunki /kesk
 22.—24.3. edustajat
 Leena-Kaisa Harkimo /kok
 Katri Komi /kesk

ULKOPUOLELLA PÄIVÄJÄRJESTYKSEN ESITELTÄVÄT ASIAT:

1) Hyvinvointiyhteiskunnan perusrakenteiden turvaaminen

Keskustelu
 Välikysymys VK 1/2000 vp (Mauri Pekkarinen /kesk ym.)

Puhemies: Ulkopuolella päiväjärjestyksen annetaan vastaus ed. Pekkarisen ym. allekirjoittamaan välikysymykseen n:o 1 hyvinvointiyhteiskunnan perusrakenteiden turvaamisesta.

Sitten kun välikysymyksen johdosta käyty keskustelu on päättynyt, esitän eduskunnan hyväksyttäväksi työjärjestyksen 22 §:n 3 momentin mukaisen päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuodon. Niiden, jotka eivät hyväksy tällaista yksinkertaista päiväjärjestykseen siirtymistä, tulee työjärjestyksen 22 §:n 3 momentin mukaan jo keskustelun aikana tehdä ehdotus perustellun päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuodosta tai asian lähettämisestä valiokuntaan.

Keskustelu:

¹ **Peruspalveluministeri Eva Biaudet:** Arvoin puhemies! Vastauksena ed. Mauri Pekkarisen

Eduskuntatyöhön liittyvissä tehtävissä olevat edustajat

Merkittään, että puhemiesneuvosto on käsitellyt seuraavat ilmoitukset poissaolosta täysistunnosta eduskuntatyöhön liittyvän tehtävän vuoksi:

22.3. edustajat
 Eero Akaan-Penttilä /kok
 Ilkka Kanerva /kok
 Juha Karpio /kok
 Seppo Lahtela /kesk
 Reijo Laitinen /sd
 Raimo Mähönen /sd
 Olli Nepponen /kok
 Lauri Oinonen /kesk
 Aulis Ranta-Muotio /kesk
 Pentti Tiusanen /vas
 22. ja 23.3. edustaja
 Martti Tiuri /kok
 22.—24.3. edustajat
 Sauli Niinistö /kok
 Jouko Skinnari /sd

10 päivänä maaliskuuta 2000 lukemaan välikysymykseen esitän hallituksen puolesta seuraavaa.

Julkinen valta velvoitetaan uudessa perustuslaissa muun ohella edistämään työllisyyttä ja turvaamaan jokaiselle riittävä ... (Hälinää)

Puhemies (koputtaa): Anteeksi, ministeri. Arvoisa eduskunta, ministeri Biaudet vastaa välikysymykseen. Pyydän rauhoittumaan.

Puhuja: Kiitoksia. — Julkinen valta velvoitetaan uudessa perustuslaissa muun ohella edistämään työllisyyttä ja turvaamaan jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut. Julkinen valta, keskeisimmin valtio ja kunnat, on kokonaisuus, jonka tekoja kansalaiset myös arvioivat kokonaisuutena.

Palveluja tarvitsevan ihmisen kannalta ei ole mielekästä synnyttää vastakohta-asetelmia julkisen vallan eri osien kesken. Vain hyvällä yhteistyöllä voimme saada tuloksia aikaan. Julkisen vallan apua tarvitseva ja palveluja käyttävä kansalainen on oikeutettu tekemään johtopäätöksensä palveluista asuinseuduillaan ja kotikunnassaan saamiensa kokemusten nojalla.

Julkisen vallan voimavarakysymyksiäkin pitää arvioida kokonaisuutena. Maamme kokema syvä lama ja sen aiheuttama velkaantuneisuus vaikuttavat niin valtion kuin kuntien taloudenpiitoon edelleenkin. Valtion velka on nyt saatu hivenen alentumaan, mutta velanhoitomenot ovat vielä vuosien ajan varsin raskaat. Niihin liittyvät edellisten hallitusten toimeenpanemat menojen leikkaukset olivat vaikeita ratkaisuja. Niiden myötävaikutuksella on kuitenkin saatu aikaan käänne taloudessa. Talouskasvu jatkuu varsin vahvana. Uusia työpaikkoja syntyy vauhdilla. Julkisen sektorin velka suhteessa kokonaistuotantoon pienenee, ja kotitalouksien käytettävissä olevat tulot kasvavat.

Lama tuotti kunnille suuria vaikeuksia huolehtia riittävästä palveluista, ja taloudellinen epävakaus johti muun muassa siihen, että kunnat vähensivät henkilöstöä. Laitospaikkojen määrää supistettiin, mikä oli sinänsä palvelurakennemuutoksen tavoitteenakin. Kunnat eivät samalla kuitenkaan ohjanneet korvaavia resursseja avohoitoon, ja tästä kärsivät erityisesti mielenterveyspalvelut ja päihdehuolto.

Hallitus on tarttunut näihin epäkohtiin huolehtimalla valtionosuuksien tason pysyvyydestä kasvattamalla valtionosuuksien tasoa kolmen

seuraavan vuoden aikana sekä lisäämällä harkinnanvaraisia valtionosuuksia. Vaikeuksista huolimatta palvelujen alueellinen kattavuus on voitu säilyttää samalla, kun tuottavuus on lisääntynyt. Kuntien väliset erot ovat kaventuneet, ja kustannusten perusteella voidaan sanoa alueellisen tasa-arvon pikemminkin kasvaneen kuin vähenyneen.

Hallituksen harjoittaman politiikan avulla maan talous on saatu hyvään kuntoon. Väestön ikärakenteen muuttumisen takia hallituksen ensisijaisena tavoitteena on varmistaa, että sosiaali- ja terveydenhuollon infrastruktuuri säilyy elinvoimaisena. Hallitus tulee huolehtimaan siitä, että henkilöstön riittävyyden lisäksi huolehditaan sen ammattitaidosta sekä investoidaan uuteen teknologiaan.

Hallitusohjelman mukaan hallituksen sosiaalipolitiikan lähtökohtana on pohjoismaisen hyvinvointiyhteiskunnan säilyttäminen. Tavoitteena on kehittää yhteiskunta, joka takaa kaikille mahdollisuuden oman elämänsä hallintaan ja aktiiviseen osallistumiseen. Hallituksen keskeisenä painopistealueena on edistää toimia, joilla ehkäistään ja vähennetään vakavia köyhyysongelmia, syrjäytymistä ja huono-osaisuuden kasautumista. Hallituksen tavoitteena on turvata sosiaali- ja terveyspalvelujen laatu ja saatavuus koko maassa. Hallitusohjelmassa painotetaan sitä, että julkisen vallan järjestämisvastuulla olevien sosiaali- ja terveyspalvelujen on oltava kaikkien saatavilla ja ne tulee kustantaa pääosin verovaroin.

Ensimmäinen nelivuotiskautta 2000—2003 koskeva sosiaali- ja terveydenhuollon tavoite- ja toimintaohjelma hyväksyttiin valtioneuvostossa syksyllä 1999. Ohjelman tavoitteet ovat luonteeltaan suosituksia, joilla hallitus tehostaa ohjausta ja samalla sitoutuu omalta osaltaan sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämiseen. Ohjelman painopistealueita ovat hyvinvointia tukeva ympäristö, ongelmien estäminen ajoissa ja palvelujen toimivuuden parantaminen. Jotta kansalaisten terveys ja hyvinvointi voidaan turvata kaikkialla maassa tulevaisuudessakin, hallitus korostaa hallinnonalat ja erityisesti kuntarajat ylittävää yhteistyötä palvelujen tuottamisessa.

Kunnalliset sosiaali- ja terveyspalvelut rahoitetaan pääosin kuntien ja valtion verovaroin. Asiakasmaksujen osuus rahoituksesta on noin 10 prosenttia. Valtio osallistuu kunnallisten palvelujen tuottamisesta aiheutuvien käyttökustannus-

ten rahoittamiseen laskennallisella valtionosuudella. Nykyiseen laskennalliseen valtionosuusjärjestelmään siirryttäessä pyrittiin lisäämään kuntien kustannustietoisuutta ja päättäväisyyttä palvelujen järjestämisessä.

Hallitusohjelman mukaisesti kuntien valtionosuusjärjestelmä tarkistetaan vuoteen 2002 mennessä. Tähän liittyen sosiaali- ja terveysministeriön toimeksiannosta Stakesissa on meneillään laaja tutkimus sosiaali- ja terveyspalvelujen tarvetta kuvaavien määritysmekanismien selvittämiseksi. Tutkimustulosten perusteella on tarkoitus tarpeelliselta osin tarkistaa yksittäisiä määritysmekanismioita ja niiden painoarvoja.

Hallituksen tarkoituksena on varmistaa, että pienissäkin kunnissa palvelut voidaan turvata ilman, että yksittäinen kunta joutuu kohtuuttomiin taloudellisiin vaikeuksiin yksittäisen asiakkaan poikkeuksellisen suurten hoitokustannusten takia. Tähän liittyen vuosina 2000–2001 selvitetään erillisryhmien, kuten vaikeatauti- tai monivammaisten henkilöiden sekä mielenterveyspotilaiden, erityisen tuen tarpeet. Tässä yhteydessä otetaan huomioon erikoissairaanhoidon ja lastensuojelun suurten kustannusten tasausjärjestelmien kokemukset.

Arvoisa puhemies! Hallitus on tietoinen, että kuntien väliset erot ja samalla väestön eriarvoisuus palvelujen saannissa uhkaavat kasvaa kuntien erilaisen taloudellisen aseman ja muuttoliikkeestä johtuvan väestökehityksen johdosta. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto julkistaakin tänään Sosiaalibarometrin 2000, joka perustuu asiantuntijoiden arvioon hyvinvoinnista ja hyvinvointipalveluiden nykytilanteesta. Sosiaalibarometristä ilmenee, että vuodesta 95 jatkunut kuntien sosiaali- ja taloudellisen aseman heikkeneminen on muuttanut suuntaa 90-luvun lopulla. Suomalaisten hyvinvointi on kohentunut, mutta samalla on nähtävissä, että eräiden väestöryhmien asema on säilynyt ennallaan. Heikoimmassa asemassa ovat pitkäaikaistyöttömät sekä mielen-terveys- ja päihdeongelmaiset.

Väläkysymyksen perusteluissa todetaan, että eriarvoistumis- ja syrjäytymiskehitys on vakava ongelma myös kasvukeskuksissa eri kaupunginosien välillä. Paikallisen kehityksen suunta on myönteinen nyt myös niillä alueilla, joiden suhteellinen asema on 90-luvun kuluessa heikentynyt. Heikoimpienkin alueiden tilanne on kohenut vuokratilakantaan kohdistuvan peruskorjauksen ja erilaisten lähiöprojektien myötä.

Kunta voi omin valinnoin vaikuttaa hyvin paljon siihen, millaiset mahdollisuudet sillä on toteuttaa hyvää sosiaali- ja terveyspolitiikkaa. Eri-tyislainsäädäntö, joka velvoittaa kuntia hoitamaan sosiaali- ja terveyspalvelut, antaa kunnille varsin vapaat kädet palvelujen järjestämisessä hoitamalla toiminnan itse, sopimuksin yhdessä toisen kunnan tai kuntien kanssa tai hankkimalla ostopalveluja.

Yksi keskeisin pidemmän aikavälin muutostilanne suomalaisessa sosiaali- ja terveydenhuollossa on asiakaslähtöisyyden vahvistaminen. Ehkä selkein esimerkki asiakkaan aseman vahvistamisesta on nykyiseen pienten lasten hoitojärjestelmään sisältyvä vanhempien valinnan mahdollisuus, joka koostuu subjektiivisesta oikeudesta päivähoitopaikkaan ja sen vaihtoehtona lasten kotihoitoon ja yksityisen hoidon tuesta.

Pienten lasten hoitojärjestelmän toteutuksessa on onnistuttu siinä, että lähes poikkeuksetta kaikissa kunnissa pystytään tällä hetkellä tarjoamaan päivähoitopaikka kaikille tarvitsijoille. Lisäksi maksuton esiopetus toteutetaan kaikissa kunnissa viimeistään syksystä 2001 alkaen. Kun näiltä osin palvelujärjestelmä toimii hyvin, on valtiolla ja kunnilla mahdollisuus panostaa tulevaisuudessa erityistä huomiota vaativien palveluiden, kuten vanhustenhuollon ja mielenterveyspalvelujen, kehittämiseen ja parantamiseen.

Sosiaali- ja terveydenhuoltoa on 90-luvulla kehitetty periaatteena palvelurakenteen uudistaminen erityisesti laitoshoidon osuutta vähentämällä. Kun tämä uudistus sattui samaan aikaan vaikean taloudellisen laman kanssa, vaikeutui korvaavien vaihtoehtojen palvelumuotojen kehittäminen. Tästä ovat kärsineet erityisesti vanhustenhuolto ja mielenterveyspalvelut. Vanhustenhuollossa avopalvelujen määrä ei ole lisääntynyt tarvetta vastaavasti. Vanhustenhuollon kehittämistyön painopiste suunnataankin nyt ennalta ehkäiseviin työmuotoihin, muun muassa kotona asumista tukien, sekä palvelujen riittävyyteen ja laatuun.

Mielenterveyspalveluiden kehittämiseksi on sosiaali- ja terveysministeriössä vuodesta 92 ollut käynnissä Mielekäs elämä -ohjelma. Helmi-kuussa 2000 on valmistunut mielenterveyspalveluiden tilasta ja tulevaisuuden näkymistä selvitys, jonka pohjalta on laadittu toimenpide- ja kehittämisehdotuksia mielenterveyden avopalveluista, nuorten ja lasten palveluista sekä nuorten oikeuspsykiatriasta.

Terveiden tasa-arvo on 90-luvulla jonkin verran parantunut 80-lukuun verrattuna sukupuolten välisten ja alueellisten erojen suhteen. Huonoimmassa sosioekonomisessa asemassa olevien terveydentila on kuitenkin parantunut hitaammin kuin paremmin koulutettujen ja toimeentulevien. Kansanterveyden neuvottelukunta valmistelee parhaillaan uutta Terveystä kaikille 21-ohjelmaa, joka suuntaa terveystieteitä seuraavalle viidelletoista vuodelle painottuen terveyden edistämiseen. Eräs uuden ohjelman paino-alueista tulee olemaan terveyden tasa-arvon parantaminen. Tähän pyritään parantamalla terveyden suhteen huono-osaisimpien asemaa ja terveyden edellytyksiä. Sosiaali- ja terveystoimen lisäksi tässä työssä tarvitaan kaikkien sektoreiden aktiivista panosta. Kuntien ohella myös järjestöillä ja elinkeinoelämällä on tärkeä rooli.

Laadukkaiden sosiaali- ja terveyspalveluiden turvaaminen kaikille asuinpaikasta riippumatta edellyttää riittävää, hyvin koulutettua ja motivoitunutta henkilökuntaa. Tulevaisuudessa ehkä merkittävin haaste palvelujen varmistamisessa on riittävän työvoiman varmistaminen. Lääkärin poistamiseen on vaikutettu lisäämällä lääkärikoulutuksen aloituspaikkoja vuodesta 97 yli sadalla paikalla. Erikoislääkärin koulutuksen tehostamiseksi erityisvaltionosuusjärjestelmää uudistettiin tämän vuoden alusta, ja nykyään erikoistumiskoulutusta voidaan antaa yliopistosairaaloitten lisäksi myös keskus- ja aluesairaaloissa sekä terveyskeskuksissa.

Nykyisin sosiaali- ja terveydenhuollossa työssä olevan henkilöstön eläkkeelle siirtyminen nopeutuu huomattavasti kuluvan vuosikymmenen lopulla. Tähän on syytä varautua hyvissä ajoin. Määrällisen varautumisen lisäksi on syytä huolehtia siitä, että tällä hetkellä työssä olevan henkilöstön tietotaito saadaan säilymään työyhteisössä. Kunnat ovatkin lama-ajan supistusten jälkeen jonkin verran lisänneet sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstöä. Lähivuosien työvoimatarpeen tyydyttämiseksi kunnat voivat jo nyt panostamalla työolosuhteisiin lisätä tämän sektorin houkuttelevuutta työpaikkana.

Arvoisa puhemies! Valtioneuvoston hyväksymässä koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa vuosille 1999—2004 tavoitteena on tasa-arvoisen ja laadukkaan perusopetuksen mahdollistaminen maan eri osissa. Koulujen voimavarat ovat olleet niukkoja samanaikaisesti, kun kasvatustehtävä on vaikeutunut. Peruskou-

lun oppimistuloksien kehityksestä saadut arviot 90-luvulla osoittavat erojen kasvaneen erityisesti matematiikassa, luonnontieteissä, äidinkielenä ja vieraisissa kielissä.

Perusopetus on tasa-arvon toteutumisen lähtökohta ja jatko-opintojen perusta. Tärkeintä on, että opetuksen, oppimisen ja kasvatuksen tuloksissa ei ole perusopetuksen järjestäjästä ja koulusta riippuvia tasoeroja. Peruskoulua arvioidaan jatkuvasti.

Kunnat saavat vuonna 2001 valtionosuuksina lisää yli 700 miljoonaa markkaa koulutukseen. Koulutuksellisen tasa-arvon kannalta korostuu kunnallisten päättäjien vastuu opetukseen käytettävien voimavarojen turvaamisessa.

Maaseudun kouluverkon ylläpitämistä tuetaan niin, etteivät lasten ja nuorten koulumatkat tule kohtuuttoman pitkiksi. Valtioneuvoston hyväksymässä kehittämissuunnitelmassa on todettu, että haja-asutusalueiden laadukkaan kouluverkon säilyttämiseksi jatketaan kokeiluja hyvien mallien saamiseksi sekä tietotekniikan ja verkostoitumisen hyväksikäyttämiseksi pienissä kunnissa kouluissa. Peruskoulun opetusta ja alueellista kattavuutta kehitetään niin, että lähikoulu aina voi tarjota mahdollisuuden korkeatasoiseen ja monipuoliseen opetukseen. Peruskoulun uusittu opetussuunnitelma otetaan käyttöön esiopetuksen toimeenpanon jälkeen asteittain luvusta 2002—2003 alkaen.

Valtioneuvosto on asettanut tavoitteeksi tarjota kaikille peruskoulusta pääseville jatko-opintopaikan ja on varmistanut ammatillisen koulutuksen tarjonnan riittävyyden. Hallitus on sitoutunut turvaamaan opiskelijoiden oikeudet riittävään ja ammattitaitoiseen opetukseen ja ohjaukseen sekä turvalliseen opiskeluympäristöön.

Arvoisa puhemies! Hallituksen vastausta väliskysymykseen jatkaa alue- ja kuntaministeri Martti Korhonen.

Peruspalveluministeri Bjaudet'n vastaus on ruotsinkielisenä näin kuuluva:

Som svar på riksdagsledamot Mauri Pekkariens den 10 mars 2000 framställda interpellation får jag på regeringens vägnar anföra följande:

Enligt den nya grundlagen skall det allmänna bl.a. främja sysselsättningen samt tillförsäkra var och en tillräckliga social-, hälsovårds- och sjukvårdstjänster. Det allmänna — primärt staten och

kommunerna — är en helhet, vars handlingar medborgarna också bedömer som en helhet.

Med tanke på dem som behöver service är det inte meningsfullt att skapa motsatskonstellationer mellan de olika element som representerar det allmänna. Det är endast genom gott samarbete vi kan åstadkomma resultat. Medborgarna, som behöver det allmännas hjälp och använder dess service, har rätt att dra sina egna slutsatser om servicen utifrån de erfarenheter som de själva har gjort på sin boningsort och i sin hemkommun.

Också det allmännas resursfrågor måste bedömas i ett helhetsperspektiv. Den djupa recession som vårt land upplevde och den skuldsättning som recessionen orsakade påverkar alltjämt både statens och kommunernas hushållning. Man har nu lyckats minska statsskulden en aning, men skuldskötselutgifterna kommer ännu under många år framöver att vara betungande. De här till relaterade utgiftsnedskärningar som våra föregående regeringar verkställde innebar svåra beslut. Nedskärningarna har dock bidragit till åstadkommandet av en vändpunkt i ekonomin. Den ekonomiska tillväxten är fortfarande stark: nya arbetsplatser uppstår i rask takt, den officiella sektorns skuld i förhållande till totalproduktionen minskar och privathushållens disponibla inkomster ökar.

Recessionen innebar att kommunerna hade stora svårigheter att ombesörja tillräckliga tjänster, och den ekonomiska instabiliteten hade bl.a. som följd att kommunerna minskade antalet anställda. Antalet anstältsplatser reducerades, något som också var målsättningen för strukturomvandlingen gällande tjänsterna. Kommunerna styrde dock inte samtidigt ersättande resurser till den öppna vården, något som i första hand mentalvårdstjänsterna och missbrukarvården blev lidande på.

Regeringen har tagit itu med dessa missförhållanden genom att sörja för att nivån på statsandelarna kvarstått, genom att höja nivån för statsandelarna under de tre följande åren och genom att utöka de av prövning beroende statsandelarna. Trots svårigheten har tjänsternas regionala täckning kunnat bibehållas samtidigt som produktiviteten ökat. Skillnaderna mellan kommunerna har minskat och kostnadsmässigt framgår det att den regionala jämlikheten snarare har ökat än minskat.

Med hjälp av den politik som regeringen bedrivit har landets ekonomi bringats i gott skick. Till följd av att befolkningens åldersstruktur förändras är det regeringens primära mål att säkerställa en livskraftig infrastruktur i fråga om social- och hälsovården. Regeringen kommer att se till att personalresurserna är tillräckliga och att de anställda är yrkeskunniga. Investeringar i ny teknologi kommer också att göras.

Enligt regeringsprogrammet är utgångspunkten för regeringens socialpolitik att bevara det nordiska välfärdssamhället. Målet är ett samhälle som utvecklas och som garanterar var och en möjlighet att bemästra sitt eget liv och delta aktivt. Som regeringens viktigaste prioritetsområde framstår att främja åtgärder som förebygger och minskar allvarliga fattigdomsproblem, utslagning samt anhopningen av problem hos dem som har det sämre ställt. Regeringens mål är att kvaliteten på och tillgången till social- och hälsovårdstjänster tryggas i hela landet. I regeringsprogrammet betonas att de social- och hälsovårdstjänster som det allmänna ansvarar för skall vara tillgängliga för alla och att de huvudsakligen skall finansieras med skattemedel.

Det första mål- och verksamhetsprogrammet för social- och hälsovården gällande fyraårsperioden 2000—2003 godkändes i statsrådet hösten 1999. Målen i programmet är närmast rekommendationer, genom vilka regeringen effektiviserar styrningen och uttrycker sin avsikt att för egen del utveckla social- och hälsovården. Bland de prioritetsområden som ingår i programmet kan nämnas exempelvis en miljö som stöder välfärden, system genom vilka problem kan förhindras i tid och modeller som innebär en mer funktionsduglig service. För att medborgarnas hälsa och välfärd skall kunna tryggas i hela landet också i framtiden betonar regeringen vikten av samarbete mellan olika förvaltningsområden och över kommungränserna när det gäller producerandet av tjänster.

Den kommunala social- och hälsovårdsservicen finansieras huvudsakligen med kommunernas och statens skattemedel. Klientavgifternas andel av finansieringen är cirka 10 procent. Staten deltar med en kalkylerad statsandel i finansieringen av de driftskostnader som föranleds av produktionen av den kommunala servicen. Vid övergången till det nuvarande systemet med kalkylerade statsandelar var avsikten att utöka kom-

munernas kostnadsmedvetenhet och beslutanderätt när det gäller anordnandet av service.

Kommunernas statsandelssystem kommer i enlighet med regeringsprogrammet att ses över före år 2002. I anslutning till detta pågår för närvarande på uppdrag av social- och hälsovårdsministeriet i forsknings- och utvecklingscentralen för social- och hälsovården (Stakes) en omfattande undersökning för kartläggande av de faktorer som anger behovet av social- och hälsovårdsservice. Meningen är att man utifrån resultaten av undersökningen till nödvändiga delar skall se över de enskilda faktorerna och deras betydelse.

Regeringen har för avsikt att säkerställa att servicen kan tryggas också i små kommuner utan att någon enskild kommun råkar i orimliga ekonomiska svårigheter till följd av att vårdkostnaderna för en enskild klient är exceptionellt stora. I anslutning till detta utreds under åren 2000–2001 behovet av särskilt stöd när de gäller specialkategorier, exempelvis gravt handikappade och multihandikappade personer samt mentalvårdspatienter. I det sammanhanget beaktas bl.a. erfarenheterna av systemen med utjämning av stora kostnader inom den specialiserade sjukvården och barnskyddet.

Regeringen är medveten om att skillnaderna mellan kommunerna och även befolkningens ojämlika situation vad gäller tillgången till service hotar att öka som en följd av kommunernas olikartade ekonomiska ställning och av den befolkningsutveckling som beror på flyttningsrörelsen. Centralförbundet för socialskydd och hälsa har i dag publicerat Socialbarometer 2000, som baserar sig på olika experters bedömning av välfärden och välfärdsservicens nuvarande situation. Socialbarometern visar att den nedgång i kommunernas socioekonomiska ställning som har fortgått sedan 1995 har ändrat riktning i slutet av 1990-talet. Finländarnas välfärd har förbättrats, men samtidigt framgår det att vissa befolkningsgruppers situation inte har förändrats. Svårast är situationen för de långtidsarbetslösa samt dem som har psykiska problem eller missbrukarproblem.

I motiveringen till interpellationen konstateras att utvecklingen till interpellationen mot större ojämlikhet och utslagning är ett allvarligt problem också i olika stadsdelar i tillväxtcentra. Trenden i den lokala utvecklingen är nu positiv också inom de områden, vilkas relativa ställning har försvagats under 1990-talet. Situationen för t.o.m. de svagaste

områdena håller på att förbättras i och med den renovering av hyreshusbeståndet som är aktuell och tack vare olika förortsprojekt.

Kommunerna kan genom sina egna val i stor utsträckning påverka vilka möjligheter de har att föra en bra social- och hälsovårdspolitik. Den speciallagstiftning som förpliktar kommunerna att sköta social- och hälsovårdsservicen ger kommunerna relativt fria händer att anordna servicen. De kan härvid själva sörja för verksamheten eller ingå avtal med en eller flera andra kommuner. Ett tredje alternativ innebär att kommunerna köper servicen utifrån.

En central trend, som på längre sikt innebär förändringar för social- och hälsovården i Finland, är stärkandet av den klientorienterade dimensionen. Det kanske klaraste exemplet på hur klienternas ställning har stärkts är det nuvarande systemet som gäller vården av småbarn och ger föräldrarna en valmöjlighet bestående av subjektiv rätt till en dagvårdsplats och, alternativt, rätt till hemvårdsstöd och stöd för privat vård.

Vid realiseringen av systemet gällande vården av småbarn har man nått så långt att nästan alla kommuner för närvarande har möjlighet att erbjuda dagvårdsplats till alla som behöver en sådan. Dessutom införs avgiftsfri förskoleundervisning i alla kommuner senast hösten 2001. I och med att servicesystemet fungerar bra till dessa delar, har staten och kommunerna möjlighet att i framtiden satsa på att utveckla och förbättra äldreomsorgen och mentalvårdstjänsterna samt annan service som kräver särskild uppmärksamhet.

Social- och hälsovården har på 1990-talet utvecklats med sikte på en sådan revidering av servicestrukturen som i första hand innebär en minskning av anstaltsvårdens andel. Då denna reform tidsmässigt kom att sammanfalla med den svåra recessionen, försvårades utvecklandet av ersättande alternativa serviceformer. Framför allt äldreomsorgen och mentalvårdstjänsterna blev härvid lidande. I fråga om äldreomsorgen har servicen inom den öppna vården inte ökat kvantitativt i motsvarighet till behovet. Tyngdpunkten i arbetet för utvecklande av äldreomsorgen fokuseras därför nu på olika lösningar av förebyggande karaktär — bl.a. på system som stöder boende i det egna hemmet — samtidigt som det betonas att servicen måste räcka till och hålla god kvalitet.

För utvecklandet av mentalvårdstjänsterna har social- och hälsovårdsministeriet sedan 1998 drivit programmet "Ett meningsfullt liv". I februari 2000 blev en utredning över situationen gällande mentalvårdstjänsterna och över framtidsperspektiven för dessa tjänsters del färdig. På basis av utredningsarbetet har man gjort upp åtgärds- och utvecklingsförslag om öppen service inom mentalvården, service för barn och ungdomar samt rättspsykiatri gällande ungdomar.

På 1990-talet har jämlikheten i hälsoavseende vad gäller skillnaderna med avseende på kön och region i viss mån förbättrats jämfört med situationen på 1980-talet. Hälсотillståndet för dem som befinner sig i en sämre socioekonomisk ställning har förbättrats i långsammare takt än i fråga om dem som är bättre utbildade och har det bättre ställt. Folkhälsodelegationen bereder för närvarande ett nytt program "Hälsa för alla 21", som riktar in hälsopolitiken på de närmaste femton åren med fokus ställt framför allt på hälsofrämjandet. Ett av tyngdpunktsområdena i det nya programmet kommer att vara förbättrandet av jämlikheten i hälsofrågor. I detta syfte kommer man att försöka förbättra situationen och förutsättningarna för hälsa för dem som är sämst lotade i hälsoavseende. I detta arbete behövs inte bara social- och hälsovårdsväsendet, utan här krävs alla sektors aktiva medverkan. Vid sidan av kommunerna spelar också organisationerna och näringslivet en viktig roll i sammanhanget.

Ett trygghet av högklassiga social- och hälsovårdstjänster för alla oberoende av boningsort förutsätter att man har tillgång till tillräcklig, välutbildad och motiverad personal. Den måhända viktigaste utmaningen när det gäller säkerställandet av service är att ombesörja att arbetskraften räcker till. För att råda bot på läkarbristen har antalet nybörjarplatser inom läkarutbildningen sedan 1997 utökats med mer än hundra platser. För att effektivisera specialläkarutbildningen reviderades systemet med specialstatsandelar i början av detta år. Numera kan specialistutbildning ges inte bara vid universitetssjukhus, utan också vid central- och kretssjukhus samt vid hälsovårdscentraler.

Pensionsutvecklingen i fråga om dem som för närvarande är anställda inom social- och hälsovården kommer att accelerera betydligt i slutet av innevarande decennium. Detta är något som kräver förberedelser i god tid. Förutom den kvantitativa aspekten i sammanhanget är det skäl att sä-

kerställa att den nuvarande personalens kunnande kvarstår inom arbetsgemenskapen. Efter de nedskärningar som verkställdes under recessionen har kommunerna också i viss mån utökat personalen inom social- och hälsovården. I syfte att tillgodose behovet av arbetskraft under de närmaste åren kan kommunerna gärna redan nu satsa på arbetsmiljön och därmed förbättra social- och hälsovårdssektorns attraktivitet.

I den av statsrådet godkända utvecklingsplanen för utbildning och forskning för åren 1999—2004 är målet att möjliggöra en jämlik och högklassig, grundläggande utbildning i landets olika delar.

Skolornas resurser har varit knappa samtidigt som uppfostringsuppgiften har blivit svårare. Uppskattningarna om utvecklingen av inlärningsresultaten i grundskolan på 1990-talet visar att skillnaderna har ökat, särskilt när de gäller matematik, naturvetenskaper, modersmålet och främmande språk.

Den grundläggande utbildningen är utgångspunkt för jämlikheten och grund för de fortsatta studierna. Det viktigaste är att resultaten av undervisning, inlärning och fostran inte uppvisar sådana stora nivåskillnader som beror på utbildningsanordnaren och skolan. Grundskolan utvärderas fortlöpande.

År 2001 får kommunerna över 700 miljoner mark mera i statsandelar för utbildning. Med avseende på jämlikheten i fråga om utbildningen understryks de kommunala beslutsfattarnas ansvar för tryggheten av undervisningsresurserna.

Möjligheten att upprätthålla landsbygdens skolnät understöds så att barnens och ungdomarnas skolresor inte blir oskäligt långa. I den av statsrådet godkända utvecklingsplanen konstateras bland annat att försöken för att få fram bra modeller och göra det möjligt att utnyttja informationsteknik och nätbildning i de små skolorna fortsätts för att ett högklassigt skolnät skall kunna bevaras i glest bebyggda områden. Grundskolans undervisning och den regionala täckningen utvecklas så att närskolan alltid kan erbjuda en möjlighet till högstående och mångsidig undervisning. Grundskolans förnyade läroplan införs stegvis från och med läsåret 2002—2003 efter att förskoleundervisningen har verkställts.

Statsrådet har uppställt som mål att erbjuda alla som gått ut grundskolan möjligheter till fortsatta studier och har tryggt ett tillräckligt utbud av yrkesutbildning. Regeringen har förbundit sig

att trygga de studerandes rätt till tillräcklig och professionell undervisning och handledning samt till en trygg studiemiljö.

² Alue- ja kuntaministeri Martti Korhonen:

Arvoisa rouva puhemies! Kuntatalous on kokonaisuutena vahvistunut vuodesta 97. Kuntien ja kuntayhtymien vuosikate oli viime vuonna 8,5 miljardia markkaa. Vuosikate ei kuitenkaan riittänyt kattamaan nettoinvestointeja, joiden määrä oli noin 11 miljardia. Useimmat kunnat eivät kuitenkaan joutuneet ottamaan uutta velkaa investointien rahoittamiseksi. Vuosikatteen, nettoinvestointien ja velan kehityksen perusteella arviotuna kuntatalous on pysynyt vuodesta 98 lähtien vakaana. Vakauden paraneminen on perustunut erityisesti verotulojen, lähinnä yhteisöveron, kasvuun. Huomattava merkitys on ollut myös kuntien käyttötalouden säästötoimenpiteillä, mikä pitää myös huomata. Keskimääräinen kunnallisveroprosentti on koko maan tasolla lievästi kohonnut.

Kuntatalouden tilanne säilyy edellä kuvatun kaltaisena myös ensi vuonna. Tämän jälkeen kuntatalous kokonaistasolla vielä jonkin verran vahvistuu siten, että lainakanta alenee noin 20 miljardiin markkaan ja kassavarat kasvavat noin 19 miljardiin markkaan vuoteen 2004 mennessä. Kuntaryhmittäin tarkasteltuna mennyt kehitys poikkeaa kokonaiskehityksestä siten, että rahoitusongelmat ovat kahtena viime vuotena olleet tyypillisiä erityisesti alle 6 000 asukkaan kunnille.

Kuluvan vuoden talousarvio on kuntatalouteen kohdistuvilta kokonaisvaikutuksiltaan valtionosuuksia lisäävä. Kuntien valtionosuudet ja -avustukset kasvavat 1,2 miljardia markkaa edelliseen vuoteen verrattuna. Valtion kuluvan vuoden talousarvio muodostaa siten selvän taitekohdan, jossa valtionosuuksien vuodesta 94 alkanut aleneva suunta on voitu ensimmäisen kerran pysäyttää ja kääntää nousuun.

Vuosien 2001–2004 valtion talousarvion kehyspäätöksellä on lähivuosina huomattava kuntataloutta vakauttava ja myös tasapainottava vaikutus. Kehyspäätöksellä valtio osallistuu hyvinvointiyhteiskunnan palvelujen ylläpitämiseen sillä lisäosuudella, minkä valtion oma taloudellinen liikkumavara tekee tällä hetkellä mahdolliseksi. Valtionosuuksien nelivuotistarkistus toteutetaan lisäämällä peruspalvelujen valtionosuusrahoitusta ensi vuonna 1,2 miljardia mark-

kaa. Seuraavina kahtena vuotena valtionosuuksia lisätään edelleen siten, että vuonna 2003 saavutetaan täysimääräinen 2,4 miljardin markan tason tarkistus. Tämän lisäksi vuotuinen ennakkoiva kustannustason tarkistus lisää valtionosuuksia jo ensi vuonna noin 400 miljoonaa markkaa.

Edellä mainitut valtionosuuksien kokonaistarkistukset lieventävät kokonaistasolla painetta kunnallisveroasteen nousuun ensi vuonna summalla, joka vastaa noin puolen veroprosenttiyksikön keskimääräistä kunnallisveron tuottoa koko maassa.

Valtionosuuksien nelivuotistarkistus ajoitetaan kolmen vuoden aikajänteelle. Koska kuntatalous koko maan tasolla on tällä hetkellä vakaa ja koko kansantalouden kehitysarviot ovat positiiviset, valtionosuuksien nelivuotistarkistuksen ajoitus selvästi kolmelle vuodelle varmistaa kuntatalouden vakaana pysymisen myös tulevina vuosina, jolloin koko kansantalous kasvaa arvioiden mukaan hitaammin kuin viime vuosina.

Vaikka koko maan kuntatalous on tasapainossa, kuntien välillä on edelleen taloudellisen liikkumavaran eroja. Näihin eroihin reagoidaan. Viime vuonna negatiivisten vuosikatteiden yhteismäärä oli 130 miljoonaa markkaa, kun se vuonna 97 oli vielä 340 miljoonaa markkaa. Tänä vuonna ongelmaa hallitaan lisätyn harkinnanvaraisen rahoitusavustuksen avulla. Harkinnanvaraisen avustusten kokonaismäärää esitetään korotettavaksi tänä vuonna 100 miljoonalla markalla eli yhteensä 420 miljoonaa markkaan. Kustannustenjaon tarkistuksen tuomasta valtionosuuksien lisäyksestä viidennes kohdistuu pieniin alle 6 000 asukkaan kuntiin, eli kehysratkaisukin näiltä osin helpottaa näinkin näiden pienten kuntien asemaa.

Valtionosuuksiin esitetyillä tasokorotuksilla on selvästi taloutta tasapainottava vaikutus erityisesti niissä kunnissa, joissa on alhaiset omat verotulot ja tästä johtuva riippuvuus valtion rahoituksesta. Nämä ovat pääsääntöisesti samoja kuntia, joissa vuosikatteet ovat olleet heikkoja ja joita voidaan siis tukea aikaisempaa enemmän myös harkinnanvaraisen avustuksen kautta. Valtionosuuksien kustannusjaon palauttaminen parantaa nimenomaan pienten talousvaikeuksissa olevien kuntien mahdollisuuksia hyvinvointipalvelujen ylläpitämisessä. Niillä on taloutta tasapainottava vaikutus koko kuntakentässä. Kustannusjaon tarkistus ja valtionosuuksien indeksiko-

rotus lisää valtionosuuksia ensi vuonna koko maassa asukasta kohti noin 300 markkaa. Vaikutus vaihtelee alueellisesti siten, että esimerkiksi Uudellamaalla vaikutus on noin 200 markkaa, Lapissa noin 400 markkaa ja Kainuussa noin 550 markkaa.

Harkinnanvaraisia rahoitusavustuksia ei ole järkevää käyttää ratkaisukeinoina, mikäli yksittäisten kuntien taloudellisten vaikeuksien taustalla on periaatteellisempia kuntien rahoitusrakenteen ongelmia. Sisäasiainministeriö on asettanut valtiotieteiden tohtori Jukka Pekkarisen kuntatalouden selvitysmieheksi, jonka kautta haetaan pitkäkestoisempia ratkaisuvaihtoehtoja rakenteellisiin ongelmiin. Selvitystyössä arvioidaan kuntien rahoitusasemaa kokonaisuutena huomioiden kannustavuus ja kuntien tehtävät hyvinvointipalvelujen järjestäjinä ja alueellisen tasapainaisuuden toteuttaminen palvelujen saatavuuden näkökulmasta. Selvitystyölle on varattu kuluva vuosi aikaa.

Hallitus on myös käynnistämässä kuntien arvonlisäveron takaisinperintää koskevan selvitystyön. Työn tavoitteena on vähentää nykyiseen takaisinperintäjärjestelmään liittyviä epäkohtia.

Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen linjauksia hallinnon kehittämiseksi ovat toimivallan delegointi mahdollisimman lähelle kansalaisia, tietotekniikan tehokas hyödyntäminen palvelutuotannossa, asiakkaiden tarpeiden huomioiminen ja palvelutuotannon kansanvaltaisen ohjauksen tehostaminen sekä laajan yhteistyön luominen palveluiden suunnittelussa, tuottamisessa ja jakelussa. Kaikki nämä linjaukset tähtäävät myös palvelujen turvaamiseen.

Hallitus on lisäksi käynnistänyt laajan selvitystyön valtion keskushallinnon keventämiseksi ja uudistamiseksi siten, että ministeriö rakenne ja toimintatavat mahdollisimman hyvin vastaavat kansainvälisen ja kansallisen toimintaympäristön muutoksiin sekä kansalaisten palveluodotuksiin. Keskushallinnosta on tarkoitus siirtää tapaus- ja hankekohtaista päätöksentekoa aluehallintoon. Ministeriöistä on tarkoitus ja halu kehittää hallituksen esikuntayksiköitä, jotka keskittyvät hallituksen päätösten valmisteluun ja niiden toimeenpanon tulosohtaukseen.

Toimivallan delegointi vahvistaa kansalaisille palveluja tuottavia hallinnon tasoja, ja tietotekniikka antaa mahdollisuuksia palvelujen tuomiseen lähelle kansalaisia.

Käynnissä olevan Hajautettu ja joustava palveluhallinto -hankkeen keskeisimpiä tavoitteita ovat toimivallan delegoiminen alue- ja paikallishallintoon sekä aluehallinnon kokoamisen jatkaminen ja verkostoitumisen edistäminen. Toimivaltaa ja palvelutehtäviä lisää saavilla yksiköillä on tulevaisuudessa paremmat edellytykset ylläpitää palveluita isomman volyymin ansiosta.

Palveluja halutaan turvata myös hyvän arviointityön avulla. Eduskunnalle on annettu hallituksen esitys arvioinnin saattamisesta lääninhallitusten lakisääteiseksi tehtäväksi. Lääninhallitukset arvioivat vuosittain muun muassa peruspalvelujen saatavuutta ja laatua lääninsä alueella. Arviointi palvelee kuntia peruspalvelujen kehittämistyössä ja samalla tuottaa tietoa palveluista säädösvalmistelua ja taloussuunnittelua varten.

Valtioneuvosto teki 4.11.1999 periaatepäätöksen valtion paikallisten aluejaotusten selkeyttämisestä ja yhtenäistämisestä. Periaatepäätöksen mukaisesti seutukuntajakoa, työvoimatoimistojen toimialueet ja verotoimistojen toimialueet yhtenäistetään kihlakuntajaon kanssa. Päätöksessä veloitetaan sisäasiainministeriö neuvottelemaan Kansaneläkelaitoksen kanssa sen vakuutuspiiriin yhtenäistämistä myös kihlakuntajakoon. Yhtenäisten aluejakojen puitteissa voidaan yhteistyössä suunnitella alueiden palvelutarpeita sekä palvelujen ja palveluverkon järjestämistä.

Kihlakuntahallinnon kehittämisen päälinjoista on laaja yksimielisyys vastikään eduskunnassa käsitellyn kihlakuntauudistuksesta annetun selonteon pohjalta. Kihlakuntavirastojen kyky tarjota peruspalveluja omalla alueellaan on keskeinen perusta kihlakuntajakoa kehitettäessä.

Verkkopalvelujen muodostamiseksi on säädetty laki sähköisestä asioinnista ja luotu sähköinen henkilökortti, joka mahdollistaa sähköisen allekirjoituksen. Tämä on ensimmäinen laatuaan koko maailman mittakaavassa julkisen sektorin sisällä. Julkisten palvelujen laajeneminen verkkoihin parantaa oleellisesti näiden palvelujen saatavuutta irrottamalla ne tiukasta fyysisestä paikasta ja laajentamalla aikaa, jona palvelut ovat käytössä, eli tämän kautta on mahdollisuus hyvin monenlaiseen. Hankkeen osalta on koko ajan menty eteenpäin, ja tuloksia on selvästi nähtävissä. Hallituksen hankesalkussa on valtion paikallishallinnon vahvistamiseen tähtäävä hanke, jonka yhtenä toimenpiteenä on yhteispalve-

lun laajentaminen. Yhteispalvelupisteiden tietoteknisen varustelun tavoitteena on, että yhteispalvelupisteistä tulisi myös kansalaisten verkko-palvelujen asiointipaikkoja.

Suomessa on tällä hetkellä 180 yhteispalvelupistettä. Yhteispalvelussa mukana ovat yleisimmin kunta, Kansaneläkelaitos, työvoimatoimisto, poliisin lupapalvelut, maistraatti ja verotoimisto. Lisäksi joissain yhteispalvelupisteissä tarjoavat palveluja myös lääninhallitus, Tielaitos, Maanmittauslaitos, Posti, seurakunta ja Matka-huolto. Suunnitteilla on noin 30 uuden yhteispalvelupisteen perustaminen. Tällä hetkellä ollaan myös kehittämässä yhteispalvelulainsäädäntöä.

Julkisiin peruspalveluihin kuuluvat postipalvelut. Hallituksen linjaus on, että postipalvelujen laatu ja saatavuus turvataan koko maassa. Postin toimipaikkaverkon laajuus säilytetään nykyisenä noin 1 500 toimipaikkana, ja jokaisessa kunnassa on vastaisuudessaakin postitoimipaikka.

Postikyselyissä asiakkaat ovat arvioineet Postin omien konttoreiden ja asiamiespostien palvelut keskiarvoltaan yhtä hyviksi. Asiamiespostit ovat asiakkaiden mielestä jopa Postin omia konttoreita parempia jonotusajoissa ja sujuvuudessa. Asiamiespostit ovat yleensä avoimia pitkään, myös iltaisin ja osin viikonloppuisin.

Sivukylien ja lähiöiden palvelut tarvitsevat tukea toisiltaan. Kauppa ja posti voivat pysyä hengissä yhdessä. Postin päätöksessä ei siis ole kysymys Postin palvelujen alasajosta, niin kuin välikysymyksessä väitetään.

Posti on omalla puolellaan arvioinut, että 1 500:sta yt-neuvotteluissa olevasta postilaisesta ainakin puolelle löytyy töitä Posti-konsernin sisältä. Myös Leonia on jo palkannut töihin kymmeniä postilaisia. Jos yhtiön sisältä ei löydy uutta työtä, Posti sopii riittävän suuresta kehittämisrahasta, joka antaa henkilöille siirtymävaiheen turvaa tai alkurahoitusta yrityksen perustamiseen tai omaehtoiseen kouluttautumiseen.

Laskelmien mukaan henkilöstön kehittämisohjelmaan ja kehittämisrahaan tarvitaan 210 miljoonaa markkaa. Toimitiloista olisi siirtymävaiheessa maksettava 90 miljoonaa markan ylimääräiset kustannukset. Hallitus katsoo, että Postin tulos kestää tämän 300 miljoonaa markkaa maksavan järjestelyn toteuttamisen. Tämän mukaisesti liikenneministeriö ei esitä osinkoa tulouttavaksi viime vuodelta. Voittovarot jätetään Postin kehittämiseen. Postihan yhtiöitettiin, kuten

muistetaan, pääministeri Ahon hallituskaudella vuonna 1994.

Postitoimintalain uudistamisen yhteydessä määritellään nykyistä selkeämmin Postin peruspalvelut ja selkeytetään kilpailutilanne. Kehitykseen ja kilpailuun vastaaminen edellyttää Postin tuloksellista toimintaa ja tervettä taloudellista pohjaa. Posti on yhteiskunnallinen palvelija vain, jos sen talous on kunnossa.

Postipalvelujen julkisen luonteen, jatkuvuuden ja kattavuuden tarpeen vuoksi Postille luontevia yhteistyökumppaneita palveluverkon ylläpitämiseen ovat etenkin muu julkinen sektori ja erityisesti valtion palveluja tuottavat yksiköt.

Sisäasiainministeriö on käynnistänyt neuvottelut Postin kanssa siitä, miten yhteispalvelupisteitä voidaan käyttää hyväksi postipalvelujen säilyttämiseen paikkakunnilla, joilla postikonttori joudutaan lopettamaan. Tavoitteena on, että Postin ja muiden valtion palveluja tuottavien tahojen yhteistyö muodostuisi maantieteellisesti mahdollisimman laajaksi ja organisatorisesti syväksi.

Postin palveluiden välitön turvaaminen pyritään hoitamaan niin pitkälle kuin mahdollista yhteispalveluina ja erityisesti työvoimahallinnon, kihlakuntahallinnon ja verohallinnon kesken. Hallituksen tavoitteena on, että ratkaisusta neuvotellaan keskitetysti Postin kanssa ja että yhteispalveluilla turvataan yhdenvertaiset palvelut koko maassa. Tarkoituksena on myös neuvotella Kansaneläkelaitoksen kanssa yhteistyöstä ja pyrkiä aikaansaamaan sopimus, joka mahdollistaisi sen mukaantulon hallinnon kanssa yhtäläisistä lähtökohdista.

Maaseutupolitiikan keskeinen tavoite on maaseudun peruspalveluiden säilyminen. Sen vuoksi kehitetään palvelujen uusia muotoja ja etenkin yhdistelmäpalveluja. Vaikka palveluhankkeiden määrää ei ole vielä saatu nousemaan toivotulle tasolle, on tässä työssä Euroopan unionin aluekehitysohjelmien avulla edistytty. Palveluja uudistetaan ja turvataan myös osaamiskeskuksilla ja maaseudulle erittäin tärkeällä pienempien osaamiskeskittymien verkolla.

Arvoisa rouva puhemies! Poliisipalvelujen saatavuutta ja laatua on selvitetty viime vuosina sekä poliisin normaalin toiminnan kehittämisen yhteydessä että myös erilliselvityksillä. Syksyllä 1999 tehdyn poliisin turvallisuusbarometrin mukaan yli 91 prosenttia kansalaisista katsoo poliisin onnistuneen tehtävissään hyvin tai erittäin

hyvin. Kansainvälisten tutkimusten perusteella kansalaisten luottamus poliisin toimintaan on Suomessa erittäin korkealla. Myös palvelujen laatuun ollaan tyytyväisiä. Poliisipalveluita on erilliselvityksenä tutkittu myös esimerkiksi kihlakuntauudistuksen toteuttamisen seurannan yhteydessä.

Poliisilla on laaja, koko maan kattava palveluverkosto, josta osa hoidetaan yhteispalveluina. Poliisin turvallisuusbarometrin mukaan matka lähimmälle poliisiasemalle on keskimäärin 7 kilometriä ja lähimmälle lupapalvelupisteelle 6 kilometriä. Yli 20 kilometrin matka lähimmälle poliisiasemalle on vain 6 prosentilla vastaajista. Poliisin toimintavalmiusaika eli aika, joka kuluu asiakkaan esittämästä pyynnöstä poliisin paikalletuloon, on ollut viime vuosina 12–14 minuuttia. Toimintavalmiusaika on pystytty pitämään kohtuullisella tasolla huolimatta tehtävämäärien kasvusta ja resurssitilanteesta. Harvaan asuttujen seutujen poliisipalvelujen turvaamista on lisäksi selvittänyt työryhmä, joka on laatimassa asiasta toimenpide-ehdotuksia.

Poliisin toiminnan rahoitusta on lisätty 1990-luvun puolivälin jälkeen lähes 10 prosenttia. Tavoitteena on ollut turvata poliisipalvelujen kohtuullinen saatavuus ja palvelutaso. Henkilöstön määrä on kasvanut jonkin verran. Myös peruskoulutuksen määrää on lisärahoituksen ansiosta voitu nostaa. Viime vuosina rahoitustason nostolla on kurottu umpeen 1990-luvun alkupuolen alentunut rahoitustaso. Voidaan arvioida, että tällä hetkellä, vuonna 2000, on saavutettu uudeleen vuoden 1992 rahoituksen taso.

Nykyisen hallituksen ohjelmaan on kirjattu tavoitteeksi poliisin toimintaedellytysten parantaminen, ja poliisin voimavaroja onkin tarkoitus vahvistaa. Poliisipalveluiden tarpeita suhteessa yhteiskunnan muihin peruspalveluihin arvioidaan myös hallituksen hankesalkkuun sisältyvässä kehittämishankkeessa vuoden 2000 aikana.

Arvoisa puhemies! Hallituksen antaman määrärahakehystä koskevan tiedonannon mukaan hallitus tulee jatkamaan kuntatalouden vahvistamista. Menokehysten toimenpiteet kohdistuvat erityisesti niihin kuntiin, joiden tulorakenteessa valtionosuudet ovat merkittäviä. Menokehyksiä koskevaan päätökseen ei myöskään sisälly kuntien toimintoja lisääviä toimenpiteitä. Kuntien menoja lisää lähinnä jo päätetty esiopetusuudistuksen toteuttaminen.

Valittu finanssipolitiikan linja ja erityisesti työllisyystilanteen paraneminen vahvistavat kuntatalouden kehitystä. Hallitus omalta osaltaan pitää myös tärkeänä, että myös kunnat osallistuisivat omalta osaltaan meneillään olevan taloudellisen tilanteen hallintaan saamiseen. Hallitus odottaa kunnilta kustannustietoisuutta, alueellisten palvelujen uusia järjestämisratkaisuja sekä seudullisen yhteistyön tiivistämistä.

Alue- ja kuntaministeri Korhosen vastaus on ruotsinkielisenä näin kuuluva:

Kommunalekonomin som helhet har blivit starkare från och med 1997. Kommunernas och samkommunernas årsbidrag var i fjol 8,5 miljarder mark. Årsbidraget var emellertid inte stort nog för att täcka nettoinvesteringarna, som uppgick till cirka 11 miljarder mark. De flesta kommuner blev ändå inte tvungna att uppta nya lån för att finansiera investeringarna. Om man utgår ifrån årsbidraget, nettoinvesteringarna och skuldbördans utveckling har kommunalekonomin förblivit stabil sedan 1998. Den ökande stabiliteten beror i synnerhet på att skatteinkomsterna, närmast samfundsskatten, har stigit. Också kommunernas sparåtgärder i fråga om driftsekonomin har varit av stor betydelse. Den genomsnittliga skattesatsen i kommunerna har stigit en aning, om man ser till hela landet.

Situationen beträffande kommunalekonomin förblir likadan också nästa år. Efter det stärks kommunalekonomin ytterligare något som helhet betraktat så, att kreditstocken går ner till cirka 20 miljarder mark och kassamedlen stiger till cirka 19 miljarder mark fram till år 2004.

Den utveckling som har skett i de olika kommungrupperna skiljer sig från utvecklingen inom hela kommunsektorn på så sätt att de finansiella problemen under de två senaste åren har varit typiska särskilt för kommuner med färre än 6 000 invånare.

I fråga om kommunalekonomin har statsbudgeten för innevarande år den sammanlagda verkan att statsandelarna höjs. Statsandelarna och statsunderstöden till kommunerna stiger med 1,2 miljarder mark jämfört med året innan. Statsbudgeten för i år utgör därmed en brytningspunkt där den nedgång i statsandelarna som började 1994 har kunnat hejdas för första gången och vänts i uppgång.

Beslutet om budgetramarna för 2001—2004 kommer under de närmaste åren att ha en stor stabiliserande och balanserande verkan på kommunalekonomin. Genom rambeslutet deltar staten i upprätthållandet av välfärdssamhällets tjänster med den tilläggsandel som statens eget ekonomiska svängrum nu möjliggör. Fyraårsöversynen av statsandelarna sker så, att den statsandelsfinansiering som riktar sig till basservicen höjs med 1,2 miljarder mark nästa år. Under de två följande åren ökas statsandelarna ytterligare så, att nivåjusteringen om 2,4 miljarder mark nås fullt ut år 2003. Därutöver ökar den årliga föregripande kostnadsnivåjusteringen statsandelarna med cirka 400 miljoner mark redan nästa år.

På helhetsnivå lindras trycket på en höjning av den kommunala skattesatsen nästa år genom de nämnda totaljusteringarna av statsandelarna med ett belopp som ungefär motsvarar den genomsnittliga avkastning som en halv skatteprocentenhet ger i hela landet.

Fyraårsöversynen av statsandelarna sker under sammanlagt tre år. Eftersom kommunalekonomin över lag är stabil för närvarande och utvecklingen i fråga om hela samhällsekonomin ser ut att förbli positiv, säkerställer utspridningen av fyraårsöversynen av statsandelarna på tre år en stabil kommunalekonomi också under de kommande åren, då hela samhällsekonomin enligt prognoserna kommer att växa långsamt under de senaste åren.

Trots att kommunalekonomin är i jämvikt om man ser till hela landet förekommer alltså skillnader mellan de enskilda kommunernas ekonomiska svängrum. Dessa skillnader ger upphov till reaktioner. I fjol var de sammanlagda negativa årsbidragen 130 miljoner mark, medan de var hela 340 miljoner mark år 1997. I år bemästras problemet med hjälp av ökat finansieringsunderstöd enligt prövning. Totalbeloppet av understöden enligt prövning föreslås i år bli höjt med ytterligare 100 miljoner mark, dvs. till sammanlagt 420 miljoner mark. En femtedel av den höjning av statsandelarna som översynen av kostnadsfördelningen medför riktar sig till små kommuner med färre än 6 000 invånare, vilket betyder att också ramuppgörelsen underlättar den ekonomiska situationen i dessa kommuner.

De föreslagna nivåjusteringar som gäller statsandelarna inverkar balanserande på ekonomin, särskilt i de kommuner där de egna skatteinkomsterna är låga och där beroendet av statsandelsfi-

nansieringen är stort. Dessa kommuner är i huvudsak sådana som i årtal har haft svaga årsbidrag och som alltså kan understödjas mera än tidigare också genom understöd enligt prövning. Återställandet av kostnadsfördelningen beträffande statsandelarna förbättrar möjligheterna att bibehålla välfärdsservicen just i små kommuner som befinner sig i ekonomiska svårigheter. De bidrar till att balansera ekonomin inom hela kommunsektorn. Översynen av kostnadsfördelningen och den indexförhöjning som gäller statsandelarna ökar statsandelarna med cirka 300 mark per invånare i hela landet nästa år. Inverkan varierar dock regionalt så, att den t.ex. i Nyland är cirka 200 mark, i Lappland cirka 400 mark och i Kajana cirka 500 mark per invånare.

Det är inte rationellt att använda finansieringsunderstöd enligt prövning som lösning, om de ekonomiska svårigheterna i enskilda kommuner bottenar i ett mera principiellt problem som gäller kommunens finansiella struktur. Inrikesministeriet har utnämnt politices doktor Jukka Pekkari till kommunalekonomisk utredningsman. I utredningsarbetet bedöms kommunernas finansiella ställning som helhet med hänsyn till den sporrande effekten och kommunernas uppgift att ordna välfärdsservice samt uppnåendet av regional jämlikhet i fråga om tillgången till tjänster. Utredningen skall slutföras inom detta år.

Regeringen är också i färd med att inleda ett utredningsarbete som gäller återbäringen av mervärdesskatt till kommunerna. Syftet med arbetet är att minska de missförhållanden som hänförs sig till det nuvarande återkravssystemet.

Bland de riktlinjer som regeringen dragit upp i syfte att utveckla förvaltningen ingår delegering av befogenheter så att uppgifterna utförs så nära medborgarna som möjligt, effektivt utnyttjande av datateknik vid produktionen av tjänster, effektivt beaktande av kundernas behov, effektivisering av den demokratiska styrningen av serviceproduktionen samt upprättande av ett omfattande samarbete vid planeringen, produktionen och distributionen av tjänster. Alla dessa riktlinjer syftar också till att trygga servicen.

Regeringen har dessutom påbörjat ett stort utredningsarbete som syftar till rationalisering och reformering av den statliga centralförvaltningen så, att ministeriestrukturen och verksamhetssätten så väl som möjligt skall svara mot förändringar i den internationella och nationella omvärlden samt mot medborgarnas serviceförvänt-

ningar. Meningen är att beslutsfattande i enskilda fall och i fråga om projekt skall överföras på regionalförvaltningen. Ministerierna utvecklas till stabsenheter för regeringen, och efter reformen koncentrerar de sig på att bereda regeringens beslut och ta hand om den resultatstyrning som gäller verkställigheten av besluten.

Delegeringen av befogenheter stärker de förvaltningsnivåer som producerar tjänster för medborgarna, och datatekniken ger möjligheter att föra servicen nära medborgarna.

Ett av de främsta målen för det pågående projektet för en decentraliserad och flexibel serviceförvaltning är att delegera befogenheter till regional- och lokalförvaltningen samt att fortsätta att samla regionalförvaltningen och att främja skapandet av nätverk. De enheter som tilldelas större befogenheter och fler serviceuppgifter har bättre förutsättningar att upprätthålla servicen i framtiden tack vare den större volymen.

Det är också önskvärt att servicen tryggas med hjälp av gott utvärderingsarbete. Till riksdagen har avlåtits en proposition som medför att utvärdering blir en av länsstyrelsernas lagstadgade uppgifter. Länsstyrelserna utvärderar årligen bl.a. tillgången till och kvaliteten på basservice inom länet. Utvärderingen gagnar kommunernas samarbete med att utveckla basservicen och ger upphov till regional information om tjänsterna med avseende på beredningen av författningar och den ekonomiska planeringen.

Statsrådet fattade den 4 november 1999 principbeslutet att statens regionala områdesindelningar skall bli entydigare och enhetligare. Enligt principbeslutet skall indelningen i ekonomiska regioner, arbetskraftsbyråernas verksamhetsområden och skattebyråernas verksamhetsområden i framtiden överensstämma med häradsindelningen. I beslutet åläggs inrikesministeriet att förhandla med Folkpensionsanstalten om överensstämmelse mellan anstaltens försäkringsdistriktsindelning och häradsindelningen. Inom ramen för enhetliga områdesindelningar är det möjligt att i samråd planera servicebehoven i områdena samt ordnandet av tjänsterna och servicenätet.

Stor enighet råder om principerna för utveckling av häradsförvaltningen utifrån den redogörelse om häradsreformen som nyligen har behandlats i riksdagen. Häradsämbetenas förmåga att tillhandahålla basservice inom sitt eget områ-

de är en viktig grund vid utvecklingen av häradsindelningen.

För att nättjänster skall möjliggöras har en lag om elektronisk kommunikation i förvaltningsärenden stiftats, och ett elektroniskt identitetskort som möjliggör elektronisk signatur har skapats. Det är det första i sitt slag i hela världen inom den offentliga sektorn. Att de offentliga tjänsterna utsträckts också till näten förbättrar väsentligt tillgången till sådana tjänster, eftersom tjänsterna lösgörs från en strikt fysisk plats och den tid under vilken tjänsterna är tillgängliga utsträcks.

I regeringens projektportfölj ingår ett projekt som syftar till att stärka den statliga lokalförvaltningen och där en åtgärd består i att öka samservicen. Syftet med medborgarkontorens datatekniska utrustning är att medborgarkontoren också skall bli ställen där medborgarna kan anlita nättjänster.

I Finland finns det för närvarande cirka 180 medborgarkontor. De instanser som oftast deltar i samservicen är kommunen, Folkpensionsanstalten, arbetskraftsbyrån, polisens tillståndsgister, magistraten och skattebyrån. I vissa medborgarkontor tillhandahåller dessutom också länsstyrelsen, vägverket, lantmäteriverket, posten, församlingen och Matkahuolto tjänster. Det finns planer på att inrätta cirka 30 nya medborgarkontor. För tillfället håller man också på att utveckla lagstiftningen om samservice.

Posttjänsterna ingår i den offentliga basservicen. Regeringen utgår ifrån att kvaliteten på och tillgången till posttjänster skall tryggas i hela landet. Omfattningen av Postens nät av verksamhetsställen förblir på nuvarande nivå, vilket betyder cirka 1 500 verksamhetsställen, och det kommer också i framtiden att finnas en postanstalt i varje kommun.

I serviceförfrågningar har kundernas bedömning varit att Postens egna kontor och postombuden i genomsnitt ger lika god service. Kunderna anser att postombuden till och med är bättre än Postens egna kontor i fråga om väntetiderna och smidigheten. Postombuden håller vanligen öppet långt in på kvällarna, och delvis håller de öppet på veckosluten.

Servicen i avlägsna byar och i förorter behöver stöd av varandra. Butiken och posten kan hålla sig vid liv tillsammans. Postens beslut handlar alltså inte om att köra ner posttjänsterna, vilket hävdas i interpellationen.

Posten har uppskattat att åtminstone hälften av de 1 500 anställda som samarbetsförhandlingarna gäller kan fortsätta att arbeta inom Postkoncernen. Också Leonia har redan anställt flera tiotal postanställda. Om inget nytt arbete står att få inom bolaget avtalar Posten om en tillräckligt stor utvecklingspeng som ger personerna i fråga trygghet under en övergångstid eller startkapital för grundande av företag eller möjliggör frivillig utbildning.

Enligt kalkylerna behövs 210 miljoner mark för personalutvecklingsprogrammet och utvecklingspengen. I övergångsskedet gäller det att betala extra kostnader på 90 miljoner mark för lokalerna. Regeringen anser att Postens resultat tål detta arrangemang, som kostar 300 miljoner mark. I enlighet med detta år föreslår trafikministeriet inte att någon dividend för i fjol skall inlämnas. Vinstmedlen används till utveckling av Posten. Posten bolagiserades ju under statsminister Aho's regeringsperiod år 1994.

I samband med en översyn av postlagen definieras Postens basservice tydligare än nu, och konkurrenssituationen klargörs. För att Posten skall kunna utvecklas och konkurrera måste dess verksamhet vara resultatrik och den ekonomiska basen sund. Posten kan betjäna samhället bara om dess ekonomi är i skick.

På grund av den offentliga karaktär som posttjänsterna har och med avseende på att de bör vara kontinuerliga och heltäckande är Postens naturliga samarbetspartner vid upprätthållandet av servicenätet framför allt den övriga offentliga sektorn och de enheter inom staten som producerar tjänster.

Inrikesministeriet har inlett förhandlingar med Posten om hur medborgarkontoren kan utnyttjas för bevarande av posttjänsterna på sådana orter där postkontoret måste läggas ned. Målet är att samarbetet mellan Posten och andra statliga instanser som producerar tjänster skall bli så omfattande som möjligt geografiskt sett, samtidigt som det blir djupt organisatoriskt sett.

Avsikten är att så långt som möjligt sköta det omedelbara trygghandet av posttjänster genom samservice där Posten och i synnerhet arbetskraftsförvaltningen, häradsförvaltningen och skatteförvaltningen deltar. Regeringen har som mål att förhandlingar om lösningarna skall föras centralt med Posten och att likvärdig service i hela landet skall tryggas genom samservice. Det är också meningen att förhandlingar om samar-

bete skall föras med Folkpensionsanstalten, och målet är ett avtal som ger Folkpensionsanstalten en liknande utgångspunkt för deltagande i samservicen som förvaltningen har.

Det viktigaste landsbygdspolitiska målet består i att bevara basservicen på landsbygden. Därför utvecklas nya serviceformer och framför allt sammansatta tjänster. Även om antalet serviceprojekt ännu inte har stigit till önskad nivå har framsteg gjorts för regional utveckling. Tjänsterna ses över och tryggas också genom kompetenscentra och genom ett för landsbygden ytterst viktigt nät av mindre kompetenssammanslutningar.

Tillgången till och kvaliteten på polistjänster har utretts under de senaste åren, såväl i samband med den normala utvecklingen av polisens verksamhet som genom separata utredningar. Enligt polisens trygghetsbarometer, som sammanställdes hösten 1999, anser över 91 procent av medborgarna att polisen har lyckats väl eller mycket väl i sin uppgift. På basis av internationella undersökningar är medborgarnas förtroende för polisens agerande synnerligen stort i Finland. Belåtenheten med polistjänsternas kvalitet är också stor. Polistjänsterna har undersökts i form av separata utredningar också t.ex. i anknytning till uppföljningen av hur häradsreformen utfallit.

Polisen har ett vidsträckt servicenät som omfattar hela landet och av vilket en del sköts genom samservice. Enligt polisens trygghetsbarometer är avståndet till närmaste polisstation i genomsnitt 7 kilometer och avståndet till det närmaste stället där tillståndsärenden kan skötas 6 kilometer. För bara 6 procent av alla som svarat är avståndet till närmaste polisstation längre än 20 kilometer. Polisens beredskapstid, alltså den tid som åtgår från det att en kund har framfört en begäran till det att polisen anländer till platsen, har under de senaste åren varit 12–14 minuter. Det har varit möjligt att hålla beredskapstiden på en rimlig nivå trots det ökade antalet uppgifter och trots resurssituationen. Dessutom har trygghandet av polistjänsterna i glesbefolkade trakter utretts av en arbetsgrupp, som håller på att utarbeta åtgärdsförslag angående detta.

Sedan mitten av 1990-talet har finansieringen av polisens verksamhet ökat med nästan 10 procent. Målet har varit att trygga en rimlig tillgång till polistjänster och en skälig servicenivå. Antalet anställda har ökat något. Grundutbildningsvolymen har också kunnat utökas tack vare tilläggsfinansieringen. De senaste årens höjning av fi-

nansieringsnivån har kompenserat den nedgång i finansieringen som inträffade under 1990-talets förra hälft. Enligt en bedömning är finansieringsnivån år 2000 densamma som 1992.

I programmet för den nuvarande regeringen har det skrivits in som mål att polisens verksamhetsförutsättningar skall förbättras, och avsikten är således att polisens resurser skall stärkas. Behovet av polistjänster i proportion till den övriga basservicen i samhället kommer också att bedömas under år 2000 inom ramen för ett utvecklingsprojekt som ingår i regeringens projektportfölj.

Enligt regeringens meddelande om anslagsramarna kommer regeringen att fortsätta att stärka kommunalekonomin. Åtgärderna i utgiftsramarna riktar sig i synnerhet till kommuner där statsandelarna utgör en viktig del av inkomststrukturen. Beslutet om utgiftsramarna innehåller heller inga åtgärder som ökar kommunernas utgifter. Kommunernas utgifter ökas närmast genom förskolareformen, som det redan har beslutats om.

Den finanspolitiska linje som har valts och särskilt det förbättrade sysselsättningsläget stärker kommunalekonomins utveckling. Regeringen anser att det är viktigt att också kommunerna deltar i bemästrandet av det nuvarande ekonomiska läget. Regeringen förväntar sig att kommunerna är kostnadsmedvetna, utvecklar lösningar som gäller ordnandet av de regionala tjänsterna samt intensifierar det regionala samarbetet.

3 Mauri Pekkarinen /kesk: Arvoisa puhemies! Suomen tie talouden kuilun pohjalta uuteen nousuun on ollut nopea, parhaiten menestyville suorastaan upea, mutta samalla valitettavan monille apea. 1980-luvun lopun hulluttelua seuranneen poikkeuksellisen syvän laman olot koettelivat 90-luvun alussa hyvinvointiyhteiskuntamme perusteita. Noina vaikeina vuosina Suomi noudatti kuitenkin jo hyvinvointipolitiikan uuden ajattelutavan oppeja. Huolehdimme yhtäältä entistä vahvemmin talouden nousun edellytyksistä, mikä oli tärkeää, mutta toisaalta välttämättömiin vyönkiristyksiin, niitäkin tarvittiin, velvoitettiin kaikki, suurimpiin ne, joilla eniten oli. Vähimmällä pääsivät ne, joiden aineelliset edellytykset olivat heikoimmat. Selvitykset osoittavatkin, että vaikka laman vaatimat leikkaukset koskivat kaikkia, ne koskivat kaikkia tasapuolisesti, yllättävän tasapuolisesti, mitattiinpa

asiaa sitten kansalaisten tuloilla, julkisten palveluiden laadulla tai niiden saavutettavuudella.

Koko kansaa siis tarvittiin viime vuosikymmenen alussa, kun uuden menestyksen perustaa luotiin. Niinpä moraalinen oikeutus on nyt kysyä: Ovatko myös nousun hedelmät jakaantuneet edes kutakuinkin oikeudenmukaisesti? Onko sanotuista hedelmistä päässyt osalliseksi koko kansa hyvinvointiyhteiskunta-ajattelun mukaisesti?

Tuoreet tilastot osoittavat, että Suomen kansantalous on yli kolminkertaistunut, kohta kaksinkertaistunut laman pohjalukemiin verrattuna. Tilastokeskuksen mukaan erot kansalaisten käytettävissä olevissa tuloissa ovat kuitenkin repeytyneet aivan ennätykselliseksi. Kertaakaan vuoden 1966 jälkeen eivät tuloerot ole kasvaneet likimainkaan niin kuin ne ovat tehneet viime puolen vuosikymmenen aikana alueellisista eroista puhumattakaan. Enemmittä todisteluita voikin jo sanoa, että vaikka talouden pelastamisessa tarvittiin kaikkia tasapuolisesti, nousun hedelmien jakoihlin ei kutsu kaikille ole kuulunut.

Vielä huikeampaa on ollut kansalaisten varallisuuden, erityisesti pörssissä noteeratun varallisuuden kasvu. Viidessä vuodessa Helsingin arvopaperipörssin markkina-arvo on noussut noin 190:stä noin 2 400 miljardiin markkaan. Suomalaisen osuus on kasvanut runsaasta sadasta runsaaseen 800 miljardiin markkaan, mikä sinänsä on aivan hyvä asia. Jos pelkkä salkun kasvu olisi jakaantunut tasan kaikkien suomalaisten kesken, olisi pelkästä kasvusta liennyt jokaista nelihenkistä suomalaista perhettä kohti noin puoli miljoonaa markkaa, mutta kun ei ole, eikä markkinataloudessa voi sellaista vaatiakaan.

Mutta sitä voi kysyä, onko oikein, että kansantalouden nousu ja erityisesti sen ylikuumenemisen ilmeiset merkit vaativat jatkuvia leikkauksia niiltä, jotka eivät ole päässeet pääsääntöisesti nauttimaan tulojen nopeimmasta noususta tai varallisuussalkkujen hurjista pullistumisista, jotka eivät ole syyllisiä kulutuksen liialliseen kasvuun. Osa suomalaisista elää uudelleen 80-luvun lopun laukkaa, osa 90-luvun laman aikaa. Jotkut jonottavat osakkeita, toiset leipää. Suomi on jonojen luvattu maa. Sellainen finanssipolitiikka, joka näissä asetelmissa kiistää mahdollisuudet turvata tavallisen kansan välttämättömät palvelut, on mielestämme väärää politiikkaa.

Arvoisa puhemies! Keskustan välikysymys ravistelee hyvinvointiyhteiskuntamme perusteita.

ta. Eikö maallamme ole malttia vaurastua? Onko useimpien suomalaisten tingittävä hyvinvointinsa kohentamisesta, jotta parhaissa tuulissa surffaileville puhaltaisi vielä paremmin? Keskustan eduskuntaryhmä ei ole voinut eikä voi hyväksyä sitä, että kuvatuissa kansantalouden ja julkisen talouden olosuhteissa valtiolta on sahaamassa hyvinvointiyhteiskunnan yhtä tukijalkaa, hyviä, tasapuolisesti saavutettavissa olevia palveluja monesta eri kohdasta ja samanaikaisesti samoilla seuduilla.

Lipposen hallitus on ajanut suuren joukon kuntia taloudelliseen ahdinkoon ja pakottanut ne näin heikentämään kansalaisten kunnallisia palveluja, mikä on samalla merkinnyt työssä olevien työtaakan kasvua entisestään. Ministerit ovat täällä eilen ja tänään sanoneet, että kunnille on annettu lisää niin ja niin paljon vuonna 2001 uusissa raameissa. Minä sanon asian toisin päin, niin kuin asia kuuluu. Niihin lain velvoitteisiin nähden, jotka määräävät sen, minkä verran valtion pitäisi varata kunnille vuonna 2001, niihin raameihin verrattuna valtio leikkaa ensi vuonna lähes 1,5 miljardia markkaa. Näinhän se on, eikä niin, ministeri Korhonen? Hallitus on niin ikään karsinut ja ilmoituksensa mukaan karsii samaan aikaan edellisten kanssa monien valtion paikallishallinnon toimien palveluja, vero-, poliisi-, syyttäjä-, ulosotto- ja rekisterihallinnon palveluja suuressa osassa Suomea. Tietoisilla ratkaisuiltaan hallitus on luopunut suuressa osassa maata tiestön kunnan kohentamisesta. Hallitus heikentää postipalveluja monissa suurissakin kaupunginosissa, vie viimeisenkin postin noin sadalta kunnalta niiden 93 kunnan lisäksi, joista oma posti on jo viety.

Arvoisa puhemies! Tämän välikysymyksen pihvi onkin siinä, että monet näistä kansalaisten palveluja heikentävistä ja eriarvoistavista toimituksista sattuvat päällekkäin samoille paikkakunnille ja alueille tavalla, joka tekee noiden päällekkäisyyksien yhteisvaikutuksista monilla suunnilla Suomea dramaattisen, kansalaisten ja kansalaisten palveluiden kannalta niitä dramaattisesti heikentävän. Arki useiden suurtenkin kaupunkien tai pienempien kuntien vanhainkodeissa tai terveysasemilla todistaa, että vähenevältä henkilökunnalta ei riitä kovien työpaineiden alla aikaa vanhuksille tai sairaille niin kuin pitäisi. Leikkausjonot monissa sairaaloissa ovat pitkät, ja löytyypä sellaisiakin kuntia, joissa yhtä lasta kohti käytetään koulutukseen tänään vähemmän

markkoja kuin vielä muutama vuosi sitten. Tällaista listaa voisi jatkaa. Kysymys on siitä, että kunnallisten palveluiden tuottamiseen käytettävissä oleva siivu kansantulon kakusta on supistunut viidessä vuodessa viidenneksellä keskimäärin, mutta monien kuntien kohdalla se on supistunut suhteellisesti vielä enemmän kuin viidenneksellä. Valtio on leikannut sekä kunnille kuuluvia valtionosuuksia että kuntien verotuloja, ja kuntien on silloin tingittävä palveluista, vaikka ministeri kuinka toisin väittää.

Täällä on ministeri, jotka vastaa kuntataloudesta. Hän jos kuka tietää, että itse asiassa kunta ei saakaan lain mukaan toimia vuodesta toiseen niin, että se tekee alijäämäisiä tilinpäätöksiä. Ei se ole lain henki eikä taida olla oikein kirjainkaan, ministeri Korhonen. Tähän monet kunnat ovat kuitenkin pakotetut, niin kuin me molemmat sangen hyvin tiedämme. Kuntien mahdollisuudet uusiin satsauksiin palveluissa, mistä ministeri Biaudet täällä puhuu, ovat monien kuntapäätäjien korvissa tarpeetonta sanahelinää, paikkansapitämätöntä sanahelinää. Se voi olla jossakin, ministeri Biaudet, mahdollista, mutta ei valtavasti monissa niistä kunnista, jotka nyt edessä olevan kevään ja kesän aikaan yrittävät puristaa miljoonien markkojen säästöjä aika pienienkin kuntabudjettien raameista pois.

Yhtä huonosti kelpaa Postin palvelujen heikentämisen perusteluksi se, että valtio yksityistää pankkinsa Leonian, vie sen pois posteista ja lopettaa sen seurauksena lähes puolet omista postitoimistoistaan. Kun valtio kirjaa kassaan tästä toimesta 3 miljardia markkaa, joutuu kysymään, eikö se antaisi edellytyksiä pikemminkin postipalvelujen parantamiseen eikä heikentämiseen, niin kuin nyt käy.

Arvoisa puhemies! Käydyt presidentinvaalit osoittivat, että paljo puhe hyvinvointiyhteiskunnasta riitti pitkälle, vaikka hyvinvointipalvelujen eriarvoistumisen jäljet näkyivät jo joka nurkalla. Kun aloituslahjaksi uudelle presidentille ja varmistukseksi linjansa jatkosta Lipposen hallitus julkisti maaliskuun toisella viikolla Postin uudet saneerauspäätökset ja kuntien valtionosuuksien uudet leikkaukset. Erityisesti Postia ja sen henkilöstöä koskevat ratkaisut ovat vahvassa ristiriidassa sen kanssa, mitä pääministeri Lipponen lupasi eduskunnassa 11.11. viime syksynä sanoessaan näin: "Hallituksella on vastuu siitä, että Postilla on edellytykset huolehtia postipalveluista tasavertaisesti Suomen eri osissa. Tästä tullaan

myös huolehtimaan. Postin johdolla on vastuu siitä, että se omaksutun vaihtoehdon, strategian pohjalta hakee yhteistyökumppaneita ja pyrkii huolehtimaan myös esimerkiksi henkilöstön asemasta kolmen vuoden siirtymäkauden aikana."

Puheiden ja tekojen kulkeminen eri raiteilla ei enää käy. Suomen menestyksen uusi perusta on uuden ajan hyvinvointiyhteiskunnassa. Uuden ajan hyvinvointiyhteiskunta pitää mielestäni jatkossakin sisällään oikeuksia ja velvollisuuksia, omatoimisuutta ja yhteisvastuuta. Sen, hyvinvointiyhteiskunnan siis, on palveluineen kyettävä innostamaan ja kannustamaan kansalaistaan omaehtoisuuteen, oppimiseen, ponnisteluihin ja yrittämiseen. Sen on näin huolehdittava siitä dynamiikasta, joka takaa taloudellisen kasvun ja voimavarat, joilla välitetään naapurista, autetaan heikompaa, varmistetaan mahdollisimman moni työhön sekä oman että yhteisen kakun kasvattamiseksi. Sen on siis kyettävä hyödyntämään koko kansakunnan voimavarat kansalaisten sosiaalisesta taustasta, asuinpaikasta ja sukupuolesta riippumatta.

Vanha hyvinvointivaltioajattelu oli teollisen Suomen lähtökohdista kiinnostunut enemmänkin jakopolitiikasta aina holhoavuuteen ja byrokratiaan saakka. Uuden tietoyhteiskunta-ajan hyvinvointiyhteiskunta-ajattelun on tunnustettava entistä avoimemmin osaamisen, työn ja yrittämisen merkitys kaikkialla yhteiskunnassa. Tämä ei merkitse sitä, että julkisen vallan, valtion ja kuntien, pitäisi vetäytyä vastuusta järjestää kansalaisille entistä paremmin saavutettavissa olevia ja laadukkaampia palveluja, vaan päinvastoin. Siitä uusi perustuslakikin meitä muistuttaa.

Mutta tämä merkitsee muun muassa sitä, että monien hyvinvointipalvelujen toteuttajina voivat pääsäännön eli valtion ja kuntien ohella olla myös yksityiset yritykset ja joissakin tapauksissa jopa niin sanottu kolmas sektori. Meille, keskustan eduskuntaryhmälle, eivät siis vanhat rakenteet eli menettely- ja toimintatavat ja tuottajatahot ole itsetarkoitus. Selvästi on sanottava, että noiden rakenteiden pitää joustaa ja väistyä, jos löydetään kansalaisten kannalta parempia, tasapuolisempia ja tehokkaampia tapoja toimia ja palvella, jos esimerkiksi uusi teknologia tarjoaa uusia ja parempia mahdollisuuksia, niin kuin mielestäni tekee.

Yhtä selvästi on sanottava, että me haluamme pysäyttää nykyisen, palvelujen jakaantumisen yhä selvemmin rikkaampien parempiin pal-

veluihin ja tavallisen kansan heikkeneviin palveluihin. Näistä lähtökohdista pitää keskustan eduskuntaryhmän mielestä hakea ratkaisut myös välikysymyksen osoittamaan ongelmavytteen, monien julkisen sektorin palvelujen samanaikaisen heikkenemisen ongelmaan.

Kunnallisten palveluiden osalta tämä merkitsee mielestäni aivan sitä samaa, mitä kokoomuksen varapuheenjohtaja Sari Sarkomaa eilisessä Nykypäivä-lehdessä vaati terveydenhuoltopalvelujen osalta: "Onko terveydenhuollon nykyinen kansantuoteosuus oikea? Eikö Suomen kaltaisen hyvinvointiyhteiskunnan tulisi sijoittaa terveydenhuoltoon enemmän?" Sattuvasti sanottu. Samaa voisi kysyä mielestäni myös kuntien tuottamien koulupalveluiden osalta, eikä kenenkään kannata tulla sanomaan tähän, että veronalennukset jäävät saamatta, jos näistä palveluista pidetään huoli. Ken uskoo siihen, että verotaakkaa kevennetään sillä, että valtio ensin kouluttaa hyviä sosiaali- ja terveysalan ammattilaisia ja sen jälkeen valtio omilla toimillaan aiheuttaa sen, että vuodesta toiseen meillä on 34 000 sosiaali- ja terveysalan ammattilaista vailla työtä? Näiden toimeentulo edellyttää sitä, että myös valtio budjetistaan osaltaan rahoittaa nämä ihmiset työttömiksi ja toimeentuloon tilanteessa, jossa monet kunnat ja kuntalaiset suorastaan huutavat uusien palveluiden tarvetta ja samaan huutokuoroon yhtyvät myös työttömät itse, koska he haluavat ja tarvitsevat työtä.

Valtion on tunnustettava kuntien erilaisuus, tasattava järjestelmisesti palveluiden tuottamisen kustannuksia ja huolehdittava edes kutakuinkin kansalaisten tasavertaisuudesta. Samalla kuntia on kannustettava edellä sanottuihin uusiin tehokkaampiin tuotantomalleihin ja yhteistyöhön.

Saman ennakoluulottomuuden tulee koskea myös valtion vastuulla olevia palveluja, postin niistä ajankohtaisimpana nyt mainiten. Miksei uuden ajan postin, Leonian palveluista tyhjenneen, elinvoimaa ja oikeutusta olemassaoloon voitaisi yhä useammin hakea monien erilaisten julkisten palvelujen, kunnallisten ja valtiollisten palvelujen tarjoamisesta juuri postista? Tämän mahdollisuuden valtio on lyönyt laimin, kun postin lakkauttaminen kokonaan on ollut niin paljon helpompaa puuhaa. Mikä idea on ylläpitää selaista asiamiespostijärjestelmää, jossa monen toimipisteen elämä on jatkuvaa epävarmuutta? Lyhyen ajan kuluessa noin 200 asiamiespostia on lakkautettu eri puolilla Suomea. Miksi asiamies-

postien, silloin kun oman postin edellytykset ovat menneet, korvauksia ei mitoiteta paremman kannattavuuden ja sitä kautta paremman toimintavarmuuden turvaavalle tasolle?

Arvoisa puhemies! Suomella on maailman parhaimmat mahdollisuudet toteuttaa terve, tasavertainen ja hajautettu yhteiskunta, joka tukeutuu uuden ajan informaatioteknologian lähes mitaamattomiin mahdollisuuksiin. Tämän hetken ehkä tunnetuin sosiologi Manuel Castells kertoi uuden vuosituhannen terveisensä äskettäin laajassa Helsingin Sanomille antamassaan haastattelussa. Kalifornian Piilaakso voi hänen mukaansa jäädä Suomen jälkeen huippuosaamisen mekana, sillä siellä monia tietoneroja vaivaavat ongelmat — irrallisuus, huumeet, turvattomuus ja rikollisuus — ovat tyypillisiä vastakohtien ja suurten tuloerojen yhteiskunnalle. Suomessa taas sosiaaliset verkostot toimivat ja yhteiskunnan palvelurakenne on kuitenkin vielä kohtuullisen toimintakykyinen. Halutessamme Suomen ei tarvitse kulkea kallista, sosiaalisesti riskialtista kohtuuttoman keskittymisen tietä.

Keskustan eduskuntaryhmän mielestä Suomen on käynnistettävä pikaisesti työ, jota naapurimme Ruotsi jo tekee ja jota EU-komissaari Erkki Liikasen Tietoyhteiskunta kaikille -aloite koko EU:n puitteissa omalta osaltaan tukee. Yhtiöittämällä koko kansan telepalvelut olemme luoneet edellytykset Posti-Telen seuraajan Soneran mainiolle menestykselle. Olemme samalla luoneet edellytykset kymmenien miljardien, kenties satojen miljardien, yksityistämistuloille valtiolle.

Osa näistä tuloista — eikä siihen tarvita kuin pieni osa — on palautettava hyödyttämään uudelleen koko maata. Ruotsin suunnitelmia soveltaen uuden ajan laajakaistaiset informaatioverkot on ulotettava myös meillä koko maahan. Näiden verkkojen uudet mahdollisuudet on avattava maamme kaikkien kulmakuntien, kaikkien yritysten ja kaikkien kotitalouksien kohtuuhintaisen hankinnan ulottuville. Valtaosaltaan tällaisten verkkojen toteuttajina toimivat markkinoilla olevat alan yritykset itse. Valtion mukaantuloa tarvitaan silloin, kun hinta verkon tarvisjalle uhkaa muutoin käydä aivan liian kalliiksi.

Suomessa, jos missä, tällaisten verkkojen avulla voitaisiin merkittävästi hälventää myös tämän välikysymyksen huolia. Lukemattomat ovat ne palvelut, julkiset ja yksityiset, jotka uuden ajan keinoin voidaan viedä kansalaisten ulottuville, jos me sitä haluamme. Suomi ei saa tässä

asiassa edetä jälkijunassa, niin kuin teki ministeri Heinonen eilissä Nykypäivä-lehden haastattelussa vastustaessaan verkkojen toteuttamista koko maahan. Suomen on kuljettava kärjessä, kun sillä kerrankin on siihen teknologiset mahdollisuudet, niin kuin aamun Helsingin Sanomien pääkirjoittaja aivan oikein vaati.

Arvoisa puhemies! Kun kuunteli tarkasti sekä ministereiden äsken lukemat hallituksen vastaukset välikysymykseemme että erityisesti valtiovarainministeri Niinistön eiliset puheet ensi vuoden talousarviosta, voi tulla vain yhteen johtopäätökseen. Nykyisessä hallituksessa istuvat samaan aikaan ideologisesti kiihkeimmät vanhan teollisen Suomen oloihin rakennetun hyvinvointivaltion rakenteiden säilyttäjät ja armottomimmat leikkaajat. Vanhan säilyttäjät ovat valmiita tinkimään valtavastikin kansalaisten tasavertaisuudesta, kunhan vain vanhat rakenteet säilyvät. Leikkaajille tasapuolisuus on vielä tuntemattomampi käsite.

Hallituksen vastaus välikysymykseen ei sisällä ensimmäistään todellista toimenpidettä, jolla monien julkisten palvelujen samanaikaisen heikkenemisen oravanpyörä pysäytettäisiin. Siksi ehdotan hyväksyttäväksi seuraavan perustelun päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuodon:

"Kuultuaan hallituksen vastauksen keskustan välikysymykseen hyvinvointiyhteiskunnan peruspalveluiden turvaamisesta eduskunta toteaa, että hallitus ei ole esittänyt toimintaohjelmaa hyvinvointipalveluiden uudistamiseksi nykyajan vaatimusten mukaisesti eikä ole ryhtynyt toimenpiteisiin niin, että kuntien peruspalvelut, postipalvelut, liikenneverkko ja muut julkiset peruspalvelut turvattaisiin tasavertaisesti kaikille suomalaisille,

ja siirtyy päiväjärjestykseen."

⁴ **Virpa Puisto /sd:** Arvoisa puhemies! Me käymme tällä viikolla peräkkäin, osittain päällekkäinkin, hyvin samoista aiheista keskustelua. Me käymme keskustelua ensi vuoden budjetin raameista ja tässä välillä välikysymyksestä.

Varmasti on totta, että toisto ja uudelleen puhuminen on oppimisen perusta. Ehkä voisi olla hyvä, että näistä keskusteluista kerättäisiin useimmin toistuvat lauseet ja katsottaisiin, muodostuisiko siitä eduskunnan yhteinen tahto.

Kun katsomme tämän hetken tilannetta, voisi luulla näistä puheista, että olemme aivan uudessa tilanteessa. Kuitenkin valitettava totuus on se,

että uusi vuosituhat ei mahdollista maamme taloudellisen tilanteen nollausta, vaan mukamme seuraavat vanhat velat ja 90-luvun rankan laman jälkimainingit. Laman syvimmässä vaiheessa-kaan kaikkiin yhteiskuntaluokkiin kohdistuneet toimeentulon ja palvelujen leikkaukset eivät olleet hyväksyttäviä, mutta ne oli tehtävä maan talouden tervehdyttämiseksi. Vielä vaikeampaa varmasti on kaduilla ja toreilla ymmärtää, että vuosia kestäneen noususuhdanteen aikana on maksettava jättivelkaa ja noudatettava tiukkaa finanssipolitiikkaa ylikuumenemisen välttämiseksi. Näin vain on tehtävä uuden laman ehkäisemiseksi. Tämä yleisesti hyväksytty linja ei kuitenkaan oikeuta laman aikana kaltoin kohdeltujen ryhmien ja alueiden tilanteen hoitamatta jättämistä.

Välikysymyksessään oppositio on perinteisesti yhdistänyt kaksi erillistä keskustelun arvoista asiaa: kuntien ja valtion taloudellisen kanssakäymisen ja hyvinvointipalvelujen saatavuuden ja laadun arvioinnin. Kiistämättä kireä talous heijastuu hoito- ja hoivapalvelujen määrään ja laatuun. Pelkällä jäykällä ohjastamattomalla rahalla sosiaali- ja terveydenhuollon ja sivistyksen puutteet eivät kuitenkaan poistu. Korjattavaa löytyy myös hoitojärjestelmistä ja kunnallisen päätöksenteon arvoasteikoista.

Sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain mukaan kunnan on varattava voimavaroja sosiaali- ja terveydenhuoltoon. Sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisvastuu kuuluu erityislainsäädännön kunnille, kuten jo ministerien vastauksissa kuulumme. Julkisten palvelujen käyttökustannuksiin maksetaan laskennallisin perustein määräytyvä valtionosuus.

On totta, että kuntien valtionosuuksia on jouduttu leikkaamaan taloudellisista syistä. Talouden voimakas kasvu ja sen myötä tuntuvasti lisääntyneet yhteisöverotuotot ovat kuitenkin kompensoineet valtionosuuksien supistamista. Totta on myös se, että kuntatalouteen on syytä hakea lisää vakautta. Tämä on kirjattu hallitusohjelmaan, samoin kuin ensi vuoden ja kahden seuraavan vuoden tulo- ja menoarvioon, kuten ministeri Korhonen yksityiskohtaisesti vastauksessaan juuri selosti.

Pääoppositiopuolue keskusta pysyy tyylilleen uskollisena tämänkin välikysymyksen kohdalla. Omat teot aikanaan hallituksessa ja niiden seuraukset eivät tunnu aukenevan keskustajohdolle.

Lisäksi kuntatasolla tuntuu tykkänään unohtuvan se tosiasia, että keskustapuolue on suuressa osassa kuntia se puolue, joka yksinkertaisella enemmistöllä voi vaikuttaa muun muassa hyvinvointipalvelujen toteuttamiseen niin halutesaan. Kyse on rahan lisäksi myös arvoista ja asenteista.

Arvoisa puhemies! Postipalveluitten saatavuudesta käytiin viime vuoden joulukuussa eduskunnassa kattava keskustelu. Jo tuolloin sosiaalidemokraattinen eduskuntaryhmä halusi ja haluaa edelleen korostaa erityisesti kahta näkökohtaa: postin henkilöstön aseman turvaamista sekä koko maan kattavaa tasapuolista ja kohtuuhintaista Postin palvelua.

Posti Oy:ssä on kymmenen viime vuoden aikana tapahtunut suuria muutoksia. Posti- ja telelaitos oli vuoteen 90 saakka valtion budjettiin sidottu virasto, minkä jälkeen siitä muodostettiin valtion uusimuotoinen liikelaitos. Esko Ahon hallituksen esityksestä eduskunta hyväksyi lain Posti- ja telelaitoksen muuttamisesta osakeyhtiöksi vuoden 94 alusta. Samanaikaisesti astui voimaan postitoimilaki, jolla postin toiminnan harjoittaminen maassa säädettiin joko luvan- taikka ilmoituksenvaraiseksi toiminnaksi.

Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä toi esille jo Ahon hallituksen yhtiöittämisesityksen yhteydessä Postin yhteiskunnallisen palvelutehtävän ja painotti asiakkaiden, henkilökunnan ja toisaalta Postin kilpailukyvyyn tasapuolista huomioimista. Nämä ovat meidän mielestämme edelleen keskeiset kysymykset.

Leonian ja Postin yhteistyön päättäminen postikonttoreissa merkitsee pahimmillaan työn loppumista noin 1 500 toimihenkilöltä. Posti käynnistää henkilöstövähennyksiin ja konsernin sisäisiin uudelleensijoituksiin liittyvät yt-neuvottelut. Työtä vaille jääville tarjotaan mahdollisuuksia uudelleensijoittumiseen konsernin sisällä, tuetaan Postin ulkopuolelle sijoittumista sekä tarjotaan erilaisia yksilöllisiä tukivaihtoehtoja. Eduskuntaryhmämme pitää tärkeänä henkilöstöön kohdistuvia tukitoimia. On varmistettava, että myös jatkossa valtetaan, että nämä tukimuodot toteutuvat parhaalla mahdollisella tavalla.

Liikenneministeriössä valmisteilla olevassa uudessa postitoimilaissa on selkeästi tarkennettava Postin tehtävää julkisen peruspalvelun tuottajana ja taattava postinjakelun alueellinen kattavuus ja riittävä palveluverkko. Julkisen vallan, siis meidän ja hallituksen, tehtävänä ja vastuulla

on määrittää Postin tehtävät, käyttäjähintaa ja valvontaa. Postin tehtävänä on päättää järjestelyistä.

Eduskuntaryhmämme ei vastusta kilpailua. On syytä muistaa Suomen menestys telemarkkinoilla, joka tuskin olisi mahdollista ilman aiempaa yhtiöittämispäätöstä. Mutta suhtaudumme kielteisesti kilpailuun, joka ei ole tasapuolista. Nimenomaan postinjakelun kohdalla tällainen epäoikeudenmukainen kilpailuasetus olisi erittäin tuhoisa. Postilla on laajan verkostonsa ja asiantuntevan henkilöstönsä ansiosta hyvät lähtökohdat kilpailuun, mutta sillä on myös alueelliset velvoitteensa, joita hoitamaan on vaikea löytää pelkästään voittoa tavoittelevia liikeyrityksiä. Postikysymys onkin mitä suurimmassa määrin aluepolitiikkaa.

Postin voittotavoitteeksi on asetettu tälle vuodelle 500 miljoonaa markkaa. Kun otetaan huomioon Postilta valtiolle saadut tulot ja edellä esitetyt muutospaineet, on tulevaisuutta ajatellen esitettävä kysymys, haluammeko Posti Oy:stä toimijan, joka huomioi ainoastaan markkinavoi-
mien sille asettamat ehdot. Ja vastaamme: ei, me haluamme turvata Postin tulevaisuuden yhteiskunnallisia peruspalveluita tarjoavana liikelaitoksena.

Arvoisa puhemies! Solidaarisuus heikommasa asemassa olevia kohtaan on suomalaista arvoa maailmaa. Nämä arvot näkyivät myös tasavallan presidentin vaalien yhteydessä käydyssä yhteiskunnallisessa keskustelussa. Hyvinvointipalveluja arvioidaan, ja kansalaiset haluavat, että verorahoja suunnataan sosiaali-, terveys- ja sivistyspalvelujen kehittämiseen.

Lamasta noustuamme on aika löytää yhteiskunnallinen yksimielisyys, pehmentää laman seurauksia kaikkein heikoimmassa asemassa olevien osalta. Nyt tarvitaan voimavarojen lisäämistä ja entistä tarkempaa kohdentamista tukea tarvitseville.

Esimerkiksi pitkäaikaistyöttömyys on vähentymässä mutta ei ratkaistu ongelma. On tärkeää, että hyvinvointiyhteiskunnassa panostetaan tulevaisuuteen, mutta lisäresursseja tarvitaan kipeästi myös syrjäytyneiden toimintaedellytysten vahvistamiseksi.

Hyvinvointipalvelujen korkea laatu, hyvä saatavuus ja kattavuus ovat suomalaista perusturvaa. Jokainen meistä on yhteiskunnan järjestäminen ja tukemien palvelujen käyttäjä. Valtio huolehtii palvelujen tasoa ja saatavuutta määrittelevistä normeista sekä alueellisesti tasapuolisista

maksuperusteista. Kuntien velvollisuus on järjestää palvelut ja valita toteuttamistapa niin, ettei se uhkaa palvelujen saatavuutta.

Yleisesti tiedossa oleva tosiasia on kuitenkin se, että valtiovallan ohjaus on huomattavasti vähentynyt 80-luvun puolivälistä alkaen toteutetun norminpuron, keskusvirastojen lakkauttamisen, lääninhallintojen laajentamisen, valtionosuusdistuksen ja kunnallisen itsehallinnon vahvistamisen myötä. Näiden päätösten tavoitteena on ollut alueellisten erityistarpeiden huomioiminen ja palvelujärjestelmä, joka pääsääntöisesti on toteutunutkin. Mutta ääritapauksissa muutokset ovat johtaneet lakien ja asetusten paikalliseen soveltamiseen ja sen myötä palvelujen laadun ja tarjonnan vaaralliseen ohentamiseen.

Kansalaiset eivät kunnan taloudellisten vaikeuksien vuoksi saa jäädä vaille peruspalveluja. Hoitoon on päästävä ajoissa asuinkunnasta ja varallisuudesta riippumatta. Sosiaali- ja terveyspalvelut rahoitetaan pääosin verovaroilla ja palvelumaksuilla. Osa niistä, erityisesti sosiaali- ja terveysongelmien ehkäisyyn ja lastensuojeluun liittyvät palvelut, on säilytettävä jatkossakin maksuttomina.

Uuden perustuslain mukaan julkisen vallan on turvattava jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut ja edistettävä väestön terveyttä. Säännös velvoittaa sekä valtiota että kuntia. Tämän perusoikeuden toteuttamisesta on kysymys myös silloin, kun valtionosuuksia leikataan tai kun kunta käyttää itsehallinnollista valtaansa ja päättää rakentaa jäähallin ennen vanhainkodin peruskorjausta. Kunnilla on oikeus vaatia lakisääteistä valtionosuutta. Kansalaisilla on oikeus odottaa, että kunnat näillä varoilla myös noudattavat voimassa olevia lakeja.

Palveluista perittävät maksut on kohdennettava järkevästi ja pidettävä kohtuullisina. Vuodenvaihteessa käyttöön otettu asiakasmaksujen maksukatto helpottaa kaikkein eniten kunnallisia terveyspalveluja käyttävien tilannetta. Maksukatto on askel oikeaan suuntaan, mutta eri maksukattojen kokonaisarviointi ja maksukaton täyttymisen seuranta vaativat kehittämistä ja seurantaa.

Kunnallista palvelujärjestelmää koskevien selvitysten ja tutkimusten mukaan erityisesti pienten kuntien taloudelliset vaikeudet järjestettäessä satunnaisesti tarvittavia, suuria kustannuksia ja erityisosaamista vaativia palveluja ovat olleet suuria. Määrällisesti ongelmat näyttävät painottuneen eniten lastensuojeluun. Onkin tyy-

dytyksellä todettava, että eduskunnan yhtenäisen tahdon mukaisesti vastikään perustettiin Lastensuojelun tasausrahasto, jonka avulla voidaan taata lasten kalliiden palvelujen saatavuus asuinpaikasta riippumatta.

Kuluvan vuoden budjettiin on varattu Tasausrahastoon 165 miljoonaa markkaa. Lisäksi eduskunta käsitellessään tämän vuoden budjettia lisäsi 50 miljoonaa markkaa lasten ja nuorten psykiatrisen hoidon tehostamiseen sekä 20 miljoonaa markkaa Kelan kuntoutusrahoja lasten ja nuorten terapiaan. Sosialidemokraatit pitävät tärkeänä suurten kustannusten tasausjärjestelmän kehittämistä.

Mielenterveysongelmat ja erityisesti lasten ja nuorten mielenterveyden häiriöt ovat yhä suurempia yhteiskunnallisia haasteita. Voimavaroja tarvitaan jatkossakin lisää, ja sosialidemokraatit pitävät erilaisten terveys- ja tukipalvelujen kehittämistä ensiarvoisen tärkeänä. Sairauksien ennaltaehkäisy ja terveyttä edistävä toiminta ovat keskeisintä terveyspolitiikkaa.

Arvoisa puhemies! Stakesin tuoreen tutkimuksen mukaan vanhusten laitoshoidossa on ongelmia, joihin on pikaisesti haettava kestäviä ratkaisuja. Ongelmat johtuvat osin rahan puutteesta, mutta osin myös muista tekijöistä. Samalla rahalla annetaan sekä hyvää että huonoa hoivaa ja huolenpitoa. Tärkeää on estää kehityssuunta, jossa rikkailla on mahdollisuus hoitaa vanhuuden ja sairauden päivänsä laadukkaasti, kun taas köyhät ovat rapautuneiden julkisten palvelujen varassa.

Vanhusten kotipalveluja ja kotisairaanhoidtoa on kehitettävä, sillä ikääntyvän väestön tarvitsemien palvelujen kysyntä kasvaa huomattavasti. Vanhusten ja vammaisten selviytymiseen ja ennalta ehkäisevään kuntoutukseen on suunnattava lisää voimavaroja. Laadukkaat ja riittävät avopalvelut edistävät ihmisten elämänhallintaa ja ovat inhimillisesti ja kansantaloudellisesti perusteltuja. Sosiaali- ja terveydenhuollon tavoite- ja toimintaohjelma sisältää keskeisiä toimenpide- ja linjauksia. Esimerkiksi omaishoito on hoivamuoto, johon monissa kunnissa ei ole ohjeiden ja tiedonantojen mukaisesti riittänyt tai varattu varoja. Toisaalta kun vanhus tai vammainen ei selviä kotona, hänen on päästävä hyvään laitoshoittoon.

Arvoisa puhemies! Kuntien ja lääninhallitusten tekemää alueellista arviointia tulee tehostaa ja perusturvalautakunnan roolia vahvistaa. Arvi-

ointi palvelee kuntia niiden omassa kehittämis-työssä, ja samalla se tuottaa tietoa palveluiden alueellisesta tasa-arvoisuudesta. Arviointitietojen julkistaminen edesauttaa kansalaisten mahdollisuuksia vertailla eri kuntien palvelutasoa ja lisätä painetta palvelutason parantamiseksi. Kuntalaisten oikeusturvaa ja kuluttajansuojaa julkisten palvelujen käyttäjinä on vahvistettava.

Laadukkaiden peruspalvelujen turvaaminen edellyttää työntekijöiden riittävää määrää, koulutusta ja tasapainoista ikärakennetta. Keskeinen kysymys on henkilöstön resursointi ja jaksaminen. Työntekijöiden määrä suhteessa työn määrään ja vaativuuteen on saatava kohdalleen, ja pätkätyösuhteet on muutettava pysyviksi. Vain hyvinvoiva henkilökunta ja työyhteisö voivat tuottaa hyvää laatua.

Socialidemokraatit haluavat parantaa kunnallisen työn houkuttelevuutta kiinnittämällä erityishuomiota pysyvien työsuhteiden luomiseen, työssä jaksamiseen ja entistä oikeudenmukaisemman palkan kehittämiseen. Samalla on uudelleen arvioitava laitoshoidon ja avohoidon organisointia, johtamista ja työskentelytapoja tavoitteena tyytyväinen asiakas ja henkilökunta.

Arvoisa puhemies! Sosialidemokraattista eduskuntaryhmää tyydyttää hallituksen vastaus, ja ryhmä esittää yksinkertaista päiväjärjestykseen siirtymistä.

5 Liisa Hyssälä /kesk: Arvoisa rouva puhemies! "Huonoin vaihtoehto on tulevaisuus, jossa epäluottamus valtioon ja politiikkaan on päässyt voitolle niin, että emme enää voi koota riittäviä julkisia voimavaroja. Tulevaisuus, jossa vallitsee yksityinen vauraus ja julkinen kurjuus. Tulevaisuus, jossa perheessä on viisi televisiota ja kuusi kännykkää, mutta kadut, puistot, sairaalat, koulut ja vanhainkodit rapistuvat." — Näin on pohtinut dosentti Raija Julkunen hyvinvointiyhteiskuntaa.

Viime vuosina on ajettu alas palveluita, jotka ovat perinteisesti kuuluneet yhteisin verovaroin rahoitettuihin julkisen sektorin tehtäviin. Kihlakuntien palvelut — poliisi, syyttäjät, ulosotto, rekisterihallinto — sekä verohallinto, Kelan palvelut, posti ja tiestö ovat valtiovallan keskeisimpiä palveluja. Ne ovat merkittävä menestystekijä koko Suomen talouselämälle: yrityksille ja kansalaisille. Ne ovat keskeisesti vaikuttamassa Suomen kehittämiseen tietoyhteiskunnaksi.

Palveluja vedetään pikkuhiljaa hivuttamalla pois kehittämisen ja taloudellisen tehokkuuden nimissä. Olemme kuulleet eduskunnassakin useaan otteeseen vakuutuksia siitä, kuinka palvelut paranevat. Viimeksi: Postin konttoreiden harventuessa palvelut paranevat ja kihlakuntien määrän supistuessa poliisin toimintaedellytykset paranevat.

Tämän päivän tosiasia on kuitenkin, että 93 kunnassa ei ole lainkaan postikonttoria. Nyt on suunnitelmalla 250 konttorin hävittämisestä olemassa. Jäljelle jää 300, mutta jääkö harvennus edes siihenkään? Postin liikevoitto kasvoi viime vuonna reippaasti. Onko tärkeintä postin kulku ja palvelu vai voiton kertyminen? Ei taida voiton kertyminen parantaa palveluja. Taas kerran nuoret leijonat tekivät linjakkaita päätöksiä kylmien lukujen pohjalta, ja taas kerran hinnat tulevat maksamaan työnsä parhaan kykynsä mukaan Postin palveluksessa tehneet naiset ja miehet.

Kihlakuntien osalta on myös olemassa suunnitelmat niiden harventamiseksi, vaikka jo tällä hetkellä poliisin saaminen harvaan asutuilla seuduilla on lähes mahdotonta. Veropuolella käydään keskustelua ja toteutetaan verotoimistojen yhdistämisistä. Monista kunnista ovat häviämässä verotoimistopalvelut. Tämä tapahtuu ministeri Siimeksen suosiolla myötävaikutuksella.

Monilla paikkakunnilla olemme jo tilanteessa, jossa kioskit toimivat posteina ja palokunta ja poliisi tulevat kun ehtivät. Esimerkiksi Nauvossa ja Korppoossa on lähin poliisi Paraisilla, mistä poliisin tulo kestää tunnin kahteen tuntiin. Useissa kunnissa ei ole kohta muuta kuin kunnanvirastoja, jos pian niitäkään. Tapahtunut niin sanottu kehitys ajaa kierteeseen: Kun ei ole palveluja yrityksille, yritykset lähtevät. Kun ei ole työpaikkoja, lähtevät asukkaat. Kun ei ole asukkaita, lähtevät palvelut.

Ihmiset tarvitsevat elämäänsä turvallisuutta, jota valtiovalta takaa peruspalvelut tuovat. Jos alasajon tiellä aiotaan jatkaa, yhä useampi suomalainen kysyy, voiko valtiota enää uskoa omakseen. Mihin niitä veromarkkoja oikein kerätään?

Arvoisa rouva puhemies! Samaan aikaan kun valtiovalta ydinpalvelut poistuvat, kuntien hyvinvointipalvelujen rahoitukselta murennetaan pohjaa. Hallituksen on otettava tosissaan kuntien huoli. Erityisen ongelmallista on ollut vanhusten ja mielenterveyspotilaiden palvelujen tason heikentyminen. Nuorten syrjäytymiskehitys ja huu-

meiden käytön leviäminen ovat pahenevia ongelmia.

Stakesin selvitys tammikuulta, johon ed. Puistokin viittasi, kertoo, että julkisella sektorilla voimavarojen puute näkyy selkeästi vanhusten hoidon laadussa ja tasossa. Tieto pitää yhtä sen kanssa, mitä monet vanhusten omaiset ja työntekijät ovat vuosien mittaan valittaneet. Vanhukset jäävät monissa laitoksissa ilman riittävää hoitoa ja huolenpitoa. Vanhusten yleistä dementiaa kiihdyttää entisestään kuntien palvelukykyä.

Keskusta ei voi hyväksyä Lipposen hallituksen toimetomuuksia tässä asiassa. Jo pääministeri Lipposen ensimmäisellä kaudella esitimme huolestamme vanhustenhoidosta. Korjausta ei ole tullut, ja ongelmat ovat syventyneet.

Mielenterveysongelmien yhteiskunnallista laajuutta ei Suomessa ymmärretä. Voimassa olevista työkyvyttömyyseläkkeistä lähes 40 prosenttia on myönnetty mielenterveyssyistä. (Ed. Taipale: Ei ole, siinä on kehitysvammaiset mukana!) Mielenterveyspotilaiden hoito ja kuntoutus on pahiten laiminlyötyjä palveluja maassamme. Tähän kasvavaan kansansairauteen hallitus ei ole riittävästi reagoinut.

Hyvinvointiyhteiskuntamme suurimpia uhkia on nuorten syrjäytymiskehitys. Suomessa ei ole pystytty estämään sitä, että tällä hetkellä kustakin ikäluokasta 6 000 nuorta jää peruskoulun jälkeen tyhjän päälle. He eivät mene koulutukseen eivätkä työhön. Kysymme: Olisiko peruskoulun erityis- ja tukiopetuksen, kouluterveydenhuollon ja muiden ehkäisevien palvelujen tason ylläpitämisellä voitu estää nuorten näin laajamittaista syrjäytymistä? Mitä hallitus aikoo tehdä ongelman poistamiseksi?

Vuosikymmenen alussa valtio maksoi lähes puolet sosiaali- ja terveystoimen menoista, nyt enää alle 20 prosenttia. Lyhyessä ajassa valtiolta on leikannut kuntien taloudesta 15 miljardia markkaa. Enimmillään kuntien menetykset ovat olleet lähes 10 000 markkaa asukasta kohden. On selvää, että kuntien velvollisuudet ja voimavarat eivät ole enää tasapainossa kaikkien kuntien osalta.

Terveystienhuollossa säästöt jatkuvat. Henkilöstön työsuhteet ovat muuttuneet yhä useammin pätäkötiksi, ja merkittävä osa koulutetusta työvoimasta on joko työttömänä tai ulkomailla töissä. Työpainet ovat kasvaneet samaan aikaan, kun henkilöstön keski-ikä terveydenhuollon vuorotyössä on kohoamassa. Meille on muo-

dostumassa hallitsematon ristiriita. Kansalaisten kannalta tärkeiden palvelujen tasoa alennetaan uusilla säästöillä, vaikka kyseessä olevat palvelut on tuotettu kansainvälisesti mitaten alhaisilla kustannuksilla. Suomessa terveydenhoitomenot ovat runsas 7 prosenttia bruttokansantuoteosuudesta, kun vastaava luku Saksassa on yli 10 prosenttia.

Lääkäriliiton puheenjohtaja Kati Myllymäki on todennut, että potilaatkin on syyllistetty terveydenhuollon kuluista. Hänen mukaansa potilaat kyselevät huolestuneina tutkimusten hintoja ja potevat huonoa omaatuntoa. Näin on, vaikka suomalaiset maksavat tätä nykyä terveydenhuollostaan suoraan noin 25 prosenttia. Osuus on Oecd-maiden korkein, vain Portugalissa maksetaan enemmän.

Hallituksen uudistusesitykset terveydenhuollon osalta ovat olleet vaatimattomia. Kuitenkin saatiin aikaiseksi sinänsä hyvä maksukattojärjestelmä, mutta liian kiireellisellä aikataululla ja ilman kokeilua. Maksukaton seuranta on osoittautunut työlääksi, ja henkilökunnan työaika kuluu potilaiden opastamiseen ja selvittelyihin eri hoitoloistosten kanssa siitä, millaisia maksuvelvoitteita on jo syntynyt. Tämä aika on pois potilaiden hoitamisesta.

Hallitusohjelman mukaan maksutulojen 350 miljoonan markan lisäyksellä piti nimenomaan saada resursseja lisää peruspalveluihin. Hallinnollista hankaluutta kuvaa se, että ohjeistusta on kasassa noin 30 sivua. Maksukertymien osalta tilanne on se, että päihdehuoltoloissa katot täyttyivät jo tammikuussa. Tulot ovat romahtaneet ja kuntien rahoitusosuutta on lisättävä.

Arvoisa rouva puhemies! Julkisen sektorin työ on erityisesti kunnissa ihmisläheistä palvelutyötä. Hoivatyössä asiakas tarvitsee turvallisuutta ja pysyvyyttä. Sosiaali- ja terveystaloudessa turvallisuus on kaukana niin asiakkaan kuin työntekijänkin näkökulmasta. Hiljattain ministeri Perho toivoi kuntien pyrkivän vakinaistamaan henkilöstöä, jos se vain on mahdollista. Asia on enemmän kuin oikea, mutta hallituksen on syytä katsoa peiliin kuntatalouden leikkausten jäljiltä.

Hyvinvointipalvelut eivät aina tuota välitöntä taloudellista hyötyä yhteiskunnalle. Niistä koitua hyöty näkyy kansantaloudessamme hyvinvointina joskus vasta kymmenien vuosien ajankänteellä. Yhteiskuntamme ei ole varautunut tulevaisuuden koviin haasteisiin. Mitä tapahtuu, kun vanhusväestön määrä kasvaa koko ajan sel-

laisella vauhdilla, että se nykyiseen verrattuna on kaksinkertainen vuoteen 2030 mennessä? Suunnitelmaa ei ole olemassa, vaikka näköpiirissä on suuri vaje ammattitaitoisesta työvoimasta.

Kuntien sosiaali- ja terveydenhuoltoon tarvitaan seuraavien 5–10 vuoden kuluessa noin 65 000 ihmistä lisää paikkaamaan eläkkeelle jäävien työpanosta. Alalla on työttöminä yli 34 000 koulutettua ihmistä. Heidän pitämisenä kortistossa maksaa noin 100 000 markkaa henkilöltä vuodessa. Työttömän palkkaaminen kunnan töihin maksaisi noin 135 000 markkaa vuodessa per henkilö. Kaikkien sosiaali- ja terveysalan työttömien palkkaaminen koulutustaan vastaavaan työhön maksaisi yhteiskunnalle runsaan miljardin vuodessa.

Tehy ja Kuntaliitto ovat ponnistelleet tuloksetta työvoimakysymyksissä. Asia on kilpistynyt työministeriöön. Keskusta on tehnyt asian korjaamiseksi lukuisia esityksiä, muun muassa keskustan kuntasopimusasiakirja tähtäsi tämän ongelman korjaamiseen.

Hoitohenkilöstön ohella meillä on lähivuosi-na edessä myöskin mittava pula lääkäreistä, kun vuoden 2003 vaiheilla alkavat 70-luvulla perustettuihin terveyskeskuksiin palkatut lääkärit jäädä eläkkeelle. Jo nyt erikoislääkäreistä on paikoin suuri puute. Osittain tästä syystä leikkausjonoissa on noin 125 000 potilasta. Esimerkiksi nykyleikkausvauhdilla potilaan pääsy jonosta hoitoon saattaa kestää lähes kolme vuotta.

Tarvitsemme selkeän julkisen sektorin henkilöstöstrategian. Kysymys ei ole pelkästään koulutuksen ja palkan lisäämisestä vaan myöskin kuntasektorin saamisesta houkuttelevaksi ja vetovoimaiseksi, ja tähänhan juuri ed. Puisto myöskin viittasi ryhmäpuheenvuorossaan. Tarvitsemme lisäksi uudenlaista ajattelua, jossa myös kodeissa ja yhteisöissä tehty lasten, vanhusten ja vammaisten hoivatyö tehdään mahdolliseksi ja sitä arvostetaan. Haluamme lisätä perheiden valintamahdollisuuksia kehittämällä kotihoidontukea ja parantamalla omaishoitajien asemaa. Korostamme aitoa valinnanvapautta. Ketään ei ajeta kotiin tai laitokseen.

Arvoisa rouva puhemies! Muutama vuosi sitten hyväksyttiin perustuslakiin kansalaisten perusoikeudet, joilla oli tarkoitus vahventaa kansalaisten oikeuksia hyviin peruspalveluihin asuinpaikasta ja varallisuudesta riippumatta. Valtiovalta itse kuitenkin toimii vastoin perusoikeuksien vaatimuksia. Valtio on muuttunut kansakun-

nan rakentajasta markkinoiden juoksupojaksi. Globaalissa tietoyhteiskunnassa tarvitaan uudistunutta julkista sektoria, joka kunnioittaa ja puolustaa kansalaisten perusoikeuksia.

Tahdomme edelleen uskoa siihen, että hyvinvointiyhteiskunnan kehittäminen olisi puolueita yhdistävä, ei erottava poliittinen päämäärä. Hyvinvointiyhteiskunnan rakentaminen on ollut kansakuntaamme vuosikymmeniä yhdistänyt projekti. Se on lisännyt tasa-arvoa ja oikeudenmukaisuutta. Se on tehnyt mahdolliseksi Suomen menestyksen osaamisyhteiskuntana. Keskusta kantaa tällä välikysymyksellään huolta ja vastuuta sen tulevaisuudesta. Meille hyvinvointiyhteiskunnan perusarvot ovat Suomen tulevaisuuden arvoja.

Hyvinvointiyhteiskunnan uudistamisesta on tehtävä kansallinen projekti. Nyt on käytävä syvälinen keskustelu siitä, mikä on valtiovallan, kuntien, yksityisen sektorin ja kansalaisjärjestöjen vastuu ja tehtäväkenttä. Samalla on arvioitava rahoitus- ja tuotantotavat ja saatava ne poliittiseen keskusteluun ja kansalaiskeskusteluun. Filosofit Maija-Riitta Ollilan mukaan jokainen meistä on arvojen osalta tulevaisuuden arkkitehti. Koska elämämme edellytykset ovat yhteiset, olemme osa yhteistä tarinaa. Suurten kertomusten, kuten hyvinvointiyhteiskunnan, aika ei ole ohi. Muuten olemme hukassa.

Välikysymyksellä haluamme nostaa esiin vaietun valinnan: hyvinvointiyhteiskunnan alasajon tien, jolle maan hallitus näyttää lähteneen. Tahdosta vaieta kertoo esimerkiksi ministeri Biaudet'n kommentti Hufvudstadsbladetissa. Hänen mielestään tämä välikysymys on turha. Millä tavalla turha? Eikö ministeri ole huolestunut kansalaisten palvelujen heikkenemisestä? Eduskuntaan on odotettu kuumeisesti hallituksen esityksiä. Esimerkiksi sosiaali- ja terveysvaliokunnassa olisi koko tämä talvi ollut aikaa työskennellä uudistusten kimpussa.

Keskustan vaihtoehto hallituksen alasajon linjalle on hyvinvointiyhteiskunnan uudistamisen tie ja varautuminen tulevaisuuteen. On haettava uusia ratkaisumalleja, jotka sopivat paremmin 2000-luvulle kuin monet 60-luvulta juontuvat järjestelmät. Toisin kuin hallitus, me olemme valmiita käymään tätä keskustelua avoimesti.

Keskusta on tehnyt useiden vuosien ajan hallituksen politiikalle vaihtoehtoisia esityksiä hyvinvointiyhteiskunnan rahoituspuolelta vahvistamiseksi ainoalla järkevällä tavalla, luomalla uusia

mahdollisuuksia työllistämiseen ja työllistymiseen. Keskustan esityksillä vero- ja sosiaalipoliitiikan sekä aluepolitiikan uudistamiseksi Suomeen olisi luotavissa uusia työpaikkoja. Näin turvataisiin peruspalvelut koko maahan ja vähennettäisiin köyhyyttä. Olemme turhaan odottaneet, että hallitus toisi eduskuntaan esityksiä, joilla esimerkiksi verokiilaa alennettaisiin. Korkeat välilliset työvoimakustannukset estävät työllistymistä.

Arvoisa rouva puhemies! Suomen menestyksen ydin on ollut tahdossamme ja kyvyssämme hyödyntää koko kansakunnan voimavaroja. Sosiaalisesta taustasta, asuinpaikasta ja sukupuolesta riippumatta suomalaisilla on viime vuosikymmeninä ollut varsin tasaveroiset mahdollisuudet kouluttautua, yrittää ja menestyä. Valtion vastuulla olevat turvallisuus- ja liikennepalvelut, vuosisataiset perinteet omaavat postipalvelut sekä valtion ja kuntien yhdessä turvaamat sivistys-, sosiaali- ja terveyspalvelut ovat menestyssemme kova ydin. Kun huolehditaan siitä, että hyvinvoinnin perusedellytykset ovat jokaisen ulottuvilla, pidetään tämä maa ja kansa koossa. Mielestämme Lipposen hallitus ei ole huolehtinut tästä peruskysymyksestä.

Ed. Tiusanen merkitään läsnä olevaksi.

6 Hanna Markkula-Kivisilta /kok: Arvoisa rouva puhemies! Ed. Hyssälä äsken kysyi, mihin niitä veromarkkoja oikein kerätään. Haluan hänelle vastata, että niitä kerätään muun muassa Ahon hallituksen aikaisten velkojen maksamiseen.

Arvoisa puhemies! Keskustan välikysymys on yhtä pitkä kuin leveäkin. Se ampuu haulikolla joka suuntaan toivoen saavansa saaliikseen edes yhden osuman — siinä kuitenkin onnistumatta. Poliisit, postit, tiet, terveyspalvelut, kihlakunnat ja syrjäytyminen, kaikki mahdutettu samaan välikysymykseen. Tietääköhän keskusta itsekään, mihin se halusi välikysymyksellään vastauksen?

Kuntien toimintaympäristössä on viime vuosikymmeninä tapahtunut muutoksia. On siirrytty valtion tiukasta ohjauksesta kohti kuntien itsehallinnon korostamista ja omaehtoista toimintakulttuuria. Tämä kehitys on tapahtunut paitsi val-

tionosuusuudistusten myös vapaakuntakokeilun myötä. Nämä molemmat suuntaukset ovat merkinneet valtion normiohjauksen asteittaista purkamista ja koko kuntakentän kehitystä toiminnallisesti ja taloudellisesti itsenäisempään kokonaisuuteen.

Valta ja vastuu ovat nyt entistä lähempänä kuntalaista, kunnallisen päättäjän ja kuntalaisen vuorovaikutuksen piirissä. Kunnallisen itsemääräämisoikeuden laajentamista ja itsehallinnon vahvistamista on vaadittu sekä opposition että hallituksen piiristä, mutta nyt oppositio näyttääkin vaativan kunnallisen itsehallinnon vähentämistä, valtion ohjausta ja holhousa.

Viime vuosina kuntatalous on kehittynyt myönteisesti. Kuntien omat verotulot ja yhteisöverosta kunnille tulevat markat ovat jatkuvasti lisääntyneet. Hallitus jatkaa toimenpiteillään jo toista vuotta kuntatalouden vahvistamista. Tänä vuonna nämä toimenpiteet merkitsevät kuntatalouden vahvistumista nettomääräisesti yli miljardilla markalla. Vastaava arvio vuodelle 2001 on laskentatavasta riippuen 1—1,5 miljardia markkaa. Jopa Kuntaliitto on ollut tyytyväinen hallituksen linjauksiin.

Kuntatalouden kehitys ei ole riippuvainen yksin valtion toimenpiteistä. Tarvitaan myös kuntien omaa toimeliaisuutta, erityisesti aktiivista elinkeinopoliittikkaa, alue- ja rakennepoliittisten ohjelmien tehon nostamista sekä pitkäjänteistä suunnitelmallisuutta. Julkisesta taloudesta noin kaksi kolmasosaa muodostuu kuntien menoista. Peruspalveluiden turvaamisen edellytyksenä ovat toisaalta kuntien omat tulot ja toisaalta kuntien menojen hillitseminen. Näiden kahden on oltava tasapainossa.

Kunnille on tyypillistä erilaisuus. Leimallista on kuntien jakautuminen vauraiisiin ja taloudellisesti heikkoihin kuntiin. Valtionosuusjärjestelmän keskeinen tavoite on tasoittaa kuntien välisiä eroja ja turvata yhdenvertaiset palvelut kaikille kansalaisille asuinkunnasta riippumatta. Lisäksi heikoimmassa asemassa olevien kuntien tukemiseen on varattu niin sanottuja harkinnanvaraisia avustuksia.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä korostaakin harkinnanvaraisten avustusten jakoperusteiden noudattamista. Avustukset on tarkoitettu nimenomaan tilapäisiin tai poikkeuksellisiin taloudellisiin vaikeuksiin paikalliset olosuhteet huomioon ottaen. Tämä tarkoittaa selkeästi sitä, etteivät harkinnanvaraiset avustukset ensinnäkään saa

olla tukiautomaatti, toiseksi ne eivät saa muodostaa rinnakkaista järjestelmää valtionosuusjärjestelmän kanssa, ja kolmanneksi avustusten kriteerien täytyy olla täsmällisempiä varsinkin, kun harkinnanvaraisten avustusten kokonaissummaa on viime vuosina kasvatettu. Kunnilta täytyy myös vaatia omia talouden tervehdyttämissuunnitelmia ja toimenpiteitä.

Kuntien itsessään on oltava elinkelpoisia ja omatoimisia. Mikäli näin ei ole, on kuntarakennetta voitava arvioida kriittisesti. Tämä merkitsee kuntien lukumäärän pohtimista ja toisaalta yhteistyön lisäämistä eri muodoissa. Kuntalaisen edun mukaista ei nimittäin ole hengettömien hallintokokonaisuuksien ja organisaatioiden ylläpito niiden itsensä vuoksi. Kuntalaisille ovat tärkeimpiä palveluiden saatavuus ja laatu sekä joustavat asiointimahdollisuudet.

Keskusta väittää välikysymyksessä hallituksen kurjistavan maamme hyvinvointipalveluja. Kunnaisät ja -äidit ympäri Suomea eivät ehkä katso tätä kritiikkiä aivan ansaituksi, sillä heihin hän arvostelun kärki tosiasiallisesti suuntautuu. (Ed. Kankaanniemi: Ei toki!) Kuten hyvin tiedämme, sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisvastuu on nyt ja tulevaisuudessa juuri kunnilla. Kysymys kuuluukin: miten kunnat saadaan toteuttamaan lakisäateistä palvelutehtävänsä ja budjetoimaan riittävästi varoja palveluihin? (Ed. Hyssälä: Ei millään ilman rahaa!) Jatkuvasti alimitoitettut budjetit eivät palvele ketään. Sen sijaan kauaskantoiset rakenteelliset uudistukset voisivat tuottaa hyviä tuloksia. (Ed. Huuhanen: Ei valtio rahoitusvastuustaan pääse!)

Monet kunnat eivät itse enää välttämättä tuota kaikkia palveluja, vaan hakevat uusia tehokkaampia keinoja esimerkiksi ulkoistamalla palveluja ja kilpailuttamalla tuottajia. Terveeseen kilpailuun sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottamisessa ei pidäkään suhtautua torjuvasti, vaikka kilpailu ei olekaan arvo sinänsä vaan väline palveluiden hinta-laatu-suhteen optimoimiseksi. Markkinamekanismien oivaltava käyttö säästää kustannuksissa. Näin säästyviä varoja voidaan kohdentaa palveluiden laadun ja saatavuuden parantamiseen.

Oleellista on, että peruspalvelut ovat laadukkaita ja lähellä, kun taas harvemmin tarvittavat palvelut voidaan hoitaa yhdessä muiden kuntien kanssa. Tässä kunnilla on mahdollisuus vapaasti tehdä uusia ja erilaisia valintoja, sillä tulevaisuuden palvelut turvataan ennakkoluulottomilla rat-

kaisuilla ja uusilla menetelmillä. Yhä edelleen on kuntia, jotka tuottavat huonolaatuisia palveluja kalliisti, kun naapurikunta tuottaa samat palvelut edullisesti ja laadukkaasti. Palvelujen kilpailuttaminen, lisääntyvät vaihtoehdot tai kunnallisen itsehallinnon vahvistuminen eivät kuitenkaan missään olosuhteissa vapauta kuntaa valvomasta tarjottujen palvelujen laatua, pikemminkin päinvastoin.

Valtiovarainministeriö asetti tällä viikolla työryhmän selvittämään ja arvioimaan toimivaa ja taloudellista peruspalvelujen rahoitus- ja tuotantotapaa. Kokoomuksen eduskuntaryhmän mielestä on hyvä, että Suomen Kuntaliitto ja kunnat ovat yhdessä valtion viranomaisten kanssa kehittämässä palvelujen arviointia. Näin myös kuntalainen voi aiempaa helpommin saada selkeän kuvan palvelujen laadusta ja hinnoittelusta.

Hyvä esimerkki tulevaisuuden haasteista kunnille on vanhusten palvelujen riittävyys. Viime vuosina vanhusten palveluissa painopiste on siirtynyt laitoshoidosta avohoitoon ja palveluasumiseen. Joissain kunnissa tämä on merkittävästi parantanut vanhusten hyvinvointia ja elämänhalua sekä ehkäissyt syrjäytymistä ja laitostumista, kun taas toisissa se on merkinnyt vanhuksen jäämistä omiin oloihinsa ja hänen tarpeittensa laiminlyöntiä. Tarkoitamme tällä vain sitä, että palveluja voi tuottaa monella tavalla ja erimittaisin resurssein, mutta oleellista on oikean palvelun kohdentaminen oikealle henkilölle — asiakkaan tarpeiden tunnustaminen. Aina ei tarvita rahaa, mutta luovuutta, herkkyyttä ja joustavuutta sitäkin enemmän.

Jotta sosiaali- ja terveystalouden toimintaedellytykset olisivat hyvissä ajoin kuntien tiedossa, valtioneuvosto on vahvistanut jo syyskuussa seuraavaa vuotta koskevan voimavarapäätöksen. Hiljattain valtioneuvostossa on myös hyväksytty sosiaali- ja terveydenhuollon tavoite- ja toimintaohjelma. Sen avulla pyritään luomaan pitkäjänteinen tavoitteenasettelu, joka myös asettaa kunnille ohjeellisia tavoitteita palveluiden tasosta ja kehittämisestä. Tätä erittäin hyvää ohjelmaa toivoisi kunnissa luettavan enemmänkin, sillä sen toimenpidesuosituksukset ovat oikeaan osuneita ja keskittyvät juuri palveluiden toimivuuteen.

Poliisin toiminta on kansalaisten turvallisuuden ja hyvinvoinnin kannalta keskeinen palvelu. Lipposen hallitus onkin lisännyt poliisien määrärahoja ja tiedostanut Ahon hallituksen aikana syntyneen vajeen, kun poliiseja ei koulutettu

vuosittain riittävää määrää. Vuodesta 1993 vuoteen 2000 poliisin budjetti on kasvanut yli 600 miljoonalla markalla, jos otetaan huomioon myös oikeusministeriölle siirtyneet tehtävät. Tulevina vuosina poliiseja myös valmistuu enemmän kuin heitä siirtyy eläkkeelle.

Poliisin turvallisuusbarometrissä vuodelta 1999 on laajasti kartoitettu ihmisten mielipiteitä turvallisuuteen ja palvelun laatuun liittyen. Turvallisuusbarometri osoittaa, että peräti 91 prosenttia kansalaisista luottaa poliisin toimintaan ja arvioi poliisin onnistuneen toiminnassaan hyvin, minkä voi todeta myös välikysymyksen laatijoille. Kansalaiset odottavat, että poliisi saapuu hälytyksen saatuaan tapahtumapaikalle kohtuujassa, ja näihin odotuksiin poliisi on myös melko hyvin pystynyt vastaamaan. Silti haja-asutusalueiden poliisipalvelujen saatavuudessa on puutteita, mihin pitää jatkossa kiinnittää enemmän huomiota.

Jotta poliisi pystyisi jatkossakin vastaamaan kansalaisten odotuksiin, on tärkeää, että poliisille osoitettuja määrärahoja käytetään sekä poliisin virkoihin että koulutukseen. Räjähdysmäisesti kasvaneen huumorikollisuudenkin johdosta tulisi viivytyksettä saattaa voimaan eduskunnassa vireillä oleva poliisilain uudistus, joka antaa poliisille paremmat välineet eli toimivaltuudet huumorikollisuuden torjuntaan. Kokoomuksen eduskuntaryhmä edellyttää, että poliisille turvataan asianmukaiset toimintaresurssit ja riittävät toimivaltuudet myös tulevaisuudessa.

Arvoisa puhemies! Postipalvelujen turvaaminen yhtäläisesti kaikille suomalaisille asuinkuntaan katsomatta on kokoomuksen eduskuntaryhmän ja myös hallituksen selkeä ja ääneen lausuttu tavoite. Keskustan syytös postipalvelujen alaspäin on täysin vailla perustetta, sillä postinkanto, kulkunopeus, postipalvelut ja postin aukioloajat ovat ja tulevat jatkossakin olemaan maassamme eurooppalaisittain verrattuna huipuluokkaa. Posti jaetaan arkipäivinä yhtäläisesti kaikkialla maassa. Maaseudun postinjakaja ottaa myös mukaansa asukkaan postilaatikkoonsa jättämät lähetykset ja lisäksi myy postimerkkejä.

Postin asiakkaan kannalta ei oleellista olekaan se, millainen organisaatio postitoimintaa pitää yllä, ei myöskään se, hoidetaanko postipalvelut asiamiespostin vai oman toimipaikan kautta. Oleellisia asioita asiakkaille ovat palvelujen saatavuus, laatu ja edullisuus. Jo nyt asiamiespostit ovat saaneet myönteistä palautetta varsinkin

joustavien aukioloaikojensa ansiosta. Kaupan yhteydessä toimiva posti on monesti auki virastojen ulkopuolellakin iltaisin ja viikonloppuisin, ja se on samalla vahvistamassa lähikaupan kannattavuutta. Monessa kunnassa Postin palvelut ovatkin parantuneet entiseen verrattuna, eivät suinkaan huonontuneet.

Nykyinen kehitys johtaa silti väistämättä työpaikkojen vähentymiseen tällä varsin naisvaltaisella alalla. Uskoakseni kansalaiset kuitenkin ymmärtävät sen, ettei valtavaa murrosta läpikäyvällä alalla työpaikkoja voida pitää yllä niitten itsensä vuoksi, vaan veronmaksajalla on oikeus edellyttää, että Posti toimii tehokkaasti ja ohjaa varansa varsinaiseen toimintaansa.

On kuitenkin todettava, että usean sadan työpaikan häviäminen juuri, kun muillakin naisvaltaisilla aloilla pankeissa ja vakuutusyhtiöissä väkeä vähennetään, on todellinen ongelma. Palvelualojen kasvusta löytynee hieman helpotusta tilanteeseen, mutta Postin on otettava vakavasti näiden henkilöiden mahdollinen lisäkoulutustarve ja tarjottava tilalle esimerkiksi ammatillista tai yrittäjäkoulutusta sekä tukea oman yrityksen perustamiseen. Kokoomuksen eduskuntaryhmän mielestä hallitus on vastauksessaan ottanut tämän tilanteen hyvin huomioon.

Keskustan harjoittama oppositiopolitiikka on hyvin perinteistä, mistä osoituksena on suhtautuminen tielaitosuudistukseen: kannat muuttuvat sen mukaan, miten asiat hallituksessa etenevät. Joukko keskustan kansanedustajia nimittäin peräsi kirjallisessa kysymyksessään ministeri Heinolta vielä viime syksynä Tielaitoksen uudistamista perusteenaan toiminnan läpinäkyvyys ja selkeys. Keskusta edellytti aidon kilpailutilanteen aikaansaamista maarakennusyrityksien ja Tielaitoksen välillä.

Nyt täsmälleen samat edustajat kritisoivat välikysymyksessään tiehallinnon uudistamishanketta ja ovat huolissaan Tielaitoksen henkilöstön asemasta. Keskustakin voisi aloittaa läpinäkyvyyden ja selkeyden toteuttamisen omassa toiminnassaan, tai voihan olla niinkin, etteivät he vain olleet lukeeet, mitä kirjallisessa kysymyksessä oikein kysyttiin. (Ed. Hyssälä: Ei se ollut keskustan kysymys!)

Arvoisa puhemies! Kuntalaisten hyvinvointiin vaikuttavat asuin- ja elinympäristö, riittävän toimeentulon turvaaminen, peruspalvelujen saatavuus, kaupalliset lähipalvelut ja liikkumis- ja virkistysmahdollisuudet. Syksyn kunnallisva-

leihin valmistauduttaessa onkin hyvä muistuttaa kuntien johtoa siitä, että kuntalaisten hyvinvoinnin edistäminen kaikin mahdollisin keinoin ja parhaan kykynsä mukaan on jokaisen kunnan luottamushenkilön ja virkamiehen ensisijainen tehtävä. Myös kuntien on nähtävä oma vastuunsa hyvinvointipalvelujen tuottamisessa ja alueellisen tasa-arvon ylläpitämisessä. Valtion selän taakse piiloutuminen ei ole uskottavaa politiikkaa.

7 Anne Huotari /vas: Arvoisa puhemies! Välikysymyksessään keskusta on nyt huolissaan hyvinvointiyhteiskunnan perusrakenteiden turvaamisesta. Ei ole montakaan viikkoa siitä, kun keskustasta flirttaili kokoomuksen kanssa — tunne taisi olla molemminpuolinen — ja sitä oltiin niin porvaria, että vasemmalla oikein hirvitti. Nyt seurusteluparilla tuntuu olevan jo mökötysvaihe meneillään, koska keskusta-morsian uskaltaa uhitella hallitukselle, jossa juuri kokoomus-sulhanen on ollut hyvinvointipalvelujen kehittämisen suurin este, erityisesti kuntien valtionosuuksien leikkaushaluissaan. (Ed. Markkula-Kivisilta: Eipäs nyt sentään!) Mietinkin menneinä viikkoina, miten vaikeata lieneekään sovittaa keskustalainen aluepolitiikka ja kokoomuslainen keskittämispolitiikka; entä keskustalainen hyvinvointipolitiikka ja kokoomuslainen oman onnensa seppä -politiikka?

Keskustan välikysymys yrittää nyt palauttaa kansalaiset siihen uskoon, että keskusta ei ole siirtynytkään niin oikealle, etteikö se enää pitäisi tärkeänä hyvinvointipolitiikkaa. (Ed. Skinnari: Keskusta on siirtynyt Yhdysvaltoihin!) Onko niin, että keskusta todella haluaa palata poliittiseen keskustaan presidentinvaalien huumassa tehdyn oikeistoretken jälkeen? Se jää nähtäväksi.

Välikysymyksessä keskusta on aivan oikein huolissaan hyvinvointiyhteiskuntamme palvelujen peruspilareista, niiden laadusta ja saavutettavuudesta sekä työpaikoista. Huolissaan tulee toki meidän kaikkien olla, sillä lähihistoria on opettanut, että talouskasvu ei yleensä ole ikuista ja jos talous kuumentuu liiaksi, pudotus voi olla ranka. Toivottavasti me kaikki olemme ottaneet ne opetukset vakavasti, sillä erityisesti lama-aikana hyvinvointiyhteiskunnan merkitys korostuu. Senkin lähihistoria on meille opettanut.

Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä on samaa mieltä keskustan kanssa kohdasta, jossa mainitaan, että korkeatasoiset hyvinvointipalvelut ovat

tulevaisuudessa yhä tärkeämpi kilpailukykyteki- ja yhteiskunnassa. Sen sijaan hyvinvointiyhteiskuntamme peruspilareiden romuttamisepäilyt ja hyvinvointipalvelujen murtumisuhka ovat kovin rankkaa tekstiä. Vähiten perusteltu väite on, että äskeinen budjettikehyspäätös pakottaa käytännössä monet kunnat uusiin leikkauksiin koulutus-, sosiaali- ja terveystaloudissa, etenkin kun viime viikolla juuri olemme saaneet kuulla hallituksen esittämästä kuntien rahoituspaketista, johon jopa Kuntaliitto oli tyytyväinen ja joka tuo kunnille lisää rahaa noin 1,5 miljardia markkaa tähän vuoteen verrattuna.

Harkinnanvarainen valtionapu, joka kohdentuu heikoimmassa asemassa oleviin kuntiin, on kasvanut vasemmistoliiton alue- ja kuntaministeri Martti Korhosen aikana 230 miljoonasta 420 miljoonaan markkaan. Tälle vuodelle tuleva lisäkorotus on 100 miljoonaa markkaa, siis 20 miljoonaa enemmän kuin keskusta uskalsi edes unelmoida viime syksyn budjetin yhteydessä. Lisäksi alue- ja kuntaministeri Korhonen on asettanut selvitysmiehen selvittämään valtio—kuntasuhteiden ongelmakohtia.

Hallitus on siis hakenut ja hakee ratkaisuja kunnallistalouden ongelmakohtiin. Mutta on myönnettävä, että kunnissa on tehty myös virheitä ja laitettu asioita sellaiseen tärkeysjärjestykseen, joka ei välttämättä ole ollut järkevää pitkällä tähtäimellä. Lisäksi niissä on tehty poliittisia ratkaisuja ja säästöjä, jotka ovat aiheuttaneet palveluissa ongelmia. Miten muuten voi selittää sen, että kaikissa taloudellisesti hyvinvoivissakaan kunnissa esimerkiksi lastenpsykiatrian avopalvelut ja ehkäisevät mallit eivät ole kunnolla hoidettuja, vanhusten palveluista puhumattakaan.

Lisäbudjetissa on tulossa tulevaisuuspaketti, joka tuo lisää voimavaroja ainakin tutkimus-, koulutus- ja infrahankkeisiin. Viime viikolla hallituksessa tehtyjen päätösten ja eilisen budjettikehyskeskustelun valossa keskustan välikysymys vaikuttaa suoraan sanottuna hätäpäissä tehdyt ja siihen on ympätty kaikki mahdollinen.

Yksi vasemmistoliiton näkökulmasta merkittävä asia tästä keskustan välikysymyksestä kuitenkin puuttuu. Se on köyhien ihmisten asema. Leipäjonot eivät ole kadonneet, vaan ne risteilevät ristiriitaisesti osakejonojen välissä. Hyvinvointiyhteiskunnassa on aukkoja, joista ihmiset putoilevat väliin, mutta poliittista halukkuutta tilanteen korjaamiseen ei ole ollut riittävästi. Vasemmistoliiton ansiosta hallitusohjelmassa on

suora lainaus kirkon nälkäröyhmän raportista: "Köyhyyden ja syrjäytymisen ehkäisemisellä haetaan erityisesti ratkaisuja pitkäaikaistyöttömien, mielenterveys- ja päihdeongelmaisten, ylivelkaantuneiden ja heidän perheidensä kasautuviin elämänhallinta- ja toimeentulo-ongelmiin." Sosiaali- ja terveysministeriltä voikin kysyä: ei kai tämä kohta hallitusohjelmasta ole jäänyt unholaan, ja miten ministeriössä aiotaan asiassa edetä?

Eilisessä budjetin kehyskeskustelussa keskustan ryhmäpuheenvuoron pitänyt ed. Maria Kaisa Aula sanoi: "Monestakin syystä on tarpeen pidättyä kasvattamasta valtion menoja nykyisestään. Se on järkevää suhdannetilanteen, verokevennyksien luomisen sekä tulevaisuuteen varautumisen eli velan lyhentämisen takia." Sen jälkeen tuli liuta esityksiä, jotka hallituksen tulisi tehdä. Tänään taas ed. Pekkarinen sanoi, että hallitus on hoitanut finanssipolitiikkaa huonosti. Opposition ei välttämättä tarvitsekaan esittää vaihtoehtoa. Mutta joskus kyllä kaipaisimme selvitystä, miten sovitate yhteen vaatimuksenne useiden etuuksien lisäämisestä, palveluiden lisärahoituksesta, työnantajan sivukulujen alentamisesta ja verojen alentamisesta. Sellainen ei ole uskottava yhtälö.

Vaikuttaa siltä, että välikysymystä kirjoittaessaan keskusta on unohtanut sen, että vaikka talouskasvu on jatkunut useita vuosia, valtiontalous on saatu tasapainoon velanottokierteestä vasta viime aikoina ja työttömyys vie vieläkin aivan liian suuren osan valtion tuloista. Vaikeita ratkaisuja riitti 1990-luvulla niin Ahon hallitukselle kuin Lipposen ensimmäiselle hallituksellekin. Valtion velkaakin on kovin paljon jäljellä, eikä sen lyhennysvauhti päättä huimaa ilman omaisuuden myymistä.

Valtionyhtiöiden luominen oli aikoinaan oikeaan osunutta aluepolitiikkaa. Talouden laman kourissa jo Ahon hallituksen aikana jouduttiin kysymään, onko viisasta pitää omistusta sellaisissa yrityksissä, joilla ei ole peruspalveluvelvoitetta. Silloin annettiin ensimmäiset myyntitavoitteet, ja tahti on jatkunut. Tosin vasemmistoliiton eduskuntaryhmä on vaatinut jo aiemmin aikalisää valtionyhtiöiden myyntipolitiikalle ja arvioita sen onnistumisesta. Ryhmämme mielestä erityisesti Soneran kohdalla tätä on hallituksessa arvioitava muun muassa siitä näkökohdasta, miten voidaan taata alueellisesti tasa-arvoinen ja toimiva verkko myös tulevaisuudessa. Mieles-

tämme EU:n yleispalveluvelvoite velvoittaa hallituksen tämän turvaamaan.

Vasemmistoliiton eduskuntaryhmän mielestä tämän päivän aluepolitiikkaa voisi olla jakaa osa myyntivoitosta korkeakoulujen yhteyteen perustetuille riskirahoitusyhtiöille. Näin myyntitulo osittain mahdollistaisi yritystoiminnan sijoittumista alueellisesti tasapuolisemmin kuin tänä päivänä. Se toisi uutta vahvuutta aluetalouksiin ja parantaisi palveluja vahvistuneen veropohjan kautta.

Ryhmämme haluaakin olla avoimesti yhteistyössä muiden ryhmien kanssa, myös opposition kanssa, pohtimassa uusia alueiden kehittämisen esityksiä niin valtakunnan tasolla kuin alueellisestikin.

Postin palveluverkko on harventunut viime vuosikymmenien aikana merkittävästi. Tilalle on tullut uusia palvelumuotoja, muuan muassa asiamiespostit. Saneeraus on ollut voimakasta, ja palveluiden luonne on muuttunut. Mutta uskomme, että niitä voidaan säilyttää parhaiten juuri yhteistoiminnassa muiden toimijoiden kanssa. Tämä voi olla myös mahdollisuus uusille toimijoille tulla mukaan yhteistoimintapisteeseen, siis palvelut voivat jopa parantua ja monipuolistua. Yhteistoimintapistemallien luomisessa esimerkiksi Kela on ollut aktiivinen jo vuosia.

Kuten ministeri Korhonen puheessaan totesi, hallitus on huolissaan palveluverkoston kattavuudesta. Huoli työpaikoista on vasemmistoliiton eduskuntaryhmän kanssa yhteinen.

Keskusta itsekin voisi olla esimerkillisen aktiivinen aluepolitiikassa siirtämällä puoluetta lähellä olevien järjestöjen keskustoimistoja pois kasvukeskuksista alueille.

Arvoisa puhemies! Vaikka keskustan välikysymys oli ilmeisesti tarkoitettu kunnallisvaalien poliittiseksi avaukseksi, siinä on monia tärkeitä huolenaiheita. Kysymyksen sävy on kuitenkin kovin negatiivinen, vaikka keskusta eilisessä kehyskeskustelussa myönsikin talouden ja suhdanteiden realiteetit. Ehkäpä mieltä lämmittivät kokoomus-sulhasen esittämät ehdot tulevaisuuspaketin hyväksymiselle. Nimittäin keskusta-morsiamen ryhmäpuheenvuoron pitänyt ed. Maria Kaisa Aula näytti ilahtuvan siitä, että ministeri Niinistö mainitsi työelämän rakenneratkaisut ja työttömyysturvan leikkaukset ohjenuoraksi rakenteellisen työttömyyden vähentämiseksi. Puhkeaako tästä romanssi uuteen kukoistukseen puolueiden välille?

Arvoisa puhemies! Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä kannattaa yksinkertaista päiväjärjestykseen siirtymistä.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Anttila.

8 Pehr Löf /sv: Värderade fru talman, arvoisa rouva puhemies! Oppositionens interpellation närmar sig välfärdssamhällets strukturer ur ett brett perspektiv så att i definitionen ingår bl.a. posten, polisen, vägverket och social- och hälsovården. Det breda perspektivet gör att dagens debatt kommer att likna gårdagens debatt om ram-budgeten.

Interpellationstexten lyfter inte fram nya lösningsmodeller. Nya och fräscha idéer skall givetvis diskuteras öppet och nu förväntar vi oss att oppositionen i debatten kommer med konkreta förslag till förbättringar.

Kännetecknande för den nordiska välfärdsmodellen är och har varit en socialt hållbar utveckling som stöds av det offentliga. Välfärden är en fjäder som måste spännas upp varje dag. Det gäller inte bara att skapa förutsättningar för en god ekonomisk utveckling, utan det är också viktigt att samhället omfattar tanken att det är ett värde i sig att upprätthålla ett solidariskt välfärdssystem. Dessutom är det av central betydelse med tanke på välfärdens hållbarhet att serviceproduktionen är effektiv, av god kvalitet samt har en förmåga att förnya sig.

Talman! Några ord om behovet av god ekonomisk utveckling som förutsättning för god samhällsservice. Den ekonomiska depressionen och kostnaderna för den stora arbetslösheten har ansträngt den offentliga ekonomin under hela 90-talet. Endast tack vare en stor statlig skuldsättning kunde grunderna i välfärdsstrukturen bibehållas under de svåra åren. Detta är uppvisar statsekonomin första gången på länge ett litet överskott. Trots den långa tillväxten har statskulden inte minskat med mer än 10 miljarder. Statsbidraget till kommunerna har trots den svaga statliga ekonomin kunnat vändas till en ökning med cirka 1 miljard i år och 1,2 miljarder år 2001. Det här ger en bas för kommunerna att sköta sina förpliktelser. Kommunernas ekonomi har

i medeltal stärkts, men problemet är fortfarande de stora variationerna mellan kommunerna och speciellt de små kommunernas svaga ekonomi. En utveckling av statsbidragssystemet är nödvändig för att trygga alla en jämlik samhällsservice. Förväntningarna är höga på Jukka Pekkarinens utredning om kommunernas ekonomi som skall färdigställas i år.

Arbetslösheten måste fortfarande minska. För att råda bot på den måste man skapa förutsättningar för ett produktivt näringsliv som genererar skattemedel för det offentliga. En alltför stor skattekil och inkomstfällor är fortfarande realiteter som måste åtgärdas. Det gäller att komma åt inbyggd stelhet i vår arbetsmarknad.

Arvoisa puhemies! Opposition välikysymys lähestyy hyvinvointiyhteiskunnan rakenteita laajasta näkökulmasta siten, että määritelmään sisältyvät muun muassa Posti, poliisi, Tielaitos ja sosiaali- ja terveydenhuolto. Laajan näkökulman vuoksi tämän päivän keskustelu muistuttaa eilistä keskustelua budjettikehyksistä. Välikysymysteksti ei nosta esiin uusia ratkaisumalleja. Uusista ja tuoreista ajatuksista on tietenkin keskusteltava avoimesti, ja nyt odotamme opposition tuovan keskusteluun konkreettiset parannusehdotukset.

Tunnusomaista pohjoismaiselle hyvinvointimallille on ja on ollut sosiaalisesti kestävä kehitys, jota julkinen valta tukee. Hyvinvointi on jousi, joka on vedettävä joka päivä. Kyse ei ole vain edellytysten luomisesta hyvälle talouskehitykselle, vaan tärkeää on myös se, että yhteiskunta omaksuu ajatuksen, että solidaarisen hyvinvointijärjestelmän ylläpitäminen on arvo sinänsä. Lisäksi hyvinvoinnin kestävyys kannalta keskeinen merkitys on sillä, että palvelujen tuotanto on tehokasta, hyvän laatuista ja että se kykenee uudistumaan.

Puhemies! Joitakin sanoja hyvän taloudellisen kehityksen tarpeesta edellytyksenä hyvälle yhteiskuntapalveluille. Talouden lama ja suurtyöttömyyden kustannukset ovat rasittaneet julkista taloutta koko 90-luvun. Ainoastaan valtion suuren velkaantumisen ansiosta hyvinvoinnin rakenteet pystyttiin säilyttämään vaikeina vuosina. Tänä vuonna valtiontalous on ensimmäistä kertaa pitkään aikaan hieman ylijäämäinen. Kauan jatkuneesta kasvusta huolimatta valtionvelka ei ole vähentynyt 10:tä miljardia enempää.

Kuntien valtionavut on heikosta valtiontaloudesta huolimatta pystytty kääntämään noin 1 miljardin kasvuun tänä vuonna ja 1,2 miljardin kasvuun vuonna 2001. Tämä luo kunnille perustan velvoitteidensa hoitamiseen. Kuntien talous on vahvistunut keskimääräisesti, mutta ongelmina ovat edelleen kuntien väliset suuret erot ja erityisesti pienten kuntien talouden heikkous. Valtion-apujärjestelmän kehittäminen on välttämätöntä yhdenvertaisten yhteiskunnallisten palvelujen turvaamiseksi kaikille. Jukka Pekkarisen selvitykseen kuntien taloudesta, joka valmistuu tänä vuonna, kohdistuvat suuret odotukset.

Työttömyyden on pienennytävä edelleen. Tilanteen korjaamiseksi on luotava edellytyksiä tuottavalle elinkeinoelämälle, joka luo verovaroja julkisen vallan käyttöön. Liian suuri verokilla ja tuloloukut ovat edelleenkin realiteetteja, joihin on puututtava.

Hollanti ja Tanska ovat olleet hyvin tehokkaita työttömyytensä torjunnassa. Niiden ratkaisumallia kannattaa kokeilla meilläkin. Työttömyys aiheuttaa suuria menetyksiä maalle sekä sosiaalikustannuksina että siten, että suuri osa väestöstä on hyvinvointivaltion rahoituksen ulkopuolella.

Puhemies! Hyvinvointi perustuu solidaarisuuteen. Kaikilla kansalaisilla tulee olla oikeus yhtäläiseen koulutukseen ja hoivaan sukupuolesta, iästä, asuinpaikkakunnasta ja sosiaalisesta asemasta riippumatta. Kuntien talouden ollessa tiukoilla pannaan tahto pehmeiden, ihmisläheisten palvelumuotojen priorisoimiseen koetukselle. Markkinataloudessa unohdetaan helposti yhteiskunnassa heikoimmassa asemassa olevat, koska he eivät voi tuottaa tulosta samalla tavoin kuin monet menestyneet. Hyvinvointipalvelut eivät ole solidaarisia, jolleivät ne ota huomioon erityisesti heikkojen tarpeita. On kuitenkin tärkeää, että palvelut on tarkoitettu kaikille siten, että suuret veronmaksajat jatkossa voivat käyttää julkisia hoitopalveluja kohtuulliseen hintaan. Halua maksaa veroa hyvinvoinnista on tuettava kestävyys turvaamiseksi ja harmaan talouden torjumiseksi.

Toisin sanoen julkisen vallan on otettava vastuuta siitä, että kaikki saavat koulutusta ja apua palveluina tai avustuksina. Tällä turvataan elämänlaatu tänä päivänä ja kestävä tulevaisuuskehitys huomenna.

Talman! Mentalvården, handikappservicen och åldringsvården har inte skötts på ett tillräck-

ligt bra sätt i alla kommuner. Inte ens relativt välbärgade kommuner som har ekonomiska förutsättningar har alltid lyckats organisera vården och omsorgen på ett tillfredsställande sätt. Ofta beror bristerna på att det inte finns tillräckligt med personal, men bristerna kan också bero på olika prioriteringar i kommunerna. En del kommuner har t.ex. medvetet valt ett högt skatteöre för att kunna trygga servicen.

Här väcks den angelägna frågan om statens ansvar. Det reformerade statsandelssystemet har lett till att centralstyrningen klart minskat och att det blivit svårare att från centralt håll påverka servicestrukturen i de enskilda kommunerna. Självständighet föder i allmänhet ansvar, så nuvarande system är i huvudsak bra. Lite rappare piskor och större morötter borde ändå byggas in i systemet. Staten behöver verktyg att ingripa med när kommunerna inte uppfyller sina lagstadgade förpliktelser. Grundtrygghetsnämnden, som det ställdes höga förväntningar på när den bildades, har inte infriat förväntningarna och bör få en aktivare roll.

Svenska riksdagsgruppen anser också att systemet med öronmärkta pengar för vissa specialbehov, som barnpsykiatri just nu, måste fortsätta. Behoven är av sådan art att de inte kommer att minska efter nästa år. Avsaknaden av vård står barnet dyrt i mänskligt hänseende, men också för samhället blir det i längden dyrt att inte erbjuda de behövande hjälp i form av terapi. Svenska riksdagsgruppen kommer också att arbeta för att ett långsiktigt program görs upp med målet att utveckla barn- och ungdomspsykiatri samt att utarbeta en strategi för att minska barnens psykiska problem.

Utgjämningssystem för stora och oväntade kostnader för kommunerna kan utbyggas, men det är viktigt att först utvärdera hur utjämningsfonden för stora kostnader i kommunernas barnskydd fungerat. Här förefaller det nämligen som om välfungerande landskommuner i praktiken skulle betala för städernas behov, vilket inte var meningen.

En fungerande samhällsservice, i synnerhet en fungerande omsorgssektor, är nödvändiga förutsättningar för tryggheten av den grundlagsfästa jämställdheten mellan män och kvinnor. En jämförelse mellan de nordiska länderna och de övriga europeiska länderna, visar att jämställdheten mellan könen på arbetsmarknaden är högre i Norden och att siffrorna går hand i hand med de

offentliga konsumtionsutgifterna för just välfärdstjänster.

Svenska riksdagsgruppen påpekar att servicen till skillnad från inkomstöverföringarna inte skapar inkomstfällor, utan tvärtom skapar förutsättningar för var och en att själv förtjäna sitt levebröd. Det har dessutom visat sig att servicen minskar inkomstskillnaderna mellan olika delar av landet.

Arvoisa puhemies! Hyvinvointiyhteiskuntaa on kehitettävä vastaamaan ajan vaatimuksiin. Suomen väestö luottaa pienin poikkeuksin hyvin julkisiin palveluihin. Kansainvälisen arvion mukaan sairaanhoito ja poliisitoimi ovat korkeatasoisia. Perusterveydenhuolto on kaikkien ulottuvilla asuinpaikasta riippumatta. Tulevaisuuden haasteisiin, muun muassa kalliiseen tekniikkaan ja monien hoitoa tarvitsevien seniorien tilanteeseen, on kuitenkin tartuttava uusin ottein. Sairaanhoito on hyvänä esimerkkinä kehittämistahdosta, kun säästöaikoina 90-luvun alussa kustannuksia vähennettiin 15 prosenttia suoritelukujen noustessa samanaikaisesti 10–20 prosenttia. Valitettavasti tämä on samalla johtanut monien hoitotyöntekijöiden loppuunpalamiseen. Ilma on nyt siis poistettu suureksi osaksi järjestelmästä, minkä vuoksi tehokkuuden lisäämiselle ei ole enää tilaa.

Hyvällä johtajuudella, hyvällä henkilöstökoulutuksella ja työkykyä ylläpitävällä kuntoutuksella voidaan luoda viihtyisyyttä, tehokkuutta ja laatua. Työvoiman jälkikasvu on kärsinyt vanhoista työmenetelmistä ja heikosta julkisesta taloudesta, mikä tulee johtamaan vaikeuksiin henkilöstön houkuttelemiseksi esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuoltoon. Kun suuret ikäluokat siirtyvät eläkkeelle, tämä johtaa suuriin rekrytointiongelmiiin — seikka, joka vaatii toimenpiteitä jo nyt. Jatkuvasti lisääntyvät resurssit eivät valitettavasti takaa kestävää tulevaisuutta. Tästä huolimatta meillä on tänään hoitolaitoksia, joissa on liian vähän henkilökuntaa hyvien palvelujen tuottamiseen.

Talman! I vården och omsorgen är det viktigt att klienten kan delta i beslut som gäller hans situation. Intressebevakning med hjälp av sociala ombudsmän, effektivisering av patientombudsmannasystemet och tillgång till servicekonsulenter är välkomna förbättringar för att upprätthålla livskontroll och trygghet för alla.

Svenska riksdagsgruppen ser en stor möjlighet i det projekt som Stakes och Kommunförbundet startat för kvalitetsuppföljning och -förbättring. Den offentliga serviceproduktionen måste anamma en kostnads-nyttofilosofi och arbeta med ständig kvalitetsförbättring för att locka till sig motiverad personal. Tredje sektorn som kompletterande aktör måste bejakas. Servicesedlar och privat produktion vid sidan om den offentliga stimulerar till sund konkurrens och ger klienten alternativ. Det är ändå viktigt att ansvaret alltid finns hos det offentliga och välfärdsservicen måste alltid huvudsakligen finansieras med offentliga skattemedel.

Arvoisa puhemies! Postin palvelupisteiden määrä tulee säilyttää noin 1 500:na, ja jokaisessa kunnassa on oltava ainakin yksi palvelupiste. Asiamiesposteille on turvattava kestävä olemassaolo kohtuullisella korvauksella ja koulutuksella. Posti ei saa perustella toimipaikkojen sulkeamista sillä, että sopivaa asiamiestä ei ollut saatavissa. Asiamiespostit tarjoavat lisäksi syrjäseuduille mahdollisuuden myös muiden palvelujen kuten kyläkaupan ylläpitoon. On tärkeää, että tieto asiamiesposteista saadaan kaikille kansalaisille. On ilmeistä, että tätä tietoa ei ole levitetty riittävästi.

Arvoisa puhemies! Hallitus on hallitusohjelmallaan ja vastuullisella talouspolitiikallaan huolehtinut hyvinvointijärjestelmämme peruspilarien säilyttämisestä. Esimerkkinä voidaan mainita sosiaali- ja tarvehuollon tavoite- ja toimintaohjelma, joka käsittää koko eduskuntakauden. Tämän pitkän tähtäimen ohjelman avulla voidaan valmistella ajoissa lakiuudistuksia ja noudattaa systemaattista tavoitetta kunkin vuoden budjettityöskentelyssä.

Ruotsalainen eduskuntaryhmä puoltaa yksinkertaista päiväjärjestykseen siirtymistä.

Talman! Regeringen har genom regeringsprogrammet och en ansvarsfull ekonomisk politik sörjt för att grundpelarna i vårt välfärdssystem bevaras. Som exempel kan nämnas mål- och verksamhetsprogrammet för social- och hälsovården, som omfattar hela riksdagsperioden. Genom detta långsiktiga program kan lagreformer beredas i tid och budgetarbetet för varje år följa en systematisk målsättning.

Svenska riksdagsgruppen förordar enkel återgång till dagordningen.

9 Erkki Pulliainen /vihr: Arvoisa puhemies! Vähän toisenlainen lähestymiskulma päivän välikysymykseen.

Kuluvan kuun alussa voimaan tullut uusi perustuslaki säilytti luonnollisesti parlamentaarisella oppositiolla sen järkeimmän asean, välikysymyksen, keinon kaataa istuva hallitus. Samalla kun tämä politiikanteon väline säilytettiin, säilyi myös siihen sisältyvä vastuu. Välikysymykseen turvaudutaan, kun on todella tarkoitus kaataa hallitus. Käytännössähän tämä tarkoittaa, että opposition omat parhaat naiset ja miehet ovat hallituksen kaatuessa valmiina ottamaan vastaan valtioneuvoston jäsenten tehtävät eivätkä ole esimerkiksi sapattivapaalla tai sellaiselle lähtemässä. Tässä suhteessa koordinaatio opposition sisällä ei näytä nyt aivan täydellisesti toimineen. Opposition johtaja on lähdössä tilapäissiirtolaiseksi ja siis pois eduskuntatyöstä samalla, kun hallituksen odotetaan kaatuvan.

Opposition jättämä välikysymys sattuu muutoinkin mielenkiintoiseen aikaan. Aiemminhan tasavallan presidentin astuttua korkeaan tehtäväänsä hallitus jätti paikkansa, vaikkakin saattoi tulla kutakuinkin entisellä kokoonpanolla oitis uudelleen nimitetyksi. Presidentin valtasuhde-aseman muututtua tämä rituaali ei enää kuulu kuvaan. Sen sijaan oppositio on nyt katsonut, että presidentinvaalin tulos on sellainen, että väri- ja muiden suorien ja värien poistamiseksi hallitus on syytä kaataa ja korjata piirustusvirheet. Erityisen mielenkiinnon kohteena ovat tällöin pääministerin ja ulkoministerin tehtävät, joihin oppositiolla täytyy olla tarjolla laadukkaat kandidaatit. Olisi mielenkiintoista tietää heidän nimensä, kun toisaalta nykyinen oppositiojohtaja on lähdössä uudistamaan tietoaan ja mep Paavo Väyrynen on ilmestynyt eduskunnan käytäville.

Mistä oppositio on sitten siinä määrin huolissaan, että aikoo kaataa hallituksen ja hoitaa asiat paremmin? Oppositio kantaa huolta turvallisuus-, liikenne-, posti-, sivistys- sekä sosiaali- ja terveyspalveluista. Mikä tai mitkä puolueet ovat sitten hallituksessa vastuussa näistä toimialoista? Turvallisuudesta vastaa kokoomus, liikenteestä ja postista kokoomus, sosiaali- ja terveyspalveluista kokoomus ja Rkp, sivistyksestä kokoomus ja SDP. Siis kansallinen kokoomus on opposition mielestä ollut ohjaamassa muuta hallitusta harhapoluille ja suorastaan tässä katalassa puuhailussaan onnistunut. Tuomiohan langete-

taan tehdystä, ei pelkästä kehnonoloisesta aikomuksesta.

Käydyn presidentinvaalin jälkeen oppositio nosti keskeiseksi päivänpolitiikan puheeksi täällä jo mainitun porvarillisen yhteistyön. Juuri tätä pyrkimystä vastaan on peilattava niitä syytöksiä, joita porvaristoon lukeutuva oppositio esiintuo välikysymyksessään. Sen mukaanhan kokoomuksen läpi ajama politiikka olisi ollut siinä määrin pieleen mennyttä, että hallitus pitää sen vuoksi kaataa. Ollakseen hallituskelpoinen kokoomuksen pitäisi opposition mielestä siis täydellisesti uudistua pikavauhtia, suorastaan ilman Yhdysvalloissa tapahtunutta tietojen päivitystä. Näyttäisi perustellulta todeta, ettei porvarillisesta yhteistyöstä näillä näkymin tule yhtään mitään. Tässä tarkoituksessakaan ei kannata hallitusta nyt kaataa.

Mitä taas tulee muihin hallituspuolueisiin kuin kokoomukseen, niin hallituksen kaatumisen jälkeen niiden pitäisi muodostaa uusi hallitus nykyisen opposition kanssa. Toisin ilmaistuna hallituksessa kokoomus pitäisi korvata lähinnä keskustalla tai sitten pitäisi kysyä kansalta neuvoa ennen aikaisten vaalien avulla. Lähtökohdat hallitusneuvotteluille juuri suoritettun kaadon jälkeen eivät olisi kovin otollisia, vaikka neuvottelukyvykkyys nykyisillä hallituspuolueilla on luonnollisesti aina ja kaikissa tilanteissa huomattavaa kansallista luokkaa.

Jo edellä esiin tuodun perusteella valtakunnan tila ei hallitusta kaatamalla kohennu, pikemminkin päinvastoin. Vaikka tämä johtopäätös on selkeä ja yksiselitteinen jo edellä esitetyn argumentoinnin perusteella, on paikallaan kiinnittää huomiota myös eräisiin välikysymyksen perustelujen yksityiskohtiin.

Huomattava osa välikysymystekstistä on postipalvelutilanteen läpikäyntiä. Asian ajankohtaisuudesta vihreä eduskuntaryhmä on välikysyjien kanssa täsmälleen samaa mieltä. Liikennevaliokunnan käymä asiantuntijakuuleminen on jo paljastanut, että tilanne ei ole päinvastaisista väitteistä huolimatta Suomen Posti Oy:n hallinnassa.

Suomen Posti Oy nojaa ratkaisuihinsa keskeisesti asiamiesposteihin, joten olennaista on, voiko palvelujen takaaminen onnistua niiden avulla. Nyt sovellettava malli ei takaa. Asiamiesposteille maksetaan mekaanisesti aivan liian alhaisista korvausta tehtävien suorittamisesta, jotta palvelut pelaisivat kaikissa oloissa. Monissa kylissä ja taajamissa vaihtoehdot ovat myös kilpailu- tai

muista syistä vähissä, ja kun viimeinenkin vaihtoehto on käyty läpi, Suomen Posti Oy:llä ei ole mitään ratkaisua tarjottavana. Tämä on käynyt harvinaisen selvästi valiokuntakuulemisessa esille.

On hyvä, että postipalvelutoiminnan arkitodellisuus on käynyt ilmi jo tässä vaiheessa. Vihreän eduskuntaryhmän mielestä postitoimintalaakin on lisättävä ehdoilla velvoittava määräys, jonka mukaan Suomen Posti Oy:n on järjestettävä jokaisessa kunnassa kiinteä postipalvelupiste, joka hoitaa pakettiliikenteen ja mahdollisuuksien mukaan myös rahaliikenteen, jos jälkimmäistä ei kunnassa muutoin ole. Nyt Suomen Posti Oy ei ole järjestänyt juohevasti edes omaa sisäistä rahaliikennettänsä asiamiesposteista ja -posteihin. Tämäkin on käynyt erinomaisen hyvin selville valiokunnan kuulemisessa. Liikenneministeriöllä on todella töitä, jotta se voisi taata hallituksen nimissä antamansa lupaukset eduskunnalle. Rahastahan ei posti- ja telelohkolla ole puutetta. Markkinatalouden väärä soveltamismalli vain on parhaillaan tuhoamassa postipalvelutoiminnan. Asiantilan kuntoon saattaminen ei kuitenkaan edellytä hallituksen vaihtamista. Tämä on käytännön asioiden hoitamista.

Kuntien kohdalla tilanne on mielenkiintoinen. Valtion kantaessa lamakauden aikana päävastuun julkisesta taloudesta, kunnat selvisivät sen läpi miltei pelkällä säikähdyksellä. Noususuhdanteen aikana maan sisäisen muuttoliikkeen höyryttämänä kuntien pärjäämiserot ovat kuitenkin kärjistyneet. Jokaisella kunnalla on oma historiansa menestyksen tai pärjäämättömyyden tiellä.

Valtio joutuu viime kädessä pelastamaan ahdinkoon joutuneet kunnat, joten on paikallaan, että valtionosuusjärjestelmä korjataan hyvissä ajoin, jotta vältetään Lex Karkkila -tapaukset. Selvitysmies Jukka Pekkariselta odotetaan rakentavahenkisiä ehdotuksia, niin kuin täällä joka ikinen edellä puhunutkin on tehnyt. Paineita siis on. Asiaan on syytä palata tänä vuonnakin, kun tämä selvitys on valmistunut. (Ed. Gustafsson: Taas luotetaan demariin!) — Aivan, sehän on pakko. Tässä tilanteessa, niin kuin ed. Gustafsson on huomannut, muuta vaihtoehtoa ei ole.

Oppositio on oikeassa kantaessaan huolta hyvinvointivaltiolle ominaisista perusoikeuksista. Karu totuushan on, että vuonna 1995 perustuslain perusoikeuksia uudistettaessa lamakauden vaikutukset näkyivät ratkaisussa selvinä. Vaik-

ka valtio otti, kuten todettua, kantaakseen velkaantumisen päätaakan, ovat kuntatalouden vaikeudet tukeneet pyrkimystä vesittää kansalaisten perusoikeuksia käytännön soveltamistilanteissa. Erityisen selvästi tämä on näkynyt taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten perusoikeuksien, esimerkiksi oikeuden työhön ja sosiaaliturvaan, sääntelyssä. Vastaavaa asennoitumista on ollut havaittavissa myös ympäristöä koskevassa sääntelyssä.

Käytännön tasolla nimenomaan kunnat, joissa johtavalla oppositiopuolueella on useimmissa tapauksissa tosiasiallinen määräysvalta, ovat kyseenalaisesti ansioituneet siinä, että ne ovat keskittyneet pohtimaan sitä, kuinka voitaisiin kiertää sosiaalioikeudellisia tai sivistyksellisiä velvoitteita, sen sijaan että ne pohtisivat sitä, miten perusoikeusuudistus velvoittaa turvaamaan ja edistämään näitä oikeuksia.

Tämän kuukauden alussa voimaan tullut perustuslaki antoi tuomioistuimille rajatun oikeuden valvoa lakien perustuslainmukaisuutta. Niiden on annettava etusija perustuslain säännökselle, jos käsiteltävänä olevassa asiassa lain säännöksen soveltaminen olisi ilmeisessä ristiriidassa perustuslain kanssa. On perusteltua odottaa, että kansalaiset aiempaa valppaammin vetoavat suoraan perusoikeussäännöksiin silloin, kun esimerkiksi kunnallisessa päätöksenteossa perus- ja ihmisoikeusnäkökulma on jäänyt huomioon ottamatta. Näin tässäkin suhteessa perusteita hallituksen kaatamiseen ei löydy. Samaa hengenveitoon on kuitenkin korostettava, ettei todellista ratkaisuvalltaa perusoikeusasioissa pidä siirtää poliittisilta päättäjiltä tuomioistuimille. Istuvan hallituksen on syytä skarpata tässä suhteessa politiikkaansa.

Arvoisa puhemies! Kuten edellä sanotusta käy ilmi, vihreä eduskuntaryhmä kannattaa yksinkertaisen päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuotoa.

¹⁰ **Toimi Kankaanniemi /skl:** Arvoisa puhemies! Kansan voima on sen yhtenäisyydessä. Tämä väite todistettiin talvisodassa, jonka päättymistä muisteltiin yhdeksän päivää sitten. Suomen kansa kokosi voimansa sotien aikana ja säilytti itsenäisyytensä. Se loi perustan sille hyvinvoinnille ja vapaudelle, josta nyt voimme nauttia.

Sotien jälkeen Suomen kansa rakensi yllättävän nopeasti demokraattisen ja turvallisen yhteiskunnan. Sosiaalisen, sivistyksellisen ja alu-

eellisen tasa-arvon rakentaminen tapahtui osin yhtä aikaa raskaiden sotakorvausten maksamisen, jälleenrakentamisen ja siirtolaisten asuttamisen kanssa.

Arvoperustaltaan suomalainen hyvinvointiyhteiskunta perustuu kristillisille perusarvoille, joiden johtavana ajatuksena on jokaisen ihmisen ainitkertainen ihmisarvo, elämän kunnioitus sekä lähimmäisenrakkaus. Nämä arvot koeteltiin erityisesti sotien aikana ja sen jälkeen. Ne kestivätkin pitkälle 70-luvulle asti. Tuolloin kuitenkin perusarvojen murtaminen alkoi näkyä monella elämänalalla. Nyt näemme perustan murtumisen ikävät seuraukset. Valitettavasti itsekkyyden, oman edun tavoittelu sekä terveiden elämänarvojen kunnioituksen murtuminen aiheuttavat laajaa ja monipuolista pahoinvointia yhteiskunnassamme.

Kristilliset perusarvot takaavat turvallisen tulevaisuuden kansallemme. Ne eivät merkitse suvaitsemattomuutta, pysähtyneisyyttä eivätkä kieltoja vaan ennen kaikkea vastuuta ja rehellisyyttä. Kansamme kuuluminen lähes 90-prosenttisesti kristillisiin seurakuntiin osoittaa, että meillä yhä arvostetaan tätä lähtökohtaa. Siitä onkin hyvä lähteä etsimään ratkaisua yhteiskuntamme moniin kipeisiin ongelmiin. On välttämätöntä tunnustaa, että ongelmiamme ei ratkaista yksinomaan rahalla, vaikka sitäkin todella tarvitaan.

Arvoisa puhemies! Erityisesti presidentti Kekkonen pitkän valtakauden aikana Suomea rakennettiin monella rintamalla kohti tasa-arvoista hyvinvointiyhteiskuntaa. Yhteisrintamassa olivat monet eri puolueet sekä työmarkkinoiden molemmat osapuolet: ammattiyhdistysliike ja työnantajat. Myös muut etujärjestöt kantoivat osavastuun. Vaikka poliittisia ja muita ristiriitoja ilmeni, kyettiin laajalla yhteistyöllä saamaan aikaan hämmästyttäviä tuloksia. Luotiin pohjoismainen hyvinvointivaltio.

Sotien jälkeen perustettuja valtionyhtiöitä kehitettiin vuosikymmenten ajan antamaan ihmisille työtä ja jalostamaan raaka-aineita eri puolilla laajaa maata. Liikenneyhteyksiä kehitettiin kaikkialla. Tietoliikenne- ja postipalvelut turvattiin maan kaikissa osissa. Maahamme luotiin kattava yliopistojen ja korkeakoulujen verkko. Tuolloin siirryttiin peruskoulujärjestelmään, joka takasi myös vähävaraisten perheiden lapsille mahdollisuuden opintielle. Kansanterveyspalvelut sekä sairaalaverkko luotiin kattaviksi. Kuntien mahdollisuudet vastata kaikkien ihmisten elintärkeis-

tä peruspalveluista turvattiin valtionosuusjärjestelmällä sekä verotulojen tasausjärjestelmällä. Kansaneläke- ja muiden eläkejärjestelmien luomisella ja kehittämällä taattiin vanhuuden ja sairauden turva koko kansalle. Maatalouden osalta oli pitkään tavoitteena kansallisen omavaraisuuden saavuttaminen keskeisissä tuotteissa. Tämä saavutettiin ja samalla turvattiin viljelijäväestölle oikeudenmukainen tulotaso. Lisäksi taattiin koko maan asuttuna pysyminen, mikä katsottiin myös maan turvallisuuden kannalta elintärkeäksi. Vieläpä ulko- ja turvallisuuspolitiikkakin rakennettiin puolueettomuuden pohjalta. Tätä kaikkea voidaan nimittää Kekkosen ajan perinnöksi meille.

Pääministeri Lipposen vasemmistovetoisen hallituksen toimesta tämä perintö on kuitenkin suurelta osin romutuksen kohteena. Viime vuosien asti suomalainen yhteiskunta toimi heikoimman väestöosan ehdoilla. Lipposen hallitusten aikana ei enää eletä heikoimpien ehdoilla, vaan vahvojen edut määräävät ja hallitus hyväksyy tämän. Vasemmistopuolueilta on solidaarisuus kadonnut. Kansan kahtiajako syvenee. Vasemmisto on yksityistämässä valtion omaisuutta ja toimintoja suurella kiireellä. (Ed. Gustafsson: Vasemmisto pitää niistä kiinni!) Onneksi on, mitä myydä ja yksityistää, kun edelliset sukupolvet rakensivat hiellä ja verellä valtion suuren omaisuuden. Taisipa olla kuusi vuotta sitten niin, että kun Posti-Tele jaettiin ja Tele Soneraksi, osakeyhtiöksi, muodostettiin, vasemmisto vastusti sitä. Ellei nyt Sonera Osakeyhtiötä olisi Ahon hallituksen aikana tehty, millä te hoitaisitte nyt maan asioita? (Välihuutoja)

Arvoisa puhemies! Hallituksen linja on varsin kylmä. Lipposen hallitus poisti tulottomilta ihmisiltä oikeuden sairausvakuutuksen peruspäivärahaan. Tuloverotuksen kevennykset ovat painottuneet hyvätuloihin. Pienehköjä eläkkeitä saavat ovat joutuneet pohjaosaleikkausten kohteiksi. Toimeentuloturva on heikentynyt monien sellaistenkin osalta, joiden ei voida edellyttää ikä- ja terveyssyistä enää osallistuvan työelämää. On ymmärrettävää, että nuoria terveitä ihmisiä pyritään ohjaamaan työhön ja omaehtoiseen toimeentulon hankkimiseen yhteiskunnan etuuksia ehdollistamalla, mutta sairaiden ja ikääntyneiden ihmisten pienten etuuksien leikkaukset loukaavat ihmisarvoa ja tasavertaisuutta.

Arvoisa puhemies! Välikysymys pureutuu hyvinvointiyhteiskunnan perusrakenteiden turvaa-

miseen. Kysymys on tärkeä ja olisi vaatinut hallitukselta vielä perusteellisemman ja analyttisemmän vastauksen kuin kuulumme. Erityisesti vaikeuksissa olevien ihmisten kannalta asiaa olisi pitänyt tarkastella. Tämä tarkastelu jäi yleisten sanahelinöiden taakse. Hallitus näyttää ajattelevan, että kun kansalla keskimäärin menee hyvin, asiat ovat erinomaisesti. Mutta vaikka Suomessa on nopeasti kasvava joukko monimiljonäärejä ja pitkät jonot tietotekniikkayritysten osakkeita hankkimassa, meillä on yhä pitkät jonot myös nälkäjonoissa. Keskiarvo ei kerro totuutta, arvoisat ministerit.

Eräs tämän päivän iltapäivälehti osoittaa teille, hyvät toverit, mikä on tilanne. Monimiljonäärit, teknomiljonäärit kuittaavat supervoittoja, ja vieressä lukee: "Kansanedustajat jakoivat leipää." Tämä oli eilinen tieto. Kansanedustajat olivat leipää jakamassa, eli nälkäjonot ovat tosia. Vasemmiston edustajat ovat olleet onneksi tuolla mukana. (Ed. Tiisanen: Ulkokultaisuutta!)

Arvoisa puhemies! Suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan perusrakenteet luotiin, kuten edellä kuvasin, pääosin sotien jälkeisinä vuosikymmeninä. Vaikka tuo aika ei ollut ongelmatonta, pyrittiin silloin koko maan ja koko kansan tasaisen hyvinvoinnin kehittämiseen. Tuloksia syntyi. Toki aika on nyt eri, mutta perustavoitteen pitää olla entinen: koko kansan hyvinvoinnin turvaaminen.

Pääministeri Paavo Lipposen hallitusten aikana on sekä valtion vastuulla perinteisesti olleita kansalaisten peruspalveluita että kuntien vastuulla olevia peruspalveluita heikennetty. Hallitus lopetti yksityisteiden valtionavut, joskaan eduskunta ei hallituksen tahtoa kokonaan suostunut hyväksymään. Tielaitoksen liikelaitostaminen etenee, mikä aiheuttaa perusteltua pelkoa maakunnissa teiden hoidon ja kunnossapidon tulevan tason suhteen. Säästöt tulevat pääasiassa työpaikkojen kustannuksella. (Ed. Gustafsson: Paljonko uusia työpaikkoja on syntynyt?) Arveluttavaa on, että hallitus "osti" tielaitoksen liikelaitostamista vastustaneet vasemmistokansanedustajat hankkeen taakse puolen miljardin markan niin sanotulla lahjusrahalla. Koskaan ennen ei meillä liene tällaista osto- ja myyntiliikettä nähty (Ed. Tiisanen: Kansanedustajilta on kielletty lahjusten vastaanotto!) ja tienhoito oli kohteena.

Arvoisa puhemies! Hallitus päätti luopua Leonian omistuksesta ennen kuin se oli varmistanut Postin kattavan palveluverkon säilymisen. Nyt

edessä on peräti 250 postikonttorin lopettaminen ja jopa 1 500 työpaikan menetys pääasiassa sellaisilla paikkakunnilla, joilla uusien työpaikkojen löytäminen on erityisen vaikeaa. Asiamiespostit turvaavat osan palveluista, mutta asiamiehiksi ryhtyneet valittavat pääsääntöisesti sitä, että korvaus vastuunalaisesta tehtävästä on riittämätön. Asiamiehet eivät pitkään hoida tätä tehtävää pelkämästä hyväntekeväisyydestä, jolloin tilanne saattaa nopeastikin heikentyä. Postipalvelut ovat siis uhattuina kymmenissä kunnissa ja melko monissa väkirikkaissa kaupunginosissakin. Hallituksella ei ole ollut vastuullista suunnitelmää postipalvelujen pysyvistä turvaamisesta. Tietoyhteiskunta on hieno ja tavoiteltava hanke, mutta kaikki ikääntyneet ihmiset esimerkiksi eivät ole valmiita vain nettiasiointiin, eikä netti koskaan korvaa postipalveluita. (Ed. Gustafsson: Ei tietoyhteiskunta mikään tavoite ole!)

Posti—Leoniasasiassa liikenneministeriön ja valtiovarainministeriön välillä olisi pitänyt etsiä yhteinen sävel jo etukäteen. Sen olisi luullut olevan helppoakin, kun molemmat ovat osa valtion hallintoa ja ministeritkin ovat saman puolueen edustajia. Näin ei kuitenkaan tapahtunut, ja vasemmistoministerit nukkuivat, kun päätöksentöön aika oli käsillä. Halu varmistaa postipalveluiden säilyminen näytti puuttuneen. Nyt edessä on siis kymmenillä paikkakunnilla myös pankkipalveluiden raju karsiutuminen. Kilpailu loppuu, kun näille paikkakunnille jää vain yksi pankki. Tämä lisää näiden paikkakuntien asukkaiden ja yritysten kustannuksia ja eriarvoisuutta. Tällainen kehitys kiihdyttää myös maan sisäistä muutoliikettä. Hallitus on tarkastellut asioita varsin yksipuolisesti unohtaen niiden kokonaisvaikutukset.

Vihreät ovat perinteisesti puhuneet hallitsematonta keskittymiskehitystä vastaan, mutta nyt hekin ovat antautuneet rajun maassamuuton edessä ja ratkovat ongelmia pelkkään talouskasvuun nojautuen, sitä jopa ihannoiden. Näin muuttuu maailma.

Etätyö olisi osaratkaisu moniin ongelmiin, mutta sen edistämiseksi ei ole tehty mitään mainittavaa. Päinvastoin maaseudun palvelujen alarajon kiihtyminen ja kuntatalouden vaikeudet ovat tehokkaasti estäneet etätyön kehittymisen, vaikka tietotekniikan kehitys antaisi uusia edellytyksiä. Hallituksella ei näytä olevan etätyönkään osalta minkäänlaista strategiaa.

Ihmisille ja yrityksille yhä hyvin tärkeät kihlakuntien palvelut ovat suoraan valtion vastuulla. Kihlakuntien määrän vähentäminen on juuri käsitellyn selonteon mukaan hallituksen tavoitteena. Varsinkin poliisipalvelujen turvaaminen vaatii lisää panostuksia eikä niiden supistamista. Huumeet ovat vallanneet koko maan ja rikollisuus lisääntyy. Kihlakuntien palveluverkkoa ei tule heikentää. Valitettavasti eilen käsitellyt lähi vuosien budjettikehykset eivät ainakaan sisäasiainministeriön eli poliisista vastuussa olevan ministeriön osalta lupaa hyvää. Sinne on tulossa leikkauksia.

Pääministeri Lipposen hallituksella näyttää kaikki olevan kaupan, ja kansa jakautuu kahtia alueellisesti ja sosiaalisesti. Tällainen kehitys on lopulta uhka jopa yhteiskuntarauhalle. Kehitys on katkaistava ja käännettävä päinvastaiseksi.

Arvoisa puhemies! Peruspalvelurakenteen heikkenemisen suhteen kaikkein kipeimmin ovat vaikuttaneet kuntien valtionosuuksien suuret leikkaukset. Vaikka kansantalous on kasvanut jo seitsemän vuotta poikkeuksellisen voimakkaasti, on hallitus kaatanut vastuun lapsiperheiden, sairaiden ja ikääntyneiden palveluista entistä raskaammien kuntien vastuulle. Hallitus on kehoittanut kuntia korottamaan kiinteistöveroja ja terveydenhuollon maksuja, jotka kaikki iskevät suhteellisesti kipeimmin vähävaraisiin. Tämä tapahtuu samalla, kun muun muassa kansaneläkkeiden pohjaosaa hallituksen toimesta leikataan. Kuntien valtionosuusjärjestelmää muutettiin Lipposen edellisen hallituksen aikana koko kuntakenttää, mutta erityisesti heikoimmassa taloudellisessa asemassa olevia kuntia ahdistavaan suuntaan. Yhteisöveron jakojärjestelmä heikentää pääosin samoja kuntia. Vaikeudet kasautuvat köyhimpien muuttotappiokuntien osalle ja siirtyvät niissä edelleen vähävaraisimpien ihmisten ja perheiden maksettaviksi. Tämä on kylmää politiikkaa.

Kipeitä ongelmia ei ole kuitenkaan vain taantuvissa ja köyhissä kunnissa. Erityisesti erikoissairaanhoidossa on jopa kriisiytymiskehitystä. (Ed. Tiusanen: Ahon hallituksen aikana muuten!) Psykiatristen potilaiden tilanne on vaikea. Monien sairaaloiden leikkausjonot ovat pitkiä. Vaatimukset potilaiden ja sairauksien priorisoinnista kasvavat. Kaikkia ihmisiä ei pian enää kyetä asianmukaisesti hoitamaan. Taloudelliset vaikeudet vievät nopeasti syviin eettisiin kysymyksiin. Peruskysymys on: Missä on ihmisarvo? Eri-

tyisesti hyvinvointimme perustan rakentaneet eläkeläiset, isämme ja äitimme, ansaitsevat kiitoksen lisäksi hyvän hoidon ja turvan taloudellisesti ja muutoin elämänsä viimeisinä päivinä.

Hallituksen vastaus lukuisten kuntien vaikeuksiin vastata kuntalaisten peruspalveluista ovat harkinnanvaraiset rahoitusavustukset ja kuntaliitokset. Kristillisen liiton eduskuntaryhmä ei vastusta vapaaehtoisia kuntaliitoksia, vaan päinvastoin haluaa, että valtiokin niitä kannustaa taloudellisin porkkanoin. Kahden tai useamman talousahdingossa olevan kunnan yhdistäminen ei kuitenkaan ole ratkaisu ongelmiin. Jos kaksi köyhää menee avioliittoon, ei köyhyys siitä loppu, vaikka yhdellä perunakattilalla kahden sijaan pärjätäänkin. Hallitus ei voi paeta kuntien talouden vaikeuksista toittamalla vain kuntaliitoksia. Tarvitaan lainsäädännöllisiä uudistuksia, jotka asettavat eri kunnat ja niissä asuvat kuntalaiset nykyistä tasavertaisempaan asemaan keskenään. Tätä vaatii Suomen perustuslakikin: ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. (Ed. Gustafsson: Kunnat saavat yli miljardin ensi vuonna lisää voimavaroja!) — Olette leikanneet niin paljon ja edelleenkin leikkaukset jatkuvat, että se ei korvaa sitä painetta, joka on päällä. (Ed. Gustafsson: Vasemmistoliittokin on tätä mieltä!)

Kristillisen liiton eduskuntaryhmä vaatii, että hallitus kiirehtii kuntien valtionosuusjärjestelmän, yhteisöveron jakojärjestelmän ja verotulojen tasausjärjestelmän muodostaman kokonaisuuden uudistamista siten, että kuntien väliset suuret erot otetaan huomioon oikeudenmukaisesti. Harkinnanvaraiset rahoitusavustukset ovat kuin loton pelaamista, niiden varaan ei yksikään kunta voi talouttaan pitkällä tähtäyksellä rakentaa. Niitä jaetaan poliittisin perustein joillekin kunnille, ja jos niiden varaan rakentaa, niin pettävällä pohjalla on.

Arvoisa puhemies! Menneinä vuosikymmeniä eivät olisi tulleet kysymykseen sellaiset nälkäjonot, joita voimme nähdä Pelastusarmeijan ja muiden kristillisten yhteisöjen ruoanjakopaikkojen edessä tänä päivänä tässä yhdessä maailman vauraimmista maista. (Ed. Kautto: Niin ja nimenomaan kaupungeissa!) Tuskin olisivat tulleet kysymykseen myöskään sellaiset optio- ja muut pikavoittosalistukset, jotka nyt ovat arkipäivää. Hallitus näyttää kääntävän kehityksen hyväksyvän. Tätä osoittaa muun muassa se, että pääministeri Lipposen hallitus ei ole ryhtynyt piispa Huovisen johtaman ja muu muassa ny-

kyisten hallituspuolueiden edustajien jo pari vuotta sitten hyväksymän nälkätyöryhmän raportin mukaisiin toimenpiteisiin köyhyyden, ylivelkaantuneisuuden ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi.

Hallitusohjelmassa kyllä sanotaan kauniisti: "Hallituksen keskeisenä painopistealueena on edistää toimia, joilla ehkäistään ja vähennetään vakavia köyhyysongelmia, syrjäytymistä ja huono-osaisuuden kasautumista." Hallitusohjelmaan tämä kannanotto otettiin suoraan nälkätyöryhmän raportista. Välikysymysvastauksessaan hallitus ei antanut ilmoitusta siitä, miten se aikoo palauttaa ja turvata suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan kattavan ja ihmisarvoa kunnioittavan perusturva- ja palvelujärjestelmän.

Kristillisen liiton eduskuntaryhmä vaatii, että hallitus ryhtyy köyhyyden, syrjäytymisen ja huono-osaisuuden kasautumista ehkäiseviin toimenpiteisiin. Siis sanoista töihin! Me haluamme palauttaa Suomen sivistysvaltioksi, joka huolehtii lapsista, sairaista, eläkeläisistä ja muista ihmisistä, jotka eivät tässä raa'assa markkinataloudessa ja kilpailuyhteiskunnassa pärjää.

Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Pekkarisen tekemää ehdotusta perustellun päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuodoksi.

11 Raimo Vistbacka /ps: Arvoisa puhemies! Suomen keskustan eduskuntaryhmä on kerran-kin tehnyt todella ajankohtaisen ja asiallisen välikysymyksen, johon mielelläni olisin yhtynyt, jos minulle tällainen mahdollisuus olisi suotu. Keskustan eduskuntaryhmän käytös on mielestäni omituista, sillä yleensä minun mielestäni politiikassa toimitaan niin, että omille ajatuksille ja tavoitteille pyritään saamaan mahdollisimman laajaa kannatusta. Näin tuntui olevan ainakin äsken pidetyissä presidentinvaaleissa; silloin julkinen tuki ainakin perussuomalaisilta olisi kovasti kelvannut. (Eduskunnasta: Eikö tullut?) — Ei tullut. — Tästä huolimatta pidän välikysymystä tarpeellisenä ja hyvänä tilaisuutena kiinnittää huomiota hyvinvointiyhteiskuntamme alasajoon, joka on päinvastaisista vakuutteluista huolimatta täydessä käynnissä.

Suomi on myynnissä. Merkittävä osa kansallisesta päätösvallastamme on luovutettu Euroopan unionille. Suomen markka on käytännössä enää laskennallinen yksikkö, sillä sen arvo on sidottu heikkoon euroon. Heikko euro on osasyllinen polttoaineiden rajuun hinnannousuun ja alueelli-

sen epätasa-arvon rajuun lisääntymiseen. Tiivistetyksi voi sanoa, että käynnissä oleva hyvinvointipalvelujen alasajo on seurausta omaksutusta eurokuripolitiikasta. Kansallisella päätöksenteolla saatettiin ajaa hyviä tavoitteita, kuten koko Suomen asuttuna pitäminen. Se mikä kansallisesti voidaan nähdä arvokkaana, ei eurotasolla sitä välttämättä enää ole. Kansallisen päätöksenteon luovuttamisella on poliittisia, taloudellisia, sosiaalisia ja yhteiskunnallisia seurauksia. Me korjaamme nyt tämän valitun kehityksen hedelmiä.

Valtion rooli on ollut vahva perinteisissä pohjoismaisissa hyvinvointiyhteiskunnissa, ja tulonsiirtojen kautta on tasattu alueellista ja sosiaalista eriarvoisuutta. Valtio on tuonut aluepoliittisen panoksen syrjäseuduille, huolehtinut peruspalveluverkosta, tiestöstä, kouluista, posteista, jopa yhdestä pankista. Sen panostuksella on saatu alkuun merkittävää teollisuutta ja toimeliaisuutta eri puolilla maata. Valtiovalta on ollut apuna myös siinä, että perustuslaissa mainittu asuinpaikan vapaa valitseminen on ollut todella käytännössä mahdollista eikä vain kaunis koukero lakikirjassa. Tämäkin tilanne on muuttumassa. Työministeriön uudet määräykset niin kutsutuista työssäkäyntialueista johtavat monin paikoin kohtuuttomuuksiin laajentaessaan työssäkäyntialueet järjettömän suuriksi. Perussuomalaiset näkevät valtion ennen kaikkea kaikkien kansalaisten palvelijana ja yhteisen hyvän toteuttajana.

Valtion omistusta sen omissa yhtiöissä ajetaan alas. Posti ja Sonera ovat tästä tuoreimmat esimerkit. Posti yhtiöitettiin Esko Ahon pääministerikaudella, ja tämän päätöksen seurausvaikutuksena olemme nyt saaneet todistaa postitoimipaikkojen raakaa karsintaa. Tässä mielessä keskusta voi asettaa kysymyksen myös itselleen: miksi Posti yksityistettiin meidän johdollamme, ja mikä on meidän vastuumme nyt käynnissä olevasta kehityksestä?

Yksityiseltä firmalta ei voida olettaa tappiollisten toimintojen ylläpitoa. Yhteiskunnallista vastuuta ei ole enää samassa mielessä olemassa. Sama tapahtuu Sonerassa. Valtio lyö lihoiksi entisen kansallisen teletoinnin, tosin tällä hetkellä ilmeisen hyvään hintaan. Seuraava poronaihe tulee olemaan syrjäseutujen kiinteiden puhelinlinjojen alasajo. Niitä ei kannata pitää toimintakuntoisina muutamien asukkaiden tähden, vaan mummoille ja vaareille tulee olemaan tarjolla mitä ilmeisimmin ilmainen kännykkä ja maksutonta puheaikaa — varmasti ainakin pu-

heissa. Pitkässä juoksussa syrjäseudun ihminen huomaa maksavansa puheluistaan enemmän kuin ennen.

Postia ja Soneraa seuraa Tielaitoksen yksityistäminen ensinnä liikelaitostamisen kautta, mikä päätös tulee merkitsemään kilometritehdasta sadoille työntekijöille. Ed. Karjalainen on monessa yhteydessä puuttunut nimenomaan aivan oikein tähän asiaan. Sorateiden varrella asuva tulee jatkossa maksamaan entistä enemmän tienpitomenoja. Valtion rahoitus syrjäseuduilla tulee vähenemään, sillä tienpidon määrärahoista yhä suurempi osa tullaan suuntaamaan Etelä-Suomen jätti-investointeihin, mihin kilpailu myös keskittyy. Alempiasteinen tieverkko jatkaa rappeutumistaan, ja rataverkkoa ainakin sivualueilla uhkaa sama kehitys. Lyhyesti sanoen: kaikki, mikä ei ole taloudellisesti kannattavaa, ajetaan alas eli peruspalvelut unohdetaan.

Arvoisa puhemies! Elämme ihmeellisiä aikoja. Perinteisessä puoluepoliittisessa jaottelussa vasemmistolla ja oikeistolla oli selkeitä eroja. Nämä painotukset ovat heittäneet viimeisen kymmenen vuoden aikana täydellisen kuparkeikan. Esko Ahon ja Iiro Viinasen mestaroima porvarihallitus sosialisoi pankit, niin Skopin kuin STS-Pankinkin, ja saattoi muutaman muunkin pankin kolhoosikierteeseen. Nyt sosialistivetoinen Paavo Lipposen sekameteleihallitus yksityistää valtion omaisuutta ja myy kaiken rahanahneille kapitalisteille ja suureksi osaksi vielä suu- relle kansainväliselle rahalle. Ei ole ihme, että nuoriso ei erota oikeaa vasemmasta, sillä eihän niiden käytännön politiikalla ole enää mitään eroa. Jos puoluepamppu vaihtuu vuorineuvokseen, ei kansalaisen asema muutu.

Suuri raha on saamassa sekä selkää — että tyrmyysvoiton poliittisesta vasemmistosta, joka on käsitykseni mukaan ainakin joskus yrittänyt ajaa vähempiosaisten asiaa. (Ed. Gustafsson: Ajaa edelleenkin, edustaja tietää sen kyllä!) — Ed. Gustafsson, kun te jalkautuisitte joskus Tampereelta tuonne Suomenelän alueelle, tulisitte näkemään mitä ihmeellisimpiä asioita. — Suomen kansallisen kirjallisuuden kauneimmat helmet ovat kuvastaneet tätä taistelua, sekä kansallista että yhteiskunnallista heräämistä. Suomessa ei ole enää olemassa torppari Koskelan tai räätäli Halmeen köyhän asiasta huolehtivaa vasemmistoa. Tilalla on salonkisosialistinen porvarivasemmisto, joka myy valtion, tuon köyhän ihmisen viimeisen turvan, suu- relle rahalle.

Yksityinen sektori ei luonnollisestikaan ole kaiken pahan alku ja juuri. Villissä markkinataloudessa, todellisessa mammonan palvojien maanpäällisessä kauppahuoneessa, on olemassa sellaisia ihmisarvoon liittyviä tarpeita, joita ei voida hoitaa ilman yhteisvastuuta ja yhteiskunnan taloudellista vastuunkantoa. Tarvitaan valtiovalan panostusta, tai muuten peruspalvelut jäävät hoitamatta.

Hallituksen äskeinen budjettikehyspäätös johtaa käytännössä siihen, että monet kunnat joutuvat karsimaan koulutus-, sosiaali- ja terveystaloutaan. Tämä johtaa paitsi alueelliseen eriarvoisuuden kasvamiseen, myös julkisella sektorilla työskentelevien ihmisten työtaakan paisumiseen. Jaksamisoongelmat tulevat lisääntymään, mikä on paitsi inhimillisesti kohtuutonta myös taloudellisesti mieletöntä. Väärä säästäminen itse asiassa lisää yhteiskunnan kustannuksia. Eriarvoistumis- ja syrjäytymiskehitys ei tapahdu pelkästään maaseudulla ja kaupunkien välillä vaan myös eri kaupunginosien välillä. Pääkaupungissa on jo selvästi nähtävissä alueellisen eriarvoisuuden kasvua esimerkiksi vanhusten kotipalveluiden saatavuudessa.

Arvoisa puhemies! Suomi on merkittävällä tavalla panostanut kansalaistensa koulutukseen. Se linja on ollut oikea. Hyvä koulutus ja ammattitaito ovat parasta tulevaisuuspääomaa. Koulutuksesta ei saa jatkossakaan tinkiä. On hyvä asia, että Suomessa voi opiskella niin pitkälle kuin päättää riittää ja että yliopisto-opetus on maksutonta. Opintotukijärjestelmästä on huolehdittava, jotta opiskelijat voivat keskittyä opintoihinsa eikä kenenkään opintie katkea taloudellisiin tekijöihin. Omatoiminen varojen hankinta on luonnollisesti hyvä lisä yhteiskunnan panostuksen täydentäjänä. Opintojen jälkeen vain on päästävä töihin.

Suomalaisen yhteiskunnan suurin epäkohta on jättityöttömyys. Työttömyyttä alentamalla pääsemme käsiksi myös muihin epäkohtiin. Työttömyys on yksi keskeisimmistä syistä syrjäytymiseen, mielenterveysongelmiin, sairauksiin ja yhteiskunnalliseen pahoinvointiin. Työttömyyden hoidossa on epäonnistuttu pahasti. Toki on myönnettävä, että tilanne on viime vuosina jonkin verran parantunut, mutta ongelma on edelleen vakava.

On kansantaloudellisesti järjetöntä ja inhimillisesti ottaen anteeksiantamatonta, että Suomessa on tuhansia terveydenhuollon ammattilaisia

työttöminä samaan aikaan, kun töissäoleva terveydenhuoltohenkilökunta näantyy työtaakan alla. On irvokasta ajatella, että viettäessämme talvisodan muistojuhlaa ja kiittäessämme veteraanipolvea heidän tekemistään raskaista uhrauksista isänmaamme hyväksi osaa heistä ei ehditä kunnolla syöttämään tai auttamaan henkilökohtaisen hygienian hoidossa vanhustentaloissa. Näiden asioiden inhimillinen hoitaminen ei voi olla rahasta kiinni.

Suomi kouluttaa jatkuvasti merkittävällä taloudellisella panostuksella ammattitaitoista hoito- ja henkilökuntaa muun muassa Norjaan, Ruotsiin, Englantiin ja Keski-Eurooppaan. Hoito- ja henkilökunnalla ei sinänsä ole paljon vaihtoehtoja: työttömyys kotimaassa tai korkeintaan pötkö pötkä töitä silloin tällöin tai lähtö ulkomaille. Kansallisen koulutuspolitiikan kannalta tällainen kehitys on katastrofi.

Samaan aikaan kun hoito- ja henkilökuntaa virtaa ulkomaille, vallitsee syrjäseuduilla paheneva lääkäripula. Tälläkin hetkellä siellä on kolmisen sataa lääkärinvirkaa täyttämättä. Tilannetta ei ole oleellisesti parantanut se, että monin paikoin lääkäreille maksetaan syrjäseutulisien muodossa korkeampaa palkkaa. Miksi lääkäripula maamme sivualueilla ei sitten helpota? Onko syynä se, että lääkäri ei saa itselleen riittävästi vapaa-aikaa, vai se, ettei puoliso mahdollisesti työllisty syrjäseudulla? Voiko syynä olla se, että huippukoulutetut lääkärit eivät halua mennä syrjäseuduille, mistä pikku hiljaa katoavat yhteiskunnalliset palvelut, kuten postit, pankit sekä kulttuuritarjonta? Vai onko tässä kysymys pääministerin markkinoimasta ahtaasta henkisestä ilmapiiristä? (Ed. Gustafsson: Mitä puhuja ehdottaa?) — Ed. Gustafsson, odottakaa puheeni loppua. (Naurua — Ed. Skinnari: Loppuahan tässä on odotettu!)

Kansalaisten turvallisuudesta huolehtiminen on valtion keskeisimpiä tehtäviä. Rikollisuus on kasvava ongelma myös suomalaisessa yhteiskunnassa. Omaisuus- ja huumoririkollisuus on ollut kasvussa, ja rikosten selvitysprosentit ovat olleet laskussa. Hallitus on korostanut lisätessään poliisimäärärahoja viime vuoden lopulla ja kuluvan vuoden talousarviossa, että näillä lisäyksillä turvataan poliisipalveluiden tason säilyminen ennallaan. Valitettavasti tämä ei pidä täysin paikkaansa, ja syynä siihen on kustannustason nousu. Sitä ovat nostaneet muun muassa yleisen hintatason kohoaminen, palkankorotukset, poliisi-

koulutuksen työharjoittelu, kenttätöjaksen kustannukset, humalatilatutkimukset, virkavaateuudistus, tulkkaukset ja erityisesti saattokustannukset, muutamia mainitakseni.

Ainoa ratkaisu kansalaisten perusturvallisuuden parantamiseksi on poliisimäärärahojen saaminen riittävälle tasolle. Valtiovallan on annettava selvä signaali rikollisille, että se tulee kovalla kädellä puuttumaan rikollisuuteen eikä määrärahojen riittämättömyyden kautta synny lisää tilaa rikollisen toiminnan menestyksekkäälle harjoittamiselle.

Arvoisa puhemies! Yhteenvetona voin todeta, että valtiolla tulee jatkossakin olla merkittävä rooli peruspalveluiden tuottajana ja takaajana. Nykyinen eurohomainen kehitys vie yhteiskuntaamme valitettavasti juuri päinvastaiseen suuntaan. Rahavallan korostuminen johtaa vahvempien ja varakkaimpien vallan kasvamiseen ja yhteiskunnallisen eriarvoisuuden lisääntymiseen. Nykyhallituksen määrätietoinen valtion palvelujen alasajo ja peruspalveluiden sekä inhimillisyyden yksityistäminen johtavat nykyistä suurempaan alueelliseen, sosiaaliseen ja terveydelliseen epätasa-arvoon. Tämä tuntuu epäoikeudenmukaiselta etenkin niistä ihmisistä, jotka asuvat syrjäseuduilla ja maksavat veroja saamatta palveluja.

Puhuttaessa erilaisten palvelujen karsimisesta maaseudulta tulisi lopettaa ministeriöiden ja hallinnonalojen välinen reviirijajattelu ja ryhtyä todelliseen yhteistyöhön peruspalvelujen turvaamiseksi. Tulisi luoda yhteispalvelupisteitä, joihin muun muassa ministeri Korhonen omassa puheenvuorossaan viittasi. Näihin sijoitettaisiin poliisi-, syyttäjä-, ulosotto-, posti-, veroviranomais-, työvoima- ja kansaneläkepalvelut, jos ei muutoin, niin kunnan ohjauksessa. Näin toimivissa palvelupisteissä jokainen sektori maksaisi vain oman osuutensa kustannuksista. Tarvitaan vain ohjaava taho, jollaiseksi mielestäni parhaiten sopii kyllä maan hallitus, jos yhteisymmärrystä siellä vain löytyy. Vain näin kaikille kansalaisille voidaan turvata edes kohtuulliset viranomaispalvelut syrjäisemmillä alueilla.

Perinteisen pohjoismaisen hyvinvointivaltion puolustaminen ei käytännössä onnistu tiukalla eurokuriin ja uusliberalismiin sidotulla EU-veitoisella politiikalla. Nykyinen tilanne on erityisesti poliittisen vasemmiston rappion tulosta. Lipposen—Siimeksen poliittinen linja on todella

kaukana perinteisestä Koskelan—Halmeen köyhää puolustavasta linjasta.

Perussuomalainen eduskuntaryhmä kannattaa epäluottamuslausetta hallituksen hyvinvointivaltion alasajon ja peruspalveluiden romuttamisen politiikalle.

Ed. Saapunki merkitään läsnä olevaksi.

¹² **Risto Kuisma /rem:** Arvoisa puhemies! Hallituksen vastaus välikysymykseen on keho. Vastaus on pitkä litania byrokraattista kapulakieltä. Asia hukkuu elämälle vieraaseen virastokieleen, tai ehkä sitä asiaa vastauksessa ei olekaan. Hallituksen vastaus on kielellä, jota varmasti tavallinen kansalainen ei edes ymmärrä. Ehkä se myös kertoo siitä, miten kaukana hallitus ja yleensä hallitsevat luokat ovat tavallisesta kansasta.

Hallituksen vastaus oli myös poikkeuksellisen pitkä. Ehkä hallitus yrittää korvata tyhjyyttä pitkällä puheella, laatua määrällä. Vastaus on pitkä, tyhjä ja kumiseva. Asia, josta keskustelimme, on sinänsä tärkeä. Vastaus tuo mieleen sosiaalibyrokratiaa, keskusjohtoista suunnitelmalloutta, tuulahduksia aika kaukaa menneiltä aikakausilta. (Ed. Pulliainen: Historiallinen katsaus-han se olikin!)

Mitä välikysymykseen tulee, se käsittelee tärkeätä aihetta, mutta on kovin hajanainen, puuttuu moniin asioihin. Toisaalta se antaa myös mahdollisuuden hallitukselle vastata ja eduskunnalle keskustella lähes kaikesta hyvinvointiyhteiskunnan perusrakenteesta, kuten opposition kysymys on otsikoitu.

Mitkä ne hyvinvointiyhteiskunnan perusrakenteet todella mielestäni ovat? Tärkein periaate on tässä keskustelussa jäänyt aika vähälle. Itse pidän suomalaiselle tärkeimpänä hyvinvointiyhteiskunnan periaatteena, että minulla ja jokaisella ihmisellä on oikeus ja mahdollisuus elättää itseni ja perheeni ja muut läheiseni oman työn tuloksilla, olenpa palkkatyöntekijä tai yrittäjä; tämä tietysti sillä edellytyksellä, että olen työkykyinen ja työikäinen. Jos tämä asia on kunnossa, monilta ongelmilta vältytään. Jos tämä peruskysymys on kunnossa, ihmisillä on mahdollisuus omalla työllään, omalla ammattitaidollaan,

omalla ahkeruudellaan määritellä ja hallita elämänsä, kovin moni ongelma saman tien poistuu. Tämä perustotuus on jäänyt tässä keskustelussa ja koko hyvinvointivaltion rakentamisessa parina viime vuosikymmenenä liian vähälle huomiolle. Tietysti nykyinen rakenne, jossa kaikki päätöksenteko ja taloudelliset voimavarat on keskitetty julkiselle vallalle, antaa paljon valtaa poliitikoille ja virkamiehille, niin paljon valtaa, että kykyä sen vallan käyttämiseen ei ole eikä varmasti tässä mitassa tule, vaikka mikä puolue tai mikä edustaja valtaa käyttäisi.

Hyvinvointipalvelujakin tarvitaan, mutta myös muita hyvinvointipalveluja kuin julkisia. Tärkeä periaate on myös muistaa, että jokainen meistä on henkilökohtaisesti ensisijaisesti vastuussa itsestään ja läheisistään. Tämänkin tuntuu monelta unohtuvan. Ei ihme, jos silloin täytyy hakea elämänsisältöä huumeista, pörssipeleistä tai monista muista asioista, joista sitä elämänhallintaa ja onnea ei löydy. Tälle henkilökohtaiselle vastuunotolle itsestään ja läheisistään pitää antaa myös tilaa ja mahdollisuutta. Emme me ihmiset tässä suuressa kollektiivissa voi itse päättää, mikä se meidän oma tilamme on, vaan se edellyttää yhteisiä sääntöjä. Vain ihmis-, perhekeskeinen toimintatapa on myös inhimillistä. Ennen kaikkea vero- ja sosiaalipoliitikassa tämä tila tulisi antaa, ja ennen kaikkea myös poliitikkojen pitäisi osoittaa ei pelkästään puheilla, vaan myös teoilla, että me arvostamme tätä periaatetta.

Julkisen vallan tulee huolehtia yhteisistä hyvinvointipalveluista kuten esimerkiksi koulusta, terveydenhoidosta, postista, poliisista jne. Kunta ja valtio on samaa. On joutavanpäiväistä se keskustelu, johon paljon uhrataan aikaa täällä eduskunnassakin, jossa vieritellään täällä syytä kunnille ja kunnissa valtiolle. (Ed. Puisto: Kunnallinen itsehallinto!) Kansalaisten kannaltahan tässä ei ole mitään eroa. Eivät kansalaiset sitä eroa erota eivätkä tarvitse. Jos jotain siinä asiassa pitää tehdä, ehkä meidän poliitikkojen pitäisi tehdä selkeät rajat, jolloin ihmiset tietäisivät, kuka vastaa, jos asiat menevät hyvin ja kuka vastaa myös, jos ne menevät huonosti. Onko se kunta vai valtio? (Ed. Puisto: Molemmat!) Tässä suhteessahan on mahdollista sujuvasti pakoilla vastuuta aina sopivasti.

Mutta tärkeintä todella ovat itse palvelut, ja ennen kaikkea julkisissa palveluissa se periaate, että nehan on tehty köyhiä, syrjäytyneitä ja heikko-osaisia varten. Tänä päivänähän suurin osa

julkisista palveluista menee hyväosaisille, myös suhteellisesti suurempi osa, niille, jotka niitä eivät välttämättä tarvitse. Kaikki syrjäytyneet ja köyhät monta kertaa eivät osaa eivätkä ilkeä näitä julkisia palveluja saalistaa. (Ed. Puisto: Kunnat eivät noudata lakeja!) Tässä suhteessa ehkä kertoo meidän yhteiskunnastamme ja sen moraalista tulevaisuudesta se, että akateeminen nuoriso ylivoimaisesti parhaiten käyttää julkisia palveluja, osaa käyttää niitä eikä tunne mitään häpeää elää toisten verorahoilla. Mitä se kertoo meidän yhteiskunnastamme pitemmän päälle?

Tähän asiaan hyvin vähän kiinnitetään huomiota. Suurta sympatiaa saa nuoriso, kun se on nostonut opintotukea eli rikkonut sosiaalisia määräyksiä. Siitä eduskunnassakin saa myötätuntoa. Sen sijaan, jos joku työtön on nostonut vähän liikaa työttömyyskorvausta, sen kaikki yksimielisesti tuomitsevat. Mitä tämäkin kertoo meidän yhteiskunnastamme? Hyväosaiset saavat jopa ylittää normeja, heitä jopa ymmärretään ja myös takaisinperintää kohtuullistetaan. Kyllä varmasti akateemisen ja opiskelijan mahdollisuus maksaa takaisin rahoja, joita hän on nostonut yli määräysten, on huomattavasti parempi kuin työttömän peruspäivärahalla elävän tai pienen eläkeläisen. Tämä on hyvin pieni sivujuonne, mutta varmasti yksi ajan merkki. (Ed. Pulliainen: Siirtykääpä pääjuoneen! — Ed. Skinnari: Kertokaa totuus!)

Kolmas hyvinvointipalvelujen ja hyvinvoinnin rakentaja jokaisen henkilökohtaisen, perheen ja yhteiskunnan vastuun lisäksi ovat järjestöt ja yleensä yksityinen hyväntekeväisyys. Yksityisestä hyväntekeväisyydestä ei Suomessa kovin arvostavasti puhuta. Aina tulee kuitenkin olemaan ihmisiä, jotka eivät itse kykene selviytymään tai joilla ei ole läheisiä, jotka voivat heitä auttaa. Toisaalta myöskään minkään julkisen vallan elin ei kaikkia tavoita eivätkä lait ole niin täydellisiä, että ne kaikkiin tilanteisiin avun toisivat. Aina tullaan tarvitsemaan mahdollisimman laaja järjestö- ja yksityinen kenttä, jossa epäitsekkäästi halutaan auttaa kanssaihimiä. Tällekin niin sanotulle kolmannelle sektorille tulisi tehdä tilaa ja arvostusta. Ei niin, että sinne sysätään viranomaistehtäviä, vaan nähdään, että sitä kautta voidaan täyttää joitakin tarpeita, jotka muuten jäisivät vähemmälle huomiolle. (Ed. Puisto: Niin käytännössä tapahtuu!) — Näin käytännössä tapahtuu, olen ihan samaa mieltä, koska itekin sitä työtä teen, mutta parantamisen va-

raa olisi paljon. Ennen kaikkea tulisi ymmärtää kolmannen sektorin rooli oikealla tavalla.

Vastuu kaikista näistä kolmesta palvelusektorista on viime kädessä eduskunnalla, vaikka varsinaiset julkiset palvelut ovat ne, joista suoranaisesti julkinen valta päättää ja joita se antaa. Julkisia hyvinvointipalveluja olisi varaa ja niitä voitaisiin lisätä. Meillä on työttömiä vielä montasatauhatta, ja sopivasti esimerkiksi terveydenhoitoalalla. Kun käytännössä heidän pitämisenä joutavina maksaa lähes yhtä paljon kuin työllistäminen, miksi me emme laajenna julkisia hyvinvointipalveluja, joista on todellista kysyntää? Ei ole oikein, että vanhukset joutuvat olemaan vanhainkodeissa nälkäisinä tai vaipoisia samanaikaisesti, kun suomalaisen yhteiskunnan kouluttamaa terveydenhoitohenkilöstöä on työttömänä ja sama yhteiskunta maksaa joutilaisuudesta korvausta. Se ei ole myöskään inhimillisesti oikein. Eli niin pitkään, kun meillä on työvoimasta ylitarjontaa, on järkevempää työllistää tämä työvoima esimerkiksi hyvinvointipalveluihin kuin maksaa lähes sama summa tyhjistä. Työllistämällä heidät olisi näiden henkilöiden kannalta tilanne hyvä ja ennen kaikkea ihmiset, jotka tarvitsevat palvelua, sitä saisivat. Tällaisia sektoreita ovat terveydenhoito, vanhustenhoito, päihdehoito jne. Myös yleissivistävä koulutus on aina sellaista, johon käytetty markka ei koskaan mene hukkaan eikä sen työn tulos vanhene.

Täällä on puhuttu paljon Postista. Viime vuosien aikana on tämän ja edellisen hallituksen taholta kuultu paljon katteettomia lupauksia, miten asiat Postin osalta aina vaan menevät parempaan suuntaan ja miten posteja ei lakkauteta. (Ed. Pekkarinen: Aivan!) Näitä lupauksia on rikottu. Minusta on oikeastaan hämmästyttävää, että kyllä naamalla ministerit pystyvät sen tekemään ja aina ei ole edes ministerin henkilö vaihtunut. Itsekin muistan hyvin, kun liikennevaliokunnan jäsenenä olin kuuntelemassa ministeriä, kun hän lupasi, että vähintään joka kunnassa säilyy posti jne.

Asiamiespostit ovat sinänsä hyviä. Ne eivät kuitenkaan vastaa normaalia postia. Tämän voin sanoa ihan omien kokemusteni perusteella. Olen nyt asunut kuusi vuotta kunnassa, jossa ei ole postikonttoria. Eivät siellä rahaliikenne ja postiennakot toimi, juuri ne asiat, joiden takia käydään postitoimistossa. Meilläkin erityisesti pikukyrittäjät, jotka postia tarvitsevat, käyvät Siipoossa, jossa on lähin postikonttori, mikä tarkoittaa

noin 15 kilometrin ylimääräistä matkaa yhteen suuntaan. Tämä ei ole asiamiespostin vika. Toisaalta asiamiesposti saa niin mitättömän pienen korvauksen, että pitkällä tähtäimellä asiamiespostitkin joutuvat vaikeuksiin. (Ed. Pekkarinen: Tässä se on, puhuja on oikeassa!) Tässä kyllä Postin ja liikenneministeriön taholta jankutetaan sellaisia asioita, jotka eivät valitettavasti ole totta.

Sitten toinen asia: Postipalvelu on julkista palvelua, ja kun siihen on liitetty ennakkoäänestys, se ei sovi millekään yksityiselle yrittäjälle, ei asiamiesposteille. Sen takia olisi ollut ehdotonta säilyttää yksi valtion paikallishallintopiste jokaisessa kunnassa. Postikonttori olisi ollut luonteva. Myös on itsestäänselvää, että pankkipalvelut ovat kaikkoomassa. Alun perin Postisäästöpankki perustettiin Postin eräksi sivuosastoksi sen takia, että rahaa ja palveluja olisi saatavissa jokaisessa kunnassa. Nyt tilanne on tullut uudelleen samanlaiseksi, ei ole pankkipalvelupisteitä, ja tässäkin olisi todella Postille ihan oikeata palvelutehtävää. Siinä mielessä on tyhmyyden huippu, että Postisäästöpankki erotettiin Postista ja sitten siitä tehtiin Leonia-pankki. Tämä prosessi ei palvele mitään kansalaisten palvelutarvetta. En ole kuullut yhdenkään kansalaisen vaativan valtiolle tällaista Leonia-pankkia. Jos ajatellaan, että valtio on kansalaisten palvelija, niin mikä päämäärä tällaisella hommalla on ollut? Ei päättä, ei häntää. Se on juuri sitä, että poliitikot ja virkamiehet rupeavat leikkimään elinkeinoelämän päättäjiä ja liikemiehiä, eivät omilla rahoillaan vaan veronmaksajien rahoilla. Tulos on sen mukaista niin Postin osalta kuin monessa muusakin.

Valtio ei ole liikeyritys. Pitäisi ensin miettiä, mikä tämä valtio on. Tämä on kansalaisten palvelija, ja sen pitäisi olla valtion toiminnan päämäärä. Mikä se yritys on? Jokainen yritys on voiton maksimointia varten. Nyt valtio leikkii yritystä eli hakee taloudellista voittoa. Eihän sillä ole mitään merkitystä valtion tarkoituksen kannalta. Tässä ovat kyllä pahasti menneet julkisen vallan ja yrityselämän arvot sekaisin. Se, mikä on yrityselämässä oikein ja oikea päämäärä, on ihan väärä julkisessa hallinnossa. On sitten eri asia, että tuloksellinen ja tehokas toiminta on joka paikassa arvostettavaa. Kyllä julkinen valta julkisen vallan muodossa voi toimia ja sen täytyy toimia yhtä tehokkaasti kuin yksityinen yritys. Päämäärä vain on eri, ei rahan tuottaminen, osinkojen

maksaminen, vaan kansalaisten palvelu. Valtion toimintojen täytyy monesta syystä olla virasto-muodossa, koska silloin on ensinnäkin varojen julkinen valvonta, ne ovat budjetin alla, ne ovat julkisia, samoin asioiden käsittely jne. Kansalaisten palvelun pitäisi kuulua ilman muuta valtion toimintaan, niin Postiin, Valtion rautateihin kuin Tielaitokseen.

On sitten ihan toinen juttu, jos mennään yritystoimintaan. Siellä on toiset päämäärät, ja kaikkien pahinta on silloin, kun valtio harjoittaa toimintaa osakeyhtiömuodossa. Valtio-osakeyhtiöhän on epäsiikio, jossa yhdistyvät yritystoiminnan ja julkisen toiminnan huonoimmat puolet, eikä ole mitään järkevää tarkoitusta, minkä takia julkisen vallan toimia tulisi harjoittaa osakeyhtiömuodossa. Julkisella vallalla voi olla nykyisellään sellaisia tehtäviä tai omaisuutta, jotka parhaiten hoituvat osakeyhtiömuodossa, mutta se on sijoitusomaisuutta ja siitä ehkä sitten finanssisyistä voidaan luopua. Sellaista sijoitusomaisuuttahan tällä hetkellä on esimerkiksi Sonera, koska sille on hyvin vaikea tässä tilanteessa nähdä varsinaista julkista tehtävää. Sen sijaan Posti on kokonaan toinen asia tai tällaisessa maassa tieverkon tai rautateiden ylläpito. Kyllä niiden pitäisi olla valtion virastoja. Silloin eduskunnalla ja kansalaisilla olisi tieto niiden asioista ja suora vaikutusvalta niihin. Niiden varat ja hallinto tulisivat myös normaalin arvostelun kohteeksi.

Tässä todellakin ovat, mitä enemmän on vuosia kulunut, sitä enemmän menneet puurot ja velit sekaisin. Olen kuullut, että tätä epäsiikiömais-tä toimintaa perustellaan sillä, että osakeyhtiössä toiminta on tehokkaampaa. Eihän se takaa mitään tehokkuutta. Päinvastoin viittaa esimerkiksi tapaus Fortumiin. Onko tehokasta, että siellä pitää johtajiaakin olla kaksin päin johdossa? Ja tämän päivän lehdessä lukee, että Soneraankin aiotaan palkata toinen johtaja, päätoiminen hallituksen puheenjohtaja. Ymmärrän hyvin, että omistajayrittäjillä on ehkä halua istua omien omaisuuksiensa hallituksen puheenjohtajina päätoimisesti, mutta verovarojen päällä ja verovaroilla omistettujen yhtiöiden ylimmässä huipussa ei varmasti tällamoista tarvetta ole. On helppo tietysti leikkiä suurta liikemiestä veronmaksajien rahoilla. Täytyy muistaa, että todellinen yrittäjä toimii omilla rahoillaan tai liikekumppanien rahoilla.

Tämän valtion perustehtävän eli palvelutehtävän unohtaminen on hyvin pitkälle johtanut siihen, että palvelut ovat hävinneet lähinnä maaseudulta, mutta myös muualta. Sinänsä vaikeimmat eriarvoisuusongelmat eivät tänä päivänä ole alueellisia. Itselleni on sattunut niin, että olen elänyt noin yhden kolmasosan elämästäni maalla, yhden kolmasosan Helsingissä ja sen viimeisen kolmanneksen pikkukaupungeissa. Tietysti meillä on eri tavalla palveluja näillä kaikilla seuduilla, mutta alueellinen eriarvoisuus on ehkä suurempaa täällä Helsingissä, jossa Jakomäen lähiön ja Kaivopuiston välillä varmasti ovat ne kaikkien suurimmat erot, mitä Suomesta löytyy.

Mutta tietenkin maaseudulta puuttuu monia sellaisia palveluja, joita aikaisemmin pidettiin itsestäänselvistä. Täällä on puhuttu paljon Postista. Toinen on tiet. Tiet alkavat mennä meidän kulmillakin niin huonoon kuntoon, että kohta sinne maaseudulle täytyy jäädäkin näin kelirikkoaikana. Mutta tietysti maaseudulla on paljon sellaista, minkä takia minäkin olen sinne muuttanut: on sitä elämisen laatua ja on sosiaalinen ympäristö, jossa vielä ihmisistä välitetään, ja on muitakin omia kuin viranomaisia, niin että siitä mielellään maksaa sen hinnan, mutta kohtuus tässä suhteessakin pitäisi olla.

Eli julkisen vallan päämäärä ja arvot ovat hukassa. Sen takia me paljon keskustelemme hyvinvointiyhteiskunnan ongelmista, vaikka meillä sinänsä julkisella vallalla rahaa on riittävästi täyttää kaikki perustellut tarpeet. Myöskin pitää muistaa, ettei pelkällä rahalla eikä pelkällä veronmaksulla voi täyttää jokaiselle ihmiselle kuuluvaa vastuuta läheisistään ja kaikista kanssamatkustajista.

Ensimmäinen varapuhemies: Ministeri Korholla on seuraava puheenvuoro. Sen jälkeen käynnistyy debatti, jossa käytetään eduskunnan uuden työjärjestyksen 52 §:n mukaisesti puheenvuorot enintään yhden minuutin mittaisina vastauspuheenvuoroina.

13 Alue- ja kuntaministeri Martti Korhonen: Arvoisa rouva puhemies! Todella mielenkiintoista oli kuunnella ryhmien vastauksia ja näkemyksiä. Ymmärrän sen, että varmaan vastauksiin ja itse asiassa hallituksen vastaukseen oli kohtuullisen vaikea löytää yhteistä laajaa näkemystä, koska kysymykset, joita kosketeltiin, olivat moniulotteisia, monta eri osiota sisällään pi-

täviä: peruspalvelut, kuntatalous, hallinto, posti ja poliisi. Mutta olisi ollut kyllä mielenkiintoista nähdä, jos näihin esitettyihin kysymyksiin ei olisi vastattu, mikä sitten olisi ollut kommentti. Minä luulen, että silloin olisi ehkä syntynyt laajempaa keskustelua, miksi hallitus ei niihin vastaa. Tästä johtuen pituus kai oli ehkä ymmärrettävä, se oli kohtuullisen pitkä minunkin mielestäni, liian pitkä sinänsä yhdeksi vastaukseksi. Mutta kysymykset olivat syvällisiä ja moniulotteisia, ja yritimme löytää niihin vastauksia.

Arvoisa rouva puhemies! Kun kuuntelin itse asiassa vastauksia, niin kyllä väistämättä mieleen tuli varsinkin pääoppositiopi puolueen vastauksesta ja politiikasta, että kyllä ilman puoluejohtoa toimiva poukkoilu tulee esiin hyvin selvästi ja konkreettisesti. Vastaus oli suunnilleen kuumailmapalloon verrattava, joka on tyhjää täynnä ja tuuli vie minne vie. Ei siinä mitään johdonmukaisuutta niiltä osin ollut. Kun olen eilen ja tänään kunnellut teidän edustajienne puheenvuoroja ja nyt ryhmänjohtaja Pekkarisen puheenvuoroa, niin ne hän ovat täysin linjattomia. Ed. Pekkarinen vaatii, että kunnille pitää saada lisää tuloja valtion budjetin kautta. Ed. Aula yhtyy hallituksen linjaan täysin ja sanoo, että finanssipoliittinen linja on oikein valittu. Ed. Manninen taas kertoo, ettei kuntatalous tarvitse lisää rahaa vaan keskinäistä jakoa kuntatalouksien sisällä. Ota siitä sitten selvä, mikä teidän linjanne on.

Joka tapauksessa, kun tuntuu, että luvut eivät ole auenneet, minusta niitä pitää vielä jonkin verran toistaa. Kun ed. Pekkarinen väitti, että vuoden 95 jälkeen kuntien valtionosuudet ja verotulot ovat romahtaneet, niin ehkä syytä on palauttaa pari lukua mieleen. Vuonna 92, kun hallituksessa istui ministerinä nykyinen ed. Pekkarinen, valtionosuudet ja verotulot olivat yhteensä 76,8 miljardia. Vuonna 95 kyseiset valtionosuudet ja verotulot olivat 96 miljardia. Nyt näillä toimilla, jotka kehykseen on yhdistetty, joihin pyritään, vuonna 2004 valtionosuudet ja verotulot olisivat 112 miljardia markkaa. En minä nyt oikein ymmärrä, miten ne romahtaneet ovat. Kyllä minusta tämä laskuoppi tuottaa aivan toisenlaisen tuloksen.

Se perusväittäjä, joka koko ajan tuli läpi, oli, että kuntatalous ei vahvistu, vaan kuntataloudesta leikataan — tottahan voi myös kääntää asian niin päin. Mutta faktaa kai on se, että tänä vuonna kuntatalous vahvistuu, jos lasketaan kunta—valtio-suhdetta, sen reilut miljardi markkaa. Ihan

selvästi voidaan sanoa, että kuntien velka kääntyy laskuun, mikä on hyvin merkittävä, iso asia. Vuoden 99 kuntien nettovelka on 10,4 miljardia markkaa, ja jos nämä ennusteluvut toteutuvat, niin vuonna 2004 kuntien nettovelka on 1,5 miljardia markkaa. Kyllä tässä nyt aivan selvä suuntaus on toiseen suuntaan kuin yritettiin väittää.

Jos asiaa mitataan vuosikatteella, joka on yleinen mittausväline, vuonna 99 vuosikate on 8,5 miljardia markkaa ja vuonna 2004 13,3 miljardia markkaa. Kyllä selvä suunta on, onneksi voi sanoa, kuntien näkökulmasta nimenomaisesti positiivinen.

Sen lisäksi, kun väitetään, että negatiivisen vuosikatteen omaavien kuntien lukumäärä on noussut, niin se on totta. Negatiivisen vuosikatteen omaavien kuntien määrä on kasvanut 85 kuntaan, mutta olennaistahan on, että vuonna 97 vuosikatteiden, negatiivisten vuosikatteiden, markkamäärä oli 320 miljoonaa, viime vuonna se oli 130 miljoonaa. Toisin sanoen nyt yritetään saada tilanne hallintaan niiltä osin. Tätä tarkoitusta varten hallitus on tehnyt selvät, konkreettiset toimenpiteet. Harkinnanvaraista rahoitusmäärää nostetaan tänä vuonna, kuten ed. Pekkarinen ja myös muut tietävät, 420 miljoonaan markkaan eli nostetaan rahoituspohjaa 100 miljoonaa paremmaksi. Se on vastaus, jolla yritetään tasapainoa saada kuntatalouksien sisälle.

Sen lisäksi meillä on isot toimet menossa siihen suuntaan, että voitaisiin kuntatalouksiin löytää tasapuolisuus ja myös ennustettavuus ja saada hallintaan eriarvoistumista, joka kuntatalouksien sisällä tällä hetkellä on pahin ongelma. Siihen tarvitaan nimenomaan niitä toimia, joita haetaan nyt selvitysmies Pekkarisen työn kautta, ja sitä tukee selvästi tämä viimeinenkin päätös siitä, että kustannusten tasaus toteutetaan. 2,4 miljardia markkaa kuntatalouksiin tulee lisää rahaa tämän, ensi ja sitä seuraavan vuoden aikana, millä saadaan kuntatalouksiin ennustettavuutta.

Väitetään, että nämä ratkaisut johtavat eriarvoistumiseen. Ehkä ymmärrän sen, että kun puheenvuoroni pidin, niin ei kovin tarkasti kuultu, mutta se on siellä kyllä jaettuna teille. Kun valtionosuuksien kustannusjaon tasaus tapahtuu ja se palautuu, niin alueellisesti se vaikuttaa Uudellamaalla noin 200 markkaa per asukas, Lapissa noin 400 markkaa per asukas ja Kainuussa noin 550 markkaa per asukas. Kyllä kai tämä on nimenomaisesti alueellista tasa-arvoa puoltava ja

edistävää ratkaisu, vaikka tässä on yritetty väittää, että sitä ei ole huomioitu missään vaiheessa.

Edustajien ryhmäpuheenvuoroissa oli monta hyvin mielenkiintoista osiota. Ihan lyhyesti muutamia kommentoin.

Kun esimerkiksi ed. Hyssälä sanoi, että hyvinvointiyhteiskunta on yhteinen projekti, se on sitä mitä suurimmassa määrin. Sen takia, kun me puhumme hyvinvointiyhteiskunnasta, meidän pitää muistaa se, mihin myös kiinnitti huomiota ed. Kuisma, että ei ole muuta kuin yksi julkinen sektori? Se on kunnat ja valtio yhdessä. Välillä tuntuu, että tämä unohtuu. Kuntien valtionosuudet ovat kuntataloudessa kumminkin ainoastaan yksi erä. Kunnat itse tekevät. Meidän kaikkien säättämä kunnallinen itsehallinto on viety Suomessa ehkä maailman pisimmälle. Me olemme itse sitä halunneet. Olemme vieneet sitä sinne. Korvausmerkitystä rahoista on luovuttu jne. Meidän pitää myös silloin muistaa, että kuntapäätäjänä me kannamme vastuun. Valtionosuudet kuntatalouksista ovat noin 15 prosenttia suuruusluokaltaan. Se loppu on sitten jotakin muuta. Silloin kun päätöksiä myös kuntatasolla tehdään, sillä puolella pitää myös katsoa, miten ne rahat kohdentuvat, rakennetaanko ja mitä rakennetaan, jos rakennetaan, vai pannaanko rahat koulutukseen, sosiaali- ja terveydenhuoltoon, vanhustenhuoltoon, päivähoitoon jne. Ne ovat arvovalintoja. Arvovalintoja joudutaan tekemään täällä, mutta myös kuntatasolla mitä merkittävimmissä määrin. Valtio luo edellytyksiä sille tällä hetkellä, että kunnissa on varaa tehdä niitä päätöksiä. Olemme kääntäneet, niin kuin sanoin, vuoden 94 jälkeen ensimmäisen kerran positiiviseksi valtio—kunta-suhteen.

Kun kaivattiin yhteistyöasiakirjaa, yhteistyöasiakirjahanke on eri muodoissaan tällä hetkellä menossa. Kuten muistamme, meillä oli 80-luvulla yhteiskunnassa voimassa yhteistyöasiakirjamenettely, jossa kunta ja valtio hakivat yhteisiä näkemyksiä. Jos oikein muistan, yhteistyöasiakirja romutettiin Ahon hallituksen aikaan 90-luvun alussa. Nyt taas uudelleen yritämme saada hanketta vireille. Meillä on valtio—kunta-työryhmä, jossa meillä on yritetty löytää yhteinen näkemys kunta—valtio-sektorille. Väitän, että myös niiltä osin, mihin tähän asti on edetty, siinä on onnistuttu ja sillä puolella päästään eteenpäin. Toisin sanoen hyvinvointiyhteiskuntaan haetaan tällä hetkellä voimakkaasti sitä näke-

mystä, että siitä muodostuu yhteinen projekti ja saadaan sitä kautta toimia vireille.

Hallintopuoleen sen verran — siihen kiinnitti usea ryhmäpuhujia huomiota — että on aivan totta, että hallintoa pitää kehittää. Mutta kuten olen sanonut, hallinnon kehittäminenhan on siitä mielenkiintoinen osa-alue, että sitä yleensä ottaen aina kannattavat kaikki paitsi silloin, kun se tulee omalle hallinnonalalle. Silloin löytyy vastustajia poikkeuksetta, melkein voisi sanoa. Kuten totesin puheenvuorossani, kansalaisista, jotka ovat meidät tänne äänestäneet, yli 90 prosenttia on tyytyväisiä poliisin palveluihin tällä hetkellä, mikä ei tarkoita sitä, ettei myös sitä puolta pidä kehittää. Mutta pitäähän meidän nyt muistaa, että on realiteettejakin, jotka ovat tämän talon ulkopuolella, ettei kaikki ole niin huonoa kuin miltä välillä tuntuu ja kuulostaa. Joku kansalainen voi pitää jotain asiaa jopa parempana kuin miltä se ehkä täällä tuntuukaan.

Kihlakuntahallinnon osalta, johon viitattiin, tilanne on aivan sama. Tutkimuksilla, jotka on kohdistettu kansalaisiin, palvelujen käyttäjiin, on selvästi pystytty osoittamaan se, että näiden uudistusten jälkeen ammattitaito ja osaaminen siellä alueilla on parantunut. Monissa palvelupisteissä on pystytty parempaan palveluun kuin aiemmin.

Paikalle tulevat vielä ministerit Heinonen ja Biaudet, joten jätän ne osiot käsittelemättä, jotta voidaan käydä myös heidän kanssaan keskustelua, joka liittyy heidän hallinnonaloihinsa.

14 Mauri Pekkarinen /kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vaikka puheenjohtaja Aho täällä ei nyt olekaan, haluan ministerille vakuuttaa, että sen verran meillä keskustan puheenvuoron käyttäjillä itsetuntoa on, että meidän asiantuntemuksemme kyllä riittää keskustella teidän kanssanne aihepiiristä, jonka esille nostitte, alkääkö lainatko sellaista, mitä kukaan täällä ei ole sanonut. Minä puhuin siitä, että valtionosuudet ovat viime vuosien aikana romahtaneet. Teidän, ministeri, täytyy tietää, että ne ovat tipuneet yli 40 miljardista markasta 20 miljardiin markkaan, mutta verotulot ovat toki kasvaneet. Se on asian toinen puoli, enkä sellaista ole siitä väittänyt, mitä te täällä äsken sanoitte.

Toinen asia, joka on tärkeä, on se, että niiden kuntasektorin palvelujen tuottamiseen, joita kunnat tuottavat, käytettävissä oleva siivu kansantulon kakusta on puolen vuosikymmenen aikana

supistunut, ministeri, viidenneksellä. Tulkaa puhujakorokkeelle, todistakaa, jos väitteeni on väärä!

Tämä minusta on arvokysymys, joka meidän täällä pitää arvottaa, onko näin oikein vai ei. Omalta osaltani siteerasin kokoomuksen puolueen varapuheenjohtaja Sarkomaata, hänen näkemystään tästä aihepiiristä.

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Minuutti on, ed. Pekkarinen, valitettavasti täynnä!

Puhuja: Arvoisa puhemies! En malta olla sanomatta, että ... (Naurua)

Ensimmäinen varapuhemies: Vastauspuheenpuoron voi saada uudelleen.

¹⁵ **Tytti Isohookana-Asunmaa /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Keskustelu on osoittanut sen, että hallitus aivan selvästi vähättelee välikysymyskeskustelun aihetta. Minua ainakin häiritsee tässä keskustelussa se, että erityisesti ministeri Korhonen vähättelee kuntien valtionosuuksien merkitystä peruspalvelujen tuottamisessa ja yrittää väittää, että valtionosuudet ovat päinvastoin kasvaneet viime vuosina. Tosi asia on kuitenkin se, että kun valtionosuuksia on leikattu ainakin 15 miljardia Ahon hallituksen jälkeen, Lipposen hallituksen aikana, se on merkinnyt sitä, että palvelut ovat laadullisesti heikentyneet ja osin myös kokonaan lakanneet. Pitäisi nyt päästä nopeasti täysimääräisiin valtionosuuksiin. Leikkauspolitiikka tietenkin vaikeuttaa kuntien arvokeskustelua riippumatta siitä, mikä on kunnan kulloinkin valtapuolue.

SDP:n ed. Puisto sentään myönsi palvelujen laadun heikentyneen. Esimerkiksi omassa kunnassani, joka on vasemmistijohtoinen kunta, on tällä hetkellä erittäin suuria ongelmia vanhustenhuollon järjestämisessä, ja sinne tarvittaisiin voimavaroja lisää, eikä siinä auta se, että työ tehtäisiin houkuttelevammaksi, tai jokin muu, mitä täällä on ehdotettu.

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Minuutti on täynnä, ed. Isohookana-Asunmaa!

Puhuja: Kysymys on rahasta, ja se on Lipposen hallituksen arvovalinta.

¹⁶ **Erkki Pulliainen /vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hyvin ystävällishenkisenä huomautuksena ministerille äskeiseen puheenvuoroon se, että kun katsotaan näitä rahavirtoja, ne on aina projisoitava siihen, mitä yhteiskunnassa tapahtuu. Sinä aikana, jota kuvasitte, kansalaisemme ovat ikääntyneet keskimäärin ottaen. Edelleen pitkäaikaistyöttömyys on tuottanut sairastavuuden lisääntymistä eli menot ovat tällä tavalla kasvaneet.

Perustuslain sallima muuttoliike on tuottanut niihin vastaanottaviin kuntiin, joissa infra on täynnä, yli puoli miljoonaa markkaa menoja jokaista vastaanotettua uutta asukasta kohti. Nämä näkökohdat pitää aina ottaa huomioon, että pyytäisiin asiassa.

¹⁷ **Virpa Puisto /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pidän erittäin hyvänä sitä, että tämä välikysymyskeskustelu on käyty siltä osin, että tämä vahvistaa hallituksen linjaa, johon on kirjattu, että kuntien taloutta on tarkkailtava koko ajan. Tästä syystä on myös Pekkarisen työryhmä, jotta arvioidaan, mikä on valtion osuuksien ja kuntien omaehtoisen rahoituksen ja kuntien verotulojen kokonaistilanne. Esimerkiksi koulujen osalta pääsemme vuonna 2003 siihen yksikköhintaan, joka oli ennen leikkauksia. Harkinnanvaraisia avustuksia on lisätty. On valitettavaa, jos nojataan yhteisöveron ja harkinnanvaraisten avustusten jatkuvuuteen. Sen sijaan odottaisin, että aluepoliittisena asiana keskusteltaisiin siitä, miten kunnat voivat lisätä työpaikkojaan ja muuttohalukkuutta, jotta voitaisiin päästä eroon harkinnanvaraisista. Hyvä, että harkinnanvaraisia nyt on.

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Minuutti on valitettavasti täynnä!

Puhuja: On turha väittää, ettei kuntien ja valtion välillä ole eroavuuksia. Itsehallinto on se, joka ratkaisee, miten kunnat hoitavat asiat.

¹⁸ **Hanna Markkula-Kivisilta /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mielestäni ministeri Korhonen oli täällä diplomaatti sanoessaan, että tämä keskustelu on ollut mielenkiintoista kuultavaa. Mielestäni tämä on harvinaisen puuduttavaa. Ainoa väriläiskä koko keskustelussa oli ed. Pulliaisen puheenvuoro, joka toi ehkä uudenlaisen näkökulman koko välikysymyskes-

kusteluun. Täytyy sanoa, että kovin vähän on ollut villoja tässä keskustelussa ja keskustan puheenvuorot ovat olleet samoja fraaseja ilman konkretiaa, joita täällä on kuultu jo vuosikausia.

Ed. Pekkariselle: Olin vähän hämmästynyt hänen puheenvuorostaan ja siitä, kun hän puhuu, että organisaatiot eivät ole tärkeitä vaan se, mitä tuotetaan, ja samaan aikaan kuitenkin Postin osalta tämä ei tunnu pitävän paikkaansa. Postipalvelut säilyvät entisellään, postitoimipisteet säilyvät kunnissa, ja kuitenkin heidän mielestään tämä ei ole riittävää, Postin organisaation täytyisi säilyä ennallaan.

¹⁹ **Mauri Pekkarinen /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensiksi kunnista. Ei kaikilla kunnilla mene huonosti, ministeri Korhonen on siinä oikeassa. Keskimäärin menee jo paljon paremmin. Olennaista ja tärkeäähän on se, että erot kuntien kesken ovat revenneet. Kuntalaisten palveluiden tasoerot ovat sen myötä kasvaneet. Sehän on se, minkä perään me koko välikysymyksessä kysymme. Siihen minkäänlaista kunnollista vastausta ministeriltä ei tule.

Tärkeää on, arvoisa ministeri, se että 200 kuntaa on kohta ilman omaa postitoimipaikkaa näiden saneerausten jälkeen, eivätkä ne toimet, ed. Markkula-Kivisilta, joita tilalle on tuotu, voi kerta kaikkiaan olla ratkaisu. Ed. Kuisman puheenvuoro oli erinomainen esimerkki siitä, että vaikka asiamiespostit ovat sinänsä hyvä ratkaisu, eivät ne kaikkialla ole ratkaisu niihin ongelmiin, niihin palvelutarpeisiin, joita kansalaisilla on.

Lisäksi — vielä palaan kuntiin — yli sadassa kunnassa ollaan tinkimässä niistä koulu-, sosiaali- ja terveysalan palveluista, jotka ovat kuntalaisille tärkeitä. Näiden valtion palveluiden, vero-, posti- ja muiden, ja kuntien palveluiden leikkaaminen samanaikaisesti samoilta alueilta muodostaa sen kokonaisuuden, sen hädän, jonka perään, arvoisa ministeri, me omalla välikysymyksellämme kysymme ja ihmettelemme, että kukaan hallituksen puolelta ei vastaa siihen. Eikö nyt uuden teknologian, uusien informaatioverkkojen käyttöön otolla osaltaan voitaisi tätä ongelmaa poistaa?

²⁰ **Anne Huotari /vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On aivan pakko oikaista väärinkäsitysten välttämiseksi ed. Kankaanniemen aikaisemmin antama väärä todistus, kun hän väit-

ti, että vasemmisto ostettiin tielaitosratkaisun taakse lahjusrahalla. Ettei kansalaisille jäisi väärä käsitys, tämä on aika törkeä syytös, koska siinä puheenvuorossa annettiin ymmärtää, että puolue tai kansanedustajat olisivat saaneet lahjuksia. Näinhän ei ole, vaan tämä puolen miljardin lahjusraha, jos sellaista sanaa halutaan käyttää, on ollut henkilöstölle, jota ei irtisanottu. Nyt kysyisin ed. Kankaanniemeltä, oliko väärin, että tehtiin tällainen henkilöstöpaketti, jossa henkilöstön irtisanomiset estettiin.

²¹ **Bjarne Kallis /skl** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tällaista välikysymystä ei olisi tarvinnut tehdä, jos maassa olisi ollut lama, mutta aikana, jolloin meillä on valtavan suuri talouskasvu, josta hallitus ja myöskin oppositio ylpeilevät ja ovat kiitollisia, ihmetyttää suuresti se, että jonot kasvavat, leikkausjonot kasvavat, leipäjonot kasvavat, ja tiedetään, että yhteiskunnassa on ryhmiä, joilla menee todella huonosti. Siitä presidentit ovat puhuneet, siitä on eduskunnan puhemies puhunut, emeritusarkkipiispa Vikström ihmetteli, miten poliitikot voivat olla niin sokeita, etteivät huomaa, miten maassa kahtiajako on tapahtumassa. Syyttäkää presidenttejä, syyttäkää puhemiestä, syyttäkää piispoja siitä, että he kiinnittävät huomiota tähän ikävään ja vaaralliseen kehitykseen, joka tällä hetkellä meitä vaivaa. On mahdollista kääntää tämä kehitys.

²² **Liisa Hyssälä /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Monissakin puheenvuoroissa peräankuulutettiin, mikä on keskustan vaihtoehto nykymenolle. Me olemme esittäneet ja vaatineet uudistuksia vanhojen järjestelmien tilalle ja muun muassa sosiaali- ja terveydenhuoltoon esitämme, että uutta teknologiaa voitaisiin ottaa käyttöön. Suomalainen terveydenhuolto on varmasti yksi maailman tehokkaimmista ja ansaitsee siitä tunnustuksen, mutta samalla se tarvitsee tällä hetkellä uudistuksia, koska se on äärimmäisen tiukoilla.

Miksi näitä teknologiamäärärahoja ei voitaisi suunnata sosiaali- ja terveydenhuoltoon enemmän, koska sillä tavalla pystyisimme tässä harvaanasutuksessa maassa myös takaamaan korkeatasoisia palveluja koko maahan ja tarvittaessa parasta asiantuntemusta myös syrjäseuduille? Täs-

sä on yksi, ja toinen pointti on terveydenhuoltohenkilöstö, joka on työttömyyskortistossa.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Mikkola.

²³ **Kari Rajamäki /sd** (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tässä tilanteessa on lähdettävä siitä, että Posti ja tiestön kunto ovat kansalaisten perusturvallisuutta, ja siitähän vastaa valtio erityisesti. Markkinavoimien varaan näitä perusinfraan kuuluvia asioita yhteiskunta ei voi jättää. Tässä suhteessa ministereiden huomiota on kiinnitettävä siihen, että alue- ja työllisyyspoliittisia vaikutuksia on näissä järjestelyissä seurattava poikkeihallinnollisemmin. Ministeri Korhoselta olisi syytä saada selvitys siitä, millä tavalla näissä keskeisissä asioissa nyt hallituksen ministerit toimivat vuorovaikutussuhteessa arvioiden näitä asioita. Tämä vuorovaikutus on ollut Ahon hallituksesta alkaen suomalaisen poliittisen päätöksenteon ongelma.

Postin osaltahan Postin peruspalvelutason vaatimuksista on eduskunta edellyttänyt päätettävän, ja Postin johto ei saa kiirehtiä poliittisen päätöksen edelle, jotta me voimme vuoden 2001 talousarviossa tarvittaessa Postin voittovaroilla, kuten eduskunta edellytti, varmistaa peruspalvelut tässä maassa.

²⁴ **Timo Ihamäki /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Yleisesti tunnustetaan, että suomalainen terveyspalvelujärjestelmä on kunnossa. Se on kunnossa, jos sitä verrataan maailman laajuisesti. Kuitenkin valtio ja kunnat itkevät sitä, että terveys- ja sosiaalipuolen maksut budjetissa ovat noin 60 prosenttia kuntien kokonaismenoista. Tämä on tosiasia. Nyt on kiinnitettävä huomiota ihan ennaltaehkäisyyn ja terveyden edistämiseen. Kunnat voivat myös omatoimisesti tehdä jotakin tällä saralla. Ehkäisevä terveydenhuolto ja terveyden edistäminen maksavat aika vähän verrattuna palvelujärjestelmän ylläpitoon, joka sinänsä on tarpeen ja tärkeitä, mutta ainakin kiinnittämällä huomiota näihin asioihin voidaan estää menojen kasvu ja voidaan hillitä menojen kasvua.

²⁵ **Raimo Vistbacka /ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri puheenvuorossaan äsken lopussa viittasi nimenomaan poliisipalveluihin ja niitten saatavuuteen ja totesi nimenomaan turvallisuusbarometrista ja viittasi 12—14 minuuttiin. Minun mielestäni täytyy erottaa se, miten asia on esimerkiksi Pääkaupunkiseudulla ja harvaanasutulla alueella. Itselläni on kokemusta, odotin ihan joitakin aikoja sitten lähes kaksi tuntia. Eli pitää erottaa nämä. Pääkaupunkiseudulla on tiheämpi verkosto ja poliiseja enemmän. Varmasti pitää tämä selvitys paikkansa, mutta keskiarvo antaa useimmiten aivan väärän kuvan.

Siinä olen ministerin kanssa samaa mieltä, että ammattitaito on varmasti syyttäjä- ja ulosotto-puolella lisääntynyt, mutta ei ehkä riittävästi poliisipuolella.

²⁶ **Matti Huutola /vas** (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Koko välikysymyskeskustelu kyllä tällä hetkellä tuntuu vähän hullunkuriselta, kun ottaa huomioon, mitä eilen on keskusteltu tiukista budjettiraameista: mihinkään ei penniäkään lisää. Sitten tänä päivänä vaaditaan poliiseille lisää, kuntatalouteen lisää, joka puolelle rahaa vain lisää. Se ei oikein täsmää kaikkien vaatimusten kanssa.

Kysyisin ministeri Korhoselta. Näiden keskustelujen aikana ei ole tullut esille yrittäjien vastuu aluepolitiikasta. Hyvin monet yrittäjät oikeastaan käyttävät hyväksi kuntien tilannetta varsinkin silloin, kun ne aikovat sijoittua. Osa kunnista tekee aivan kohtuuttomia sijoituksia yritysten puolesta.

²⁷ **Anneli Jäätteenmäki /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olin todella yllättynyt molempien ministereiden vastauksista. Minusta vastauksissa on selvä linja: kaikilla menee hyvin ja ainakin keskimäärin menee hyvin, joten kenenkään ei pidä valittaa.

Sen sijaan vastauksissa ei ollut mitään ymmärtämystä niille henkilöille eikä varsinkaan toimenpide-ehdotuksia niille ihmisille, jotka ovat tällä hetkellä leipäjonoissa, ei ymmärtämystä niille, jotka joutuvat jopa vuosikausia olemaan mielenterveysjonoissa. Tällä hetkellä varsinkin nuoret, jopa lapset, joutuvat odottamaan todella ylipitkiä aikoja. Huumeriippuvaiset eivät pääse hoitoon. Vanhuksille ei pystytä tänä päivänä aina takaamaan riittävää ja kunnollista hoitoa. Halli-

tuksen ministereiden kummassakaan vastauksessa ei ajateltu yhtään asiaa yksilön, tavallisen ihmisen, kannalta eikä mietitty, mitä pitäisi tehdä. Kun järjestelmä toimii ja keskimäärin menee hyvin, niin täytyy Niinistön ja hallituksen mielestä ilmeisesti olla hiljaa.

²⁸ **Tarja Kautto /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Keskustan puheenvuorot, joita on käytetty, olivat kyllä sangen ristiriitaisia. Mieleen tuli se, että siinä oli vähän sellaista leimaa, että hallitusta pitäisi haukkua, mutta kokoomukseen päin jotenkin kumartaakin samanaikaisesti.

Eniten minua jäi vaivaamaan se, että koko ajan keskustan puheenvuoroissa on korostettu sitä, että pitäisi harkinnanvaraisia valtionosuuksia lisätä ja pitää yllä eli tehdä niistä nyt ilmeisesti semmoinen pysyvä automaatti.

Ed. Hyssälä totesi puheenvuorossaan, että ei ole asukkaita, ei ole palveluita, ja kun on näin, niin jos ei ole palveluita, ei ole asukkaitakaan. Minusta tämä oli aika tyhjentävä johtopäätös. Kysynkin sitä, minkä takia, jos ei ole asukkaitakaan, pitää niitä palveluja olla ja kuinka paljon teidän mielestänne pitäisi lypsää jostain Etelä-Suomesta rahaa, kun nyt jo on niin, että meillä saa asukasta kohti valtionapua parisataa markkaa, kun se Lapissa on 400 ja Kainuussa yli 500. Missä menee raja?

²⁹ **Sari Sarkomaa /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Hyssälä nosti keskustan ryhmäpuheenvuorossa aivan oikein esille huolensa kuntien lyhytnäköisestä henkilöstöpolitiikasta lähinnä sosiaali- ja terveydenhuollossa. Nämä mittavat määräaikaiset työsuhteet ovatkin keskeisin uhka peruspalveluiden laadulle. Ihmettelen suuresti, että keskusta moittii tästäkin hallitusta, onhan kyse puhtaasti kuntatason päätöksestä. Eikö tästä asiasta pitäisi ensi sijassa keskustella kunnissa valtuustoissa?

Samalla keskusta peräänkuulutti kattavaa toimenpideohjelmaa julkisen sektorin ammattitaitoisen henkilöstön turvaamiseksi. Tällainen ohjelmahan on tehty. Hallitus on hyväksynyt tavoite- ja toimenpideohjelman, jossa käsitellään näitä kysymyksiä. Suosittelenkin keskustalle, että se paneutuu tähän ohjelmaan yhtä hyvin kuin Nykypäivään.

³⁰ **Klaus Bremer /r** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sitä on ihmeteltävä, kun on

kuunnellut eduskuntaryhmien arvioita ja arvostelua hyvinvointimme perusrakenteista, että liikenteen ja liikkumisen järjestöntä kaventamista ei ole osattu nähdä oikeassa vaikutussuhteessa hyvinvointiin. Ei ole yrittäjää, yritystä, työnantajaa ilman toimivaa liikennettä. Ei ole työntekijöitä, ei vapaa-aikaa, ei toimivaa koululaitosta, ei sosiaali- ja terveyshuoltoa, ei elinkeinoelämää ilman liikennettä. Mahdollisuus liikkua tehokkaasti ja taloudellisesti on kaiken hyvinvointimme perusta pitkien etäisyyksien maassa. Tapa, jolla joukkoliikennettä on leikattu ja leikataan ja yksityistä liikennettä kurjistetaan ja kupataan veroilla, on hyvinvointimme perusuhka ja heikentäjä.

Täällä käyty keskustelu todistaa järkyttävällä tavalla, miten kauas tavallisen kansalaisen ja veronmaksajan todellisuudesta eduskunta on etäännynt.

³¹ **Antti Rantakangas /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallituksen vastauksessa on jäänyt aivan liian vähälle se tarkastelu, mikä näiden eri ratkaisujen aluetalousvaikutus on kaiken kaikkiaan. On korostettu, että halutaan kehittää koko maata, mutta kun tarkastelee eri ratkaisujen aluetalousvaikutusta, niin onhan selvää, että säästöt ja supistukset kohdistuvat voimakkaammin nimenomaan maaseutualueille, harvaanasutuille alueille ja yleensä heikoimmille alueille. Tämä puolestaan johtaa siihen, että näillä alueilla ei ole jatkossa samoja edellytyksiä elinkeinojen kehittämiseen, uuden yritystoiminnan kehittämiseen. Sitä kautta negatiivinen kierre vain jatkuu. Sillä tavalla valtio näyttää nyt esimerkkiä. Se vetäytyy osasta maata ja samalla myös yksityinen sektori perässä. Tämä politiikka on siis täysin virheellistä. Ministeri Korhonen kyllä sanoi, että hänkin toivoo, että löydetäisiin tasapuolisuutta ja eriarvoisuus voitaisiin saada hallintaan. Toivon, että ministeri ryhtyy toihin.

³² **Rakel Hiltunen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallituksen vastauksessa kuuntelin huolestuneena sitä, että ministeri Biauudet ei lainkaan ottanut esille lastenpsykiatrian lisääntyviä tarpeita. Asiaan nousi nimenomaan hallituksen toimesta voimakkaasti tämän vuoden painopisteeksi. (Kokoomuksen ryhmästä: Eduskunnan!) Nähdäkseni meillä on syytä olettaa, että hallituksella on jo suunnitelmat turvata lastenpsykiatrinen hoito osana suomalaista perustur-

vaa niin, että sitä ei jouduta käsittelemään ainoastaan vuosibudjettien paineissa.

³³ **Leena Rauhala /skl** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihmettelen suuresti niitä puheita, joissa täällä sisältönä on ollut, että ikään kuin valtakunnassa kaikki on hyvin ja tämä väläkysymys olisi ikään kuin turha. Kun ihmisiä tämän salin ulkopuolelta kuuntelee, niin tämä yhtälö ei pidä paikkaansa.

Sosiaali- ja terveysministeriön juuri valmistunut raportti kertoo esimerkiksi mielenterveyspalveluista, että palvelurakennemuutos, joka siellä on tapahtunut, on epäonnistunut. Meillä on todella suuria ongelmia mielenterveyspalveluissa ja myös vanhusten palveluissa. Niinpä kysymykseksi on, miten hallitus näkee priorisoinnin paitsi lasten ja nuorten psyykkisten ongelmien hoitamisessa myös koko mielenterveystyön hoitamisessa ja vanhusten hoitamisessa, koska näen, että ne erityisesti pitäisi priorisoida.

³⁴ **Matti Vähänäkki /sd** (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minusta oli erinomaisen hyvä, että ministeri Korhonen totesi julkisen sektorin muodostuvan valtion ja kuntien hallinnosta. Jos tuota ajatusta viedään eteenpäin, niin kunnat ovat valtion "renkejä", jotka panevat toimeen niitä asioita, jotka sinänsä kuuluisivat valtiolle, tietysti annetun lain myötä.

Nyt, kun "isäntä" on ollut vaikeuksissa, on aika lailla luonnollista, että valtion vaikeudet säteilevät myös toimeenpanijoille, kunnille. Mutta toisaalta verotuloja, niin kuin tällä on todettu, on tullut lisää uudella verotusjärjestelmällä. Kunnilla olisi myös mahdollisuus tehostaa toimintaansa muilla tavoin, keventää esimerkiksi organisaatiotansa. Tiedän paljon kuntia, joissa koululaitos on hajallaan ympäri laajaa pitäjää, jolloin sitä rationaalisuimalla säästettäisiin paljon. Edelleen on muistettava, että vapaaehtoisilla kuntaliitoksilla saadaan mittavat porkkanat. Edelleen, hallintoa voidaan keventää ja myydä metsä- ja muuta omaisuutta, niin kuin valtiokin on myynyt jopa yhtiöitään.

³⁵ **Matti Väistö /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mielestäni ongelma on se, että tässä unohdetaan alueelliset ja kuntakohittaiset erot. Ministeri Korhonenkin puhui vain kuntataloudesta kokonaisuudessaan ja aliarvioi

15 prosentin valtionosuutta. Se on paljon paljon suurempi ja merkittävämpi suuressa osassa maamme kuntia ja alueita. Tästä katsannosta pitäisi myös palvelujen kokonaisuutta katsoa. Peruspalvelut ovat niitä, jotka ovat tärkeitä suurelle joukolle, jotka ovat tärkeitä jokapäiväisen elämän kannalta, ja niihin sisältyvät paitsi opetus-, terveydenhuolto- ja sosiaalipalvelut myös yhtä lailla liikennepalvelut, kauppapalvelut, postipalvelut. Nyt on siirretty kustannuksia kuntalaisille ja asiakkaille, kun valtio on vetäytynyt omasta vastuustaan.

³⁶ **Jyrki Katainen /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oli mielenkiintoista kuulla keskustan näkemyksiä hyvinvointiyhteiskunnan reformista ja sen tulevaisuudesta, jossa myös informaatioyhteiskunnalla on hyvin merkittävä osuus. Tervetuloa kokoomuksen linjoille! Tämä ei sinänsä ollut mitenkään uusi asia.

Mutta ette tekään, ed. Pekkarinen, kyennyt yhtäkään konkreettista esitystä linjaamaan, millä informaatioyhteiskunnan mukanaan tuoma muuttoliike saataisiin pysähtymään. Uskon, että me kaikki olemme aivan yhtä huolissamme siitä, miten tämä murrosvaihe, joka väistämättä varmasti jossain vaiheessa loppuu, saataisiin mahdollisimman pian kääntymään toisinpäin. Jos teidän vastauksenne on, niin kuin ed. Isohookana-Asunmaa sanoi, lisää rahaa, niin olisi mielenkiintoista kuulla, montako miljardia markkaa ja mistä se on pois.

³⁷ **Susanna Huovinen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Haluan osaltani myös kiittää ministeri Korhosta siitä, että hän huomioi omassa vastauksessaan tässä keskustelussa aika vähille jääneen kuntien oman roolin. Suorastaan luvattoman vähän opposition taholta huomioitiin se, että kyseessä useimmiten ovat kuntien omat valinnat. On aivan outoa minusta, että valtion selän taakse jatkuvasti tässä keskustelussa on menty, vaikka kunnat itse tekevät päätöksiään ja ihan itse kunta tekee esimerkiksi sellaiset ratkaisut, rakentaako se kongressikeskukseen vai satsaako senkin rahan koululaisten palveluihin. (Ed. Pekkarinen: Harvalla kunnalla on varaa kongressikeskus rakentaa!) ja tämän esimerkiksi ed. Pekkarinen ja minä Jyväskylän kaupunginvaltuutettuina tiedämme erinomaisen hyvin.

³⁸ **Jyri Häkämies /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta on hyvin outoa, että valtioneuvoston Tielaistosta koskevaan periaatepäätökseen liittyvästä 700 miljoonan lisäpanostuksesta käytetään täällä sanaa "lahjusraha". Kysymyksen on siitä, että hallitus toteuttaa hallitusohjelmaa, jossa todetaan, että tiestön arvo ja kunto säilytetään nykytasolla ja vastataan myös siihen huoleen, mitä teiden tasosta ja teiden rakentamismäärärahoista tässä talossa on tunnettu. Voisi sanoa, että liikenneyhteyksiin panostaminen jos mikä on hyvää aluepolitiikkaa.

³⁹ **Kari Uotila /vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ed. Pekkarisen puheenvuorossa korostettiin kuntien palvelujen yksityistämistä. Samaan aikaan viitataan siihen, että keskusta haluaa erityisesti pysäyttää nykymenton, palvelujen jakautumisen yhä selvemmin rikkaampien parempiin palveluihin ja tavallisen kansan heikkeneviin palveluihin. Tavoite on ihan oikea, mutta ikävä kyllä sitä ei toteuteta yksityistämisen turvin. Samoin keskustan ed. Pekkarisen puheenvuorossa viitattiin Nykypäivä-lehdessä olleeseen ed. Sarkomaan juttuun hyvinvointipalvelujen bkt-osuudesta. USA:ssa hyvinvointipalvelujen, ennen kaikkea terveydenhoito- ja sosiaalipalvelujen, osuus bruttokansantuotteesta on huomattavasti suurempi. Ne on yksityistetty, ja eriarvoisuus palvelujen saajien kannalta ja palvelujen tason kannalta on varmasti vielä paljon suurempaa kuin meillä.

⁴⁰ **Pekka Vilkuna /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! On todella outoa huomata, miten totaalaisesti sosialidemokraatit ovat irti todellisuudesta. Todellakin on yksi yhteinen ja ainut julkinen sektori, valtio ja kunnat, ja jos kunnalla menot ovat lakisääteisiä, mutta tulot pienenevät, ei se ole todellakaan kuntien omavaliintainen tie, jos ne ajautuvat vaikeuksiin. Näyttää, että on tehty tämä aivan sen takia, että saadaan siitä kepulaisia syyttää.

Yhden asian, joka myös muuttoliikeasiassa on jäänyt huomaamatta ja huomioimatta, mainitsen lähinnä ed. Kauton ruokajonoihin liittyvän välihuomautuksen johdosta. (Ed. Kautto: Meillä ne suurimmat jonot kaupungeissa on!) Nimenomaan maalta eivät lähde vähäosaiset, eivät eläkeläiset. Sieltä lähtee aktiiviväestö liikkeelle, ja jokainen aktiiviväestöstä tänne tullut ihminen pukkaa yhden täkäläisen työttömän pitkäaikais-

työttömäksi ja sitä kautta lähemmäs syrjäytymisjonoa.

⁴¹ **Jouko Skinnari /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Monella suomalaisella ei mene hyvin, ja kun katsoo 90-luvun taustaa, niin täytyy muistaa, että Ahon hallituksen aikana valtio otti noin 100 miljardin markan vastuut, jotka on nyt sulatettu noin 30 miljardiin mutta korkoineen noin 50 miljardiin. Aivan kuten täällä äsken välihuudossa todettiin, laman aikana Esko Ahon hallitus leikkasi. Nyt tämä tapahtuu korkeasuhdanteessa, ja se on tietysti toinen asia. Esimerkiksi sosiaali- ja terveysvaliokunta oli leikkaussali, ja itse olin johtajana, ja kyllä täytyy todeta, että Ahon hallituksen aikana se ei ollut suinkaan juustohöylä, jolla leikattiin, vaan moottorisaha.

⁴² **Toimi Kankaanniemi /skl** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Taisi ed. Huotarilla osua vähän omaan nilkkaan. Käytin toki lainausmerkkejä termeissäni puheenvuorossani. Ministeri Korhoselle totean, että hän tuntee hallinnonalansa asiat erittäin hyvin, mutta hän aina vain peittäytyy tai menee näiden suurien lukujen, miljardien ja keskiarvojen taakse. Kyllä vasemmistonkin nyt olisi syytä tunnustaa ongelmat, joita tässä yhteiskunnassa on ja ne ihmiset, jotka elävät tätä arkitodellisuutta ja jotka ovat leipäjonoissa, ovat leikkausjonoissa, psykiatrisen hoidon tarpeessa ja muissa tällaisissa tilanteissa. He ovat yksilöitä, jotka tarvitsevat apua ja tukea, ja kuntien kautta toteutetaan nämä palvelut. Nyt te olette leikanneet jatkuvasti hyvinkin taloudellisen kehityksen aikana kuntien valtionosuuksia ja siirtäneet maksurasitusta terveydenhuollon maksuihin ja kiinteistöveroihin ja muihin, jotka jälleen menevät, niin kuin kunnallisverokin, suhteessa kaikkein köyhimpien maksettaviksi. Tämä on väärää politiikkaa.

⁴³ **Mirja Ryynänen /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministerit täällä vastauksissaan kyllä luettelivat koko joukon ohjelmia ja suosituksia, kaikki erittäin hyvää tarkoittavia, mutta nythän on kyse siitä, mikä on todellinen tilanne ja mikä se on kuntalaisten kannalta. Minä otan nyt esimerkiksi sivistykselliset perusoikeudet. Täällä on vastauksissa korostettu, että opetustoimen tuloksissa ei saa olla tasoeroja, jotka johtuisivat järjestäjästä tai koulusta. Mutta mikä

on todellisuus silloin, kun kuntien väliset erot ovat niin huimasti kasvaneet kuin tänä päivänä? Meillä on olemassa tuore tutkimus koululaisten lukutaidon tilasta. Se on erittäin hälyttävä, ja siinä arvioinnissa hyvin selvästi näkyy syrjäytyvien nuorten kasvava joukko. Eikö todella mitään ole tehtävissä silloin, kun ikäluokasta yli 6 000 nuorta jää peruskoulun jälkeen sivuraiteille? Eikö tähän kehitykseen pitäisi pystyä nyt vaikuttamaan ennalta ehkäisevästi juuri tukiopetuksella, erityisopetuksella, oppilaan ohjauksella, kaikilla niillä voimavaroilla, joita tässä tilanteessa on jouduttu leikkaamaan. Tulokset näkyvät eli nämä kustannukset siirtyvät vain sosiaali- ja terveysministeriölle ja oikeusministeriölle vielä suurempina.

44 Irja Tulonen /kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun täällä on kuntataloudesta hyvinkin laajasti keskusteltu, niin jotenkin jää kysymään, olisikohan keskustelu hieman vääristynyt. Kysyisin vain, minkä tähden kuntien erot ovat loppujen lopuksi kasvaneet. Väitän, että isot kunnat ovat joutuneet tekemään seudullista yhteistyötä ja rakentaneet palvelutuotantoansa uudella tapaa. Minusta se on hyvin esimerkillistä.

Mutta totta on, mikä on erittäin tärkeä valitettava asia, että meillä sairaanhoito kunnissa on notkahtanut. Siihen toivoisin todella hallitukselta ja ministeriöltä potkua. Ei ole yhdentekevää, että potilas on jonossa. Hän on ikään kuin hoidossa, mutta häntä ei siinä hoideta. Tässä toivoisin todella työministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön yhteistyötä siinä, että kunnat pystyisivät perustamaan vakinaisuhteisia työsuhteita ja sillä tapaa pienentämään hoitajajoukkoa ja korottamaan hoitonsa tasoa. Olisi tärkeä asia, että työllisyyskorvauksia voitaisiin myöskin suunnata vakinaisiin työsuhteisiin.

45 Jukka Gustafsson /sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oppositio on yhdessä asiassa ollut oikeassa, kun se on nostonut Postin asian esille. Ainakin sosialidemokraatit jakavat huolen siitä, että meillä pitäisi olla kattava, tasokas ja toimiva postitoimiverkosto. Nyt tietysti haluamme uskoa, että ministeri Heinonen toimii tässä asiassa, niin kuin hän luvannut.

Toinen iso asia on se, että tämä keskustelu ja eilinen kehyskeskusteluhan menevät päällekkäin. Tässä nousevat nyt yhteiskunnan kipupisteet esille. Sosialidemokraateille sopii hyvin se,

että käymme köyhyysongelmaan tosissamme kiinni, mutta silloin se tarkoittaa peruspäivärahojen tasoa, pienten eläkkeiden tasoa, asioita, jotka selvästi vaativat konkreettista lisäpanostusta. Me haluamme olla tässä rintamassa tekemässä tätä työtä. Haluamme uskoa, että me saamme hallitusohjelman mukaisesti myös hallituksen vahvemmin tässä liikkeelle.

46 Pentti Tiusanen /vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ed. Tulonen aivan oikein viittasi sairaaloihin ja siihen tosiasiaan, että niiden tilanne on kriisiytynyt. Tällöin tässä täytyisi todella sosiaali- ja terveysministeriön yhdessä Kuntaliiton kanssa tehdä selkeä sopimus, mitä mielestäni myös ed. Markkula-Kivisilta hiukan kyseli. Miten nämä asiat ratkaistaan? Mielestäni siten, että valtio ja Kuntaliitto keskenään hoitavat sen asian. Asia on todella vakava. Potilaita ei muun muassa enää leikata jonoista, kuten pitäisi, vaan jonoja hoidetaan keinoitekoisesti lyhyemmiksi, jotta näyttäisi julkisuuteen kauniimmalta, eli ei siltä, että meillä on noin 60 000—70 000 suomalaista tässä maassa leikkajonoissa.

Lopuksi, arvoisa puhemies, ed. Gustafssonin puheenvuoroon viitaten: ehkä kuitenkin niiden raamien pitäisi olla ylempänä, joista eilen kuulimme ehdotuksia.

47 Jorma Huuhtanen /kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Keskityn pelkästään terveyspalveluihin.

Ministeri Biaudet totesi, että terveyspalvelut ovat kunnossa ja jos ne eivät ole kunnossa, se on kuntien vika. Nyt haluan muistuttaa hyvin selkeästi: Aivan niin kuin ministeri Korhonen sanoi, julkiset palvelut ovat valtion ja kuntien yhteisvastuulla. Haluan painokkaasti sanoa, että kun 90-luvun alussa valtio oli kustannuksissa lähes 50 prosentilla mukana, niin nyt se on enää alle 20 prosentilla mukana. Tässä on se ongelma, joka vaivaa kuntia. Siellä ei ole pahaa tahtoa, vaan tiedetään, että valtio osapuolena on vetäytynyt vastuustaan.

On syytä kysyä: Onko vuoden 2001 budjetissa numeroiden takana nyt mitään parannusta? Onko rahoja jaettu sillä tavoin, että terveyspalvelut saadaan parempaan kuntoon? Joka tapauksessa Suomessa on tarvetta parantaa terveyspalveluja, sitä ovat osoittaneet demarien ryhmäpuheen-

vuoro ja lukuisat yksittäiset puheenvuorot tässä salissa.

⁴⁸ **Ilkka Taipale /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tällä hetkellä ei uskalleta ottaa selkeitä ja suuria tavoitteita, esimerkiksi asunottomuuden poistoa, josta 80-luvulla päätettiin. Vuonna 92 piti palveluasuntojen olla kunnossa vaikeavammaisille. Tämä on selkeästi tavoite, joka voitaisiin toteuttaa, jos halutaan. Puhutaan hyvin yleisellä tasolla syrjäytymisestä, ja tässä pääministeri äskettäin moitti oppositiota. Kuitenkin, jos meidän omasta porukastamme teemme täysin lasersäteen kaltaisia täsmällisiä ehdotuksia esimerkiksi pitkäaikaistyöttömien määrän vähentämisestä 20 prosentilla sillä systeemillä, että työkyvyttömät pannaan eläkkeelle, se ei mene omasta puolueestani läpi, mutta ei se ole mennyt myöskään edeltävien hallitusten aikana lävitse. Tämä pitää nyt laittaa eteenpäin ja yleisestä syrjäytymisestä vähemmän keskustella. Jos poliisipalveluja halutaan lisää, on alle 65-vuotiaille tehtävä palveluasuntoja myöskin vaikka poliisilaitosten viereen.

Viimeksi huomautan ed. Mauri Pekkariselle, miten pitäisi kohdella hallitusta silloin, kun väliskysymyksiä tehdään. Juoppojen hoidosta saan hyvän esimerkin: Juopolle pitää vähän antaa periksi ja kehua häntä vähäsen. Sen jälkeen häntä pystyy myös hoitamaan tai moittimaan paremmin.

⁴⁹ **Mauri Pekkarinen /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitoksia näistä rakkaudella esitetyistä sanoista, otan ne sellaisina.

Ed. Kautolle: En puhunut harkinnanvaraisista mitään. Ei valtion mukana oleminen kuntien palveluissa saa olla almu politiikkaa kuntien kannalta.

Ed. Kataiselle: Miten informaatioteknologia-mahdollisuuksia voidaan hyödyntää? Juuri niin, että valtion on tultava mukaan turvaamaan koko Suomeen uuden ajan informaatioverkot. Jos joku maa maailmassa niin Suomi siihen pystyy.

Ed. Uotila: Mitä tulee palveluiden yksityistämiseen, emme me hyväksy sitä, että valtio väistyy vastuustaan tuottaa kunnallisia palveluja. Ei niin, vaan valtiolla ja kunnilla pitää olla vastuu, mutta tuottajina voivat monta kertaa olla myöskin monet yksityiset tahot. Tämä on se ajatus.

Ed. Skinnarille: Ahon hallituksen aikana, kun kaikki romahti, kaikilta piti ottaa, mutta aivan

pienituloisimmilta emme ottaneet juuri lainkaan. Mutta nyt, kun kakku kasvaa kovaa vauhtia, te, Lipposen hallitukset, olette käyneet muun muassa eläkeläisten kimppuun ottamalla heiltä, ja se on ihan todistettavissa olevaa, muun muassa pohjaosan kautta. Tässä ero ennen olleen ja nykyisen välillä.

⁵⁰ **Alue- ja kuntaministeri Martti Korhonen:** Arvoisa herra puhemies! Jotenkin välillä tuntuu, että kahteen tai kolmeen kertaan saa sanoa samat asiat, tai sitten niitä ei ole vaivauduttu lukemaan. Täällä on moni edustaja itse asiassa palannut siihen, mistä jo aiemmin tässä on puhuttu.

Ed. Pekkarinen, kun totesitte, että te tiedätte, mitä te puhutte, minä lainaan sitaatin eilisestä ed. Mannisen puheenvuorosta: "Haluan selvästi todeta, etten ole vaatimassa lisää rahaa budjettirameihin, sillä jos kuntatalous kehittyy nykynäkyminen mukaisesti, ongelmat voidaan ratkaista kuntatalouden sisäisin järjestelyin." Äsken te olitte vaatimassa kuntarahaa lisää valtion talousarviosta. Nämä asiat pitää katsoa, löytyykö sieltä yhteistä näkemystä.

Erot ovat revenneet, oli toinen perusväite, jonka te esititte, ja sanoitte, että valtionosuudet ovat romahtaneet. En minä nyt ymmärrä näitä väittämiä millään. Kun viime vuonna, 1999, valtionosuudet olivat 18,9 miljardia, tänä vuonna ne ovat 20,1 miljardia, ja ennusteiden mukaan, jos ne toteutuvat, vuonna 2004 ne ovat 23,2 miljardia. Älkää nyt tämän hallituksen päähän koko ajan yrittäkö panna sellaista, mikä ei ole totta. Ne osuudet eivät ole romahtaneet tämän hallituksen aikana, kuten olen moneen kertaan sanonut. Silloin kun ministerinä toimi, niin kuin sanoin, ed. Pekkarinen, valtionosuudet tai itse asiassa kunta—valtio-suhde keveni kuntien kannalta negatiivisesti 11,4 miljardia. Tämä on faktaa. Tämä ei ole mitään luuloa, mihinkään luuloon perustuvaa, vaan puhdasta tietoa.

Kun te väitätte, että kuntien erot ovat revenneet negatiivisten kuntien osalta, negatiivisten kuntien markkamäärä, niin kuin olen sanonut ja toistan, oli vuonna 1997 yhteensä 320 miljoonaa markkaa, viime vuonna 130 miljoonaa markkaa. Miten voi nyt taas olla niin, että sekin on revennyt, kun se on supistunut? Ei pidä yrittää väittää päivää yöksi tai päinvastoin. Kyllä jokin tolkkua pitää olla näissä väittämissäkin. Ainakin väitteiden pitää olla totuudenmukaisia.

Asiaan, mihin itse asiassa ed. Isohookana-Asunmaa kiinnitti huomiota ja mihin ed. Rantakangaskin kiinnitti huomiota, mutta molemmat poistuivat vastausta kuuntelematta. Niinpä en ihmettele, ettei asia mene perille. (Välihuuto) — Varmaan kysytään vielä neljännen kerran tälle päivää. — Eriarvoistamiseen puututaan, niin kuin olen sanonut, mihin ed. Kautto viittasi. Esi-merkiksi valtionosuusjärjestelmän kautta nimenomaan heikomille, huonossa asemassa oleville kunnille pannaan noin kaksi kertaa rahaa suhteessa siihen, miten hyvinvoivat kunnat saavat sitä, joten kyllä kai tämäkin on kohtuullisen helppo nähdä, että näin tapahtuu.

Mitä lakisäateistä jätetään maksamatta, se minua vain kiinnostaa tietää. Kaikki lakisäateinen maksetaan. Itse asiassa tässä salissa taitaa olla se väki, joka on säätänyt lain, jonka mukaan voi indeksikorotus olla 50 tai 100 prosenttia tai jotain siltä väliltä. Se on lainmukainen menettely. Sen verran tasausjärjestelmään tulee lainmuutosta, että markkamäärä 2,4 miljardia tulee täysimääräisenä, mutta se jaksotetaan kolmelle vuodelle. Kun täällä on kaivattu kuntatalouteen tasaisuutta, ennustettavuutta ja pitkäkestoisuutta, nyt sitä haetaan sinne. Katsotaan, onko sekin sitten paha ja vastustetaanko. Todennäköisesti.

Vielä ed. Rajamäki kiinnitti huomiota hyvin tärkeään asiaan, poikkihallinnollisuuteen ja sen merkitykseen. Se on iso asia. Kyllähän tähän jatkuvasti pitää yrittää kiinnittää huomiota, yrittää tehdä ratkaisuja, joilla poikkihallinnollisia eroja pienennetään tai supistetaan.

Ed. Vistbacka kiinnitti huomiota alue-eroihin hälytysaikojen osalta. On varmaan totta, että on erilaisia aikoja, erilaisia aikajanoja. Poliisien resursseja on lisätty, niin kuin sanoin puheenvuorossani. Hallitus on myös siinä mukana edelleenkin.

Ed. Huutola kysyi hyvin olennaisen kysymyksen, kun aluekehittämisestä puhutaan: Mikä on muun kuin julkisen sektorin vastuu? Olen sanonut myös sen aiemminkin, että ei pelkästään julkisen sektorin varaan yhteiskuntaa voida rakentaa pitkäkestoisesti. Kyllä siinä pitää olla silloin mukana koko yhteiskuntatoimijoiden joukon, myös yrityselämän, jos me haluamme työpaikka-kehitystä, haluamme alueellista tasa-arvoista kehittämistä. Vaikka me kuinka valtion ja kuntien puolella yritämme luoda uusia työpaikkoja julkiselle sektorille, jos ei sieltä löydy myös yrittäjiä, yrityksiä ja yrityselämää, ei se onnistu.

Minusta se on olennainen kysymys, jota pitää miettiä. Se on yksi tärkeä osa, kun rakennerahastoja viedään eteenpäin.

Ed. Jäätteenmäki puhui siitä, että kaikilla ei mene hyvin ja että siihen ei ole tarpeeksi kiinnitetty huomiota. Minä kysyn taas: Jos välikysymykseen olisi vielä lisätty tekstiä, mikähän teidän palautteenne sitten olisi ollut? Totta kai meidän olisi mieli tehnyt mennä jopa kuntakohtaiseen tarkasteluun, mutta niitä on 452 kuntaa. Jos me alamme täällä käydä kuntopoliitiikkaa läpi, luulen, että ed. Pekkarinen sanoo toisenkin kerran, että kun hän ei saa kuin minuutin. Hän sai kyllä kolme tai neljä niitä. Joka tapauksessa emme me varmaan voi mennä siihen, että se on kuntakohtaista tarkastelua. Mielelläni kyllä keskustelen kuntakohtaisistakin asioista, jos siihen tarpeita on.

Ennen kaikkea nämä kaikki ratkaisuthan tähtäävät kansalaisen, kuntalaisen, näkökulman parantamiseen ja toiminnallisuuden tason nostamiseen. Yksilön kannaltahan näitä ratkaisuja tehdään eikä järjestelmän kannalta. Minusta oli vähän kummallinen näkemys se, että tässä vain järjestelmästä puhutaan, kun nimenomaanhan tässä puhutaan koko yhteiskunnan sisällä kansalaisten mahdollisuuksista saada palveluja yksilötasolla.

Eikä, ed. Väistö, missään nimessä ole unoitettu valtionosuusjärjestelmän merkitystä, mutta kuten sanoin, on kaksi osapuolta, kaksi toimijaa, valtio ja kunnat. Myös kunnissa tehdään omia ratkaisuja, hyvin merkittäviäkin, mihin hyvin moni edustaja on viittannut, ja ne ovat niitä, jotka vaikuttavat julkisen sektorin kokonaisvaltaiseen kehitykseen hyvinvointiyhteiskunnan rakenteen sisällä. Siinä on kaksi osiota: 85 prosenttia ja noin 15 prosenttia, eikö niin? Nyt me puhumme 15:stä, mutta ei sovi unohtaa sitä toista puolta, joka on myös mukana siinä.

Ed. Rynäselle sen verran, että on mielenkiintoista nähdä nyt, kun 700 miljoonaa markkaa sinne opetukseen on tarkoitettu lisätä näitä valtionosuuksia, miten kunnat ne sitten käyttävät. Ne eivät ole korvamerkittyjä rahoja. Se, miten ne lähtevät kohdentumaan, miten niitä painopisteitä kunnissa asetetaan, jää nyt nähtäväksi, ja me hallituksessa mielenkiinnolla seuraamme tätä. Nyt on hallintovaliokunta itse asiassa lääninhallituslain muutosta käsitelty, jossa on tämä arviointimenetelmä ja arviointijärjestelmä, joka on tulos. Me toivomme, kun meillä ei ole ollut tähän saakka järjestelmää, mistä me olisimme saaneet

tietoa, että nyt tämän arviointijärjestelmän kautta me voimme hahmottaa koko maan tilannetta paremmin faktoihin pohjautuen kuin tähän saakka.

51 Peruspalveluministeri Eva Biaudet: Arvoisa puhemies! Meidän keskusteluamme käydään tavallaan kahden myytin perusteella. Mielestäni ei ole todellakaan mitenkään hedelmällistä keskustella sillä tavalla, että syytelemme toisiamme tai pidämme puheita mielikuvien voimalla ilman, että tukeudumme tutkimuksiin tai ilman että löydämme niitä oikeita, aika monimutkaisia syitä niihin ongelmiin, joita on olemassa varmaan meidän yhteiskunnassamme, mistä kaikki ovat varmasti tietoisia.

Minun mielestäni kukaan ei voi väittää, että meidän hyvinvointipalvelumme eivät yleisellä tasolla olisi varsin hyvin toimivia. Ongelmakohdita on. Mielestäni se myytti, että taas ollaan leikaamassa, nimenomaan ruokkii sitä tilannetta, joka on ollut ongelmallinen kunnissa ja joka on tukenut toista myyttiä, että meidän terveydenhuoltomme on kallista. Tämä aiheuttaa sen, että tällainen paha ympyrä, jossa kunnat kokevat, että on tarpeellista vielä säästää eikä panostaa esimerkiksi parannettuihin tai uusiin tai täydentäviin palveluihin, jatkuu.

Mielestäni meidän jokaisen vastuulla onkin nähdä se, että myös kunnissa kohdistetaan voimavaroja oikein. Nyt ollaan kasvattamassa valtionosuuksia minun mielestäni suurella rahamäärällä, ja onkin erittäin keskeistä, että nämä rahat kohdistetaan sekä sosiaali- ja terveydenhuollon puolella että opetuksessa nimenomaan niihin kipuhoitiin, joita siellä on.

Mielestäni ei ole mitään hyvää syytä yhdessäkään kunnassa siihen, että mielenterveyspalveluja ei ole hoidettu tai että päihdehuoltoa ei ole hoidettu, ei köyhässä eikä rikkaassa. Niin köyhää kuntaa meillä ei ole Suomessa, että sillä olisi ollut hyvä syy jättää kaikkein heikoimmassa asemassa olevat ihmiset ilman riittäviä terveydenhoitopalveluja. Tässä kyllä kannamme jokainen varmasti osaltamme vastuun paikallisella tasolla ja varmasti myös siitä, että ei ole ymmärretty ehkä vielä kovemmin puuttua aikaisemmin näihin asioihin.

Mielestäni olisi ollut mielekästä keskustella siitä, mitä valtio voi tehdä silloin, kun kunnat eivät täytä lain mukaisia tehtäviään, mistä mielestäni on kysymys nimenomaan näitten heikkojen

ryhmien kohdalla, joilla ei ole poliittista painostusvoimaa eikä voimia ylipäättänsä toimia poliittisessa järjestelmässä sillä tavalla, että se voisi tuntua tuloksissa. Ohjausmekanismien löytäminen sen jälkeen, kun kuntien itsehallinto on erittäin suurta ja itsemääräämisoikeus on erittäin suuri, on aika vaikeaa.

Olemme kuitenkin lähteneet tielle, jossa tällaisena informaatio-ohjauksena ensimmäistä kertaa on kattava ohjelma, jossa on hyvin paljon toimenpidesuosituksia ja tavoitteita, joihin yhdessä kuntien ja myös järjestöjen ja työntekijöiden ja eri hallinnonalojen kanssa on sitouduttu. On ensimmäistä kertaa tehty sellainen, mihin valtioneuvosto myös omalta osaltaan on sitoutunut. Siinä on hyvin paljon sellaisia mekanismeja, muun muassa vanhustenhuolto, josta jo aikaisemmin puhuin. Mielenterveys- ja vanhustenhuolto ovat nimenomaan ne kaksi esimerkkiä, jotka halusin nostaa esille myös aikaisemmassa puheessani. On lähdetty rakentamaan laatuindikaattoreita muun muassa vanhustenhuoltoon, jotta voitaisiin verrata, mitä se hyvä palvelu on, koska vanhustenhuollossa erityisesti palvelujen tarve vaihtelee hyvinkin paljon. Siis välttämättä asumismuoto ei kerro sitä esimerkiksi, miten paljon henkilökuntaa tai millaista henkilökuntaa on tarpeellista olla.

Ohjausmekanismien löytäminen on tärkeää silloin, kun halutaan vaikuttaa siihen, että myös pienet ryhmät saavat tarpeelliset palvelut. Sen vuoksi mielestäni oli erittäin hyvä se eduskunnan ratkaisu, että lisättiin lasten ja nuorten mielenterveysongelmia varten lisää rahaa, joka oli tavallaan korvamerkittyä. Korvamerkittyähän se ei ollut sillä tavalla, että olisi määrätty tarkoin, miten se käytetään, vaan nimenomaan niin, että juuri tälle alalle kunnat ja kunnat yhdessä ja sairaanhoitopiirit koordinoivat sitä, voivat tehdä strategiaa sen suhteen, millä tavalla tällainen kokonainen hoitoketju voidaan rakentaa.

Ongelma ehkä onkin kovien ohjausmekanismien vähyydessä. Niin kuin ed. Puisto sanoi, pelkkä rahan lisäys ei välttämättä tuota tulosta nimenomaan näiden ryhmien kohdalla. Varmasti on yleisellä tasolla erittäin tärkeää se, että valtio on lisännyt valtionosuuksia ja sillä tavalla mahdollistanut kuntien suuremmat mahdollisuudet paikata palvelujaan paremmin ja liikkumavaraa on lisätty. Mutta se ei sinänsä varmista sitä, millä tavalla juuri näiden heikkojen ryhmien palveluja voidaan parantaa. Tämä onkin se keskustelu, jota

pitäisi varmasti vielä käydä: Missä mennään? Jos ajatellaan, että mielenterveyspalveluita ei vuoden lisärahoilla varmasti voi saada kuntoon kokonaan, vaan se edellyttäisi useampivuotista erityissatsausta, niin jos olisi olemassa lisävaroja esimerkiksi juuri tähän, millä tavalla voidaan taata se tässä talossa, että nimenomaan viiden vuoden kuluttua olemme paremmassa tilanteessa kunnissa?

Ruotsissa tilanne oli hyvin saman kaltainen. Siellä lisättiin yleisiin valtionosuuksiin aika suuri satsaus, ja tulos valitettavasti ei ollut se, mitä toivottiin, vaan se häipyi sinne yleisiin valtionosuuksiin. Mielestäni tästä ehkä olisi ollut mielekästä keskustella: Missä menee meidän ohjauksemme raja? Missä menee kuntien itsehallinnon raja? Missä on järkeä? Mitkä asiat ovat sellaisia, missä pitäisi olla suurempi ohjausmekanismi kuin meillä tänään on? Perusratkaisuna varmasti on järkevää, että kunnat vielä itse ohjaavat ja päättävät, miten nämä resurssit jaetaan, koska siellä kuitenkin pitäisi tietää, miten palvelut parhaiten voidaan järjestää. Mutta se, että saadaan lisää yhteistyötä kuntien välille, mikä olisi ehdottomasti välttämätöntä nimenomaan heikkojen ryhmien palvelujen turvaamiseksi ja erityisryhmien erityispalvelujen turvaamiseksi, näyttää olevan hyvin vaikeaa pehmeällä ohjausmekanismilla.

Meillä on uusia projekteja, ja aika paljon niistä keskusteltiin. Ed. Pekkarinen puhui teknologiasta. On erittäin mielenkiintoisia näkymiä sen suhteen, millä tavalla julkinen sektori — palvelusektori sekä sosiaali- ja terveydenhuolto — voisivat ottaa käyttöön ja parantaa palveluja. Kysymys ei itse asiassa ole säästöistä vaan nimenomaan siitä, miten voisi parantaa laatua, vähentää byrokraattista juoksemista ja helpottaa yhteydenpitoa. Meillä on menossa makropilotti, jossa valtio on satsannut oman osuutensa juuri sen takia, että se voisi kerätä yrityksiä, kuntia ja sairaanhoitopiirejä tekemään tätä yhteistyössä. Silloin on erittäin mielenkiintoinen alku. Suuri kynnyskysymys onkin, miten kunnat voivat asiakaina muodostua sellaiseksi suureeksi, että ne voisivat ottaa käyttöönsä sellaisia tietojärjestelmiä ja palveluita, joissa pystytään keskustelemaan toinen toisensa kanssa, niin ettei jokainen kunta erikseen järjestä omaa uutta järjestelmäänsä. Tässä ehkä valtion osuus tai kuntien yhteinen mukaantulo on se kynnyskysymys, johon pitäisi löytää ratkaisu.

Kuopion seudulla on toinen erittäin mielenkiintoinen teknologiaprojekti, jonka nimi on Sonetti. Näitä kyllä on, ja aika paljon kehitystä tapahtuu. Toinen hanke, jonka sosiaali- ja terveysministeriö on käynnistänyt, on Terveys 2000, joka varmasti tunnetaan erittäin hyvin tässä salissa. Siinä on kerätty sairaanhoitopiirejä yhteen niin, että maata kiertää viisi kenttäryhmää. Siinä pyritään houkuttelemalla ja painostamalla nimenomaan lisäämään sairaanhoitopiirien yhteistyötä niin, että voidaan parantaa hoitoketjua, tiedonkulkua eri tasoilla, sekä erikoisterveydenhuollossa että perusterveydenhuollossa. Tässäkin ohjelmat ovat erittäin hienoja, ne on saatu käyntiin, mutta käytännön toteutus näyttää kuitenkin olevan erittäin vaikeata. Tässäkin pitäisi paikallistasolla vielä korostaa sitä, että kuntien ja hallinnon yli menevä yhteistyö on ratkaiseva kynnyskysymys. Kysymys ei ole sairaanhoitopiirien suuruudesta, vaan siitä, mikä on kyky tehdä yhteistyötä.

Meidän tavoite- ja toimintaohjelmamme on siinäkin hyvä ohjausmekanismi, mutta erityishankkeita on. Nimenomaan Mielekäs elämä -hankkeeseen, josta puhuin myös aikaisemmassa puheenvuorossani, liittyvät lasten ja nuorten palvelut. Juuri helmikuussa ovat valmistuneet selvitysmiesten suosituksot, millä tavalla sitä pitäisi ruveta rakentamaan. Siitä käy ilmi, että pitäisi löytyä lisäpanostusta. He ehdottavat viiden vuoden aikaa avohuollon ja esimerkiksi lasten osalta myös laitospaikkojen suhteen. Ongelma on siinä, että sekään asia ei ole sellainen, että sen voi yhdellä rahasummalla yhteen kohtaan kohdistamalla ratkaista, vaan siinäkin on kysymys siitä, että läpi eri sektoreiden, sosiaali- ja terveydenhuoltopalveluiden ja opetuspuolen, lisätään valmiuksia, kykyä tunnistaa esimerkiksi lasten ongelmia ja vaikeita tilanteita. Se edellyttää tietenkin uutta asennetta, että ollaan valmiita puuttamaan aikaisemmin ongelmiin, mutta myös uutta tietoa.

Siinä mielessä on mielestäni vähän hölmöä, että keskusta täällä sanoo, että kuntien erot ovat kasvaneet, kun kuitenkin viimeisimmät tutkimukset kertovat muuta. (Ed. Pekkarinen: Mikä tutkimus tällaisia sanoo?) — Esimerkiksi aika mielenkiintoinen on viimeisin sosiaalibarometri, joka tänään tulee ulos, joka on sosiaalityöntekijöiden arvio. He arvioivat, että kehitys on selvästi kääntynyt parempaan suuntaan, kun puhutaan sosiaali- ja terveyshuollon palvelujen tasa-arvos-

ta kuntien välillä. Myös Stakesissa on tekeillä tutkimus, jossa näkyy samanlaisia trendejä. — Henkilökuntaa on ruvettu palkkaamaan enemmän, varovaisesti. Varmasti olisi syytä panostaa tähän huomattavasti enemmän, mutta silti trendit ovat nimenomaan sellaisia, että tilanne on kohen- tumassa, myös heikoimmissa kunnissa. Sen vuoksi mielestäni on hieman epä-älyllistä, heit- tää populistisesti vain, että erot ovat kasvamassa, kun ne eivät ole. Mutta meillä on ongelmia ja nii- hin pitää löytää ratkaisuja. Eivät mitkään tutki- mukset osoita, että on huonommin. (Ed. Pekkari- nen: Sisäasiainministeriön omat! — Ed. Tiusa- sen välihuuto.) — Ei näin ole. On tiettyjä ongel- makohtia, mutta ei voi kuitenkaan sanoa, että til- lanne olisi pahempi. Se on parantunut.

Mielestäni suurin tulevaisuudenuhka on ni- menomaan se, jollemme nyt pysty investoimaan ja suuntaamaan rahoja kunnissa niin, että esimer- kiksi palkataan lisää henkilötöyvoimaa, jotta elä- köitymiseen voitaisiin varautua. Mielestäni val- tionosuuden kasvu antaa sille mahdollisuuksia erittäin hyvin. Kysymys ei ole tasaisesta tarpees- ta, vaan tarvetta on tietyillä aloilla ja tietyissä kunnissa. Ongelmat ovat hyvin eri tavalla muo- dostuneet. Ei ole olemassa skemaattista määritel- mää, kaavaa, joka osoittaa sen, missä on ongel- mia, vaan ne ovat hyvin erilaisista asioista muo- dostuneet.

Toivoisin, että keskustelu voisi oikeasti olla ongelmien ratkaisemista eikä vain sitä, että yksi sanoo, että tarvitaan enemmän rahaa, ja toinen sanoo, että pitää pysyä budjettirameissa. Kysy- mys on varmasti sosiaali- ja terveydenhuollon kokonaiskustannuksien tasosta. Me olemme eh- dottomasti minimitasolla tänään, kun meillä 7 prosenttia bruttokansantuotteesta menee tervey- denhuoltoon ja sosiaalimenot ovat vain 26 pro- senttia. Tulevaisuutta ajatellen ratkaisevaa on ni- menomaan se, miten pystymme pitämään ihmi- siä työelämässä. Esimerkiksi keskimääräisen elä- köitymisiän kasvu kolmella ikäluokalla tarkoit- taan sitä, että sosiaalimenot pysyvät aika hyvin 30 prosentin paikkeilla myös silloin, kun vanhusten määrä kasvaa.

Toinen varapuhemies: Tarkoitukseni on antaa tässä vaiheessa vastauspuheenvuoro vielä ed. Pekkari- sille ja ministereille ja sen jälkeen men- nä puhujalistaan.

⁵² **Mauri Pekkari- nen /kesk** (vastauspuheen- vuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Korhoselle vielä kerran, tosin hän ei ole paikalla: Valtion- osuudet ovat vuosikymmenen alkupuolelta lähti- en tippuneet yli 40 miljardista markasta noin 20 miljardiin markkaan. Ministeri Korhonen on ai- van oikeassa siinä, että tästä vuodesta seuraa- vaan valtionosuuksien määrä lisääntyy, mutta ei lisäänny niin paljon, kuin laki vaatisi, koska hal- litus päätti kehysneuvotteluissa leikata. Eikö niin, ministerit siellä? 2,4 miljardia markkaa on se taso, mikä pitäisi ensi vuodelle tulla lisää, ja siitä ensi vuonna leikataan, luvataan maksaa hel- mat myöhemmin.

Mitä tulee eriarvoisuuteen vielä, katsokaa sitä selvitystä, jonka sisäasiainministeriö ja Kunta- liitto tekivät ja joka on jaettu kaikille meille, jot- ka olemme kuntien tehtävissä mukana. Se osoit- taan selvästi, että kymmenen ja neljäkymmenen parhaimman ja kymmenen ja neljäkymmenen heikoimman kunnan väliset erot ovat selvästi kasvaneet viime vuosien aikaan. Siitä lähtee se huoli, jonka poistamiseen me välikysymyksel- lämme haemme hallitukselta vastausta, mutta sitä on näköjään turha odottaa.

Toinen varapuhemies (koputtaa): Haluaako ministeri käyttää vielä vastauspuheenvuoron? — Mennään puhujalistaan. 66 puheenvuoroa on jäl- jellä.

⁵³ **Marjatta Vehkaoja /sd:** Herra puhemies! Oppositio päättää tietysti omasta taktiikastaan, mutta silti ihmettelen, miksi välikysymys hyvin- vointiyhteiskunnan perusrakenteiden turvaami- sesta esitettiin nyt, kun oppositiolla on samaan aikaan mahdollisuus mitata hallituksen luotta- musta budjetin kehyksiä koskien. Teemathan ovat sisäkkäiset, niin kuin täällä on monesti to- dettu.

Tällä menettelytavalla oppositio tietysti aut- taan saamaan eloa eduskuntaan, joka hallituksen esitysten puuttuessa muutoin eläisi aika lailla loppo- aikaa, näin ainakin sosiaali- ja terveysva- liokunnan osalta on asianlaita. Sitä paitsi hyvin- vointiyhteiskunnan kehittämisestä ei koskaan keskustella liikaa varsinkaan päiväaikaan, joten tervehdin puolestani ilolla tätä mahdollisuutta.

Välikysymys alkaa entisen hyvinvointiyhteis- kunnan ihannoinnilla. En usko, että tällaiseen olisi kaikin osin aihetta. On kuitenkin helppo myöntää, että hyvinvointiyhteiskunnan tietyt pe-

rinteiset osaset eivät enää näytä samoilta kuin ennen. En kuulu niihin, jotka tässä kävisivät puolustamaan kansalaisten kokemia heikennyksiä palveluissa tai sosiaaliturvassa. Olemme kaikki olleet näissä asioissa makrotaloudellisten tosiasioitten vankeja. Tilanne olisi tässä suhteessa ollut aivan sama, vaikka keskustapuolue olisi ollut ruorissa viisi viime vuotta. Myös keskustapuolue olisi joutunut keksimään keinot leikataksaan valtion velkaa ja pitääkseen valtion menotalouden kurissa yhtä aikaa suurtyöttömyyden hoidon kanssa. Muistan hyvin, että taisteltaessa vuoden 95 pääministeriydestä kepun puheenjohtaja Aho sitoutui vaalien alla saman suuruusluokan leikkauksiin, joita Lipposen hallitus sittemmin teki. Kannattaa muistaa, että Aho itse myös ehti aloittaa paniikkileikkaukset hallituksensa aikana.

Perusoikeusuudistuksemme asettaa muun muassa hyvinvointiyhteiskunnan peruspalvelut ja perustoimeentulon julkisen sektorin vastuulle. Talousnäkömien erilaistuneen kehityksen johdosta valtion osuus vastuusta on viime aikoina ollut väistyvää, kuntien enenevää. Tällä hetkellä arviolta vain 15 prosenttia kuntien tuloista tulee valtionosuuksina. Kuntatalous vahvistuu 2,4 miljardilla markalla tehdyn sopimuksen mukaan, ja talouskasvu muutoinkin tulee hyödyttämään kuntia, mistä syystä hyvinvointipalvelujen kehittämiseksi kunnissa juuri nyt on paljon vähemmän esteitä kuin takavuosina. Tätä me varmasti kaikki sydämestämme toivomme, että myönteistä kehitystä tapahtuu. En siis voi hyväksyä ajatusta, että hallituksen esittämä kehyspäättös heikentäisi kuntien edellytyksiä suoriutua velvoitteistaan. Päinvastoin, se parantaa niitä nykyisestä huomattavasti.

On sitten eri asia, että monien kuntien taloustilanne on todella heikko. Tästä syytä hallitus onkin jo päättänyt lisätä harkinnanvaraisen valtionosuuden määrää. Tässä katsannossa kysymys perustamiskustannusten valtionosuuksien jatkamisesta on pienille kunnille tärkeä. Emme voi myöskään välttää valtionosuuksien korvamerkintäkeskustelulta, koska se saattaa olla viimeinen oljenkorsi taata erityisesti pienten ryhmien tarvitsemat palvelut.

Niin kuin ministeri Biaudet puheenvuorosaan toi esiin, tietysti uusi keskustelu vanhasta teemasta eli normeista ja ohjauksesta ja sen laadusta on myöskin hyvin välttämätöntä ja terveellistä. Itse asiassa minun olisi pitänyt olla tänään tällä hetkellä Marina-kongressissa, kun

siellä on jotkut suuret päivät, missä ihan samoja aiheita käsitellään. Puheenvuoroni aiheeksi oli annettu Tato-ohjelma, jossa siis on yli 80 toimenpidettä esitetty hyvinkin pitkälle ohjausmielessä ystävällisesti kuntien suuntaan. Se on yksi näistä uusista instrumenteista, niin kuin ministeri Biaudet lausui.

Tässä kohdassa haluan kyllä lausua huoleni siitä, että ei se, että tällaisia ohjelmia laaditaan, vielä tarkoita, että niitä aiotaan noudattaa. Nimittäin huomasin todella pettymyksekseni, kun asian perään kysyin, että esimerkiksi omassa kotikunnassani ei moista ohjelmaa ollut vielä pidetty edes kädessä eikä minkäänlaista asiaa pantu vireille sen jälkeen. Se on hyvin valitettavaa.

Olen sitä mieltä, että meidän on syytä puhua arvoista kaikkialla ja joka paikassa. Jos sosiaali- ja terveystaloudella esimerkiksi on puutteita, niin uskon, että ne puutteet johtuvat ennen kaikkea puutteista arvoissamme. Silloin kannattaa katsoa esimerkiksi tällaisiin asioihin kuin budjettirakenteet ja niiden kehitykset. Eilen oli tilaisuuteni lausua täällä, että minusta on aihetta esittää huoli siitä, miten esimerkiksi tämän talon arvot ovat, miten meidän oman itsemme laita on, kun esimerkiksi sosiaali- ja terveyden pääluokka on menestynyt pitkälläkin aikavälillä huomattavasti huonommin kuin puolustuksen pääluokka. Jos kehys vielä toteutuu, niin kuin on aiottu, tämä meno jatkuu. Meidän on melkein joka päivä mahdollista tarkistaa kantaamme näissä asioissa. Aivan sama tilanne vallitsee kunnissa. Niin kuin täällä on todettu, eivät ne kunnat ole ongelmissa, joissa on vähänlaisesti taloudellista liikkumavaraa, ongelmia näillä aloilla peruspalveluissa on ollut myös muissa kunnissa.

Ministeri Biaudet'lle tänään juuri kerroin esimerkin siitä, että kunnat eivät noudata lakia. Hän antoi erittäin tasokkaan vastauksen erääseen kirjalliseen kysymykseen, joka koski kansalaisten oikeutta saada lääkekorvauksensa luetuksi toimeentulotuen piiriin. Se oli selkokielinen vastaus, jossa todettiin, että heillä on oikeus. Ei voi olla niin, että vain ne lääkkeet luetaan toimeentulotuen piiriin, joihin saadaan sairausvakuutuskorvaus, niin kuin eräässä kunnassa oli linjapäättös tehty. (Ed. Stenius-Kaukonen: Tampereellaan yritettiin!) On ikävää, että pitää ikään kuin lähestulkoon lakituvan kautta näitä asioita hoitella, mutta kysymys on jatkuvasti siitä, että tarvitaan vahtikoiria valvomaan, että edes niitä hy-

viä päätöksiä, mitä täällä on tehty, noudattaisiin. Jos niin tehtäisiin, meidän omat kansalaisemme voisivat vaalipiireissämme huomattavasti paremmin kuin tapahtuu.

Arvoisa puhemies! Koska hyvinvointiyhteiskuntamme perustuu työssäkäyntiin, myös sosiaaliturva suosii työntekoa. Teoriassa kaikki näyttää edelleen hyvältä. Jos olet jatkuvasti työelämässä ja urasi on nouseva, saat hyvän sosiaaliturvan ansioittesi mukaan. Sairauspäivärahassa ja eläkkeessä ei ole kattoa. Kun elämänaikainen työrupeama on lyhentynyt pitkittyneiden opintojen ja varhaiseläköitymisen takia, työelämä on päätkittynyt ja työssäoloehdon ulkopuolelle jäävien vaihtoehtojen töiden määrä on lisääntymässä — viittaa tässä aktiivisen sosiaalipolitiikan kokonaisuuteen — lisääntyy myös niiden henkilöiden määrä, jotka ajautuvat pysyvästi ansiodonnaisten etuuskien ulkopuolelle. Heille hyvinvointiyhteiskunta saattaa jäädä vain unelmaksi tulevaisuudessa. Varoitan tästä kehityksestä.

EU-jäsenyytemme yhteyteen asetettiin myönteisiäkin toiveita näissä kysymyksissä. Tässä yhteydessä haluan kuitenkin muistuttaa siitä, että EU:n omassa kehityksessä on ikävääkin ilmiötä. Nimittäin köyhyys sen alueella on kasvanut, ja on mielenkiintoista, etteivät yhteiset toimmemme riitä, joissa on keskitytty tietysti turvaamaan taloudellisen kasvun puutteet ensisijaisesti; voimakkaan taloudellinen kasvu ei kuitenkaan sitten ole riittävä avain. Myönteinen suhde tietysti on työllisyyteen, mutta ei ole riittävää avainta työttömyyden kurimuksen täydelliseen korjaamiseen.

Arvoisa puhemies! Eräs tärkeä näkökulma hyvinvointikeskustelussa on tietysti myös se, voimako vielä ajatella, että ylläpidämme periaatetta "jokainen kykyjensä mukaan, jokaiselle tarpeensa mukaan". Puheet todellisessa tarpeessa olevista ovat taas lisääntyneet, ja tämä minua huolestuttaa. Puhutaan köyhistä ja sitten vielä tosiköyhistä. Yhdyn niihin käsityksiin, että meidän on nähtävästi taivuttava vahventuvaan vaatimukseen tarveharkinnan lisäämisestä, koska poliittista voimaa ei ilmeisesti ole laajentaa tai lisätä sillä linjalla, että saadaan kohdentamattomia sosiaaliturvaetuuksia lisää jatkossa, joskin tältä osin olemme hieman ristiriitaisella tiellä.

Arvoisa puhemies! Eteen tulee myös kysymys siitä, miten paljon ja miksi yhteiskunnan tukea ylipäättään tarvitsee ihminen, jonka omat tulot riittäisivät omaan ja perheenkin ylläpitoon.

Näillä kysymyksillä ei välttämättä ole suurta fiskaalista merkitystä, mutta sitä enemmän kenties moraalista, kun jatkossa on pulaa voimavaroista. Pitäisikö mennä niin pitkälle, että ne, jotka pärjäisivät ilman subventioita, sen myös tekisivät? Yksityinen vakuutustoiminta kaiken mahdollisen riskin varalle on laajentunut. Onko tämä merkki siitä, että varakkaat ihmiset, samalla kun sietävät korkean verotuksen jotenkuten, pitävät kuitenkin nykyisen hyvinvointiyhteiskuntamme suomaa turvaa juuri omalla kohdallaan riittämättömänä?

Arvoisa puhemies! Isävainani totesi minulle joskus: "Tuo poikakaveri näyttää ihan postimieheltä." Olen aivan varma, että hän tarkoitti, että käy kiinni, siinä turva verraton! Hän oli oikeassa ja väärässä. Tänä päivänä en ole yksissä tuon postimieheni kanssa, liekö sitten viisasta ennakoitua, mutta Postin osalta on kaksi tärkeää asiaa: Postin täytyy kolahtaa, ja Postin täytyy olla lähietäisyydellä. Kysymys on konkreettisesta yhteydestä ulkomaailmaan. Sellaista tulevaisuutta ei ole käsillä, että jokainen näpläisi yhteyksiä vain Internetin kautta. Tästä syystä ei ole epäselvyyttä siitä, mitä itse ajattelen Postin tulevaisuudesta. Sen täytyy pelata kotiovelle saakka. Maailmanlaajuisen, Euroopan kattavan tai valtakunnallisen logistiikan ohella tarvitsemme keskustelua ja arviointia myös paikallisen logistiikan kannalta. Ihannetapauksessa nämä näkökulmat muuten menevät kyllä yksiinkin. Ellei Posti pärjää enää yksin, on siis Postin palvelut järjestettävä muutoin ottaen huomioon, että suomalaiset mielivät Postin palvelun nimenomaan viranomaispalveluksi.

Arvoisa puhemies! Lopuksi haluaisin muuttaman sanan sanoa myös muuttoliikkeestä. Ihmiset eivät muuta vain saadakseen työtä, vaan saadakseen parempaa työtä, ja tässä tämä suuri kysymys onkin. Jollakin asteikolla voitaisiin ajatella, että myös turhaa muuttoliikettä siis esiintyy. Sitä voidaan arvioida siltäkin kannalta, että tapahtuu myös paljon kunnan sisäistä muuttoliikettä, jolle ei ainakaan löydy perustetta työtilaisuuksien hankinnasta, vaan muista syistä. Kysymys kuuluukin, miten muuttoliikkeen suotavuus mielletään meidän yhteiskunnassamme. Me olemme antaneet sille toistaiseksi aika myönteisen etumerkin. Emme me millään tavalla ole nähneet sitä, että muuttamiseen liittyy erityisesti esimerkiksi sosiaalisia riskejä.

Itse haluaisin painottaa muuttoliikkeen sosiaalisia riskejä. Tilastot näyttävät tällä hetkellä, että nyt eivät muuta vain ne, jotka ovat ahneita parhaille töille, vaan nyt ovat Suomessa liikkeelle lähteneet laman jälkeisenä aikana siis myös ne, joilla ei työtä kotipaikkakunnalla ole järjestynyt. Minä toivoisin, että ennen kaikkea tutkimus muuttoliikkeen sosiaalisten riskien osalta voisi lähteä liikkeelle vaikkapa sosiaali- ja terveysministeriön aloitteesta. Vilkaisin siinä erästä vanhaa mietintöä, joka oli tehty paluumuutosta. Se oli hyvin avartava, ja se oli kuitenkin aika vanha juttu. Toivoisin, että te ministeriössä voisitte käynnistää tältä alueelta tutkimustyötä.

Arvoisa puhemies! Kaiken kaikkiaan keskustapuolue on päästämässä hallituspuolueet välikysymyksestä kovin vähällä. Välikysymys on perusteltu mielestäni hämmästyttävän pinnallisesti. Ehkä nämä opposition opinnäytteet käyvät vielä ontommiksi puheenjohtaja Ahon siirtyessä Harvardiin. Hallitusohjelma antaa syvällisiä vastauksia moniin välikysymyksessä esille otettuihin asioihin, kuin antavat myös täällä kuullut hyvin ansiokkaat ministereiden vastaukset.

54 Ossi Korteniemi /kesk: Herra puhemies! Meille tiedotetaan päivästä toiseen, kuinka hyvin Suomella menee. Onhan tässä osittain peräinkin, mutta kannattaa katsoa hyvinvointikuvan kääntöpuolellekin. Kaikilla ei mene Suomessa hyvin.

Tässä keskustelussa on jo useampaankin kertaan todettu, miten samanaikaisesti toiset jonotavat pörssiosakkeita, toiset seisovat yhä leipäjonnossa. Hyvinvoinnin tasoa ei voi määritellä näiden kahden jonon pituutta vertailemalla. Tosiasiaa molemmat jonot ovat tietyllä tavalla hälytysmerkkejä. Näyttää siltä, että pörssiosakkeiden tavoittelu on saamassa aivan samanlaisia piirteitä kuin kasinotalouden ensi aalto 1980- ja 1990-lukujen vaihteessa. Jopa velkarahalla rakennetaan pilvilinnoja. Lopputuloksen tietää. Jotkut onnistuvat, mutta takaiskuja tulee väistämättä ja pettyneitä riittää. Yhteiskunta maksaa lopulliset laskut.

Eniten kannan huolta kuitenkin suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan rapistumisesta. Peruspalvelujen turvaaminen kaikille kansalaisille ei ole enää itsestäänselvyys. Varsinkin kunnat palvelujen tuottajina joutuvat miettimään yhä tarkemmin, mitä vähillä määrärahoilla kannattaa tehdä. Rahat eivät riitä kaikkeen. Terveystoi-

don puolella ollaan jatkuvasti vaikeiden valintojen edessä.

Peruspalveluiden rahoittamisesta vastaavat pääosin valtio ja kunnat. Kustannustenjako perustuu lakeihin. Ongelmat syntyvät siitä, että valtio vetäytyy jatkuvasti yksipuolisilla päätöksillään omasta rahoitusvastuustaan. Kyllä tällaiseen menettelyyn on haettu eduskunnan enemmistön siunaus, mutta menettelyn oikeutus onkin sitten asia erikseen.

Kun eräät hallituspuolueetkin ovat nostaneet poliittiseen keskusteluun vaatimuksen hyvinvointiyhteiskunnan puolustamisesta, on syytä kysyä poliittisen vastuun perään. Lipposen hallitukset ovat kaiken aikaa murtaneet hyvinvointipalveluja tekemällä hallituksessa päätöksiä leikkauksista, jotka ovat kohdistuneet kaikkein kiipeimmin juuri peruspalveluihin. Puhumalla ei tästä enää selviä. Toinen hallituskausi on jo pitkällä, ja sama tahti jatkuu. Syytellään edellisen edellistä hallitusta. Kannattaa kysyä, milloin alkaa oman vastuun kanto. Loputtomiin ei voi paeta toisten selän taakse.

Sosiaali- ja terveystoimen menoista valtio maksoi vuosikymmen sitten noin puolet, mutta nyt enää alle 20 prosenttia. Näin taloudellista vastuuta on siirretty kuntien kannettavaksi. Kun kunnilla, ainakaan kaikilla kunnilla, ei ole riittävää maksukykyä, lähes kaikesta on jouduttu karsimaan. Työväkeä on vähennetty yli kohtuuden, ja palvelut ovat huonontuneet. On valtava ristiriita, että samanaikaisesti kun sairaaloissa ja laitoksissa on huutava pula työvoimasta, meillä on kymmeniätuhansia koulutettuja hoitoalan ihmisiä työttöminä. Nämä kaksi suurta ongelmaa eivät kohtaa.

On ollut vähän surullista lukea viime päivien sanomalehdistä, miten Norja ja Ruotsi värväivät Suomesta sairaanhoitajia töihin omiin laitoksiinsa. Palkat ovat paremmat, luvataan vakinaista työtä ja monta muuta hyvää. Mitä tekee Suomi? Antaa työnvälityksen palveluja tämän värväyksen edistämiseen. Näin toteutetaan pohjoismaista hyvinvointimallia naapurimaissa. En tietenkään halua estää ketään lähtemästä ulkomaille hakemaan parempaa ja turvallisempaa työpaikkaa. En voi kuitenkin hyväksyä sitä, että omassa maassamme asiat on johdettu siihen tilanteeseen, että ammatti-ihmisiä ei voida enää palkata, vaikka tarpeellista työtä on vaikka kuinka paljon.

Kunta on nyt ja varmasti myös tulevaisuudessa tärkein peruspalvelujen tuottaja varsinkin

maaseudulla. Tästä seuraa, että jos kunnan taloudelliset resurssit ovat riittämättömät, koko järjestelmä ontuu. Ministeri Biaudet totesi vastauksessaan, että palveluja tarvitsevan ihmisen kannalta ei ole mielekästä synnyttää vastakohta-asetelmia julkisen vallan eri osien kesken. Tämä on totta, mutta kannattaa kysyä, kumpi osapuoli, valtio vai kunnat, on vastakohta-asetelman synnyttänyt. Valtio käyttää lainsäädäntövaltaa, jonka avulla se kaiken aikaa pakottaa kunnat alistumaan kustannusjakoon, joka on vastoin kuntien tahtoa ja vastoin niiden todellista kantokykyä. Eräissä hallituspuolueiden ryhmäpuheenvuoroissa vedottiin siihen, miten lait velvoittavat kuntia. Tässähän se ristiriita onkin. Velvoitteita siirretään kunnille yksipuolisin valtiovallan päätöksin vähät välittämättä siitä, pystyvätkö kunnat taloudellisen vastuun kantamaan.

Se, mitä edellä olen puhunut terveydenhoidosta, pätee myös koulupalveluihin. Valtio on vetäytynyt valtionapuun oikeutettujen opetuspalvelujen rahoituksesta vuodesta toiseen ja jättänyt osan omasta rahoitusvastuustaan kuntien kannettaviksi. Yksikköhintojen palauttaminen oikealle tasolle luvattiin toteuttaa vuonna 2001, siis ensi vuonna. Tämä on kirjattuna vielä runsaat kaksi kuukautta sitten valtioneuvoston päättämässä koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa. Nyt tiedämme, että menokehysratkaisussa valtioneuvosto on muuttanut kantaansa.

Ensi vuonna yksikköhintojen jälkeenjääneisyydestä korjataan vain puolet ja loput seuraavina vuosina. Taas kerran kunnat ja kouluväki saavat valtion yksipuolisen ilmoituksen siitä, että kustannusjakoa ei toteutetakaan tällä hetkellä voimassa olevien lakien mukaan. Eduskunta saa pikapuoliin eteensä hallituksen lakiesityksen, jolla valtio siirtää omaa kustannusosuuttaan taas kuntien kannettavaksi. Tietysti päätösvalta on eduskunnan käsissä. Kokemuksesta kuitenkin tiedämme, että hallituspuolueet hyväksyvät tämänkin leikkauksen niin kuin kaikki edelliset leikkauksetkin.

Ministeri Korhonen yritti todistella, miten hyvä kuntien taloudellinen tilanne on. Jos tämä on vasemmistoliiton yhteinen kanta, on hyvä tietää, että näin siinä ajatellaan. Se on syytä saattaa kuntien tietoon.

Edellä olleeseen debattiin liittyen muistutan vielä oikaistakseni väärät väitteet, että ed. Pekkarinen ei vaatinut lisää rahaa, vaan tasausta kuntien ja kuntalaisten välille. Mitä tulee valtion-

osuuksien määrään, hän yhtyi siihen kysymykseen, jonka kokoomuksen varapuheenjohtaja Sarkomaa on eilisessä lehtihaastattelussa sanonut kysellessään terveydenhuollon määrärahojen riittävyyden perään. Valitettavasti täällä salissa näköjään väännellään ja käännellään toisten sanomat usein poliittisten mielihalujen mukaan.

Äskettäin julkistettiin tutkimus, joka kertoi karua kieltä siitä, miten koulujen oppimistulokset ovat viime vuosina laskeneet. Tämä ei ole yllätys kenellekään, joka tuntee omakohtaisesti, millaisia leikkauksia kouluihin on viime vuosina kohdistunut. Paitsi oppimistulosten heikentyminen kouluissa on toinenkin vakava merkki, joka kertoo, missä mennään: Lasten ja nuorten ongelmat ovat lisääntyneet hälyttävästi. Olen toiminut opettajana vuosikymmenet. Siksi tiedän tarkkaan, mistä puhun. Valtiovalta on syyllistynyt vakavaan laiminlyöntiin koulujen rahoituksen osalta. Näin on tehty jo korvaamattomia vahinkoja. Enempien vahinkojen estämiseksi kuntien ja koulujen rahoitus on saatettava pikaisesti selkiselle tasolle, että hyvät koulutuspalvelut voidaan turvata koko maassa. Suomen menestys on nyt ja tulevaisuudessa osaamisesta kiinni. Siksi koulutuksen rahoituksesta on huolehdittava kaikilla tasoilla.

Välikysymyksessä on nostettu esille myös eräiden valtion järjestämien peruspalveluiden alasajo. Onkin kysyttävä, onko meillä kohta enää mitään sellaista peruspalvelua, jonka järjestämiseen kaikille kansalaisille yhteiskunta sitoutuu. Nyt ovat uhattuina postipalvelut. Postin ja pankin palvelut siirtyvät monin paikoin kymmenien, jopa satojen kilometrien päähän. Postipalvelut ovat peruspalvelua, johon jokaisella tulee olla yhtäläinen oikeus asuinpaikasta riippumatta. Postitoimilain mukaankin harvaanasuttujen alueiden postipalvelujen saatavuus ja kustannusten tasavertaisuus on turvattava. Lain perusteella tulee myös turvata postin lähettäminen ja vastaanottaminen tasapuolisin ehdoin koko maassa. Näin tulee olla myös nyt tehtävien ratkaisujen jälkeen.

Taas kerran puhutaan työpaikkojen menetyksessä pehmeästä laskusta. Ei se ole koskaan pehmeä lasku, jos vuosikymmenet samaa työpaikkaa kunnialla palvellut ihminen siirretään vastoin tahtoaan erikoisjärjestelyin työpaikastaan eläkeputkeen tai uuteen työpaikkaan toiselle paikkakunnalle. Näitä järjestelyitä tarjotaan niin

Postin kuin Tielaitoksenkin henkilökunnalle. Näihin järjestelyihin rahaa näyttää riittävän, jotta työntekijöistä päästään eroon. Ei ihme, että työttömyys on kohtuuttoman korkea. Tänäa julkaistun tilaston mukaan työttömyys on kääntynyt jälleen nousuun. Tilasto kertoo nimittäin, että tämän vuoden helmikuussa oli enemmän työttömiä kuin viime vuoden helmikuussa. Tämä on osa suomalaisen hyvinvoinnin kääntöpuolta.

⁵⁵ **Sari Sarkomaa /kok:** Arvoisa puhemies! Kuntatasolle on viime vuosikymmenen aikana siirtynyt merkittävästi valtaa ja vastuuta normiohjauksen purkamisen ja valtionosuusudistusten myötä. Vapauden ja vallan siirtymisen myötä myös vastuu on entistä enemmän kuntapäätäjillä ja kuntalaisilla. Tämä tosiasia tuntuu usein eduskuntakeskusteluissa unohtuvan. Muistan elävästi keskustelun opettajien lomautuksista. Taisi olla välikysymyskeskustelu sekin. Silloin omissa kunnissaan lomautuksista päättäneet kansanedustajat syyttivät kuntien tekemisistä, siis myös omista päätöksistään, yksinomaan hallitusta. Tällaista logiikkaa en ymmärrä. Sama valtion ja hallituksen selän taakse piiloutumisyritys henkii osin keskustan uudestakin välikysymyksestä.

Välikysymyksen aihe on sinänsä mitä tärkein. Riittävät ja laadukkaat peruspalvelut on turvattava tasapuolisesti koko maassa. Tämä on nykyisen hallituksen keskeinen tavoite. Välikysymyksen lähestymistapa sen sijaan osuu harhaan taas kerran. Olennaisintahan tai vähintään yhtä tärkeää tästä asiasta olisi keskustella kuntien ja kaupunkien valtuustoissa ainakin sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden osalta. Useassa kunnassa on jäähalli toisensa perään, kun samaan aikaan esimerkiksi vanhustenhoidossa on räikeitä puutteita. Tällaisessa arvoasetelmassa on mielestäni jotain hyvin vinoa. Kunnissa onkin aika käydä perusteellinen pohdinta siitä, mitä on kuntien peruspalvelu ja mitkä taas vähemmän tärkeitä tehtäviä, kuntien arvovalintoihin kun ei hallitus päätöksillään voi juuri puuttua.

Arvoisa puhemies! Hallituksen tavoitteena on vahvistaa kuntataloutta. Terve talous on hyvinvointipalveluiden paras perusta. Onkin aivan välttämätöntä, että valtio luo pitkäjänteisen suunnitelman, jolla saadaan aikaan vakautta palveluiden tuottamiseen ja kuntien talouteen. Hyvän pohjan tälle periaatteelle antaakin hallituksen tekemä päätös kuntien valtionosuuksista. Sehän

merkitsee ensi vuonna kuntatalouden vahvistumista nettomääräisesti yli miljardilla markalla. Kuntatalous ei ole kuitenkaan riippuvainen yksin valtion toimenpiteistä. Pääinvastoin kuntatalouden terveys riippuu yhtä lailla kuntien omasta toiminnasta: innovatiivisuudesta, osaamisesta ja yritteliäisyydestä ja merkittävästi myös siitä, kuinka tehokkaasti kunnat perustehtävänsä hoitavat.

Kuntien onkin itsessään oltava toimivia ja elinkelpoisia. Jos näin ei ole, on kuntapäätäjien velvollisuus arvioida kriittisesti yhteistyön lisäämistä monissa eri muodoissa. Syytä on myös näissä tapauksissa arvioida kuntarakennetta, sillä onhan niin, että kuntalaisille on ensisijaista palvelujen riittävyys ja laatu sekä hinta eikä niinkään se, kuka palvelut tuottaa.

Useissa puheenvuoroissa on tuotu esille, että kuntien tilinpäätökset näyttävät voittopuolisesti positiivisilta, mutta myöskin se, että Suomessa on vielä yli 80 kuntaa, joilla on negatiivinen vuosikate. Siksi onkin hyvä, että kuntien harkinnanvaraista valtionosuutta lisätään ensi vuonna noin 100 miljoonalla. Mutta tässä on kyllä oltava tarkkana, ettei harkinnanvaraisen valtionosuuden jaosta tule päällekkäistä järjestelmää varsinaiselle valtionosuusjärjestelmälle. Kunnat onkin velvoitettava tekemään palvelutuotannossaan muutoksia, mikäli mielivät näitä lisäavustuksia, sillä onhan harkinnanvarainen valtionosuus hätävara, jonka tuella on tarkoitus edesauttaa sitä, että kunnat remontoivat tosiaan palvelutuotantoaan.

Arvoisa puhemies! Yhä edelleen on kuntia, joissa tuotetaan heikkolaatuisia palveluja kalliisti, kun ihan naapurikunnassa pystytään tuottamaan huokeammalla ja paljon laadukkaampia palveluja ja vieläpä riittävästi. Kuntien onkin toden teolla ryhdyttävä uudistamaan palvelurakennettaan ja toimintatapojaan, niin kuin ministerit ovat ansiokkaasti vastauspuheenvuoroissaan todenneet.

Valtiovarainministeriön asettama työryhmä, joka selvittää toimivaa ja taloudellista peruspalveluiden tuotantotapaa, on mielestäni enemmän kuin tervetullut. Yhtä lailla mielestäni peruspalveluministerin on syytä asettaa toiminnassaan etusijalle se, miten sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala tosiasiallisesti edesauttaa ja tukee kuntia niiden ponnisteluissa turvata peruspalvelut. Tässä on paljon jo tehtykin. Toivoisin erityisesti, että Stakesin roolia arvioitaisiin perinpohjaisesti.

Peruslähdekohta kuntatasolla hyvinvointipalveluiden laadun ja riittävyyden turvaamiseksi on se, että kunnat budjetoisivat peruspalvelumenon-
sa tosiasiallisiin tietoihin perustuen. Kuntien alimitoitettut talousarviot ovat peruja laman jäljiltä. Osa kunnista onkin toistuvasti tehnyt ja tekee yhä edelleen epärealistisia talousarvioita. Esimerkiksi terveyspalveluiden tarvetta tai kustannuspaineita ei voi supistaa valtuuston budjettipäätöksillä, niin kuin näyttää, tai ainakin tuntuu, että joissain kunnissa luullaan. (Välihuuto) Todellisia tuloksia saadaan uudistamalla palvelujen rakennetta ja sisältöjä. — Kyllä, Helsingin kaupunki on tästä surullisen hyvä esimerkki.

Ydinkysymys yksinkertaistettuna onkin se, minkä ministeri Biaudet konkretisoi puheenvuorossaan: Miten saada kunnat toteuttamaan lakisääteistä palvelutehtäväänsä? Tosiasiallinen vastuuhan sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden tuottamisesta on kunnilla ja siten paikallistason päättäjillä, sillä esimerkiksi jo, jos puhutaan terveydenhuollosta, laki potilaan oikeuksista edellyttää, että jokaisella on oikeus laadultaan hyvään sairauden- ja terveydenhoitoon.

Arvoisa puhemies! Uutta tukea kuntien ponnisteluihin peruspalveluiden tuottamisessa edustaa sosiaali- ja terveysministeriön ja hallituksenkin ensi kertaa hyväksymä Tavoite- ja toimintaohjelma, jota Tatoksi kutsutaan ja joka täällä on montakin kertaa mainittu. Mielestäni tämän kaltaisia valtion ja kuntien yhteistyötapoja ja tavoitteenasetteluja on kehitettävä ennakkoluulottomasti ja aktiivisesti. Tätä Tavoite- ja toimintaohjelmaa on valmisteltu yhteistyössä muun muassa Kuntaliiton kanssa, ja siinä on aikamoisen paljon niitä asioita, mitä keskustan ryhmäpuheenvuorossa peräänkuulutettiin. Tosiaankin suositelen lämpimästi, että keskustan ryhmä tutustuisi uuteen Tavoite- ja toimintaohjelmaan. Valtionhallinnossa tehdään paljon asiakirjoja, mutta täytyy sanoa, että tämä on erityisen onnistunut. Erityisesti ed. Hyssälän esille nostamaan sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstöongelmaan siinä on erittäin hyviä suosituksia. Suositelen todella, että asiakirjaan perehdytään myös keskustan ryhmässä.

⁵⁶ **Marjatta Stenius-Kaukonen /vas:** Arvoisa puhemies! "Aukkaat taistelevat adressedin Mäntän aluesairaalan puolesta", paikallinen sanomalehti kirjoittaa tänään. Useita lääkäreitä on jo irtisanoutunut, koska Pirkanmaan sairaanhoitopiiri

on päättänyt lakkauttaa yöpäivystykset Tampereelta 80 kilometrin päässä olevassa Mäntässä. Mielenterveysala vaatii lisärahoitusta. Sairaanhoidon leikkaukset ovat vaikuttaneet eniten psykiatrian erikisalaan. Emeritus professori vaatii suoraan, että taloudellisista leikkauksista mielen-terveystyön kohdalla on luovuttava — samaisesta lehdestä tänään otettu leike. (Eduskunnasta: Minkä niminen?) — Täällä ei voi mainostaa.

Nämä kertovat siitä arjen todellisuudesta, missä terveydenhuollossa eletään. Mielestäni tämä välikysymys kaikilta osin, mutta erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen osalta, on aiheellinen. Näistä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista niin kuin muistakin palveluista pitää keskustella.

Ministeri Biaudet toi esille meidän terveydenhuoltomme bkt-osuuden, joka on pudonnut Euroopan alhaisimpien joukkoon, sosiaali- ja terveysmenojen osuus samalla tavalla. Mielestäni nämä ovat erittäin huolestuttavia tietoja, joihinkä meidän yhdessä on vastattava. Suomella on varaa pitää huolta sairaista ja heikosti toimeentulevista ihmisistä. Kinastelu tai juupas—eipäsväittely ei hyödytä tässä asiassa, vaan yhteisesti pitäisi löytää ratkaisut, joilla tilanteeseen saadaan korjaus.

Minulla on myöskin muistio, jota eilen luin, mutta kun ministeri Biaudet ei ollut paikalla, niin lainaan tästä kappaleen. Tämä on Länsi-Suomen lääninhallitukselta. Länsi-Suomen lääniin kuuluu 205 Suomen 450 kunnasta. Lääninhallitus kirjoittaa kaikille meille kansanedustajille, jotka siis kuulumme tähän lääniin, että on tehty 105 sosiaali- ja terveydenhuollon perustamishanke-esitystä. Niiden yhteinen kustannusarvio on yli 1,8 miljardia. Voimakkaasti supistettujen hankevaltuuksien takia kuntien ja kuntayhtymien esityksestä voidaan nelivuotiskautena vahvistaa vain viidennes. Luen vain yhden lauseen tästä lopusta: "Näiden jääminen ilman valtionosuutta vaarantaa useassa kohdassa myönteisen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteen kehittämisen ja johtaa sitä kautta toimintamahdollisuuksien heikkenemiseen sekä hoidon ja hoivan laadun kehittämisen pysähtymiseen." Näin siis Länsi-Suomen lääninhallitus Länsi-Suomen kansanedustajille.

Näihin huolenaiheisiin tulee vastata, ja tämä Länsi-Suomen lääninhallituksen kirje koskee erityisesti näitä perustamishankkeita. Mehän eduskunnassa muutimme hallituksen esitystä ja saim-

me vähän lisää rahaa, mutta on aivan selvää, että perustamishankkeisiin tarvitaan vielä lisää rahaa, ja tämä on asia, mikä mielestäni sinne ramiin kuuluu. Nimenomaan pienten hankkeiden rahoitukseen tarvitaan lisää rahoitusta. Järjestelmän kehittämistä on syytä lykätä, että päästään nykyisen tilanteen ylitse, mutta järjestelmän kehittäminen jatkossa on sinänsä perusteltua. Mutta erityisesti nyt, kun puhutaan ensi vuoden budjetista, se tahto, mikä eduskunnasta tuli koskien valtionosuuslakia perustamishankkeissa, vaatii hallitukselta jatkotoimenpiteitä, joita en ole vielä havainnut siitä aineistosta, mitä tietoja meillä ensi vuoden budjetin osalta on.

Ministeri Biaudet toi esille Taton, Talous- ja toimitasuunnitelman. Se on hyvä uusi väline. Toinen, mistä hän puhui, oli Terveystieteiden 2000 -projekti, jonka jo edellinen hallitus pani toimeen ja jota nyt viedään eteenpäin. Itse olen ollut yhdessä työryhmässä mukana. Pidän sitä erittäin järkevänä, perusteltuna ja hyvänä hankkeena, jossa pyritään palvelurakenteen parantamiseen ja yhteistyöhön ja nimenomaan perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon yhteistyön parantamiseen ja suuntaan ja toiseen tiedonkulun parantamiseen, niin että erikoissairaanhoidon pitää tukea perusterveydenhuoltoa, joka tulee laittaa kuntoon.

Tässäkin on myöskin kyllä vain huolehdittava siitä, että kunnilla on sitten riittävät resurssit palvelurakennetta muuttaa, ja siinä puhutaan juuri näistä, mistä äsken puhuin: perustamishankkeista. Myöskin niitä tarvitaan. Tarvitaan ennen kaikkea palvelujen uudelleenajattelua monelta osin, jotta voidaan turvata, että kotona voidaan asua pidempään, mutta se ei onnistu, jos ei ole avo- ja tukipalveluja ja jos ei ole laitoshoidoa silloin, kun sitä tarvitaan. Näiden asioiden eteenpäinvieminen on siis hyvällä alulla, mutta ei etene itsestään ja vaatii myöskin lisärahoitusta.

Ed. Ihmäki ja myöskin ministeri Biaudet puhuivat ehkäisevän terveydenhuollon tärkeydestä. Itse kuulun niihin, jotka haluavat korostaa ehkäisevän terveydenhuollon merkitystä ja myöskin perusterveydenhuollon merkitystä niin, että sairauksia hoidetaan aina mahdollisimman varhaisessa vaiheessa mahdollisimman hyvin. Se on tie, jota kautta ihmiset voivat paremmin ja myöskin saadaan niitä haettuja säästöjä. Tähän tarvitaan selkeästi lisää panostusta vielä. Nämä mainitut hankkeet, mitä ministeriössä on, suuntaavat selkeästi tähän suuntaan, mutta kuten sanoin, tar-

vitaan vielä paljon työtä, jotta ne lähtevät eteneeseen, niin kuin on tarkoitus, jotta palvelut todella turvataan.

Mutta terveydenhuoltoa koskevien asioiden osalta tässä lopussa haluan todeta sen, että kun on kuitenkin jonkinlainen — eikä mikään ihan vain jonkinlainen, vaan sanoisin: kohtuullisen hyvään tietoon ja kokemukseen perustuva — käsitys siitä, minkälaisia palveluja eri kunnissa on, niin kyllähän havainto, joka jossain määrin tuli täällä jo keskustelussa aiemmin esille, on se, että ei se, onko sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut hyvin järjestetty, riipu siitä, onko kunta rikas vai köyhä. Kysymys on ennen kaikkea siitä, että minkälaiset arvovalinnat siellä kunnassa asetetaan etusijalle, ja tässä mielestäni on kyllä paljon parantamisen varaa.

On tietysti niin, että meillä on kuntia, joissa taloudellisesti on todella vaikeaa toteuttaa niitä lainsäädännön kunnille asettamia tehtäviä, mitä on sosiaali- ja terveystieteillä. Käytännössä kunnilla on järjestämisvastuu, ja kunnille pitää antaa riittävät resurssit. Mutta yhtä hyvin voidaan kysyä, miksi ne kunnat, joissa ei ole varojen puutetta, eivät huolehdi palveluista paremmin. Silloin on kysymys vain niistä arvoista, joille valtuustoissa enemmistö antaa ensi sijan. Itse haluan asettaa selkeästi ensi sijan kansalaisten hyvinvoinnin turvaamiselle. Mielestäni erilaiset selvitukset tukevat sitä, että tässä ei ole vain oma mielipiteeni, vaan tämä on nimenomaan kansalaisten selkeän enemmistön tahto.

Arvoisa puhemies! Myös tänään niin kuin eilisessä kehyskeskustelussa haluan puheenvuoroni päättää ministeri Niinistön eilen aloittamaan keskusteluun aktiivisesta sosiaalipolitiikasta. (Välihuuto) — Ei varmaan ministeri Niinistö ole käyttänyt sanoja "aktiivinen sosiaalipolitiikka", mutta siitä asiastahan hän puhui, juuri siitä kokonaisuudesta. — Häinkin oli ehkä lukenut Välimäen työryhmän Tanskan-mallia. Mutta kuten eilen totesin, hän ei ollut lukenut siitä kuin muutamia valikoituja kohtia ja hyvin arvoperusteisesti valitsi juuri ne kohdat, joiden perusteella ei pidä johtopäätöksiä eikä toimenpiteitä tehdä.

Haluan erittäin selkeästi todeta sen, että vasemmistoliitossa me emme hyväksy sitä, että tällä tavalla lähdetään työttömiä jälleen syyllistämään ja toteamaan, että työttömät ovat työhaluttomia. Meillä on selkeästi työn puutetta. Meillä on puutetta siinä, että ne ihmiset, jotka tarvitsevat tukea ja apua työllistykseen, sitä saivat.

Kun aikani on loppumassa, esitän ministeri Niinistölle — menee varmaan ministeri Perhon kautta perille — että ministeri Niinistön, jolla ei ole harmainta aavistusta työttömän arjesta, ei pitäisi sekaantua tähän puoleen. Jättäisi nämä asiat ministeri Perhon harteille, ja me ministeri Perhon kanssa ehkä paremmin pystyisimme löytämään yhteisen sävelen.

Emmehän me ihan yhteistä säveltä löydä, koska tässä on selkeästi kokoomuksen taholta aivan erilaiset lähtökohdat, jotka aina uudestaan ja uudestaan, on suhdannetilanne mikä tahansa, tulevat juuri siitä monen kokoomuslaisen arvoperustasta, että työttömät ovat vain työn vieroksujia. Ei laiteta sanktioita, tuetaan ihmisiä, annetaan heille mahdollisuus. Se on tapa, millä pystytään auttamaan heikommassa asemassa olevia ihmisiä.

⁵⁷ **Päivi Räsänen /skl:** Arvoisa puhemies! Maan talous on noussut lamasta ja kansalaisten taloudellinen hyvinvointi keskimäärin kohentunut, mutta samalla kansalaisryhmien erot ovat kasvaneet. Monet kansalaiset elävät yhä laman synkimpiä aikoja.

Ministeri Biaudet'n vastauksessa tunnustettiin tämä seikka varovaisesti myöntämällä, että eräiden väestöryhmien asema on säilynyt ennallaan ja että heikoimmassa asemassa ovat pitkäaikaistyöttömät sekä mielenterveys- ja päihdeongelmaiset.

Ministerit eivät kuitenkaan vastauksissaan tunnustaneet sitä, että Lipposen molemmat hallitukset ovat itse asiassa omilla toimillaan tätä juoppaa entisestään syventäneet. Lipposen ensimmäinen hallitus poisti tulottomilta ja vähätuloisilta oikeuden sairauspäivärahaan, ja Lipposen toinen hallitus korotti tämän vuoden alusta sosiaali- ja terveyspalveluiden maksuja kuntien valtionosuuksien leikkausten kompensoimiseksi. Kuntien taloutta ja siis hallituksen vaalimaa keskimääräistä hyvinvointia kohennettiin sadoilla miljoonilla markoilla sairaiden ihmisten kukkaroista. Valittu linjaus on käsittämätön, koska jo tätä toimenpidettä ennen suomalaisten potilaiden maksumuus terveydenhoidon kustannuksista oli Oecd-maiden korkeimpia ja erityisen korkea se on verrattuna muihin Pohjoismaihin.

Pitkäaikaissairaat muodostavat merkittävän köyhyysryhmän. Pienituloisten eläkeläisten tai työttömien kohdalla terveydenhoidon kustannukset vievät usein lähes kaikki käytettävissä

olevat varat. Jo nyt monet potilaat luopuvat tarpeellisesta lääkityksestä korkeiden kustannusten vuoksi. Samanaikaisesti käyttöön otettu maksukatto ei pysty kompensoimaan maksujen korotusten kielteistä vaikutusta. Katto on liian korkealla, ja siihen jää liian monta reikää. Lääkkeet, hammashuolto, valtaosa fysikaalisesta hoidosta jäävät sen ulkopuolelle. Tällä hetkellä esimerkiksi mielenterveyspotilaan sairauskuluista puolet menee juuri lääkkeisiin ja hammashoittoon.

Ikääntyneet käyttävät terveyspalveluita eniten, ja maksukorotukset vaikuttavat eniten juuri heidän talouteensa. Valitettavasti myös terveydenhoitohenkilöstön supistamiset ovat pahiten heikentäneet juuri ikäihmisten laitoshoidon tasoa.

Lipposen molemmat hallitukset ovat suhtautuneet leväperäisesti myös jatkuvasti paheneviin päihdeongelmiin. Huumeiden käyttö on lisääntynyt räjähdysmäisesti. Myös humalajuominen on lisääntynyt, ja Stakesin ennusteet tulevaisuudesta ovat synkät. Muutaman vuoden sisällä alkoholin käytön ja sen haittojen oletetaan edelleen merkittävästi pahenevan.

Päihdekuntoutuksen saatavuus on viime vuosina erittäin voimakkaasti laskenut, vaikka päihdeongelmaisten määrä on lisääntynyt. Laitoskuntoutuspaikat ovat vähentyneet ja hoitokasot lyhentyneet. Avohuollon asiakaskäynnit ovat jonkin verran tämän kehityksen seurauksena lisääntyneet, mutta nämä yksiköt eivät ole pystyneet kompensoimaan laitoshoidon vähentämisen vaikutuksia. Sen sijaan alkoholiongelmaisten osuus erikoissairaanhoidon kalliissa yksiköissä, kalliissa hoidossa, ja etenkin psykiatrisissa sairaaloissa on lisääntynyt huomattavasti, itse asiassa suurin piirtein saman verran kuin se on vähentynyt päihdekuntoutukseen erikoistuneiden laitosten osalta eli noin 30 prosenttia. Kehitys on ollut järjetön ajatellen inhimillisesti tai taloudellisesti.

Voimassa oleva päihdehuoltolaki on päihteen käyttäjän profiilin muuttuessa osoittautunut käytännössä auttamattomasti vanhentuneeksi. Lukuisista aloitteista huolimatta tähänkään ei ole hallitus saanut korjausta. Päihdehuoltolain tahdosta riippumattoman hoidon määräykset soveltuvat lähinnä torjumaan alkoholistiemiänsä itselleen ja ympäristölleen aiheuttamia haittoja. Sen sijaan jos kyse on esimerkiksi huumeita käyttävästä nuoresta tai raskaana olevasta naisesta,

joka vahingoittaa sikiötä alkoholin käytöllään, näissä tapauksissa näistä pykälistä ei ole hyötyä.

Nimittäin päihdehuoltolaki mahdollistaa tahdosta riippumattoman hoidon asianomaiselle henkilölle aiheutuvan välittömän hengenvaaran tai vakavan terveydellisen vauriovaaran perusteella ainoastaan viideksi vuorokaudeksi. Tämä aika ei riitä huumeista vieroittamiseen. Monet huumausaineiden vakavat vieroitusoireet tulevat esiin vasta kolmen viikon kuluttua käytön lopettamisesta. Sosiaalinen kuntoutus vaatii useiden kuukausien vieroituksen ja uuden elämäntyylin rakentamisen. Ruotsissa ja muissa Pohjoismaissa on jo useiden vuosien ajan ollut käytössä sellaiset lainsäädännöt, joissa on turvattu alaikäisten huumeikierteen katkaisemiseksi tahdosta riippumaton hoito.

Vieroitushoidon ongelmana on puutteellisten säädösten lisäksi ollut rahoitus. Varsinkin pienten kuntien kohdalla laitossijoitukset aiheuttavat merkittäviä taloudellisia vaikeuksia, ja jopa alaikäiset ovat joutuneet jonoihin pyrkiessään huumevieroitushoitoon ihan vapaaehtoisesti. Poliitikko on ollut tässä suhteessa hyvin lyhytnäköistä, sillä sosiaalisilta ja taloudellisilta kokonaiskustannuksiltaan päihdevieroitus on aina kannattavaa.

Taloudellisen ja moraalisen taantuman ikävimmit seuraukset ulottavat pitkäaikaisvaikutuksensa aivan erityisesti lasten kautta vuosien, jopa vuosikymmenien päähän. Sen vuoksi on erityisen lyhytnäköistä säästää tästä kohteesta. Työttömyys, toisaalta työttömyys, perheiden kriisit ja päihdeongelmat ovat verottaneet vanhempien voimia ja kykyä kasvatusvastuuseen. Lasten mielenterveyden kohdalla laman huippua ei ole ilmeisesti vielä edes saavutettu. Arviolta jopa 80 prosenttia hoidon tarpeessa olevista lapsista jää vaille hoitoa. Sairaalahoidon aloittaminen viivästyy usein suhteettoman kauan, sillä psykiatriin hoitopaikkoihin on jonoja koko maassa. Lastenpsykiatrit ovat kertoneet kohtaavansa enenevästi lapsia, joita ei itsemurhariskin vuoksi uskalla jättää hetkeksikään yksin. Esimerkiksi Helsingissä joutui vuonna 1999, siis viime vuonna, lähes 100 alle 11-vuotiaasta jonoon itsemurhayrityksen vuoksi. Kun hallitus ei tähän ongelmaan oma-aloitteisesti puuttunut, eduskunta joutui ottamaan ohjat käsiinsä ja lisäsi tämän vuoden budjettiin varoja lasten mielenterveyshoidon järjestämiseen.

Mutta vieläkin tärkeämpää olisi vaikuttaa niihin syihin, jotka altistavat lapset mielenterveysongelmille. Edellä jo luetteloin osan näistä syistä, mutta otan esiin erään seikan, jota sivuttiin ministeri Biaudet'n vastauksessa, nimittäin lasten päivähoiton järjestelyt. Stakesin asiantuntijalääkärin Hanna Mannisen mielestä lasten mielenterveyden häiriöillä on myös yhteys liian varhain aloitettuun päiväkotihoittoon. Kaikille avoin mahdollisuus päivähoitoon on sinänsä perheiden hyvinvointia tukeva saavutus, mutta sen kääntöpuolena saattaa olla myös vanhemmuuden hämartyminen. Olen eri mieltä ministeri Biaudet'n kanssa siitä, kun hän vastauksessaan näki selkeimpänä esimerkkinä asiakkaan aseman vahvistumisesta juuri nykyiseen pienten lasten hoitojärjestelmään sisältyvän vanhempien valinnanmahdollisuuden. Nimittäin käytännön valinnan mahdollisuutta tosiasiaassa monellakaan perheellä ei ole. Kotihoidon tuen taannoinen raju leikkaus Lipposen ensimmäisen hallituksen toimesta vaikeutti monen perheen mahdollisuutta valita pienten lasten hoitaminen omassa kodissaan. Itse asiassa kotihoidon tuki on selvitysten mukaan se perhepoliittinen tuki, jonka tasoon ollaan kaikkein tyytymättömiä tällä hetkellä.

Väestöliitto julkisti viime syksynä perhebarometrin, tutkimuksen, joka perustui päiväkotilasten vanhempien haastatteluun. Näistä vanhemmista yli 40 prosenttia ilmoitti, että haluaisi jäädä kotiin hoitamaan lapsiaan, jos se olisi taloudellisesti mahdollista. Miksi meidän yhteiskuntamme ei vastaa tähän toiveeseen? Lasten ja perheiden etu olisi, että eri hoitomuotoja tuettaisiin ja kehitettäisiin tasavertaisesti, jolloin perheet voisivat tehdä omaan elämäntilanteeseensa sopivan ratkaisun. Lasten edun, valtiontalouden ja työn jakamisen kannalta olisikin järkevää suosia etenkin näiden kaikkien pienimpien lasten kotihoitoa vähintään tasavertaisena vaihtoehtona kunnalliselle päivähoidolle.

⁵⁸ **Marja-Liisa Tykkyläinen /sd:** Arvoisa puhemies! Keskustan väläkysymys hyvinvointiyhteiskunnasta on paikallaan. Tällä hetkellä on hyvä keskustella tästä asiasta. Haluan kuitenkin todeta muutamia asioita.

Hyväksyimme perustuslain, jonka 19 § sisältää keskeiset sosiaaliturvaan liittyvät perusoikeussäännökset. Pykälässä säädetään jokaisen oikeudesta ihmisarvoisen elämän kannalta välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon sekä

oikeudesta riittäviin sosiaali- ja terveystalvluhin. Lisäksi pykälä sisältää säännökset julkisen vallan velvollisuudesta tukea perheen ja muiden lapsen huolenpidosta vastaavien mahdollisuuksia turvata lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu sekä edistää jokaisen oikeutta asuntoon. Pykälä vastaa voimassa olleen hallitusmuodon 15 a §:ää.

15 a §: "Jokaisella, joka ei kykene hankkimaan ihmisarvoisen elämän edellyttämää turvaa, on oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon.

Lailla taataan jokaiselle oikeus perustoimeentulonturvaan työttömyyden, sairauden, työkyvyttömyyden ja vanhuuden aikana sekä lapsen syntymän ja huoltajan menetyksen perusteella.

Julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveystalvlu ja edistettävä väestön terveyttä. Julkisen vallan on myös tuettava perheen ja muiden lapsen huolenpidosta vastaavien mahdollisuuksia turvata lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu."

Arvoisa puhemies! Kysymyksestä, mikä on perusturva ja mikä on kunnan ja valtion vastuu, ei ole käyty laajaa keskustelua, niin kuin olisi pitänyt käydä. Sillä jokainen kunnan ja valtion päättäjä ei välttämättä tiedä, mitä velvoitteita näissä juuri äsken kertomissani säädöksissä on, mitkä ovat todelliset perusoikeudet. Kun maailma on muuttunut aika paljon Suomessakin ja kansainvälistynyt, meidän tulisi ottaa tämä asia valtion taholta esille ja käsitellä, mitkä keskeiset kysymykset liittyvät ihmisten perusoikeuksiin, joita ovat asunto, koulutus sekä sosiaali- ja terveystalvlu. Useat puhujat ovat tuoneet tämän päivän yhteiskunnassa olevia moninaisia ongelmia esille, välinpatoamisia ja myöskin sellaisia kysymyksiä, jotka liittyvät syrjäytymiseen, huu-meiden käyttämiseen ja työttömyyteen jne. Tämän johdosta minä toivoisin, että ministeri, joka täällä on paikalla, ottaisi tämän asian käsittelyyn niin, että virkamiehet voisivat syventyä siihen tarkemmin ja me voisimme myös kunnille ohjata jonkinlaista tietoutta.

Me jokainen tiedämme, että perustuslakiuudistuksen myötä valtiolle jäi myöskin valvonta. Tätä ilmeisesti ei ole riittävästi tietenkään vielä voitu huomioida. Mutta me joudumme myöskin valvomaan omalta osuudeltamme, ja tämä edellyttää sitä, että meillä on termit kunnossa.

Otetaan huomioon vielä eräs kohta, josta useimmat edustajat ovat täällä puhuneet muiden asioiden yhteydessä. Esimerkiksi yrittäjillä on paljon välinpatoamisia. Yrittäjät jäävät kokonaan pois esimerkiksi Kelan korvauksista. Jos sattuu esimerkiksi sellainen tilapäinen asia, että yrittäjän toimitila suljetaan jonkin asian johdosta, niin hän ei saa minkäänlaista toimeentuloturva. Tähänkin kysymykseen tulisi maan hallituksen puuttua pikaisesti ja korjata tätä lainsäädäntöä. Uskon, että me varmasti löydämme tähän ratkaisuja.

Haluaisinkin tässä yhteydessä todeta, että mielestäni tämän välikysymyksen yhteydessä tulisi opposition ja hallituspuolueiden löytää positiivinen katsantokanta eikä aina negatiivinen. Me emme pääse mihinkään syyttelemällä edellisiä hallituksia tai niiden toimenpiteitä, vaan me pääsemme eteenpäin vain yhteistyössä etsimällä ja löytämällä keinoja, miten voimme saavuttaa Suomessa sellaisen hyvinvointiyhteiskunnan, jossa kaikilla ihmisillä on turvattu perusoikeudet katsomatta rotuun, ikään tai sukupuoleen niin, että jokainen saa tasa-arvoisen kohtelun.

Arvoisa puhemies! Haluan puuttua myös aluepolitiikkaan. Maamme aluepolitiikka on kokenut todellisen uudistuksen EU-jäsenyyden myötä. Maakuntien liitoille on annettu vastuu oman alueensa kehittämisestä. Suomessa EU:n alue- ja rakennerahastojen varoja jakavat maakuntien liitot eivät kuitenkaan omaa riittävästi omia resursseja, että ne voisivat hyödyntää tarpeeksi muiden eurooppalaisten alueiden tarjoamia yhteistyömahdollisuuksia. Suomessa valtion keskushallinto kontrolloii vieläkin hyvin suuressa määrin aluepolitiikkaa. Keskushallintovetoinen aluepolitiikka on lisäksi jakautunut eri ministeriöiden, sisäasiain-, työ- sekä maa- ja metsätalousministeriöiden kesken, jolloin alueiden tasolla ei ole voitu kokonaisvaltaisesti edistää kehitystä ja tehdä työtä parhaalla mahdollisella tavalla.

Alueet pystyisivät kuitenkin paremmin itse vastaamaan oman alueensa kokonaisvaltaisesta kehittämisestä, vaikka tähän alueiden omaehtoiseen kehittämiseen on omiaan vaikuttamaan nykyisen aluehallintomme hajanaisuus. Maakuntien kehittämisohjelmiin vaikuttavat liian monet perushallintoyksiköt. Alueiden omaehtoisen kehittämisohjelman toteuttamisen edellytyksenä on siirtyminen vanhakantaisesta edunvalvonnasta edun luomiseen. Uudelle aloitteellisuudelle on annettava mahdollisuus. Osaamis- ja kasvukes-

kusten kehitystä on tuettava ja voimavaroja on keskitettävä entistä enemmän.

Kaupunkipolitiikka on korotettava entisen haja-asutuspolitiikan rinnalle. Kunnanvaltuustojen on omalta osaltaan tiedostettava poliittinen vastuunsa. Tämähän on aluekehittämislain hengen mukainen asia. Toivoisinkin, että me voisimme löytää myöskin tässä asiassa korjausmahdollisuuksia.

Arvoisa puhemies! Täällä on puhuttu myös opetukseen liittyvistä asioista, ja ne ovat ongelmia, jotka pitää korjata. On saatu lukea tutkimuksesta, jossa opiskelijoiden oppimisvaikeudet ovat tulleet esille. Ne eivät varmaankaan ole riippuvaisia pelkästään siitä, että rahaa ei ole riittävästi. Kysymys on myös siitä, että on otettu käyttöön atk, tietoyhteiskuntaan liittyvät välineet, ja ehkä myös osavaikutuksia tulee kotikasvatuksesta. Näitä elementtejä pitäisi ottaa huomioon.

Haluan loppuyhteenvedossani todeta myös sen, että kun me olemme käyneet keskusteluja yliopistojen asemaan liittyvästä kehittämistyöstä, niin toivoisin, että myös tämä työ saisi sille kuuluvan arvon ja me voisimme toteuttaa yliopistojen kehittämistyötä yliopistojen omaehtoiseksi kehittämiseksi. Itäisen Suomen yliopistot, siis Kuopion yliopisto, Joensuun yliopisto ja Lappeenrannan teknillinen korkeakoulu, ovat valmistaneet yhteisen kehittämiskokonaisuuden vaikutusalueensa korkean osaamisen ja koulutustason nostoa sekä elinkeinoelämän kehittämistä tavoitellen. Hankkeistukseen liittyy myös muun muassa mittava virtuaaliyliopistotoiminta, liiketoimintaosaaminen, kauppatieteellisen koulutuksen kehittämisosio ja monia muita asioita, esimerkiksi tiedepuistotoiminnan tehostaminen.

Arvoisa puhemies! Toivoisin, että me emme koskaan kävisi sellaisia keskusteluita kuin olemme viime aikoina käyneet. Nähtiin, että yliopistot joutuvat tekemään kehitystyötä, joka romutuu hallituksen äänestyksessä. Toivon, että tällaiseen ei enää mentäisi, vaan löydetäisiin uudet keinot kehittää yliopistoja, koska voidaan todeta, että yliopistot ovat kuitenkin vielä meidän voimavaramme suomalaisessa yhteiskunnassa.

⁵⁹ **Sosiaali- ja terveysministeri Maija Perho** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edellisissä puheenvuoroissa tuli paljon kommentoitavaa. Välitän osan ministeri Biaudet'lle. Haluaisin kahteen asiaan kiinnittää huomiota.

Ed. Räsänen totesi päihdehuollon palvelujen heikennyksistä, että ne lisäävät erikoissairaanhoidon kustannuksia, kun ongelmat pitkittyvät ja päihdeongelmaisista tulee erikoissairaanhoidon potilaita. Tämä on minusta aivan oikea analyysi. Mutta silloin pitääkin kunnissa kysyä, missä se painopiste on, mitkä ovat oikea-aikaiset, riittävät toimenpiteet. Kunnat usein syyttävät erikoissairaanhoidon kalleutta, mutta ovat siihen itse osasyllisiä säästäessään varhaisemmista palveluista.

Ed. Tykkyläisen kysymykseen siitä, kuka valvoo sosiaalisten oikeuksien toteutumista. Sitä valvoo tällä hetkellä lääninhallinto varmasti osittain riittämättömin resurssein. Mutta ne laatukriteerihankkeet, joihin ministeri Biaudet täällä on viitannut, tulevat olemaan osainstrumentti siinä, että kun julkistetaan, miten eri kunnat saavuttavat näitä tavoitteita ja miten ne ovat noudattaneet henkilöstösuosituksia, niin toivottavasti se johtaa niin sanottuun itseoikaisuun.

Puhetta ryhtyy johtamaan ensimmäinen varapuhemies Anttila.

⁶⁰ **Seppo Kääriäinen /kesk:** Arvoisa puhemies! Hyvinvointiyhteiskunnan rakentaminen on suomalainen menestystarina. Hyvinvointiyhteiskunnan historia, se hyvä historia, juontaa ytimeltään juurensa siihen, että varsinkin sotien jälkeen jokaiselle suomalaiselle on annettu koulunkäyntiin yhtäläiset mahdollisuudet ja että tässä julkisella vallalla on ollut erittäin aktiivinen, määrätietoinen ote.

Tämä oli aikoinaan tietoinen poliittinen valinta, joka perustui siihen, että vaatimattomakaan elämänotot, elämän lähtimet, eivät voi muodostua esteeksi lapselle ja nuorelle käydä koulua, mennä eteenpäin, nousta ylös. Tämä valinta, tämä poliittinen valinta on mielestäni päässyt hyvinvointiyhteiskuntamme, tämän nykyisen yhteiskuntamme pistämättömiin tuloksiin.

Osaamisen avaimet ovat olleet ja ovat vieläkin kaikkien kansankerrosten, ei vain kapean eliitin, ulottuvilla. Huippuosaamisenkin, jonka tuloksia ihailimme, on mahdollista vain sen ansiosta, että pohja pitää eli että jokaisella suomalaisella on todellakin tasavertaiset mahdollisuudet.

det koulunkäyntiin ja etenemiseen halujensa ja kykyjensä mukaan.

Avainkysymys kuuluukin nyt: Ovatko osaamisen perusteet Suomessa tällä hetkellä kunnossa? Onko osa kansasta, siis myös nykykoululaisista, pudonnut tai putoamassa kelkasta? Osaamisen erot heti koulunkäynnin alkuportailta kertaautuvat ja jakavat yhteiskuntamme entistä kärkeämmiin kahteen tai kolmeen osaan.

Tutkimustiedot peruskoululaisten osaamisesta, luku-, kirjoitus- ja laskutaidosta, ovat häkellyttäviä. Niihin täällä taidettiin jo aiemmin viitata. Nehän kertovat, että yllättävän suuri osa koululaisista putoaa vauhdista jo koulunkäyntinsä alkuvaiheessa. Syitä siihen on varmasti monia. Esimerkiksi opetushallituksen viimekeväisessä tutkimuksessa todetaan, että vaikka peruslukutaito on arvioinnin mukaan melko hyvä, niin päättelevä lukutaito, kielen tuntemus ja kirjoitustaito arvioitiin ainoastaan tyydyttäväksi. Olen varma, että jos alku tällä tavalla pettää, niin lopustakin voi olla varma: syrjäytyminen alkaa jo lapsena, ja se johtaa surkeaan elämään. Tässä valossa kouluun kohdistuvat leikkaukset, teki ne mikä hallitus tahansa, ovat kohtalokkaita leikkauksia.

Muutamia johtopäätöksiä hyvinvointiyhteiskunnan tulevaisuuden turvaamisesta voi tehdä nimenomaan tästä näkökulmasta katsoen. Ensinnäkin osaamisen myönteiseen kierteseen, nousukierteseen, on saatava kaikki suomalaiset mukaan esiopetuksen ja peruskoulun ensimmäisistä taidoista liikkeelle lähtien. Se on kova haaste, ja vaatii paljon työtä ja kärsivällisyyttä, että kaikki pysyvät mukana.

Toisekseen, huippuosaaminen täytyy ymmärtää laajasti, paljon laajemmin kuin vain huipputeknologiana. Nimittäin Suomi tarvitsee huippuosaajia kaikilla aloilla, muillakin kuin nokialaisilla aloilla.

Kolmanneksi, osaamiseen, myös huippuosaamiseen, on saatava mukaan koko maa, ei yksinomaan vain neljä, viisi taikka kuusi kasvukeskusta. Hyvinvointiyhteiskunta on alueellisesti tasapainoinen yhteiskunta.

Arvoisa puhemies! Osaaminen ja yrittäjyys muodostavat elinvoimaisen hyvinvointiyhteiskunnan perustan tulevaisuudessa. Ensin täytyy luoda se hyvä, joka jaetaan, jatkossa kuitenkin nykyistä oikeudenmukaisemmin. Osaaminen ja oikeudenmukaisuus kulkevat käsi kädessä. Mitä useampi suomalainen on oman alansa osaaja ja

taitaja, sitä oikeudenmukaisempi on myös yhteiskunta. Vain näin — tämä on puheenvuoroni niin sanottu ydin, jos sellaista ylipäätään on — hyvinvointiyhteiskunta uudistuu ja sen menestystarina jatkuu.

Arvoisa puhemies! Keskustelu hyvinvointiyhteiskunnasta sivuaa väistämättä hallituksen vastuuta, valtion roolia ja politiikan vastuuta. Jos valtio hädätetään pois näistä vastuista, yhteiskunta muotoutuu yksinomaan markkinavoimien puristuksessa. Väitän, että saman tien huuhtoutuu myös hyvinvointiyhteiskunta, ja se tapahtuu lopullisesti. Hyvinvointiyhteiskunnan tae on luja valtio, ei laaja valtio vaan luja valtio, ja mahdollisimman oikeamielinen politiikka.

61 Antero Kekkonen /sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Minusta on erittäin arvokasta, että ed. Kääriäinen yhdisti koulutuksen kaikki tasot sillä tavalla kuin hän yhdisti. On aivan selvää, että meillä ei olisi sitä huippuosaamista, joka meillä on, ellei meillä olisi toisen maailmansodan jälkeen rakennettu niin tasa-arvoistavaa koulutusjärjestelmää kuin meillä on. Tästä seuraa loogisesti se, että nyt eräät tutkimukset osoittavat, että kouluttamattomuudesta ja työttömyydestä on tulossa sosiaalinen kohtalo. Toisin sanoen vähän koulutettujen ihmisten lapset jäävät vähälle koulutukselle, työttömien lapset jäävät vähälle työlle, työttömiksi. Tämän havainnon tekeminen johtaa sanomaan aivan niin kuin ed. Kääriäinen sanoo, että valtiota ei voi eikä saa häätää pois kouluttautumis-yhteiskunnasta.

Arvoisa rouva puhemies! Toivotan ed. Kääriäisen tervetulleeksi tähän työhön mukaan.

62 Pekka Kuosmanen /kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Kääriäinen piti todella hyvän ja ansiokkaan puheenvuoron, mutta yrittäjäkansanedustajana kannan huolta Suomen kilpailukyvyistä. Olisin valmis siirtämään hyvinvointikeskustelun vastuuyhteiskuntakeskusteluun sillä tavalla, että yksilö kantaa itsestään ja lähimmäisestään vastuun, yksilö kehittää ja kouluttaa itseään, ja valtion rooli tässä olisi ainoastaan heikko-osaisista vastaaminen. (Ed. Kuoppa: Apukoulun pitäminen, vai?)

Jos yksilökoulutusta lisätään, se merkitsee sitä, että yrittäjyys lisääntyy Suomessa. Yrittäjät ovat ainoat, jotka pystyvät työpaikkoja luomaan valtakuntaan. Ei ole oikein, että yhteiskunta hoi-

taa vauvasta vaariin henkilön, niin ettei tarvitse mitään tehdä yhteiskunnan hyväksi. Minusta meidän kansanedustajien pitää profiloitua ja kantaa vastuuta yhteiskunnasta. (Ed. Puisto: Mitä se vastuu olisi?)

⁶³ **Raija Vahasalo /kok:** Arvoisa puhemies! Kunnallisvaalit lähestyvät, ja se näkyy ja kuuluu myös Arkadianmäellä. Keskustan tämän vuoden ensimmäinen välikysymys hyvinvointiyhteiskunnan perusrakenteiden turvaamisesta onkin suunnattu lähinnä kunnanisille ja -äideille. He ratkaisevat ensi sijassa, mihin varoja kunnissa ohjataan, millä tavoin sosiaali- ja terveyspalveluja tuotetaan. Kunnalliset päättäjät kantavat vastuun siitä, että palvelut myös toimivat hyvin. Vapaus tuo vastuuta, ja kunnilla on tänä päivänä melko vapaat kädet päättää, mihin ne verotulojaan käyttävät. Tuskin olisi kuntien etu sekään, että valtio ohjaisi kuntatason ratkaisuja ja toimisi eräänlaisena yliholhoojana.

Eilen puhuimme täällä tulevan vuoden kehysmäärärahoista. Silloin tuli monen suusta todettua, että maalla menee hyvin. Lihavat vuodet jatkuvat, mutta eivät välttämättä pitkään. Valtion velkaa on yhäkin yli 400 miljardia, ja korkomenot syövät valtion tuloista noin 25 miljardia markkaa vuodessa.

Välikysymyksen sijaan lausuisin koruttoman kiitoksen hallitukselle erinomaisesta työstä tähän mennessä. Pidän melkoisena saavutuksena sitä, että hallitus on kyennyt tasapainoilemaan kapean taloudellisen liikkumavaran varassa ja samalla kyennyt ylläpitämään hyvinvointiyhteiskunnan perusrakenteita. Tuloksena on yhäkin toimiva yhteiskunta, jossa palvelut pelaavat, myös postipalvelut.

Arvoisa puhemies! Nyt tarvitaan rohkeaa mieltä irrottautumaan vanhoista kaavoista ja toimintamalleista. Valtiovarainministeriö onkin asettanut työryhmän selvittämään peruspalvelujen rahoitus- ja tuotantotapoja. Yksityiset yritykset ja yhteisöt voisivatkin paljon nykyistä enemmän toimia palvelujen tuottajina, vaikka kunnat kantavatkin päävastuun peruspalveluista. Samoja palveluja tuotetaan eri puolilla maata hyvinkin erilaisin kustannuksin. Lainsäädäntö onkin monessa kohdin auttamattoman vanhanaikainen, suorastaan estämässä taloudellisesti järkevien ratkaisujen toteuttamista. Pääasia on, että kuntalaiset ovat palveluihin tyytyväisiä ja että peruspalvelut ovat riittävällä tasolla.

Yleisesti ottaen kuntataloudella menee hyvin. Tänä vuonna kuntatalous vahvistuu yli miljardilla markalla ja ensi vuonnakin noin puolellatoista miljardilla. Samalla ovat kuntien väliset erot lisääntyneet. Osalla kunnista menee hyvin, mutta ei kaikilla. Hallitus esittääkin kevään lisätalousarvioon 100 miljoonan markan lisäpanostusta kuntien harkinnanvaraisiin avustuksiin. Harkinnanvaraiset avustukset ovat kuitenkin tilapäiseen tarpeeseen. Tästä syystä painottaisin entistä enemmän vaihtoehtoisten palvelurakenteiden tärkeyttä peruspalveluiden tuottamisessa. Me emme voi hirttäytyä ainoastaan kunnalliseen palvelurakenteeseen, joka on monessa suhteessa erittäin byrokraattinen ja kallis ylläpitää. Valinnan vapaus lisää myös erityisesti pienempien kuntien mahdollisuuksia turvata omat peruspalvelunsa. Loppujen lopuksi oleellisempaa kuin se, saako postin postista vai maitokaupasta, on se, että posti kulkee ja pankkipalvelut ovat tarpeeksi lähellä.

Arvoisa puhemies! Olen aivan samaa mieltä keskustan kanssa siitä, että korkeatasoiset hyvinvointipalvelut ovat tulevaisuudessa yhä tärkeämpi kilpailukykytekijä yhteiskunnassa. Tulevaisuudessa on entistä vähemmän työikäisiä maksamassa eläkkeitä ja sosiaali- ja terveyspalveluja. Toisaalta osa työikäisistä alkaa olla jo pitkän työttömyyden vuoksi työelämän ulottumattomissa.

Huolestuttavaa on erityisesti se, että monet näistä yhteiskunnan ulkopuolelle jääneistä tai jätettyneistä ovat nuoria. Yhteiskuntamme ei ole enää vanhan tyylinen, staattinen ja hyvin etukäteen arvioitavissa, vaan meidän on sopeuduttava muutoksiin ja uudistuksiin. Tulevaisuudelle on turha kääntää selkäänsä. Hyvinvointiyhteiskuntakin elää ja muuttuu, ja tämä on myös ymmärretty monissa kunnissa, joissa on enakkoluulottomasti jo lähdetty etsimään uusia tapoja tuottaa hyvinvointipalveluja.

⁶⁴ **Esko-Juhani Tennilä /vas:** Rouva puhemies! Postin osalta tehtiin suuren luokan virhe, kun tuo laitos ensin liikelaitostettiin ja sitten yhtiöitettiin. Tässä kävi niin kuin silloin esimerkiksi omalta osaltani jo varoiteltiin, että kun bisnes astuu sisälle tuohon taloon, niin palvelu lentää ulos. Bisneshän on bisnestä, voitontavoittelu on voitontavoittelua, mutta nämä lähtökohdat eivät yksinkertaisesti sovi peruspalveluihin, joihin katson myös postitoiminnan hyvän hoidon kuu-

luvan. Tällaiset palvelut, kuten postitoimi, on vain hoidettava koko maassa tasahinnoin, ja voinpa sanoa tähän jatkoksi, että maksoi mitä maksoi, niitä ei pidä alistaa eikä altistaa bisneksen teolle.

Postin osalta ollaan siinä missä ollaan. Täyden palvelun postitoimipisteet ovat harventuneet ja uhkaavat edelleen harventua, kun Leonian ja Postin yhteistyö on päättymässä. On käymässä pahimpien tietojen mukaan jopa niin, että jopa puolesta Suomen kunnista puuttuisi täyden palvelun Postin oma toimipiste. Tähän emme saa tilannetta päästää. Me emme ole myöskään aseetomia, hallitus ja eduskunta, tässäkin tilanteessa. Jos on halua, asiaan voidaan vielä vaikuttaa, ja vaikuttamisen väline on postitoimilaki. Sitä on muutettava, tarkennettava siten, että valtakunnallisen postitoimen hoitajan, siis Suomen Posti Oy:n, on ylläpidettävä sellaista täyden palvelun postitoimiverkkoa, että jokaisessa Suomen kunnassa on tällainen täyden palvelun postipiste. (Ed. Kekkonen: Miten rahoitus?) Väkirikkaissa ja laajoissa kunnissa täyden palvelun postipisteitä tulee tietysti olla useampia. — Miten rahoitus, ed. Kekkonen? Minä jo sanoin, että maksaa mitä maksaa. Sitten pannaan budjettiin rahaa, jos tämä ei muuten hoidu. Meillä pitää olla tietyt asiat kunnossa, ja postitoimen hoito minusta kuuluu niihin. Pannaan sitten budjettiin rahaa. Ensin laki korjataan ja sitten eduskunta vastaa tarvittaessa myös kustannuksista. Toisaalta Posti tuottaa myös voittoa.

Postitoimilain tarkistamisesta on puhuttu nyt pitkään. Herra liikenneministeri on sitä uutta esitystä tänne eduskuntaan lupailut, mutta mitään ei ole kuulunut. Aika tiimalasissa, herra liikenneministeri, on nyt lopussa. Me emme enää aio odotella, vaan jos esitystä ei rupea kuulumaan, me tulemme täällä eduskunnassa omalta osaltamme pyytämään eduskuntaa ottamaan kantaa, että hallitus esityksen tänne heti antaa.

Rouva puhemies! Suomi on siirtymässä tietoyhteiskuntaan, jossa tiedonsiirron ja tiedon merkitys kasvaa. Tietoyhteiskunnan tärkein perusta on ensinnäkin hyvä tietoverkko, joka ulottuu koko maahan kaukaisimpia savuja myöten. Meillä sellainen on olemassa onneksi, koska meillä on ollut valtion oma Posti- ja telelaitos, sittemmin Tele ja Telecom, ja nyt vielä sitten uutena nimenä sillä on Sonera. Se on ilman sen kummempia julisteluja rakentanut tällaisen verkon koko

maahan, ja se on meidän vahvuutemme tietysti tässä tilanteessa.

Tietoyhteiskunnan toinen suuri haaste on hyvä koulutus. Siitä on täällä puhuttu paljon. Viimeisimmät tiedot oppimistuloksista ovat hälyttäviä ja edellyttävät selvästikin lisäpanostuksia koulutuksen puolelle. Silloin se tarkoittaa kuntien rahoituksen turvaamista. Minä olen muuten sitä mieltä, että peruskoulutusta pitäisi siten laajentaa, että kaikki Suomen nuoret kävisivät lukion, eli pitäisi siirtyä 12-vuotiseen peruskouluun. Sitä tietoyhteiskunta jatkossa tulee tarvitsemaan, tällaista laajaa peruskoulutusta kaikille Suomen nuorille.

Rouva puhemies! Nyt on suureksi uhaksi nousemassa hinku myydä Sonera. Jos näin tehtäisiin, meiltä puuttuisi jatkossa se subjekti, tekijä, joka turvaisi sen, että tietoverkkoa ylläpidetään ja kehitetään koko maassa tasapuolisesti ja tasahinnoilla. Sonera täysin yksityistettynä ja kenties ulkomaisille omistajille myytynä suuntautuisi toimimaan jatkossa kasvavasti vain Suomen väestörikkaimmille alueille, Helsinki—Tampere—Turku-kolmion sisäpuolelle todennäköisimmin, ja entistä enemmän ulkomaille. En kannatakaan Soneran yksityistämistä, ja lähtisin nimenomaan siitä, että tämä oikeiston hanke täällä eduskunnan käsittelyssä ja jo sitä ennen hallituksessa torjutaan.

Kun puhutaan Soneran myyntirahoista, joita olisi tulossa, sivuutetaan se, että Sonera tuottaa nyt valtiolle voittoa koko ajan, viime vuonnakin vajaat pari miljardia markkaa. Ei hyvää työhevosta, joka on vielä samalla hyvä lypsävä lehmä, kannata, pidä eikä saa myydä. Minä olen kovasti iloinen siitä, että Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK on tästä Soneran myynnistä samaa mieltä kuin äsken sanoin, on siis sen täyttä yksityistämistä vastaan. Kun SAK:n kanssa toimitaan, yleensä on tulosta saatu, eli toivo vielä elää.

Rouva puhemies! Talouskasvusta huolimatta työttömyys on Suomessa jymähtänyt pahaenteisen korkealle tasolle. Tammikuussa työttömiä oli työministeriön tilaston mukaan yli 350 000. Lapsissa työttömyysaste oli pitkästi yli 20 prosenttia. Tänä julkitteluiden Tilastokeskuksen tietojen mukaan työttömyys on jopa pahentunut viime vuodesta. Kun tällaisia tietoja on, on täysin käsittämätöntä, että valtiovarainministeri Sauli Niinistö eilen täällä nosti pääongelmaksi sen, miten ne työttömät nyt kyykytettäisiin, eikä puhu-

nut sanaakaan siitä, miten parannettaisiin työllisyytilannetta, mitä tehtäisiin työttömyyden vähentämiseksi, ei sanaakaan siitä, mutta pitkä veisu siitä, miten työttömät saataisiin kyykytetyksi. Tämä Niinistön puhe on sitäkin karmeampaa, kun hän tietää tai on sitten tietämättään sivuuttamassa sen tosiasian, että työttömistä yli 200 000 on pudonnut peruspäivärahalle tai työmarkkinatuella, joka on 123 markkaa päivälle tai vähemmän, koska peruspäiväraha on vielä tuloharkinainen. Jos näistä lähdetään leikkaamaan, sehän tarkoittaisi, että köyhistä tehdään vielä köyhempiä, ajetaan toimeentuloluukulle kaikki. Siellä jo iso osa työttömistä on.

Työttömyyttä ei poisteta, ei vähennetä eikä poisteta liskuttamalla työttömiä, vaan luomalla työpaikkoja. Kun Niinistö eilen puhui Tanskan mallista, hän sivuutti muun muassa sen tosiasian, että Tanskassa, Suomen kokoisessa maassa, julkisella sektorilla on 150 000 työntekijää enemmän kuin meillä. Meilläkin olisi tavaton tarve palkata kuntiin lisää työntekijöitä, mutta tässä tulee kuntatalouden tilanne vastaan niin, ettei ole pystytty tekemään näitä palkkauksia, vaikka tarve on ilmiselvä. (Ed. Kekkonen: Miksi ette kysy omilta ministereiltä?) — Kyllä tässä on aina silloin tällöin kysely ja kyllä sitä kyselyä jatketaan. (Ed. Valpas: Kannattaa jatkaa!) — Kyllä kannattaa. Toivon mukaan sieltä aina tuloksiakin saadaan, mutta faktat ovat faktoja. Tanskassa on 150 000 ihmistä julkisella sektorilla enemmän ja palvelut ovat silloin paremmat. Meillä on ongelmia tässä palvelupuolessa nyt kuntatasolla selvästikin, koska väkeä on liian vähän.

Toisaalta se, mitä tarvitaan, on valtion suorien työllistävien toimien lisääminen. Niitähän supistetaan nyt koko ajan. Tämänkin valtiovarainministeri sivuutti, varmaankin siksi, että siihen asiaan ei huomiota kiinnitettäisi. Tämä on täysin väärä ratkaisu tilanteessa, jossa työttömyyden alentaminen vaikeutuu joka tapauksessa, koska pitkäaikaistyöttömyys on se, joka on nyt tosiongelma. Tarvittaisiin siis valtion suoraan työllistävien toimien lisäämistä. Esimerkiksi hoivatöihin tai ympäristötöihin tai metsänparannukseen voitaisiin, se on minun selkeä käsitykseni, palkata jopa kymmeniä tuhansia ihmisiä, työllistettyinä edes, lisää välittömästi ja pudottaa näin pitkäaikaistyöttömien määrää.

Vielä se, mitä tarvitaan tuon lohduttoman pitkäaikaistyöttömyystilaston pienentämiseksi, on se, että tehdään kerta-eläkeratkaisu. Meillä on

työttömyystilastoissa, näin arvioisin, useita kymmeniä tuhansia sellaisia ihmisiä, jotka oikeasti kuuluisivat eläkepuolelle. Miksi heitä roikotetaan työttömien kirjoissa, vaikka olisi paljon viisaampaa antaa heille eläke? Eläkeputken pelastaminen oli vasemmiston ja ammattiyhdistysliikkeen suuri saavutus tämän hallituksen lähtiessä liikkeelle, mutta tässä tarvittaisiin myös sellainen kertaratkaisu tuon eläkekysymyksen hoitamiseksi.

Rouva puhemies! Sauli Niinistö kyykyttäessä tai pyrkiessään kyykyttämään työttömiä kerjää verta nenästään. Hänen esityksensä on nimittäin tasan sama kuin oli Ahon porvarihallituksella, kun se esitti, että työttömyysturvaa ansiosidonnaisella puolella alennetaan 130 päivän jälkeen ja se katkaistaan 300 päivän jälkeen. Se on tasan sama esitys. Silloin vasemmisto ja ay-liike torjuivat tämän työttömyysturvan huonontamisesityksen, kun porvarihallitus lähti sitä esittämään. Siinä tarvittiin jopa yleislakkouhkaa. Minä uskon, että vasemmisto ja ay-liike seisovat nytkin työttömien veljien ja sisarien rinnalla näitä kyykyttäjiä vastaan.

⁶⁵ **Ismo Seivästö /skl:** Arvoisa puhemies! En yllä ihan niin värikkääseen esitykseen kuin edellinen puhuja (Ed. Tiisanen: Pitää yrittää!) — Enkä edes yritä. Ed. Tennilä on tässä omassa korkeassa luokassaan. (Ed. Kekkonen: Puhuja on sentään oppositiossa!)

Olemme eläneet tätä uutta vuosituhatta kolmisen kuukautta ja on hyvä katsella hieman mennyttä 1900-lukua lyhyesti. Tuon vuosisadan alkanahan rakennettiin suomalainen hyvinvointiyhteiskunta, hoidettiin vuoden 1918 haavat ja puolustettiin yksimielisesti suurin uhrein maan vapautta totalitääristen yhteiskuntajärjestelmien eli kansallissosialismin ja kommunismin piirtäessä Eurooppaan uusia rajoja. Molempien näiden järjestelmien seuraukset olivat järkyttäviä ihmisen kannalta. Näiden kahden yhteiskuntakeilun laskua maksetaan niin poliittisesti, taloudellisesti kuin myös eettisesti vielä pitkään meidän maanosassamme.

Suomalainen hyvinvointivaltio luotiin työllä, koulutuksella ja yrittämisellä sekä poliittisesti pitkälti sosialidemokraattien ja maalaisliitto-keskustan yhteistyöllä. Nyt onkin sitten esillä tämän järjestelmän tulevaisuus. Pidetäänkö tätä mallia, jonka säilyttämistä muun muassa nykyinen tasavaltamme presidentti on voimakkaasti korosta-

nut, tärkeänä osana suomalaista yhteiskuntaa ja tasa-arvon ja oikeudenmukaisuuden toteutumista? Säilyykö kristilliseen uskoon pitkälti pohjautuva ihmisarvo edelleen päätöksenteon pohjaviireinä, vai muuttuuko ihmisarvokin tässä menossa vain markkina-arvoksi?

Eräs ajan kuva oli tämän päivän toisessa iltapäivälehdessä, johon myös ryhmäpuheenvuoron käyttänyt ed. Toimi Kankaanniemi viittasi: toisella sivulla teknomiljonäärit ja vieressä leipäjono. Työllä ja yrittämisellä toki saa rikastua, ei minulla ole mitään sitä vastaan, mutta leipäjonot ovat häpeäksi maallemme ja kohtuuton taakka niissä jonoissa seisoville ihmisille.

Julkiset palvelut, hyvinvointipalvelut, posti ja pankkipalvelut sekä turvallisuus kaduilla, työpaikoilla ja kodeissa luovat pohjan tulevaisuudelle. Ne vaikuttavat myös kotimaisten ja ulkomaisten yritysten halukkuuteen yrittää Suomessa ja sijoittua Suomeen ja pysyä Suomessa. Palveluissakin tulee muistaa käyttäjän näkökulma eli EU-termillä niin sanottu läheisyysperiaate. Oudolta tuntuu edelleenkin, ettei Leonian ja Postin uudelleenjärjestelyissä ennakoitu seurausvaikutuksia henkilökunnan ja palvelujen käyttäjien kannalta, varsinkin kun osakeyhtiölaista huolimatta näillä molemmilla oli tuolloin sama omistaja. Pankki ja posti ovat kilpailuvalteja, jotka heijastuvat talouselämään ja sitä kautta työllisyyteen. Työllisyyden paraneminen tuo lisää pelivaraa kunnille palveluiden tuottamiseen ja ylläpitämiseen.

Kunnat voivat toki nykyisessä tilanteessa tai edessä olevassa tilanteessa ottaa hoitaakseen yhteispalvelupisteitä, mutta niiden, kuten asiamiespostienkin hoitajien, on saatava työstään kohtuullinen korvaus. Taakkaa ei voi säilyttää yksinomaan kuntien harteille eikä varsinkaan kuntien työntekijöiden harteille.

Vaikka keskiarvoilla mitaten maassamme menee hyvin, keskiarvot eivät vastaa arkitodellisuutta kuntien tai yksittäisten ihmisten ja perheiden kohdalla. Työministeriön mukaan maassamme on noin 346 000 työtöntä, velkaongelmaisia perheitä vajaat 130 000. Velkaongelma koskettaa noin 300 000:ta suomalaista, joukossa niitä, jotka joutuivat kahden asunnon loukkuun, niitä, joilta laman syvimpinä vuosina meni työpaikka alta, ja hyvin pieni osa niitä, jotka "omasta syystä holtittomasti" joutuivat tuohon tilanteeseen, hyvin pieni joukko niitä. Tässä joukossa on mo-

nia, jotka takasivat yrittäjinä tai yksityishenkilöinä asuntoja ja yritysvelkoja.

Perusoikeuksiin kuuluu edelleenkin mahdollisuus työhön, sellaiseen työhön, jolla todella tulee toimeen. Koulutuksella, osaamisella ja yrittämisellä onkin luotava tilanne, jossa pääomakin voi hakeutua myös sinne, missä nyt on työvoimaa tarjolla, ei siis vain aina niin, että työn löytäminen ja vastaanottaminen edellyttää siirtymistä Kehä III:n sisäpuolelle. Liikenneyhteyksien kehittäminen niin raide- kuin muidenkin liikennemuotojen kautta onkin välttämätöntä, jotta ihmiset ja talouselämä kohtaisivat toisensa. Kysyä sopii, onko esimerkiksi maantieyhteys Pääkaupunkiseudun ja Salon välillä siinä kunnossa, että niin tavara- kuin henkilökuljetuksetkin sujuvat nopeasti ja ennen kaikkea turvallisesti. Onhan Salo erään suomalaisen menestystarinan, Nokian, synnyinsija. (Ed. Dromberg: Ja Niinistön!) — Aivan oikein, myös valtiovarainministerin synnyinkaupunki. — Vastaus on valitettavasti tähän kysymykseen kielteinen. Turun ja Helsingin välinen tieyhteys on kaikkea muuta kuin nopea ja turvallinen. (Välihuuto vasemmalta: Entä Pendolino?) — Pendolino kulkee kyllä, mutta Nokia käyttää hyvin pitkälti kumipyöriä kuljetuksiinsa. Valitettavasti Pendolino ei täysin, niin hyvä yhteys kuin se onkin, täytä tätä yhteistarvetta. Näitä pullonkauloja löytyy varmasti muualtakin Suomesta kuin Turun ja Helsingin väliltä. Hallituksen taholta viittoiltiin eilen tulevaisuutta kohhti siinä mielessä, että on valmisteilla tulevaisuuspaketti. Sen suuruus ja sisältö toki on vielä avoin, mutta aikanaan varmaan hallitus sen myös eduskuntaan tuo.

Hallituksen onkin yhdessä eduskunnan ja etujärjestöjen kanssa luotava sellainen kokonaispaketti, joka peruspalvelujen säilymisen pohjalta turvaa elämänuskon säilymisen tässä maassa. Suurten ikäluokkien ja kuntien palveluhaasteiden erityisesti sosiaali- ja terveysalalla tulee yhdessä työllisyyden hoidon kanssa olla etusijalla tässä ohjelmassa. Rahoituspohjaa tarkasteltaessa on sitten myös huomioitava ja ennakoitava ne muutokset verotukseen, varsinkin välilliseen verotukseen, jotka kohdistuvat Euroopan unionin taholta tulevissa paineissa Suomeen ja Suomen hyvinvointijärjestelmän rahoitukseen.

66 Liikenneministeri Olli-Pekka Heinonen: Arvoisa puhemies! Haluaisin kommentoida kahta kokonaisuutta, jotka täällä keskustelussa

useammassa puheenvuorossa ovat tulleet esille: toisaalta tietysti postipalvelujen turvaamiskysymystä ja toisaalta kysymystä laajakaistaisten tietoverkkojen rakentamisesta koko maahan.

Ensiksi postikysymyksen osalta haluaisin vielä kerran kerrata ne lähtökohdat ja hallituksen linjaukset postipalvelujen osalta, jotka on itse asiassa tässä salissa esitetty jo viime vuoden puolella ja jotka ovat edelleen tänä päivänä voimassa. Eli peruslähtökohta on, että muutosvaihe, Leonian pankkipalvelujen poistuminen postikonttoreista, toteutetaan niin, että postipalvelujen laatu tai tarjonta ei heikkene, vaan että ne tulevaisuudessakin käyttäjille kohtuuhintaisesti ja koko maan kattavasti tarjotaan. Nehän ovat pankkipalvelut, jotka posteista poistuvat, eivät postipalvelut. Pankkipalvelujen poistuminen tietysti tarkoittaa sitä, että joissain tapauksissa postikonttorin osalta ei enää jää niin paljon työtä jäljelle, vaan pankkityö on ollut 50—80 prosenttiakin koko konttorin toiminnasta. Niiltä osin joudutaan katsomaan muita tapoja tuottaa postipalvelut eli lähinnä asiamiesposteja. Näiltä osin on kuitenkin linjattu se, että 1 500 postitoimipisteen verkko säilytetään saman laajuisena kuin se on tänä päivänäkin ja lähdetään siitä, että jokaisessa kunnassa on vähintään yksi postitoimipiste, tulevaisuudessakin.

Ministeri Korhosen vastauksessa vahvasti korostettiin yhteispalvelupistetoimintaa, jota julkisen sektorin eri viranomaiset voivat yhdessä tehdä, joka on tietysti äärimmäisen tärkeä ja arvokas asia. Samoin myöskin edelleenkin haetaan yhteistyömuotoja yksityisen sektorin kanssa. Tavoitteena on se, että Postin oma verkko voisi olla tulevaisuudessa mahdollisimman laaja.

Hallitus linjasi jo viime vuoden puolella myöskin sen, että hallitus tulee käyttämään noin 300 miljoonaa markkaa siirtymäratkaisun toteuttamiseen, josta suurin osa tulee nimenomaan henkilöstön tukitoimiin. Tavoitteena on, että jokaiselle muutoksen kohteena olevalle Postin työntekijälle löytyy henkilökohtainen tulevaisuuden vaihtoehto. Noita vaihtoehtoja ovat tuki sijoittumiseen muuhun Postin yksikköön, jonka osalta Posti on arvioinut, että noin puolelle noista 1 500 henkilöstä tämä vaihtoehto tulisi mahdolliseksi, tuki sijoittumiseen muiden työnantajien palvelukseen — näiltä osin me tiedämme, että Leonia on jo palkannut useita kymmeniä henkilöitä palvelukseensa — ammatillinen koulutus ja yrittäjäkoulutus, muutos — tai työnhakuvalmen-

nus, tuki oman yrityksen perustamiseen, kehittämISRaha. Nämä ovat niitä keinoja, joihin usean miljoonan markan panosta tullaan kohdentamaan.

Hallitus on tehnyt myös sen linjauksen, että postitoimintalakia tullaan tarkistamaan niiltä osin kuin on epäselvyyksiä sen suhteen, mikä Postin peruspalveluluonteisuus on. Aikataulu valmistelun osalta on sen kaltainen, että eduskunta saisi postitoimintalain käsiteltäväkseen vielä ennen kuin siirtyy kesälomille eli siihen mennessä postitoimintalainsäädäntö on tarkoitus antaa. Ajatus on ollut se, että myöskin EU:n komissiovalmistelussa oleva uusi postitoimintadirektiiviluonnos olisi käytettävissä siinä vaiheessa, kun valmistelutyötä tehdään, mutta nyt näyttää siltä, että komission valmistelu viivästyy niin, että tämä vaihtoehto ilmeisesti ei ole mahdollinen.

Valtiovarainministeriössä istuu työryhmä, joka pohtii myöskin sitä, miten rajatut rahaliikenteen tarjoajatahot tulevaisuudessa voivat olla. Se on tietysti yksi vaihtoehto, jota myöskin Postin osalta selvitetään. Työryhmä katsoo asiaa, ja ensi kesän kuluessa on tarkoitus saada väliraportti, jossa myöskin tähän asiaan on otettu kantaa.

Ed. Pekkarinen ensimmäisessä puheenvuorossaan totesi, että nyt on jokin ristiriita. Hän puhui pääministeri Lipposen sanomasta täällä, jossa paljolti samat asiat, jotka nyt totesin, todettiin. Tapahtuneiden tekojen ja henkilöstöpolitiikan välillä tässä suhteessa kyllä mitään ristiriitaa ei ole, vaan noiden linjausten mukaan on toimittu ja tullaan toimimaan jatkossakin.

Joissakin puheenvuoroissa on puututtu asiamiespostin osalta kahteen kysymykseen, toisaalta siihen, että asiamiehille maksettavan korvauksen tulisi olla selvästi nykyistä korkeampi. Tältä osin on kuitenkin todettava, että tehtyjen kyselyjen mukaan yli 90 prosenttia asiamiehistä on tyytyväisiä postiyhteistyöhön, koska se on tuonut lisää kävijävirtaa heidän liikkeisiinsä ja on sitä kautta tukenut yrittäjän omaa toimintaa. Tässä mielessä tuon kaltaista ongelmaa laaja-alaisena, mihin täällä on viitattu, ei mielestäni ole.

Toisaalta on viitattu ajatukseen täyden palvelun postien poistumisesta ja siitä, että asiamiesposteista ei täyttä palvelua kaikilta osin saa. Tältä osin voidaan sanoa, että asiamiespostien palveluvalikoimasta tällä hetkellä puuttuville tuotteille ei selvityksen mukaan ole juurikaan ollut kysyntää eli ei ole ollut sen kaltaista kysyntää,

jonka perään täällä tänään on kysytty. Myös Postin taholta on ilmoitettu, että jos tuota kysyntää ilmenee, niin Posti on valmis harkitsemaan kyseessä olevien tuotteiden mukaanottoa myös asiamiesposteihin. Jos siis sen kaltaista kysyntää ilmenee, niin siinä tilanteessa katsotaan, miten puuttuvat palvelumuodot saataisiin myös asiamiespostien palveluvalikoimaan mukaan.

Täällä on myös monessa puheenvuorossa viitattu Postin osakeyhtiönä tekemään voittoon ja sen suuruuteen sekä siihen, miten se suhtautuu peruspalveluluonteisuuteen. On selvää, että voiton maksimointi ei ole Postin tavoitteena. Se ei ole lähtökohtainen tavoite, vaan Postin ensisijainen tehtävä on nimenomaan postipalvelujen takaaminen sekä yksittäisille kansalaisille että yrityksille kohtuuhintaisesti ja kattavasti koko maassa. Se on se lähtökohta, johon Postin toiminta myös osakeyhtiönä rakentuu.

Kuitenkin on niin, että Postin kaltainen organisaatio tarvitsee myös resursseja investointeihin ja tuotekehitykseen, jotta se kykenee tulevaisuudessa myös peruspalvelujen osalta takaamaan entistä laadukkaampaa palvelua. Siinä mielessä on myös äärimmäisen hyvä asia, että Postin talous on kunnossa, jolloin se myös kykenee investoimaan uusiin asioihin, sen palvelun parantamiseen, siihen tuotekehitykseen, jota sähköisen viestinvälityksen tai sähköiseen kaupankäyntiin liittyvien logististen ratkaisujen osalta Postilla välttämättä on edessä. Koen, että tässä suhteessa ristiriitaa peruspalvelujen osalta ei ole olemassa. Jos talous on kunnossa, tavallisesti myös palvelutehtävä silloin hoituu. Väitän, että tämä on fakta myös Postin osalta. Jos verrataan Postia toiseen kokonaisuuteen, joka aikoinaan oli yhdessä, eli nykyiseen Soneraan ja mietitään sen historiaa, kyllähän Soneran osalta on myös tehty ratkaisuja, joissa on ollut välttämätöntä investoida uusille liiketoiminta-alueille ja samanaikaisesti pitää huoli siitä, että siitä perusinfrastruktuurista, perustehtävästä, joka Soneralla on tietotai televerkkojen osalta koko maan kattavasti, on myös kyetty pitämään huolta samanaikaisesti. Varmasti olemme kaikki tänä päivänä samaa mieltä, että tuo muutos on ajettu läpi hyvin toimivasti. Mielestäni sama on mahdollista myös Postin osalta tulevaisuudessa.

Sitten toiseen kysymykseen, laajakaistaverkkojen rakentamiseen, jota ed. Pekkarinen myös kosketteli ja väitti minun sanoneen, että minä en kannata laajakaistaverkkojen rakentamista koko

maahan, kaikkiin kotitalouksiin. Se ei pidä paikkaansa. Kannatan sitä hyvinkin vahvasti, että meillä kyetään saamaan aikaan tilanne, jossa meillä on laajakaistaiset tietoverkkoyhteydet koko maassa hyvin kattavasti ja myös joka kotitalouden käytettävissä. Ainoastaan keinon osalta olen esittänyt kysymyksen, mikä on se keino, jolla tuo kehitys saadaan aikaan. Huomasin myös, että siitä asiasta ed. Pekkarisen kanssa näytimme olevan itse asiassa varsin samaa mieltä, koska huomasin, että hänkin sanoi, että on pääsääntöisesti yksityisten yhtiöiden tehtävä olla rakentamassa sitä verkkoa. Olen tästä asiasta samaa mieltä.

On esitetty myös sitä, että esimerkiksi Soneran osakkeiden myynnistä saatavilla tuloilla rakennettaisiin julkisin toimin Suomeen laajakaistainen verkko. Näen siinä ratkaisukeinossa aika monia ongelmia. Ensimmäinen ongelma on se, minkä verkon me rakennamme, mikä laajakaistainen verkko on se, jonka valtio rakentaa, onko se valokaapelitelevisio, onko se perinteiselle puhelintilaajaverkkoyhteydelle rakentuva ratkaisu, onko se digi-tv-verkolle rakentuva ratkaisu, onko se kolmannen sukupolven matkaviestiverkolle rakentuva ratkaisu, onko se kaapeli-tv-verkolle rakentuva ratkaisu. Nämä kaikki ovat mahdollisia teknologioita laajakaistaisen yhteyksien takaamiseen. Minä en haluaisi synnyttää Suomessa saman kaltaista tilannetta, joka syntyi hyvin tarkoituksin Ranskassa, jossa valtio teki ratkaisun panostaa yhteen teknologiaan. Syntyi Minitel, jonka osalta jouduttiin tiettyjen vuosien jälkeen toteamaan, että se on järjestelmä, joka ei toimi. Se on ollut siinä mielessä investointi, joka ei ole koitunut kenenkään hyväksi.

Itse näen, että se linja, jota Suomessa on noudatettu tietoverkkojen rakentumisen osalta, että meillä on avattu aikaisemmin telekilpailu kuin muualla Euroopassa, nimenomaan se on ollut se tekijä, joka on saanut aikaan sen, että meillä ovat kilpailun kautta syntyneet telepalvelut koko maan kattavasti ja selvästi Oecd-maiden alimpaan ryhmään kuuluvalla hintatasolla. En ymmärrä sitä, miksi me tämän erinomaisen kokemuksen myötä, jota maailmalta käydään ihmettelemässä, miten olemme saaneet tämän aikaan, nyt valitsisimme täysin toisen strategisen etenemisen, kun puhutaan laajakaistaisen tietoverkkoyhteyksien rakentamisesta. Mielestäni mitään syytä tähän ei ole olemassa. Jos niin tehtäisiin, on myös iso vaara, että me samalla jarruttaisimme

näiden muiden teknologioiden edistymistä, koska silloin sekoittaisimme kilpailuasetelman, mikä ei varmasti olisi myöskään kenenkään edun mukaista. (Ed. Kekkosen välihuuto) — Ruotsin osalta se, mitä ratkaisuja Ruotsissa tehdään, on hyvin olennaista. On ollut aika mielenkiintoista seurata niitä kieli hyvin keskellä suuta annettuja lausuntoja, joita Ruotsista asian osalta on annettu. Haluan nähdä, mihin lopullinen ruotsalainen malli näiltä suhteilta vielä asettuu.

Ed. Pekkarinen myöskin viittasi Manuel Castellsiin ja puhui siitä, miten hän on Helsingin Sanomien haastattelussa puhunut Suomen mallista. Itse asiassa Manuel Castells on hyvä esimerkki myös tähän väläkysymyskeskusteluun kuvaamaan sitä, mitä Suomessa on kyetty saamaan aikaan. Meillä on kyetty yhdistämään yhteiskunnalliset arvot, tasa-arvo, oikeudenmukaisuus alueellisesti, sukupuolten välillä, eri ihmisten välillä ja nopea tietoyhteiskuntakehitys. Manuel Castells aivan oikein tämän kaltaista suomalaista mallia mainostaa malliesimerkkinä eri puolilla maailmaa puhuessaan. Kun kuunteli ed. Pekkarisen kertomaa siitä, mikä Suomen tilanne on, se ei kuulostanut kovin malliesimerkkinä mainostetavalta hyvältä tulevaisuudenkuvalta, vaan siinä maalattiin kaikki mahdolliset negatiiviset kehityskulut. On hyvä, että Manuel Castells tuli hänen puheenvuorossaan esiin, koska se osoittaa nimenomaan, että me olemme kyenneet onnistumaan myöskin tietoverkkojen rakentamisessa tavalla, joka ottaa huomioon yhteiskunnalliset arvot.

67 Tero Mölsä /kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun puhumme peruspalveluista, posti tietysti on yksi ehdottomasti sellainen. Kun olemme siirtyneet asiamiespostijärjestelmään, täytyy nyt kuitenkin todeta, että vaikka sitä kehutaan, 200 asiamiespostia on jouduttu lakkauttamaan. Se on merkki siitä, että se järjestelmä on murroksessa eivätkä asiamiespostit toimi niin kuin on odotettu. Tämä asia olisi syytä minusta myös liikenneministeriössä tiedostaa ja ymmärtää. Yksi syy siihen on ollut se, että palkkiojärjestelmä, johon ministeri äsken viittasi, ei ole kuitenkaan sellainen, että sen perusteella tähän tehtävään hakeutuisi riittävän korkeatasoisia yrittäjiä.

Toinen asia, joka tähän liittyy, on se, että julkinen kritiikki, joka asiamiesposteihin kohdennuu, johtuu siitä, että niin sanottu imagokysymys

kuntien kannalta on hyvin merkittävä. Kunnat kokevat, että kun Postin oma konttori häviää, asiamiesposti on sellainen, että se ei tyydytä kunnan imagorakennustarvetta. Se aiheuttaa myös sen, että yrittäjät eivät hakeudu tällaisiin kuntiin. Sen takia, kun nyt asiamiespostijärjestelmää kehitetään — myönnän, että se on tie, jolta ei ole tavallaan paluuta vanhaan järjestelmään — nämä heikkoudet on kyllä nyt tunnustettava ja niihin kiinnitettävä huomiota.

68 Antti Rantakangas /kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri on korostanut sitä, että postipalvelut tullaan turvaamaan, ja näin ehkä tullaankin, mutta liian vähälle huomiolle on jäänyt se 1 500 työttömän joukko, joka tämän järjestelyn kautta tulee. Nämä työttömäthän tulevat maaseutualueelle ja haja-asutusalueille. Tielaitoksen osalta on tulossa samanlainen ratkaisu, joka merkitsee sitä, että 1 700 työttöntä tulee maaseudulle ja niin ikään samoille alueille. Hallitus tietoisesti omilla ratkaisuillaan heikentää haja-asutusalueiden ja maaseudun elinvoimaa. Eihän sen jälkeen tänne uutta yritystoimintaa saada aikaan, kun tällainen perusta on murenmassa. Tämä asia on tosiasia, ja se tulee heikentämään pienten ja syrjäisten kuntien palveluita.

69 Harry Wallin /sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Sosiaalidemokraattinen eduskuntaryhmä on ollut erityisen huolestunut niiden 750 ihmisen työpaikan tulevaisuudesta, jotka nyt mahdollisesti vaarantuvat. Meidän näkemyksemme on se, että heille täytyy löytyä töitä. Niin kuin ed. Rantakangas totesi, ei voi lähteä siitä, että ne 750 henkilöä jäävät työttömyyskoristoon.

Toinen asia, joka on liikennevaliokunnan kuulemisen yhteydessä tullut julki, on nimenomaan asiamiespostien heikko korvaustaso. Totta kai niissä yrityksissä, joissa posti palvelee muuta liiketoimintaa, se tuo ihmisvirtaa, mutta niissä asiamiesposteissa, joissa ei ole ihmisvirtaa vaan on yrittäjiä, jotka joutuvat postin takia asiamiespostin ylläpitämään, he ovat tyytymättömiä.

70 Esko-Juhani Tennilä /vas (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Tietoyhteiskunnan perusta on hyvä televerkko, sen ylläpito, sen jatkuva kehittäminen. Meille se on syntynyt valtion telelaitoksen toiminnasta siten, että se kattaa

koko maan. Tietyt alueet olisivat tulleet hoide-
tuiksi millä järjestelmällä tahansa, mutta se on
koko maassa, kaukaisimpia savuja myöten. Val-
tion teleyhtiöllä on ollut tässä ratkaiseva rooli, ja
niin on myös kehittämisen osalta.

Laajakaistaverkon osalta, jos se halutaan levit-
tää koko maahan niin kuin pitää tehdä, on valtion
otettava vastuu. Ei löydy loppujen lopuksi muu-
ta ratkaisua, olen siitä tasan varma. Kermankuo-
rijat löytyvät tänne tiheämmin asuttuun osaan
maata, mutta haja-asutusalueet jäävät, jos ei val-
tio tässä vastuuta ota.

⁷¹ **Mauri Pekkarinen /kesk** (vastauspuheen-
vuoro): Arvoisa puhemies! On erinomainen asia,
että ministeri Heinonen kertoi kantansa kysy-
mykseen uuden ajan tietoverkoista, niiden toteut-
tamisesta koko maahan. Se selveni, mikä mieles-
tani epäselväksi jäi, vähintäänkin epäselväksi, Ny-
kypäivän haastattelussa. Mutta tässä yhdyin nyt
siihen, mitä ed. Tennilä edellä sanoi. Minä uskon
siihen, että yksityiset alan firmat toteuttavat
nämä verkot ja rakentavat kernaasti, mutta on
suuria alueita Suomessa, joille liiketaloudellises-
ti ei näiden yritysten kannata näitä palveluita vie-
dä, ellei valtio ole siinä mukana. Tässä, arvoisa
ministeri, valtiota todella tarvitaan mukaan, jos
halutaan näiden palveluiden tavoittavan mahdol-
lisimman nopeasti nämä ihmiset.

Mitä Castellsiin tulee, sanoin puheenvuoros-
sani sen, kuinka hän piti Suomea tällä hetkellä
ideaalisena maana verrattuna esimerkiksi Ame-
rikkaan. Näistä ominaisuuksista, jotka meitä ku-
vaavat tällä hetkellä, on pidettävä kiinni ja toteu-
tettava se hajautettu, terve yhteiskunta, mihin
uusi teknologia antaa meille edellytykset. Tä-
män perään myös minä kuulutin. Tässä mielestä-
ni Castellsin ajatukset ovat saman suuntaisia
kuin itse puheenvuorossani esitin.

⁷² **Jyri Häkämies /kok** (vastauspuheenvuoro):
Arvoisa puhemies! Tuntuu siltä, että Tielaitok-
sen organisaatiouudistuksen yhteydessä henki-
löstön asemasta on liikkeellä kovasti väärääkin
tietoa, koska nimenomaisesti ratkaisu on henki-
löstön kannalta erittäin pehmeä. Tuskinpa Suo-
messa on koskaan aikaisemmin tällaista toteutet-
tu näin pitkällä siirtymäajalla ja luonnollista
poistumaa hyväksi käyttäen. Tältä osin ihmette-
lenkin ed. Rantakankaan äskeitä puheenvuoroa,
kun hän vielä muutama kuukausi sitten kirjalli-
sessa kysymyksessään kiirehti liikenneministe-

riötä viemään Tielaitoksen organisointiuudistus-
ta eteenpäin ennen kaikkea kustannustehokkuu-
den näkökulmasta.

⁷³ **Unto Valpas /vas** (vastauspuheenvuoro): Ar-
voisa puhemies! Yksityistäminen on tullut esille
monissa puheenvuoroissa. Peruspalveluja ei pidä
mielestäni yksityistää. Kun peruspalvelut yksi-
tyistetään, silloin niiden laatu ja saatavuus yleensä
huononevat. Tämähän on nähty Postin osalta.
Nyt näyttää siltä, että Tielaitoksen osalta on sama
kehitys menossa.

Ed. Kääriäinen käytti mielestäni hyvän pu-
heenvuoron muilta osin mutta nohoi yhden asi-
an, nimittäin sen, että silloin kun hän oli kauppa-
ja teollisuusministeri, aloitettiin valtionyhtiöi-
den yksityistäminen.

Ensimmäinen varapuhemies: Totean vielä,
että vastauspuheenvuorolistalla on 12 pyydettyä
vastauspuheenvuoroa.

⁷⁴ **Tapio Karjalainen /sd** (vastauspuheenvuoro):
Arvoisa puhemies! Keskusteluun Soneran
mahdollisuuksista vastata yhteiskunnan haastei-
siin. Ed. Tennilä ja ministeri Heinonen viittasi-
vat siihen. Minusta ed. Tennilän ajattelua oli
muuten helppo seurata mutta jäi ihmettelemään
tuota uskoa nykyisellä omistuspohjalla Soneran
mahdollisuuksiin suorittaa sellaisia isänmaallisia
tekoja, huolehtia koko verkosta. Minun usko-
ni ei riitä. Mikäli Sonera omistettaisiin satapro-
senttisesti, uskoisin. Mutta näissä olosuhteissa,
niin kuin ed. Pekkarinen sanoi, yhteiskunnan on
asiakkaana ostettava nämä palvelut, myös Sone-
ralta.

⁷⁵ **Toimi Kankaanniemi /skl** (vastauspuheenvuoro):
Arvoisa puhemies! On todella tärkeää,
että Postin talous on kunnossa. Mutta minä luu-
len, että se pysyy kunnossa, vaikka palvelut pyri-
tään pitämään koko maassa ja ne hinnoittele-
maan niin, että ne pystytään pitämään koko
maassa. Ehkä suurimman vaaran Postin taloudel-
le sittenkin aiheuttavat kermankuorintayhtiöt,
jotka pyrkivät saamaan eräillä alueilla postipal-
velut haltuunsa. Toki siinä on positiivista mutta
siinä on myös suuri uhka. Siitä kannan jossain
määrin huolta.

Asiamiespostien korvaukseen. Siinä on seu-
raavanalainen tilanne muutamilla kylillä, maa-
laskylillä erityisesti. Jos on esimerkiksi yksi

kauppa siellä kylällä, kyläläisten paine, että se kauppa pitää asiamespostia, on tavattoman suuri. Toisella puolella on Posti, joka siellä on monopolina, ja se painaa asiameskorkvauksen niin alas, että se tulee rasitteeksi kaupalle, ja tämä kauppa saattaa lopettaa. Tiedän eräänkin kylän, jossa näin kävi. Tämä on se uhka, joka saattaa merkitä, että postipalvelut heikkenevät todella lopullisesti.

⁷⁶ **Kimmo Kiljunen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Neljä tuntia olen istunut salissa ja pyytänyt puheenvuoroja, en kertaakaan saanut, nyt saan. Olisin hieman käynyt arvokeskustelua, johtanut sen näistä yksityistämisasihista.

Pohjoismaisen hyvinvointiyhteiskunnan ydinhän ei ole tasaavissa tulonsiirroissa, kuten me kuvittelemme, usein puhumme, vaan nimenomaan julkisissa palveluissa, joita me voimme yhdenvertaisesti käyttää ja joiden maksamiseen me myöskin yhdessä osallistumme. Näin ollen julkisia palveluja tuottaessaan valtio ja kunnat itse asiassa eivät ole liikeyrityksiä. Näin ollen myöskään julkisten palvelujen tuloksellisuutta ei voida arvioida vain taloudellisin kannattavuuslaskelmin vaan sen pohjalta, kuinka ne tyydyttävät kansalaisten demokraattisesti hyväksytyjä perusoikeuksia. Näin ollen meidän täytyy nähdä, että julkinen sektori ei tuota näitä palveluja vain sinällään, vaan sen pyrkimyksenä on varmistaa yhdenvertaiset oikeudet kansalaisille riippumatta siitä, missä puolella maata he elävät. Tämä tasaustehtävähän tietysti täytyisi tunnistaa julkisissa palveluissa.

Kun on haettu tulosta muun muassa julkisella sektorilla henkilöstöä vähentämällä — 80 000 ihmistä on vähennetty 90-luvulla — epäilemättä veronmaksajat ovat hyötynet säästöjen kautta, mutta nimenomaan palvelusten käyttäjinä, sekä peruspalvelujen käyttäjinä että erilaisen sosiaaliturvan hyödyntäjinä, heidän tilanteensa on ongelmallinen. Tämä täytyisi tietysti nähdä koko asetelmassa.

⁷⁷ **Hannu Aho /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri otti kantaa palvelujen saatavuuteen ja myöskin peräsi sitä, että asiamesposteissa palveluja lisätään, mikäli kysyntää on. Ainakin minun korviini on tullut paljon arvostelua siitä, että asiamesposteista ei voi nostaa mitään rahälähetystyksiä eikä pieniäkään lähet-

tää. Jotakin tämän tyyppistä palvelua pitäisi olla. Ei riitä, että sieltä vain saadaan lehti ja jokin paketti. Kyllä rahälähetyspalvelua kaivataan; pankit ovat kaukana monesti, eivät ne kaikki ole niin lähellä.

Toisaalta myöskin puhelinliikenteessä yhteydet pitäisi pystyä takaamaan, niin että jokaisessa kolkassa olisi saman tasoiset perusmaksut eikä lähdeittäisi niitä tulevaisuudessa porrastamaan. Tällä taattaisiin perusoikeudet. Nämä on hyvä muistaa, kun toimintaa kehitetään.

⁷⁸ **Raimo Vistbacka /ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun kuunteli valiokunnan puheenjohtajan ed. Pulliaisen puheenvuoron, toivoisin, että ministeri tutustuisi siihen vielä tarkemmin ja pohtisi niitä viestejä, mitä ed. Pulliaisen toi esiin. Nimittäin ne perustuvat nimenomaan siihen, mitä liikennevaliokunta on tämän ja viime viikon aikana kuullut, kun on kuunnellut asiantuntijoita nimenomaan Posti-kysymyksessä.

Yksi ongelma on nimenomaan se, että rahaliikenne ainakin Postin johdon mukaan ei käy. Siksi tuntuu ihmeelliseltä, että siellä voidaan kalastusaluekorttien lupia myydä, mutta ei valtion kalastuskorttien lupia. Sanottiin, että minkäänlaista rahaliikennettä ei voida virallisesti harjoittaa, mutta kuitenkin siellä paikallisten kalastuslupien osalta voidaan sitä harjoittaa.

Toinen kysymys — en muista kuka edustaja äskén siihen viittasi — on nimenomaan kerman kuorinta ja mahdollinen uusi lupa eli ne velvoitteet, jotka siihen lupaan sisältyvät. Korkein hallinto-oikeus on ilmeisesti palauttanut anomuksia pari kertaa, mutta toivoisin nimenomaan sitä, että jos valtioneuvosto ottaa uuden luvan käsittelyyn, niin uusi postitoimintalaki olisi hyväksytty täällä, jolloin saadaan ne velvoitteet pidemmälle.

⁷⁹ **Marjaana Koskinen /sd** (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Keskusta toi esille välikysymyksessä liikennepalvelut, mutta taitavasti ei ota kantaa Tielaitoksen organisaatioon. Sen kannan olisi mielellään kuullut. Kun hallitusministeri Heinosen johdolla teki periaatepäätöksen Tielaitoksen tuotannon liikelaitostamisesta, päätös oli muotoiltu niin, että se väkisin runnottiin läpi eli Tielaitokselle virastomuodossa ei tarjottu 700—800:aa miljoonaa markkaa, mutta kun tuotanto liikelaitostettiin, niin sitten tämä markkamäärä tarjottiinkin.

Eli kysyn sitä, onko hallituksen kiristysmenteliteetti tulevaisuudessakin tämän tyyppistä, että kun jokin asia halutaan viedä eteenpäin, se viedään sitten väkisin. Ihan mielellään kuulisin myös keskustan kantoja Tielaitoksen organisatiomuutoksesta.

⁸⁰ **Susanna Huovinen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Aivan aluksi haluan todeta, että se, mihin valtio tukimarkkoja työllisyyden osalta laittaa, kyllä tuntuu vaihtelevan melkoisesti. En voi olla hämmästelemättä sitä, että nyt tämä naisvaltainen posti- ja pankkisektori ei kovin paljon rahaa tai ymmärtämystä valtion taholta tunnu saavan. Sen sijaan erilaiset teollisuudenalat ovat osanneet omat tilanteensa turvata. Asettamatta näitä mitenkään vastakkain on tunnustettava tietenkin se tosiasia, että varsinkin postitoimihenkilöpuolella on tehty valtavasti töitä, jotta on opittu jatkuvasti uusia tietotaitoja, jotta on pystytty turvaamaan sekä posti- että pankkipalvelut.

Haluaisin kysyä vielä liikenneministeriltä, miten nyt voidaan taata sitten se, että nämä asiamiespostit näillä paikkakunnilla säilyvät. Mikäli tulee sellainen tilanne, että asiamies sanoutuu tästä jollakin tavalla irti, ei pysty tai halua jatkaa, eikä paikkakunnalta löydy vastaavaa jatkajaa tälle toiminnalle, niin ollaanko silloin tällaisen pakkotilanteen edessä, jossa meidän on pyörrettävä nämä nyt täällä puhumamme pyhät lupaukset siitä, että joka paikkakunnalta postipalvelut löytyvät.

⁸¹ **Lauri Kähkönen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Posti maksaa yrittäjälle korvauksen palveluista saapuvan postimäärän mukaan. Nythän tämä hyvin paljon vaihtelee, ja kuitenkin näissä asiamiesposteissa on tietyllä tavalla kiinteitä kuluja. Ministeri vastasi, että 90 prosenttia näistä yrittäjistä on tyytyväisiä, mutta siellä varmasti on niitä, jotka eivät ole tyytyväisiä, ja osa asiamiesposteista on lopettanut. Niinpä jotta nämä palvelut säilyisivät, niin tietysti pitäisi käydä todellisia neuvotteluja ja maksaa riittävä korvaus, ei sanelupolitiikkaa.

Kysynkin ministeriltä: Onko käyty, ja jos ei ole käyty, aiotaanko käydä Veikkauksen ja Postin välisestä yhteistyöstä neuvotteluja?

⁸² **Esa Lahtela /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tässä useampi ministeri

on puhunut siitä, että näistä posteista pitäisi tehdä ja kehittää semmoisia monitoimipalvelupisteitä. Nyt vain tilanne pitäisi ottaa sillä tavalla hanksaan, ja toivoisi myös ministeri Olli-Pekka Heinosen hoitavan tämän jutun, jotta ei tehtäisi kaavamaisia listoja, että nyt suljetaan 500 postia tai muutetaan asiamiesposteiksi, vaan mahdollisimman monta postia säilytettäisiin nykyisissä tiloissa.

Niitä voitaisiin kehittää myös tällaisiksi pisteiksi, joissa mahdollisesti on veikkausta tai Kelan toimintaa tai monta muuta toimintaa, koska en usko, että näistä kyläkaupoista voidaan tehdä semmoisia monitoimipalvelupisteitä. Tämä olisi yksi sellainen hyvä idea tässä. Ministerille sanoma kanssa, että ei tehdä hätäkohtia johtopäätöksiä, joita ei voi vetää takaisin enää.

⁸³ **Veijo Puhjo /vas** (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Ministeri Heinonen sanoi, että Postin palvelutaso säilyy entisellään, mutta kuitenkin kävi ilmi, että joudutaan asiamiesposteja perustamaan, ja olen aistunut, että siihen suuntaan enenevästi siirrytään. Itse kuitenkin kannatan julkisia Postin toimipaikkoja monine palveluineen.

Siihen on monia syitä, mutta omalta ammattialaltani tulee asiamiespostien suhteen yksi mahdollinen ongelma, joka puoltaisi julkista postitoimen järjestämistä, nimittäin vaihteluvallisuus. Aikaa myöden saattaa näissä asiamiesposteissa tulla tällainen sentraalisantmainen järjestelmä, jossa asiakkaiden intimitetisuoja ei pelaa, ja tämä on minusta tärkeä asia kansalaisten kannalta, ja sekin puoltaa julkisten postitoimipisteitten ylläpitoa.

⁸⁴ **Pentti Tiusanen /vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! On hienoa, että ministeri Heinonen on täällä keskustelemassa tästä asiasta. Panin merkille, että tällä kertaa ministeri Heinonen ei erityisemmin painottanut omissa kommentissaan pankkipalveluongelmaa, vaikka omasta mielestäni pankkipalvelujen puute monessa osassa Suomea ja monissa kaupunginosissa suurimmissakin kaupungeissa on todellinen ongelma. Posti, onpa se sitten varsinainen postikonttori tai Postin palvelupiste, pystyy tietyn asian hoitamaan, mutta missä hoitavat nimenomaan vanhemmat, eläkkeellä olevat ihmiset, pankkipalvelunsa, minne tulevat eläkkeet jne., kun Leonia-yhteistyö loppuu? Tämä olisi

sellainen asia, jossa erityisesti toivoisi ministeriön ja koko valtioneuvoston aktivoituvan.

85 Liikenneministeri Olli-Pekka Heinonen: Arvoisa puhemies! Täällä monessa puheenvuorossa tosiaan asiamiespostitilanteeseen viitattiin, muun muassa ed. Mölsä puheenvuorossaan. En halua sitä sanoa, ettei siinä järjestelmässä ole edelleen kehittämistä, ja sitä tuleekin kehittää. On mielestäni Postin tehtävä sitä yhteistyötä jatkuvasti kehittää. Samoin myöskin kun haetaan uusia asiamiespostiyrittäjiä, silloin pyritään tietysti hakemaan sen kaltaisia yrittäjiä, jotka ovat mahdollisimman sitoutuneita ja myöskin sillä tavalla mahdollisimman vakaalla pohjalla, että ne postipalvelut sitten voisivat samassa toimipisteessä mahdollisimman pitkään säilyä. Kyllä siitä linjauksesta, joka liittyy joka kunnassa olevaan postitoimipisteeseen, on tarkoitus pitää kiinni, niin että siitä ei tulla tinkimään.

Tämä keskustelu omista toimipaikoista ja asiamiesposteista ei ole pelkästään suomalaista keskustelua, vaan samaa keskustelua käydään tällä hetkellä hyvin monessa maassa. Muun muassa Ruotsin Postin pääjohtaja on ilmoittanut, että Ruotsin Postilla tulevaisuudessa ei tule olemaan yhtään omaa toimipistettä, vaan kaikki toiminta tulee tapahtumaan muussa yhteydessä. Siinä mielessä me emme ole tämän kaltaisessa keskustelussa, vaan meillä on kuitenkin haluttu lähteä siitä, että silloin, kun postipalvelujen osalta työtehtäviä on riittävästi, niin omien konttoreiden kautta se työ myös mahdollisimman pitkälle organisoidaan, ja tästä on tarkoitus pitää kiinni.

Ed. Vistbacka ehdotti sitä, että uusi postitoimintalaki tai postitoimintalain tarkistus tuotaisiin ensin eduskuntaan ja sitten vasta käsiteltäisiin toimilupahakemus, joka on jätetty valtioneuvostolle käsittelyä varten. Se ei varmasti ole mahdollista, koska kyllä tuon kaltaiset toimitukset on käsiteltävä sen lainsäädännön pohjalta, joka on silloin maassa voimassa, kun toimitus jätetään. Näin varmaan hyvien hallinnon periaatteiden mukaan on toimittava, ja myös hyvien hallinnon periaatteiden mukaan tuon kaltaiset hakeukset on käsiteltävä kohtuullisessa ajassa, ja näin tuonkin toimituksen osalta tullaan tekemään.

Jos asiamiespostien ongelma lähtee kunnan imagonrakentamistehtävästä tai siitä näkökulmasta, se on tietysti yksi näkökulma, mutta kyllä kuitenkin lähtökohta näitten organisatoristen rat-

kaisujen osalta on ollut palvelujen järjestäminen, se, miten ne Postin palvelut kyetään turvaamaan.

Täytyy muistaa se, että itse asiassa tässä ratkaisussahan nyt Posti keskittyy ydintehtäväänsä. Niinhän tässä käy. Posti keskittyy siihen perustehtäväänsä. Pankkipalveluhan on ollut Postille tehtävä, jonka toinen taho on tavallaan ostanut Postien konttoreilta. Nyt, kun pankkipalvelu poistuu, se tarkoittaa sitä, että Posti voi todellakin peruspostipalvelujen takaamiseen keskittyä omassa toiminnassaan, ja siinä on myös Postin kannalta paljon hyvää, että voidaan siihen tärkeimpään asiaan keskittyä.

Ed. Tiisanen viittasi nimenomaan pankkipalveluihin. Olen hänen kanssaan kyllä samaa mieltä siitä, että tällä kokonaisuudella, Leonia-yhteistyön lakkaamisella, on huomattavasti suurempi vaikutus pankkipalvelujen saatavuuteen, johon myös muissa puheenvuoroissa on viitattu, kuin sillä on postipalvelujen saatavuuteen ja laatuun. Valtiovarainministeriön työryhmä, joka rahaliikennettä pohtii, sitä, missä muualla sitä voitaisiin harjoittaa, antaa toivottavasti vastauksia siihen, onko Postilla roolia siinä tulevaisuudessa vai ei. Varmasti valtioneuvosto siltä pohjalta sitä keskustelua tulee käymään.

Vielä en malta olla kommentoimatta tätä keskustelua televerkkojen ja tietoverkkojen rakentamisesta, siitä, että valtion pitää ne rakentaa. Olen aika ymmälläni, sillä todellakin kansainvälisesti ihmetellään sitä, miten Suomi on kyennyt toteuttamaan tämän aivan ainutlaatuisen tilanteen, jossa meillä on näin kattavat telepalvelut koko maassa ja tämän kaltaisella hintatasolla, ja miten se on kyetty tekemään. Kun me olemme kyenneet tekemään sen ilman ensimmäisenkään veromarkan käyttöä siihen asiaan, strategia, jolla se koko järjestelmä on toteutettu, on ollut se, että on avattu kilpailu, pyritty lainsäädännöllä pitämään huoli siitä, että kilpailu on kovaa, mutta reilua. Sitä kautta verkkoja on rakentunut. Nyt yhtäkkiä oltaisiin siinä, että koko muu maailma ottaa Suomalta oppia, mutta me olisimme itse unohtamassa tämän strategian. Minusta se on kyllä käsittämätön lähestymistapa tähän kysymykseen.

Jos katsotaan nyt vaikka gsm-verkkotilannetta tällä hetkellä, meillä on kaksi valtakunnallista verkkoa olemassa ja me olemme liikenneministeriön päätöksellä juuri myöntäneet luvan kolmannelle valtakunnalliselle verkolle, joka tullaan rakentamaan maan kattavasti, eli meillä on pian kolme kilpailevaa päällekkäistä verkkoa.

Rautatietä varten ei ole järkevää rakentaa päällekkäisiä tai vierekkäisiä verkkoja, ei varmasti, mutta tietoliikenne- ja teleyhteyksien osalta on kysymys erilaisten verkkojen rakentamisesta. Silloin rinnakkaisia verkkoja voi olla, koska verkon rakentaminen on olennainen tekijä, jolla yksityiset yritykset kilpailevat. Niille on myös kaupalliselta pohjalta järkevää rakentaa valtakunnallisia, koko maan kattavia verkkoja, koska se on niille kilpailukykytekijä. Minun mielestäni tämä on se näkökulma, joka pitää pitää mielessä silloin, kun mietitään valtion roolia laajakaistaisen tietoverkkoyhteyksien rakentamisessa.

⁸⁶ **Hannes Manninen /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Ehkä aluksi saanen todeta ministeri Heinosen äskeisen puheenvuoron johdosta, että en tiedä, mitä ministeri Heinonen tarkoittaa kattavuudella, mutta jos hän tarkoitti erästä verkkoa, jonka nimen jätän mainitsematta mutta jota eduskunta käyttää, niin ei Lapissakaan tarvitse paljon päätieltä poiketa, kun yhteys katkeaa. Senkin voin sanoa, että vaikka asun aivan Tornion kaupungin keskustassa, niin ei kotoa juurikaan pysty kännykällä puhumaan, koska siinä on jatkuvia katkoksia yhteydessä, joten se siitä kattavuudesta.

Keskustan välilyksymys hyvinvointiyhteiskunnan peruspalveluiden turvaamisesta on enemmän kuin paikallaan. Aihehan oli hyvin katavasti esillä presidentinvaalien alla kaikkien ehdokkaiden puheissa. Vaalien jälkeen näyttää kuitenkin siltä, että piiloipaikkoja ja perääntymistaita on haettua hyvinkin monella taholla.

Tähän hyvinvointiyhteiskunnan olemukseen kuuluvat luonnollisesti paitsi palvelut, myös oikeus työhön, toimeentuloon, hyvään ympäristöön ja hyvään elämään. Jos me ajattelemme tilannetta esimerkiksi Lapin kannalta, voimme todeta, että Metsähallitus, Sonera, Valtionrautatiet, Tielaitos, lääninhallitus, piirihallintoviranomaiset, nämä kaikki ovat vähentäneet tuhansia työpaikkoja ja hallituksen toteuttamat ylisuuret kuntien valtionosuusleikkaukset ovat johtaneet siihen, että kunnatkin ovat joutuneet vähentämään noin 2 500 työpaikkaa. On syntynyt kierre, jossa väestö muuttaa ruuhkaisiin keskuksiin, väkiluku alenee ja myös yksityiset palvelut osittain kaikkoon sen mukana. Kaiken kaikkiaan voi sanoa, että monikaan Lapissa ei tässä suhteessa tunne elävänsä hyvinvointiyhteiskunnan ja pe-

rustuslain takaamien oikeuksien mukaista elämää.

Voimassa olevan perustuslain mukaanhan julkinen valta on vastuussa yhteiskuntamme peruspalveluista. Julkisen vallan käsitteellä tarkoitetaan valtiota ja kuntia. Asiantuntijoiden mukaan valtion vastuulla on kansallisella tasolla järjestää sellaiset voimavarat, että kunnilla on mahdollisuus toteuttaa perustuslain edellyttämät palvelut. Kuitenkin voidaan sanoa, että tässä suhteessa ei kaikkien kuntien osalta valtio ole tuota velvoitettaan täyttänyt. Kunnilla on oma keskeinen merkityksensä perustuslaissa taattujen hyvinvointipalvelujen järjestäjänä omalla paikallisella tasollaan. Mutta kuten edellä totesin, tätä tehtävää ne eivät voi täyttää ilman asianmukaisia voimavaroja niin, että tasapuolisuus ja kansalaisten yhdenvertaisuus toteutunut. Siksi hallituksen kuntataloutta koskevat ratkaisut heijastuvat välittömästi hyvinvointiyhteiskunnan koulutus-, sosiaali- ja terveys- sekä muihinkin keskeisiin palveluihin.

Kuntien vakaa talous onkin ensiarvoisen tärkeää paitsi palveluiden saatavuuden myös kuntien henkilöstön ja koko kunnan työllisyyden kannalta. On muistettava, että kuntien palveluksessa on tänäänkin yli 410 000 henkeä eli melkein joka viides työssä olevista. Kuitenkin lama ja kuntien talouden heikentäminen ovat merkinneet sitä, että henkilöstön määrä on nyt noin 27 000 henkeä pienempi kuin 10 vuotta sitten.

Tilanne kuntien terveyskeskuksissa, sairaaloissa, sosiaali- ja koulutoimissa, kuten monilla muillakin työpaikoilla, on monessa suhteessa kummallinen. Toiset nääntyvät työtaakkansa alle, toiset uupuvat ja masentuvat työn puutteeseen ja velkojen paineeseen. Tässä tilanteessa tuntuu järjettömältä pitää 34 000:ta sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöä työttöminä ja maksaa lähes palkkoja vastava summa työttömyyskorvauksina.

Välilyksymysvastauksessaan ministeri Korhonen selosti, kuinka hallitus on antanut lisää voimavaroja kunnille ja on ollut suuri hyväntekijä. Aika ovelasti ja taitavasti sanottu, mutta silloin, kun hallitus on leikannut puolet lain mukaan kunnille tulevista etuuksista, niin ainakin eläkkeiden, työttömyyskorvausten ja muiden sosiaalietuuksien osalta, jos lainmukaisia etuuksia leikataan, niitä sanotaan leikkauksiksi eikä rahojen lisäyksiksi. Hallitus yrittää nyt väittää, että korppi olisi muka valkoinen, mutta sitä me emme suostu uskomaan.

Tosiasiia on, että kaiken kaikkiaan hallitus on heikentänyt tai heikentää kuntien rahoitusasemaa vuosina 1996—2003 17 miljardilla markalla, joka on yli 3 000 markkaa jokaista suomalaista kohti vuositasona. Se vastaa noin 4,5 veroprosentin korotuksen tuottoa kunnissa, ja yksittäisissä kunnissa tuo heikennys voi olla yhteisöveromuutosten johdosta jopa yli 10 000 markkaa asukasta kohti. Sellaisiin muutoksiin mikään kunta ei voi sopeutua.

Tätä taustaa vasten ei voi ymmärtää ministeri Biaudet'n vastauksessa esimerkiksi seuraavaa lausumaa: "Vaikkeuksista huolimatta palvelujen alueellinen kattavuus on voitu säilyttää samalla, kun tuottavuus on lisääntynyt. Kuntien väliset erot ovat kaventuneet, ja kustannusten perusteella voidaan sanoa pikemminkin alueellisen tasa-arvon kasvaneen kuin vähentyneen." Ei varmaankaan ole oikea johtopäätös, että jos palveluiden yksikköhinnat ääripäissä ovat lähestyneet toisiaan, se olisi lisännyt alueellista tasa-arvoa. Mielestäni tässä kysymyksessä vastaus eksyy hakoteille.

Ministeri Korhonen on todennut omassa puheenvuorossaan, että ed. Pekkarisen puheenvuoron ja minun eilen käyttämäni raamipuheenvuoron kuntatalousosan välillä olisi jokin ristiriita. Olen usean kerran lukenut ed. Pekkarisen puheen jo ennen kuin sitä täällä salissa esitettiin, enkä ole kyllä havainnut mitään ristiriitaa. Ed. Pekkarinen ei ottanut millään tavalla kantaa raameihin, mutta arvosteli sitä kokonaiskehitystä, joka kuntataloudessa on tapahtunut, ja niin kuin äsken totesin, on syytäkin arvostella, kun leikkauksia ruvetaan nimittämään lisärahoitukseksi.

Arvoisa puhemies! Keskusta ei voi hyväksyä tällaista suuntausta, vaan linjan on muututtava. Keskusta edellyttää, että hallitus esittäisi kokonaisvaltaisen suunnitelman hyvinvointiyhteiskunnan peruspalveluiden turvaamiseksi ja siihen liittyen myöskin suunnitelman siitä, millä tavalla kunnille voidaan turvata riittävät voimavarat, jotta ne voivat täyttää perustuslain kunnille asettamat velvoitteet. Me emme voi jäädä odottamaan vuoden 2002 valtionosuusuudistusta, vaan jo sitä ennen on tehtävä väliaikaisia toimenpiteitä, muistakin kuin 100 miljoonan markan lisäksi harkinnanvaraisiin valtionosuuksiin. Esimerkiksi ehdotan, kuten eilenkin täällä tein, että kun ensi vuodelle kuntien ja valtion välinen yhteisöveron jakoperuste muuttuu siitä, kun sitä tänä vuonna on tilapäisesti alennettu kuntien tappioksi, niin tuo

jakosuhteen muutos tuo lisää rahaa kunnille 800 miljoonaa markkaa. Jos tuo raha kohdennetaan yleisiin valtionosuuksiin, se tulee merkittävällä tavalla parantamaan taloudeltaan heikkojen, syrjäisten ja saaristokuntien asemaa eikä kokonaisuudessa lisää pennilläkään valtion budjetin raameja. Hyvin yksinkertaisilla, muutamalla lainpykälällä tehtävillä muutoksilla on mahdollista turvata kuntien edellytykset tarjota peruspalvelut, jos vain poliittista tahtoa, halua ja rohkeutta siihen riittää.

87 Jyri Häkämies /kok: Arvoisa puhemies! Puutun tässä yhteydessä kolmeen asiaan eli Postiin, Tielaitokseen ja poliisin palveluihin niiden saatavuuden näkökulmasta.

Postin tulevaisuudesta tämä talo kävi keskustelua viime vuoden lopulla pääministerin ilmoituksen johdosta, jolloin todettiin, että valtioneuvosto on valinnut Postin tulevaisuuden linjaksi pitkäjänteisen kehittämisen linjan. Tämä tarkoittaa sitä, että kun samaan aikaan ehkä tämän päivän menestystuotteen, kirjeen, suosio hiljalleen laskee, on Postin tulevaisuus pitkälle sähköisen kaupankäynnin ja siihen liittyvän kuljettamisen muodossa. Selvää on se, että vain kehittyvä ja menestyvä yritys pystyy puolestaan huolehtimaan muista velvoitteista, joita esimerkiksi postitoimintalaki Suomen Postille määrittää. Keskeistähän Suomen kansalaisten kannalta on se, mitä ministeri Heinonen jälleen kerran linjasi, eli se, että nämä 1 500 postitoimipistettä säilyvät. Se, että palvelut tuotetaan asiamiespostien välityksellä, on sitten jo toissijainen seikka. Millään tavalla väheksymättä Postin henkilökunnan ammatitaitoa, tehdyt tutkimustulokset asiakkaiden keskuudessa kertovat, että asiakkaat ovat hyvin tyytyväisiä asiamiespostien palveluun ja aukioloaikojen osaltahan asiamiespostit pystyvät jopa parempaan. Samalla asiamiespostit voivat tuoda lähinnä kyläkaupoille ynnä muille tarvittavan piristysruiskeen, jolla ne säilyvät hengissä.

Toinen vaihtoehto, joka täällä myös ministeri Korhosen osalta on tuotu esille, on julkishallinnon eri palveluiden yhteistyö, jota tapahtuu työvoimahallinnon, poliisin, verottajan ja myös Kansaneläkelaitoksen toimesta. Sisäasiainministeriössä on käynnissä tähän liittyvä koordinoitthanke, ja tälle työlle on syytä toivottaa hyvää tulevaisuutta. Jossain määrin, kun Postikeskustelua seuraa, tulevat mieleen 1990-luvun alun ajat, jolloin sellainen yritys kuin Tele oli aikamoisten

muutosten kourissa ja henkilöstön asema kovin epävarma. Nyt tuo sama Tele on Sonera, jonka myyntituottojen perään kaikki haikailevat. Muutos joskus vähän koskee, mutta uskon, että Postin kehittämisen linja on varmuudella oikea pitkälle tulevaisuuteen.

Sitten Tielaitokseen. Taustallahan on lähtökohta, että meillä on ollut pula ennen kaikkea tiemäärärahoista. Lamavuodet leikkasivat tiemäärärahoja parilla miljardilla samaan aikaan, kun Tielaitoksen organisaatio vastaa huonosti tämän ajan tarpeisiin. Tielaitoksen organisaatiouudistus on ollut vuosia jäissä, ja onneksi ministeri Heinosen johdolla nyt on syntynyt valtioneuvoston tasolla periaatepäätös, joka toivon mukaan mahdollisimman nopeasti myös tähän taloon tulee.

Uudistuksen keskeinen lähtökohtahan on se, toisin kuin täälläkin on esitetty, että tiehallinto lasketaan valtionhallinnon ulkopuolelle. Tiehallinnon virasto-osahan säilyy edelleenkin virastona, teiden rakentamisen ja kunnossapidon tilaajana, ja tietuotanto liikelaitostetaan. Tämä uudistus myös entistä paremmin mahdollistaa tiehankkeiden kilpailuttamisen. Näistä kilpailuttamishankkeista on jo nyt kokemuksia. Sitä kautta saavutetaan vähintäänkin 10–15 prosentin säästöt, mikä vuositasolla saattaa tarkoittaa esimerkiksi 200:a miljoonaa, ja näitä rahoja pystytään kohdentamaan teiden tekemiseen. Kansalaisten kannalta on tietysti tärkeintä se, miten meidän paikallistieverkkomme, miten uudet tiehankkeet etenevät. Tämä syntynyt periaatepäätös kyllä tuo ratkaisumalleja tähän asiaan. Kun siihen vielä lisätään se, että tähän liittyy lisäpanostus, niin voi vain toivoa, että asiat myös tässä talossa etenevät. Kun vielä otetaan huomioon se, että tuskinpa koskaan on tehty henkilöstön kannalta niin tasapainoista ratkaisua ja otetaan vielä huomioon liikelaitostettavan tuotantoyksikön kilpailuneutraliteetti, niin on syntynyt varsin hyvä kokonaisuus.

Poliisihallinnon osaltahan tämä talo kävi viime viikolla keskustelua kihlakuntaudistuksen yhteydessä. Kansalaisten näkökulmastahan keikeistä on se, millä tavalla poliisi arkielämässä näkyy. Turvallisuuteen liittyvä huoli on kansalaisten keskuudessa kasvanut, ja myös tämä talo ja hallitus ovat siihen huoleen vastanneet. Poliisin määrärahoja on määrätietoisesti korotettu. Samalla myös uusia poliisimiehiä on palkattu. Ongelmana vain on ollut se, että Ahon hallituksen

aikana alasajettu koulutus ei ole pystynyt reagoimaan siihen riittävän nopeasti, ja tähänkin asiaan on sitten tartuttu.

Arvoisa puhemies! Viime vaalikaudella toteutettiin valtion alue- ja paikallishallinnon uudistuksia, muun muassa läänituudistus ja kihlakuntaudistus. Näin ollen valtion paikallishallinnon henkilöstömäärä on supistunut muutamalla tuhannella. Samaan aikaan kuitenkin parin viime vuoden aikana valtion keskushallinnon, ministeriöitten ja erityisesti keskusvirastojen, henkilöstön määrä on kasvanut lähes 2 000 ihmisellä. Voi olla, että tämä liittyy Suomen EU-puheenjohtajuuteen, mutta on syytä odottaa, että ministeri Korhosen täällä mainitsema keskushallinnon kehittämishanke etenee nopeasti ja myös keskuhallinto tältä osin viritetään uuteen uskoon.

⁸⁸ **Mikko Immonen /vas:** Arvoisa puhemies! On hyvä, että keskustakin on havainnut hyvinvointiyhteiskunnan perusrakenteiden turvaamisen tärkeyden. Vasemmistolle se on jokapäiväinen leipämme. Erikoisen hyvältä hyvinvointiyhteiskunnan lujittaminen tuntuu nyt heti presidentinvaalien jälkeen käydyn hyvinvointiyhteiskunnan rapauttamisuhkakeskustelun tiimellyksessä, missä porvariyhteistyön lumoissa myydään hyvinvointi- ja sopimisyhteiskuntamme. Mutta näyttää siltä, että se juureton oksa, johon keskustaa tuskissaan tarttui, irtosi alkuunsa ja suistutti keskustan uudelleen kompassin hakuun, kompassin, joka sulaa välikysymysaiheeseen ja ajankohtaan sopimattomana. Viitataan vasemmistoliiton ryhmäpuheenvuoroon ja vihreiden ryhmäpuheenvuoroon.

Postipalvelut ovat tärkeitä peruspalveluita. Asiamiespostien verkoston luominen jo olemassa olevien asiamiespostien hyvän esimerkin pohjalta on aivan erinomainen vaihtoehto tuoda ihmisten saataville tärkeät ja toimivat postipalvelut. Ei kai erillisten ja isojen toimiltilojen olemassaolo voi olla itseisarvo silloin, kun pohdimme itse palvelujen saatavuutta. Postipalvelut ovat tärkeä palvelu kansalaisille, eikä minulla ole mitään postikonttoreita vastaan.

Mutta jos hyvinvointiyhteiskunnan palvelujen takaamisesta puhutaan, olen huomattavasti enemmän huolissani vanhustenhuollon ja terveydenhuollon palvelujen kattavuudesta sekä nuorten syrjäytymiskehityksen estämisestä. Nämä liittyvät olennaisesti 90-luvun suurtyöttömyyden aiheuttamiin jälkihoitoihin, sillä niin palve-

lujen heikentyminen kuin asiakasmäärien lisääntyminen johtuvat suurilta osin mammuttityöttömyydestä. Terveiden vaarantumisen ja syrjäytymisen lisäksi työttömyys on aiheuttanut lisääntymässä määrin vanhuksiin kohdistuvaa painostusta, joka käytännössä on muun muassa aikaisessa vaiheessa työnnettyä laitoshoidoa syystä, että perintöosapuolet pääsisivät saaliin jaolle. Lukuisat ovat ne vanhemmat, jotka maksavat lastensa ja lastenlapsensa toimeentulosta mammuttiosan eivätkä välttämättä vapaaehtoisesti. Näistä ei ole tilastoja kuin käytännön työntekijöiden tasolla syystä, etteivät vanhemmat juurikaan lähde jälkipolvea viemään laitutpaan.

Postikonttoreihin palatakseni, monien varsin naisten postikonttoreiden alasajo ei saa olla ratkaisu, joka antaa valtiontaloudelle pelivaraa juuri muidenkin tärkeiden peruspalveluiden saatavuuden takaamiseksi. Tietenkin postien kohdalla on turvattava henkilöstön asianmukainen sijoittuminen, kuten ministeri Korhonen esittelypuheenvuorossaan hyvin selvitti.

Lyhyt katsaus suomalaisen vanhustenhuollon tilaan tehdäkseen selväksi, että Suomessa on keskeisempiäkin hyvinvointiyhteiskunnan peruspalveluita, joiden saatavuutta ja laatua on syytä parantaa tiukasta talouspolitiikasta huolimatta. 90-luvulla suomalaisessa vanhustenhuollossa ja sen palveluissa toteutettiin todellinen rakennemuutos. Tavoitteena oli pitkäaikaisen laitoshoidon vähentäminen ja vastaavasti avopalvelujen lisääminen. Kaiken tarkoituksena oli säästää kustannuksia. Näistä tavoitteista kaksi toteutui, säästöt ja pitkäaikainen laitoshoido vähenivät, mutta avopalveluja ei kehitetty, eikä niiden saatavuus kasvanut. Nyt voidaan todeta, että iso joukko vanhuksia on pudonnut kokonaan palvelujen ulkopuolelle. Avun saanti on vaikeutunut, ja saadut palvelut eivät ole tosiaankaan laadultaan kovin häävejä. Vanhuksia on kodeissaan yksin ilman apua, ja laitoksissa he ovat liian monesti määrissä vaipoissa ilman turvaa ja inhimillistä läsnäoloa. Kaikille, myös niille, jotka eivät enää kykene huolehtimaan itsestään, tulee kaikkien eettisten periaatteiden mukaisesti ja Suomen kaltaisessa pohjoismaisessa demokratiassa mahdollistaa arvokas vanhuus.

Vanhustenhuollon kehittymiseltä on lyhytnäköisesti viety resurssien karsinnan muodossa mahdollisuudet juuri tällaisena aikana, kun Suomen väestörakenne kertoo vanhusten suhteellisen osuuden kasvavan enemmän kuin voimak-

kaasti. Nyt siis olisi viimeiset ajat kehittää ilman paniikkia toimiva ja laadukas järjestelmä iäkkäämmälle väestöosalle inhimillisen ja turvallisen elämän varmistamiseksi. Unohtaa ei pidä, että niskassamme ovat tuntuvat valtionvelat, ja vaikka työttömyys on vähentynyt ennennäkemättömän nopeasti, se vaatii edelleen toimia, jotka luonnollisesti vaativat rahaa. Samanaikaisesti laman jäljet näkyvät suurina välttämättöminä kuuluna sosiaalisektorilla.

Arvoisa puhemies! Työttömyys ja työpaikkojen kohtaaminen on ollut kestoaihe eilen ja tänään. On surkuhupaisaa luulla, että työttömyysturvaa leikkaamalla homma hoituu. Käytännössä ne, jotka leikkauksista kärsivät, joutuvat vielä ahtaammalle, ja ne, jotka lusmuavat tahallisesti jouten, kieroilevat jatkossakin. Yleensä muutamia lusmuajat ovat entisiä yrittäjiä, jotka ovat keplotelleet itsensä työttömyysturvan piiriin. Kun kepillä ajetaan työttömiä töihin, kohtaa maamme korkeaa ammattityötä lahoaminen, eikä näin pärjätä kovassa kilpailussa. Esimerkiksi entisenä kirvesmiehenä voin sanoa, että jos kymmenen hengen kirvesmiesporukkaan otetaan kaksi työtöntä perhepäivähoitajaa, niin ei semmoinen työn jälki kelpaa enää ostajalle. Aivan samoin, jos minut entisenä kirvesmiehenä ja puuseppänä viedään perhepäivähoitajaksi, niistä lapsista kasvaa "puupäitä".

99 Leena Rauhalta /skl: Arvoisa rouva puhemies! Uuden perustuslain perusoikeuksissa todetaan, että julkisen vallan on turvattava jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut ja edistettävä väestön terveyttä. Lisäksi siellä todetaan, että ketään ei saa asettaa eri asemaan muun muassa iän, terveydentilan tai vammaisuuden perusteella. Nyt nämä perusoikeudet on jaettu jokaiseen suomalaiseen kotiin luettaviksi. Kansalaiset voivat lukea sieltä oikeutensa ja arvioida yhteiskunnan oikeudenmukaisuutta omasta arkitodellisuudestaan käsin.

Miten esimerkiksi mielenterveyspotilaat, vammaiset, vanhuksat sekä heidän omaisensa kokevat reaalitodellisuuden? Usein he kokevat kipupisteitä joskus hyvinkin vaikeina. Perusoikeudet eivät saa jäädä kuolleeksi kirjaimeksi, vaan niiden tulee konkretisoitua arjessa mahdollisimman hyvin. Toivon ja uskon myös, että kansalaiset valpastuvat omien oikeuksiensa puolustamisessa.

Arvoisa puhemies! Mielestäni välikysymys hyvinvointiyhteiskunnan perusrakenteiden turvaamisesta on ajankohtainen ja tarpeellinen. Se on tarpeellinen niin kauan kuin ne laatuindikaattorit tai ne toimintaohjelmat, joista täälläkin on mainittu eri puheissa, eivät toimi vielä käytännössä. Tässä keskustelussa on mielestäni myös olennaista, että määritellään hyvinvointi, se, miten me sen ymmärrämme ja miten arvot määritämme. Miten määritämme tai arvotamme mielen terveyttä ja vanhuutta? Mielen terveys on mielestäni kansantalouden kannalta keskeinen voimavara. Siksi yhteiskunnan nopeassa kehityksessä ja muutosprosessissa sitä ei saa hukata eikä sen merkitystä unohtaa. Kun tai jos ihmiset, siis työntekijät, uupuvat, ei hyvinvointiyhteiskuntaa ja palvelua todellisuudessa ole olemassa.

Juuri valmistunut sosiaali- ja terveysministeriön raportti mielen terveyspalveluista vahvistaa yleisessä tiedossa olevaa kuvaa: Palvelurakenne muutos epäonnistui. Rahoitus on jatkuvasti niukentunut. Mielen terveyden ongelmat ovat syvenyneet ja laajentuneet. Sairastavuus on noussut. Lasten ja nuorten sairaalahoidon aloittamiset tulevat liian myöhään. Avohoito ja asumispalvelut ontuvat.

Mielen terveyshäiriöt ovat 90-luvulla nousseet suurimmaksi eläköitymistä ja pitkäaikaista työkyvyttömyyttä aiheuttavaksi tekijäksi, ja kuitenkin erikoissairaanhoidon mielen terveyspalveluiden kustannukset laskivat vajaalla 30 prosentilla. Mielen terveyspalveluiden kehittämistyöryhmän suositus 1,5 miljardin lisäpanostuksesta vuosille 2001–2005 on välttämätön. Esimerkiksi Ruotsissa on kolmen viime vuoden aikana panostettu 1,9 miljardilla kruunulla mielen terveyspalveluiden tehostamiseen. Saman suuntaisia linjauksia on myös Norjassa. Jos Suomi pitää itseään sivistys- ja hyvinvointivaltiona, ei nykyisen kaltainen tilanne voi jatkua ennallaan.

Mielen terveyshäiriöt ovat yleisempiä kuin uskotaankaan. Vähintään viidesosa tai jopa neljännes suomalaisista aikuisista kärsii jostain mielen terveyden häiriöstä. Masennusta voidaan pitää jopa kansantautina, ja silti tutkimuksen mukaan vain joka kolmas vakavaakin depressiota sairastava on hoidon piirissä. Tästä voidaan jo päätellä, millainen on lievempää masennusta sairastavien potilaiden tilanne sekä oireiden tunnistamisen että hoidon saatavuuden kannalta. Psykykkiset sairaudet ovat alidiagnostoituja ja alihoidettuja verrattuna ruumiillisiin sairauksiin. Lisäksi

mielen terveyspotilaat rajataan usein esimerkiksi omaishoidon tukijärjestelmän ulkopuolelle. Kuntoutus- ja hoitopalvelut ovat usein projektiluonteisen tuen piirissä, jolloin pitkäjänteisyys vaarantuu ja hoito on katkonaista.

Uuden, tälle vuodelle saadun määrärahan myötä lasten ja nuorten mielen terveyspalvelut toivottavasti kohentuvat sekä laadullisesti että määrällisesti. Tämä kehitys ei saa katketa, vaan sitä tulee seurata ja tulee varmistaa hyvä hoidon taso jatkossakin. Kysymys siitä, toteutuvatko perusoikeudet mielen terveyspotilaiden kohdalla, ei ole turha.

Arvoisa puhemies! Ihmisarvo ei saa perustua hyötyyn. Kristillinen ihmiskäsitys lähtee ihmisarvon luovuttamattomuudesta. Jokainen ihminen on yhtä arvokas ikään, sukupuoleen, terveydentilaan, tulotasoon katsomatta. Tältä pohjalta lähtee vaatimus yhtäläisen hyvinvoinnin ja peruspalveluiden turvaamisesta. Kunnissa palveluita on priorisoitu muun muassa siten, että vanhusten hoidossa on 80-luvulta lähtien säästetty kaikkein eniten. Laitospaikoista on kadonnut kolmasosa, puuttuvia hoitoresursseja korvataan lisäämällä mahdollisesti lääkitystä, makuuttamalla vanhuksia yövaatteissa, tinkimällä vaippojen vaihtamisesta. Näitä saamme lukea päivälehdistäkin, ja käytännössä ihmiset kertovat niitä.

Hoitosektorilla lama ei ole vielä kääntynyt loppunut, vaikka kansantaloutemme kasvaa ja ylikuumenee. Ihmisarvon kunnioituksen tasoa mittaa hiljaisten ja puolustuskyvyttömiä, ilman vahvaa etujärjestöä olevien ihmisten hoidon ja kohtelun taso. Surullista on todeta näitä epäkohtia ja samalla todeta, että ihmisarvo on hukkumassa kovien teknologian tuotteiden alle.

Hyvinvointiyhteiskunnassa tarvitaan laajaa osaamista. Osaaminen lisää hyvinvointia. Tietoyhteiskunta, teknologinen kehitys ja globalistuva maailma asettavat uusia haasteita koulutuksen sisältöihin ja työelämän vaatimuksiin. Ihminen tarvitsee taloudellisten ja teknologisten menestystekijöiden lisäksi sivistyksellisesti kestävä arvopohjaa. Tietoteknologian ylikorostamisen sijaan tulee nähdä laaja-alaisen osaamisen tarve. Tiedon lisäksi tarvitaan myös taitojen, kädentaitojen kehittämistä. Hyvinvointi ja osaaminen edellyttävät siis muutakin kuin tietoteknologiaa valmiuksia.

Erityisesti palvelualojen, hoitoalojen kehittämisessä tarvitsemme ihmisiä, jotka ovat motivoituneet tekemään palvelutyötä. Osaamisen vah-

vistamiseksi tarvitaan erityisopetuksen yksikköhintojen nostamista useilla ammatillisen koulutuksen aloilla. Erityisesti tarvitsemme myös yliopistojen perusrahoituksen riittävyys turvaamista vakaaksi. Yksikköhintojen kohdalla näen erityisesti riittämättömyyden sosiaali- ja terveysalalla, jossa opiskelijoiden käytännön harjoittelu on maksullista. Suuri osa käytännön harjoittelusta tai ainakin aikamoinen osa harjoittelun toteutuksesta otetaan näistä yksikköhinnoista. Niinpä kaikki muu opetus, lähiopetus, kärsii.

Tietoyhteiskunnan kehittäminen edellyttää tasapuolisia ja kattavia rakenteita niin, että lapsilla ja nuorilla on koko Suomessa mahdollisuus ja oikeus hyvään opetukseen ja koulutukseen. Esiopetus on hyvä lähtökohta lasten kouluvalmiuksien tasaamisessa. Esiopetuksen toteutumista ja laatua tulee nyt seurata ja arvioida. Tämän uuden velvoitteen hoitamista kunnissa helpottaisi se, että esiopetuksen valtionosuuden pohjissa otettaisiin huomioon opetukseen osallistuvien oppilaiden kuljetuskustannukset.

Koulutuksessa rakenteiden lisäksi huomio tulee kiinnittää myös opetuksen sisältöön joka tasolla. Tiedon lisäksi tarvitaan myös tukiverkkoja syrjäytymisvaarassa oleville ja syrjäytyneille lapsille sekä nuorille. Huippuyksiköiden ja -yksilöiden tukemisen rinnalla tulee kaikkien oppilaiden ja opiskelijoiden oppimisedellytyksiä tukea riittävästi niin, että voidaan ehkäistä jatkuvaa syrjäytymistä ja vähentää opiskelun keskeytymisiä. Tukiopetuksen ja koulujen sosiaalisen työn ja kerhotoiminnan voimavaroja tulee lisätä, jotta oppilaiden lisääntyneen erityistuen tarve voidaan kohdata ja hoitaa.

Korkean työttömyysasteen poistamiseksi tarvitaan tietenkin lisäresursseja ikääntyneiden työttömien uudelleen koulutukseen. Myönteisen talouskehityksen tulee paremmin näkyä yhteiskuntamme kipupisteiden hoitamisessa. Nälkäjo not eivät kuulu hyvinvointiyhteiskuntaan. Hallitus ei mielestäni ole osoittamassa selkeää ratkaisua köyhyyden ongelman poistamiseksi. Erityisesti kunnat joutuvat vastaamaan peruspalvelujen määrässä ja laadussa myös syrjäytyneiden ihmisten auttamisesta. Siksi kuntien valtionosuuksien riittävyys tulee turvata. Kuntien peruspalveluiden kehittäminen edellyttää rahoituksen vakautta. Peruspalvelujen rahoitusratkaisua ei tule pitemmällä tähtäyksellä jättää vain harkinnanvaraisten rahoitusavustusten varaan.

Ongelmista muun muassa huumeongelman hoitokysymys on vakava ja edellyttää todellista resursointia mahdollisesti korvamerkittyjen rahojen muodossa, jotta hoitoon pääsy ajoissa mahdollistetaan. Meillä on hyvin koulutettua, osavaa ja motivoitunutta työvoimaa työttömyyskoristossa, muun muassa hoitoalalla useita tuhansia. Ydinkysymys on, miten saamme tämän työvoiman taidot ja panoksen uupuvan ja riittämättömästi resursoitun hoitosektorin käyttöön.

90 Marjaana Koskinen /sd: Arvoisa rouva puhemies! Keskustan välikysymyksessä tiedustellaan hallituksen toimenpiteitä hyvinvointiyhteiskunnan perusrakenteiden turvaamiseksi, mutta toimenpide-ehdotuksia ei juurikaan esitetä.

Ed. Pekkarinen totesi puheenvuorossaan, että Lipposen hallitus on ajanut osan kunnista taloudelliseen ahdingoon. Saman suuntaisia terveisiä olen saanut, kun olen vierailut pienissä varsinaissuomalaisissa kunnissa. Mutta kun asiaa on tarkemmin selvitetty kunnanisien kanssa, eivät nykyhallituksen toimenpiteet välttämättä olekaan olleet kuntien taloudellisen ahdingon merkittävin syy. On tullut esille, että väestöpohja on sellainen, että kunnallisverokertymät ovat pienentyneet vuosi vuodelta. Kunnallisveron maksutaakka kun ei jakaudu tasaisesti eri väestöryhmien kesken. Esimerkiksi pienituloiset työttömät maksavat työmarkkinatuestaankin kunnallisveroa, myös pienituloiset eläkeläiset, mutta pienituloinen viljelijäväestö ei juurikaan maksa kunnallisveroa. (Ed. Vihriälä: Ei ole tuloja!) — Ei ole pienituloisilla työttömilläkään tuloja.

Kunnallisverojakauma koko Suomessa vuonna 98 oli seuraava: palkansaajat maksoivat kunnallisverosta 55 prosenttia, eläkeläiset 14 prosenttia, työttömät ja kuolinpesät 14 prosenttia, yhteisöt 26 prosenttia, maataloudenharjoittajat vain 2 prosenttia sekä liikkeen- ja ammatinharjoittajat 3 prosenttia. Nämä ovat todellisia lukuja, jotka on verotustiedoista tarkistettu.

Ed. Pekkarinen oli huolissaan tuloerojen kasvusta, mutta ei esittänyt, miten tuloerojen kasvuun puututaan. Keskusta ei ole juurikaan tukenut progressiivista kunnallisverojärjestelmää, enkä muista, että olisi tehty paljon esityksiä siitä, että pienet tulot jätettäisiin verovapaiksi. Kun vielä muistan viime kaudelta, että keskusta yhdessä kaikkien muiden ryhmien kanssa äänesti toimeentulotuen heikennysten puolesta, ei huoli syrjäytymisestä ole aito. Olisin odottanut, että

olisi esitetty toimeentulotuen tasokorotusta, samoin pienten eläkkeitten tasokorotusta, joka tosin on hallitusohjelmaan kirjattu. Jos ajatellaan, että tällä hetkellä toimeentulotuen perusnormi yksinäiselle on 1 980 markkaa kuukaudessa kakskuntaluokassa, tämä ei ole todellakaan mikään suuri summa.

Sitten pitää muistaa se, että kunnat ovat entistä enemmän sidoksissa markkinoihin kuntien yhteisöverokertymän kautta. Esimerkiksi Raisioyhtymän heikko tilinpäätös tulee aiheuttamaan Raision kaupungin budjettiin noin 36 miljoonan markan menetyksen vuonna 2001. Sitä kannatan, että pieniä kuntia voitaisiin auttaa sillä tavalla, että arvonlisäveron takaisinperinnästä luovutaisiin, ja tätä on esittänyt myös Kuntaliitto. Aikoinaan kun arvonlisäverolainsäädäntö tuli, niin tähän järjestelmään lähdettiin, ja pienten kuntien taloutta voitaisiin tällä keinolla helpottaa.

On totta, että kuntien sosiaali- ja terveystalveissa on heikkouksia. Monissa kunnissa esimerkiksi vanhustenhuollossa on liian alhainen henkilöstömitoitus, ja vanhainkotien johtajat ja hoitajat ovat palkkakuopassa. Jotkut kunnat tai kaupungit, esimerkiksi Turku, ovat tiukentaneet omaishoidon saantiehtoja. Esimerkiksi vanhusten hoitoon on vuosi sitten voinut saada omaishoidontukea, mutta tältä vuodelta anomus on hylätty, vaikka vanhus on huomattavasti kunnossa kuin vuosi sitten.

Laitoshoidossa olevien vanhusten menoja on lisätty myös siten, että joissakin kunnissa vedoten huonoon taloudelliseen tilanteeseen kunnallinen vanhainkoti on muutettu yksityiseksi palvelutaloksi. Tämäntyyppisen kehityksen puolesta puhui ed. Pekkarinen, kun hän sanoi, että palveluja voidaan järjestää valtion, kuntien ja yksityisten yritysten tai kolmannen sektorin kautta. Ongelmaksi vain muodostuu se, että kyseinen vanhus oli ennen kunnan vanhainkodissa eikä maksanut palveluistaan erinä, ja lääkkeet myös kuuluivat hintaan. Mutta sen jälkeen kun hän on palvelutalossa, kaikki palvelut on hinnoiteltu ja yleensä vanhus maksaa enemmän kuin aiemmin.

Toimeentulotukijonot ovat myös pitkiä, koska kunnat eivät lisää sosiaalityöntekijöiden virkoja. Kokoomuksen taholta halutaan entisestään lisätä byrokratiaa. Esimerkiksi esitetään sosiaalihuollon asiakkaan pankkialaisuuden murtamista. Muutoinkin pienituloisia ja köyhiä ihmisiä on kohdeltu kaltoin viime vuosina. Viime kaudella heikennettiin jo edellä mainittua toimeentulotu-

kea ja myös työttömyysturvaa. Eilen ministeri esitti taas työttömyysturvan heikennystä. Mikäli työttömyysturvaa heikennettäisiin, lisättäisiin kuntien taakkaa lisääntyvien toimeentulotukimenojen kautta.

En voi hyväksyä ministeri Niinistön ja hallituksen esittämiä budjettikehyksiä, joissa esitetään muun muassa sosiaali- ja terveys- sekä työministeriön hallinnonalojen määrärahoja pienennettäväksi. Vetoankin valtiovarainvaliokunnan jäseniin, että he korottavat näiden hallinnonalojen määrärahasiisytet korkeampiin markkamääriin.

Kehottaisin ministeri Niinistöä tutustumaan vaikka kesäaikana toimeentulotukisosaalityöntekijän ja -asiakkaan arkeen. Myös sosiaali- ja terveysministeriön ja samoin valtiovarainministeriön hallintovirkamiehille rotaatio olisi paikallaan esimerkiksi käytännön sosiaalityön muodossa.

Keskusta on huolissaan siitä, että kaikki kunnat eivät pystyisi toteuttamaan perustuslain edellyttämiä peruspalveluja sosiaali-, terveys- ja sivistystoimissa. Tämän huolen allekirjoitan, mutta toivoisin, että myös niissä lukuisissa kunnissa, joissa keskustalla on enemmistö tai määrävä asema, oltaisiin asiasta huolestuneita.

Olisin toivonut, että oppositiosta olisi esitetty konkreettisia esityksiä hyvinvointipalveluiden puolesta ja tuloerojen kasvun sekä köyhyysongelman hillitsemiseksi.

91 Liisa Hyssälä /kesk (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! On kyllä erikoinen tämä viljelijäväestön verotuskäsitys, joka ed. M. Koskiselä on. Haluan todeta, että viljelijät maksavat veroja tasan tarkkaan samojen taulukoiden mukaan kuin kaikki muutkin, huomattavaa, ed. Koskinen: tasan tarkkaan samojen taulukoiden mukaan kuin kaikki muutkin. Mutta jos verokertymä on pieni, niin se osoittaa, että tuloja on vähän. On turha syyllistää viljelijäväestöä siitä, että he maksavat vähän, kun tuloja on vähän. Tällainen syyllistäminen pitäisi ehdottomasti lopettaa.

Mitä sitten tulee toimeentulotuen heikennyksiin, niin nehan ovat Lipposen hallituksen esityksiä. Me olemme halunneet, että lapsikorotuksia saavat, lapsiperheet, monilapsiset perheet, eivät joutuisi näistä heikennyksistä osallisiksi, ja olemme myöskin kansaneläkkeen lapsikorotuksia samoin kuin toimeentulotuen lapsikorotuksia olleet puolustamassa.

Mitä tulee näihin toimenpide-esityksiin, niin jo omassa puheenvuorossani tein runsaasti esityksiä työllistämisen ja työllistymisen parantamiseksi, ja niitä voi lukea keskustan ohjelmista lisää, niin että meillä on paljon konkreettisia esityksiä.

⁹² **Marjaana Koskinen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Täytyy muistaa, että pienituloiset työttömät, samaten pienituloiset eläkeläiset tosiaan kartuttavat kunnallisverokertymää, molemmat 14 prosentilla, ja viljelijäväestön osuus on 2 prosenttia. Minusta tämä on sellainen asia, jota pitää tarkastella. Joidenkin kuntien kohdalla väestöpohja on todellinen ongelma sen suhteen, että kunnallisverokertymät ovat pienentyneet.

Kun tuli esille Lipposen hallituksen aikainen toimeentulotuen leikkaus, niin se oli viime kaudella, ja haluan muistuttaa, että keskusta oli viimeisessä äänestyksessä kannattamassa toimeentulotuen leikkausta.

⁹³ **Jukka Vihriälä /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Hyvinvointiyhteiskunnan rakenteet näyttävät murtuvan päivä päivältä. Hallituksen vastaus keskustan tekemään välikysymykseen ei ollut mikään yllättävä. Se oli mielestäni hyvin tekninen ja ongelmia vähättelevä eikä antanut myöskään mitään konkreettisia lupauksia pituudeltaan huolimatta siitä, mitä Lipposen toinen hallitus aikoo tehdä hyvinvointiyhteiskunnan rakenteiden turvaamiseksi tässä maassa. Me luemme joka päivä lehdistä, että milloin milläkin päätöksellä palvelurakennetta heikennetään. Tämä on tosiaan, tästä me emme pääse yhtään mihinkään.

Arvoisa puhemies! Näihin kahteen tärkeään asiaan, joita täällä on jo pitkään käsitelty koskien postien toimintaa, postikonttoreitten määrää jne. On aivan selvää, että tämä kokonaisuus heikentää palvelurakennetta koko maassa. On totta, että asiamiespostit, jotka ovat tulleet, ovat eräillä alueilla, se on avoimesti myönnetty, parantaneet tilannetta ja ennen kaikkea myös aukioloaikojensa suhteen, että on saatavissa postipalveluja vielä iltamyöhään saakka. Mutta pitää muistaa, että noin 200 asiamiespostia on jo jouduttu lopettamaan tällä hetkellä. Tämäkin on taas heikentänyt erityisesti maaseudulla asuvien kansalaisten palvelurakennetta ja ennen kaikkea rahaliikenteen hoitamisen kohdalta, kun Postipankki-järjestelmä on nyt loppumassa. Minusta tätä on turha

muuksi väittää. Kyllä tästä puhetta riittää, vaikka viikkokausia puhutaan, niin ei tämä miksikään muutu tässä suhteessa.

Arvoisa puhemies! Sitten tämä Tielaitos-kysymys. Kyllähän siitä täytyy onnitella ministeri Heinosta, että hän on saanut ajettua läpi tämän ratkaisun, joka nyt on tulossa. Turha meidän kenenkään on kiistää sitä, etteikö tässäkin ratkaisussa kokonaisuudessaan ole käytetty rahaa, niin kuin sanotaan, vaihdannan välineenä. Eli tämä ratkaisu on tehty, niin kuin politiikassa pitääkin tehdä, en kiistä sitä, niin on tehty aina ennen ja niin tullaan tekemään tämänkin jälkeen. Rahan voimalla tämä ratkaisu ajetaan läpi, kun esitetään nyt kehittämishankkeisiin kertarahoituksena 500 miljoonaa markkaa sekä perustienpitoon budjettikehyksen päälle 200 miljoonaa markkaa, jotka toivottavasti kohdentuvat myös maan kaikkiin tiepiireihin. Otan vain esimerkkinä neljä suurta kehittämishanketta, jotka nyt tähän on kytketty. Ne ovat hyvin vahvasti täällä Etelä-Suomen alueella lukuun ottamatta Oulun seutua, joka on tästä osansa saamassa. Kyllä kaikki riippuu kaikesta. Totean oman tiepiirini eli Vaasan tiepiirin kohdalla, että siellä ei ole yhtään kehittämishanketta. Ei ole enää vuosiin ollut. On kai todettu, ettei sitä aluetta tarvitsekaan enää kehittää. Kyllä pitää olla kova usko ja luottamus siihen, että nyt uuden järjestelyn kautta esimerkiksi Vaasan tiepiiriin olisi tulossa jotakin uutta näillä perusteilla, joita nyt ollaan esittämässä. Itse olen erittäin kriittinen tätä uudistusta kohtaan, jonka hallitus on tänne tuomassa, koska tällä hetkellä uskon, että kun kymmenen vuoden kuluttua tätä tilannetta katsotaan, niin kyllä teiden kunto nimenomaan haja-asutusalueilla, syrjäseuduilla on entisestään heikentynyt. Onhan se tietysti helppo niitä heikentää, jos sanotaan, ettei siellä enää ole ihmisiä. Eihän siellä silloin teitäkään tarvita.

Arvoisa puhemies! Sitten sosiaalipolitiikan, sosiaali- ja terveyspalvelujen puoleen. Täällä on jo monessa puheenvuorossa puututtu ennen kaikkea siihen, että ikäihmisten palveluista on säästetty kaikista eniten menneinä vuosina. Juuri näin on käynyt, kuten aikaisemmissa puheenvuoroissa todettiin, että silloin, kun sosiaali- ja terveyspalveluja alettiin siirtää laitoksista avohoitoon, varmasti joutuivat kärsimään hyvin paljon mielenterveysongelmaiset, mutta kuitenkin eniten joutuivat kärsimään vanhukset. Yli 75-vuotiaitten vanhusten määrä kasvoi 50 000:lla kymmenessä vuodessa, mutta vanhainkotipaikoista ka-

tosi samanaikaisesti 2/3. Kotipalvelujen suhteellinen kattavuus putosi puoleen, minkä vuoksi yhä harvempi vanhus sai kotipalveluja. Kotihoidon asiakkaista hävisi noin 10 000, ja kymmeniä tuhansia vanhuksia putosi palvelujen ulkopuolelle. Laitospaikkoja korvaavat palvelut jäivät monessa kunnassa aikeeksi. Tämän toteavat myös Stakesin selvitykset. Nyt näitä selvityksiä on tulossa jatkuvasti myös uusia. Juuri ilmestynyt sosiaalibarometri kertoo kansalaisten jakaantuvan yhä selkeämmin menestyjiin, pärjääjiin ja häviäjiin. Tätähän tässä välikysymyskeskustelussa on keskeisesti koetettu tältä paikalta monella suulla todistaa ja kertoa, mutta näyttää siltä, että hallitus on myös linjansa tässä suhteessa valinnut eikä anna omista näkemyksistään periksi. Mutta on aivan selvää, että kyllä ikäihmiset ovat tässä mielessä vahvasti jääneet heikompaan asemaan.

Hallituksen budjettikehyspäätös pakottaa nyt myös monet kunnat uusiin leikkauksiin sosiaali- ja terveyspalveluissa. Tämä johtaa eriarvoisuuden lisääntymiseen. Sosiaali- ja terveydenhuollon rakentamisen ja peruskorjausten ja laitehankintojen erillisestä valtionosuusjärjestelmästä luovutaan asteittain vuonna 2002. Kuka voi väittää, että tällä ratkaisulla nimenomaan pienten syrjäseutujen kuntien mahdollisuudet sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottamiseen paranevat? Jos sellaisen väitteen esittää, minusta se on aika kova asia. Näinhän ei tule käymään.

Erikoissairaanhoidon kustannuksista on myös paljon puhuttu, ja nehan ovat kohtuuttoman korkeat tänä päivänä. Olen monta kertaa myös luotamustehtäväni johdosta, kun olen Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin kuntayhtymän liittovaltuuston puheenjohtaja, tätä asiaa miettinyt, onko nykyinen erikoissairaanhoido tässä muodossa myös hallinnollisesti oikea. Me tarvitsemme välttämättä erikoissairaanhoidoa, tätä korkeaa osaamista. Oli ilo olla tänä päivänä Hyksissä seuraamassa nimenomaan sydänkirurgiaa, miten siellä tehdään arvokasta, tärkeää työtä. Tähän pitäisi voimavaroja lisätä. Se on tärkeää erikoissairaanhoidoa. Pitäisikö erikoissairaanhoido maakunnittain ottaa kokonaan valtion vastattavaksi, jotta kaikki maakunnat pysyisivät tasavertaisessa asemassa, ja sitten rakentaa uutta järjestelmää vahvistamalla perusterveydenhuoltoa kuntatasolla ja ehkä vanhaa aluesairaala järjestelmää, joka kattaisi tämän verkoston siellä, mutta korkea osaaminen olisi erikoissairaanhoidossa, jos-

ta yhteiskunta yhteisin verovaroin vastaisi täysimääräisesti? Minusta tätä asiaa pitäisi vakavasti hallituksen ja varmasti myös oppositiopuolueitten piirissä harkita ja miettiä.

Arvoisa puhemies! Ehkä on syytä puuttua myös maaseutuun ja maatalouteen, joka ei tietenkään liity suoranaisesti tähän välikysymykseen, mutta välillisesti erittäin merkittävästi. Onhan nimenomaan maaseudulla erittäin voimakas muuttoaalto, joka rapauttaa näitä rakenteita, ja toisaalta peruselinkeinon mahdollisuudet ovat kaventuneet merkittävästi.

Nyt uusi rakennerahastokausi on alkanut, mutta tämä rakennerahastokausi ei suinkaan kohtele kaikkia alueita tasapuolisesti, sillä Suomen hallituksen EU:lle esittämä kakkostukialueen aluejako merkitsi heikennystä nykytilanteeseen, kun se ohjasi tukea Ouluun ja eräille muille vahvaan kasvuun päässeille alueille maaseutuvaltaisten ja pienempiä kaupunkeja sisältävien seutukuntien sijasta. Esimerkiksi Etelä-Pohjanmaa ja sen sisällä muun muassa pohjoiset seinänaapurit sekä Kyrönmaa ja koko Pohjanmaan rannikko jäivät niin sanotuksi valkeaksi alueeksi. Sopiikin kysyä, mitä näille maakunnille hallitus aikoo nyt antaa. Mitä hallitus aikoo tehdä osaamisen parantamiseksi muuttotappioalueilla muun muassa ammattikorkeakoulujen, osaamiskeskusten ja yliopistojen kehittämisen kohdalla, ja mitä kannustimia hallitus aikoo antaa väelle, joka sitoutuu suurempien keskusten ulkopuolella asumaan vielä tulevaisuudessa? Minusta tässä on niitä tärkeitä kysymyksiä, joita hallitukselle voi heittää.

Lipposen molemmat hallitukset ovat viljelijäväestöä kurittaneet ankaralla kädellä. Ovathan maatalouden tulot EU-jäsenyyden aikana pudonneet kolmasosaan samaan aikaan, kun palkansaa- jien ostovoima on noussut 4–5 prosenttia vuosittain. Tilastokeskuksen juuri ilmestyneen tuoreen selvityksen mukaan viime vuonna viljelijäperheen palkka pieneni lähes 5 prosenttia. Maatalouden heikko tulokehitys tällä hetkellä johtuu merkittävästi siitä, että kansallisia tukia on leikattu. Tänä vuonna tuki on 67 miljoonaa pienempi kuin viime vuonna, ja Lipposen molempien hallitusten aikana tämä leikkaus on ollut yhteensä 3,2 miljardia. Kun tähän lisätään vielä sosiaaliturvaan liittyvät leikkaukset, ennen kaikkea se, mitä lomituksen suhteen on tehty ja myös luopumistukijärjestelmässä, kyllä tästä tulee sellainen

yhtälö, että kun ed. Marjaana Koskinen puhui, että viljelijät eivät maksa veroja, niin ei ole kyllä maksettavaa, kun ei ole, mistä niitä veroja ottaa. Näinhän se valitettavasti on. Viljelijöiden keskiansiot ovat tällä hetkellä, vaikka työmäärä on kasvanut, noin 5 500 markkaa, ja palkansaajien keskiansiot ovat kuitenkin 12 000. Minusta nämä luvut antavat kuvan siitä, missä tänä päivänä eletään.

Arvoisa puhemies! Maatalouspolitiikan professori Jukka Kola väittää, että EU:n ja Suomen maatalouspolitiikalta puuttuu päämäärä. Saattaa hyvin näin olla. EU:ssa ja Suomessa ei hänen mukaansa ole pysähtytty keskustelemaan ja päättämään, mitä maataloudelta itse asiassa tänään halutaan. Suomen päämääräksi ei Kolan mielestä suinkaan riitä se, kuinka monta tilaa meillä tulevaisuudessa pitäisi olla. Olennaisempaa on esimerkiksi kysyä, onko meillä kotimaista elintarviketuotantoa, ja jos on, millaista ja miten se kannattaisi organisoida. Näihin kysymyksiin mielestäni nykyisessä hallituksessa ei ole riittävästi paneuduttu eikä mietitty, mitä pitäisi tulevaisuudessa tehdä ja mitä pitäisi tänään tehdä. Tekniset kysymykset maatalouden osalta — se on avoimesti sanottava — on kyllä hoidettu aivan tyydyttävästi, mutta ne suuret visiot, mikä on Suomen maatalouden asema ja merkitys koko kansantaloudelle, ovat jääneet, arvoisa puhemies, yllättävän vähälle.

Arvoisa puhemies! Lipposen hallituksen linja näyttää tänä päivänä olevan se, että rikkaat rikahtuivat, köyhät köyhtykööt ja maa jakaantukoon markkinavoimien johdolla vahvoihin keskuksiin, joihin voimavaroja myös keskitetään. Tämä ei ole, ei ainakaan kaikkien ihmisten kannalta, oikeudenmukaista yhteiskuntapolitiikkaa, kun tähän samalla liittyy keskeisesti myös hyvinvointiyhteiskunnan perusrakenteiden, perusturvaverkon asteittainen heikentäminen. Toivoisikin, että näihin kysymyksiin hallitus paneutuisi vakavasti, mutta kun on kuunnellut tätä keskustelua tämän päivän ja kun oppositiota totta kai hallituspuolueet ovat arvostelleet, niin kuin rooliin kuuluu, näyttää siltä, että tämän keskiviivan vasemmalla puolella onkin voimakkaampi oppositio hallituksen sisällä kuin varsinaisessa oppositiossa, ja se ihmetyttää parlamentaarisisessa järjestelmässä. Luulisi, että kaikki niin sosialidemokraatit kuin vasemmistoliittolaiset ylistäisivät tätä hallituksen linjaa, mutta valitettavasti näitä arvostelevia puheenvuoroja ennen kaikkea vasem-

malta on tullut niin paljon, että tässä parlamentaarisisessa järjestelmässä suorastaan hirvittää.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Uusukainen.

⁹⁴ **Marjukka Karttunen-Raiskio /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Keskusta on ilmaissut huolensa yhteiskunnan peruspalveluiden puolesta. Korkeatasoiset hyvinvointipalvelut ovat tulevaisuudessa edelleenkin tärkeä kilpailukykytekijä pohjoismaisessa hyvinvointivaltiossamme. Tähän välikysymykseen onkin niputettu poliisi, postit, tiet, terveyspalvelut ym. asiat.

Poliisin toiminta on totta kai tärkeä kansalaisille turvallisuutta tuova palvelu. Tämän palvelun on oltava tasapuolisesti kaikkien kansalaisten saatavilla kohtuullisen nopeasti asuinpaikkaan katsomatta. Poliisilla tulee olla myös resursseja ja kykyjä vastata uudenlaisen yhdentävän Euroopan mukanaan tuomiin haasteisiin. Esimerkiksi Schengenin sopimuksen myötä EU:n kansalaisten liikkuminen valtion rajojen yli helpottuu, ja vaikka valvontaa ei höllennetä, helpottuu kuitenkin samalla myös huumeiden liikkuvuus ja saatavuus entisestään. Tässä huumeiden vastaisessa taistelussa tärkeässä roolissa on myös vireillä oleva poliisilain uudistus, joka antaa poliisille lisää mahdollisuuksia huumorikollisuuden torjumiseen. Toivottavasti tämä tärkeä aloite saatetaan mahdollisimman pian lainvoimaan, jotta poliisilla olisi tarvittavat välineet työssään yhä kovenevaa rikollisuutta vastaan.

Huumausaineongelmasta onkin tullut uusi ja pysyvä trendi yhä nuoremmille suomalaisille. Meillä tavataan jo jopa 13—15-vuotiaita huume-koukussa olevia nuoria. Asian vakavuudesta kertoo se, että joka kolmas 15-vuotias tuntee jo huumeiden käyttäjiä. Tässäkin asiassa tärkeitä poliisin aktiivisen toiminnan lisäksi ovat toimivat sosiaali- ja terveysalan palvelut. Turhia hallinnollisia toimia rajoittavia rajoja tulisi saada kaadettua. Ongelmaan onkin pikkuhiljaa herätty ja kunnissa ja kaupungeissa on alettu perustaa niin sanottuja ratkaisutiimejä, joissa eri tahot yhdessä — sosiaaliviranomaiset, terveydenhuollon henkilöstö, opettajat ja poliisi — pohtivat keinoja

hoitoketjujen ja oppilashuoltoryhmien aikaansaamiseksi ilman keinotekoisia rajoja.

Nuorten syrjäytymistä ehkäisevä Friday and Saturday Nights -kaupunkiohjelma on tuomassa eri paikkakunnille nuorison yö- ja nettikahvilaita, joissa keskusteluavun lisäksi on tarjolla tietopankki muun muassa palveluista, tapahtumista, kriisiavun tarjoajista ja huumetietopankki. Myös vanhemmat ovat tervetulleita näihin tilaisuuksiin hakemaan tietoa.

Poliisin näkyvä partiointi ja poliisin nopea saatavuus hädän hetkellä ovat kansalaisten perusturvallisuuden kannalta perusoikeuksia. Tällä hetkellä partiointialueet ovat laajoja ja apu voi olla sadankin kilometrin päässä. Tällöin ei apu kerkeä ajoissa. Hallitus on tiedostanut tämän ongelman ja lisäksi poliisin määrärahoja nimenomaan henkilökunnan palkkaustarkoitukseen. Tämän suuntaista kehitystä on jatkettava edelleen.

Sosiaali- ja terveystalvet sekä niiden saatavuus henkilön asuinpaikasta riippumatta ovat myös tärkeä osa hyvinvointiamme. Suuri tulevaisuuden haaste onkin väestön ikääntyminen, ja se tuo mukanaan terveystalvetuiden haasteita. Monissa kunnissa on jo tehty tai on tekeillä vanhuspoliittisia suunnitelmia. Eläkeläisten määrä suhteessa työssäkäyviin alkaakin jo olla yhden suhte yhteen, ja tilastojen mukaan 70-vuotiaan terveydenhoitomenot ovat noin puolet suuremmat kuin 50-vuotiaan. Keskusta yrittääkin väittää, että hallitus yrittää huonontaa näitä hyvinvointipalveluja. Tuleekin pohtia, miten kunnat pystyvät järkevämmiin toteuttamaan näitä lakisäätöisiä perustalvetuita. Monissa kunnissa useita palveluita on ulkoistettu. Mielestäni oleellista ei olekaan, kuka talvetun tuottaa. Kunnan ei välttämättä tarvitse itse olla talvetun tuottaja, jos saman talvetun voi tuottaa yhtä laadukkaasti yksityinenkin taho. Tulevaisuuden talvetuja on uskallettava tuottaa ennakolluultomasti.

Postitalvetuiden turvaaminen kaikille kansalaisille tasapuolisesti on edelleenkin hallituksen tavoite. Posti keskittyy tulevaisuudessa enemmän omiin palveluihinsa, ja uutta liiketoimintaa luodaan tehokkaasti toimivien postitalvetuiden ehdoilla. Talvetupisteiden määrän on luvattu säilyvän nykyisessä noin 1 500:ssa, joista osa tulee toimimaan niin sanottuina asiamiesposteina. Postin talvetuiden pysyminen asiakkaiden lähellä on tärkeää, mutta ainut oikea toimintamalli ei välttämättä ole oma, erillinen postitoimisto. Pos-

tin säilyminen on erittäin tärkeää haja-asutusalueilla ja hankalien matkojen päässä, esimerkiksi saaristossa. Postitalvetut voivat hyvin olla kyläkaupassa tai vaikkapa huoltoaseman yhteydessä. Tämä ei vie perustalvetuita ihmisten ulottumattomiin vaan auttaa säilyttämään olemassa olevat talvetut. Aukioloaikojen osalta talvetut näin jopa paranevat ja tulevat joustavammiksi ulottuen viikonloppuihinkin. Kauppapostissa asioiva kyläläinen tulee näin luonnollisesti asioimaan myös kyläkauppaan eikä välttämättä mene kauempana olevaan suurmarkettiin. Kaupan yhteydessä oleva postitoimisto lisää kauppiaan asiakasvirtaa, ja kaupasta ostetaan muutakin kuin unohtunut tulitikkua.

Ei uudistuksiin saa asennoitua valmiiksi ennakkoasenteellisena pohtimatta asiaa laajemmin. Keskusta välikysymyksessään väittää, että Posti jättää heitteille tylysti 1 500 henkilöä. Postin oman tiedonannon mukaan työtä vaille jääville tarjotaan mahdollisuuksia uudelleensijoittumiseen ja erilaisia yksilöllisiä tukivaihtoehtoja on tarjolla. Tähän toimintaan Posti on varannut 220 miljoonaa markkaa.

Keskusta ilmaisi välikysymyksessään huolensa myös valtion kansallisvarallisuuden myymisestä. Tähän kansallisvarallisuuteen kuuluu Tielaitos ja sen kaavailtu osittainen liikelaitostaminen. Opposition edustajat tivasivat viime syksynä ministeri Heinonselta Tielaitoksen uudistamista perusteenaan toiminnan läpinäkyvyys ja selkeys. Keskusta edellytti myös aidon kilpailutilanteen aikaansaamista. Nyt Tielaitos on uudistumassa, sillä nykyinen organisaatiomalli ei ole toimiva. On järkevää erottaa hallinto ja tuotanto, jotta voidaan turvata markkinat ja hyödyntää kilpailua. Jostain syystä oppositio haluaa uskotella, että yksityistäminen vaarantaa turvallisuuden, vaikka Tielaitos näillä toimenpiteillä nimenomaan haluaa säilyttää tienpidon laadun ja turvallisuuden. Kilpailuttamisen seurauksena syntyy säästöjä, ja nämä säästöt on tarkoitus käyttää tienpidon hyväksi. Uudistamisen lähtökohtana on kuitenkin henkilöstön osalta oltava se, ettei irtisanomisiin jouduta.

Arvoisa rouva puhemies! Jokaisen kuntalaisen oikeuksia ovat laadukkaiden perustalvetuiden saatavuus, kaupalliset lähitalvetut, liikumis- ja virkistymismahdollisuudet. Nämä talvetut on kuitenkin tuotettava, mutta uusille tuottamistavoille pitää olla avoin ilman ennakkoasenteita.

⁹⁵ **Susanna Huovinen /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Salissamme on 138 kuntapäättäjää, tosin ei aivan juuri nyt tietenkään, kuten kaikki saatamme huomata. Niinpä me taatusti tiedämme, minäkalaisia kysymyksiä, haasteita ja mahdollisuuksia kuntien tulevaisuudennäkymiin liittyy. Me kuntapäättäjät olemme myös suurelta osin vastuussa siitä, miten kuntamme palvelunsa järjestää, miten osaavaa ja ammattitaitoista henkilöstöä kunnissamme toimii ja miten tyytyväisiä kuntalaiset ovat saamansa palvelun määrään ja laatuun. Näin kunnallisvaalivuonna on kuitenkin hyvä puhua peruspalvelujen tuottamisesta, tehdyistä valinnoista sekä kuntien ja valtion välisestä suhteesta myös eduskunnassa. Tässä mielessä välikysymyskeskustelu on aivan perusteltu.

Vaikka eduskunnan roolia lakeja ja velvoitteita kunnille säätävänä kansanedustuslaitoksena tai valtionosuuksista päättävänä elimenä ei voi väheksyä, ei voi väheksyä myöskään sitä valtaa ja vastuuta, joka kunnilla itsellään on. Tähän mennessä käydyssä keskustelussa on välillä tunnut, että kaikki valta ja vastuu onkin valtiolla eikä esimerkiksi tässä salissa istuvilla kuntapäättäjillä ole ollut mitään osaa eikä arpaa kuntansa asioista päätettäessä. En tiedä, onko asia todella näin joissakin kunnissa, mutta välillä sitä miettii, onko valtion selkä vähän liiankin leveä, kun sen takaa tuntuu olevan niin helppoa kertoa kuntalaisille, mitä pahaa valtio milloinkin on tehnyt kuntien seisoessa suurin piirtein tumpun suorina vieressä seuraamassa. Vai olisiko sittenkin niin, että juuri nyt onkin ollut helppoa tehdä ikäviä päätöksiä, koska voi osoittaa syyttävän sormen johonkin muuhun kuin peiliin oman poliittisen liikkeen ollessa ehkä paitsiossa valtion tasolla? Nämä nyt ovat vain arvailuja, mutta se lienee meille kaikille selvää, että kunta tekee jatkuvasti valintoja, joissa toiset asiat painottuvat toisia enemmän.

Meidän on myös muistettava, että kuntien talousarvioihin on tullut uusia suhteellisen isoja menoeriä, esimerkiksi elinkeinopolitiikkaan satsaaminen. Itse asiassa olen vähän ihmetellyt, että tämä asia ei ole noussut keskustelussa tänään lainkaan esiin. Kuntapäättäjien on ainakin minun mielestäni uskallettava myös myöntää tämä seikka ja osattava perustella kuntalaisille se, miten nämä kuntabudjetit tulleet osin uudet menoerät ovat perusteltavissa kunnan perustoinninnoiksi. Aina on kyse poliittisista valinnoista. Mielestäni on vain hyvä, jos eri poliittiset ryh-

mät osaavat tuoda esiin omat painotuksensa, joista kuntalaiset voivat valita lähinnä omia näkemystään olevan puolueen ja ehdokkaan.

Arvoisa puhemies! Kuntaliiton toimitusjohtaja Risto Parjanne nosti hiljattain esille tärkeän kysymyksen kuntien palvelujen tuottamiseen liittyen. Parjanne totesi haastattelussa, että kuntien olisi kiireesti ryhdyttävä palkkaamaan nuoria osaajia pysyviin työsuhteisiin. Mielestäni tähän problematiikkaan ollaan nytkin heräämässä aivan liian myöhään. Ikäpyramidit ovat monissa kunnissa aivan vinossa. Uusia ihmisiä ei ole saanut palkata, jopa sijaisten saaminen esimerkiksi tärkeisiin sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin on ollut kiven takana. Ikääntyvät kuntatyöntekijät ovat osaavaa väkeä, eikä kyse olekaan siitä, etteivät he tehtävistään suoriudu. Heitä on usein vain aivan liian vähän näissä vaativissa työtehtävissä. Voidaan myös sanoa, että sellaisissa työyhteisöissä, joissa ei tapahdu vuosikausiin mitään muutoksia, ei vuosikymmenten aikana kerätty työssä opittu tietotaito periydy yhtään kellekään eikä tarpeellista jatkuvuutta saavuteta. Tästä asiastahan eduskunta kävi keskustelua muun muassa puhuessaan työn tulevaisuudesta viime viikolla.

Kunnat ovat olleet valtion ohella eräs suurimmista päätöksien teettäjistä. Terveystieteiden alalla työskentelee ihmisiä, jotka ovat tehneet putkeen töitä usein jopa vuosien ajan. Voi kysyä, miten nämä ammattilaiset, jotka joutuvat aina seuraavan päätksen saadakseen työskentelemään valtaviin paineiden alla, voivat sitoutua työyhteisönsä jäseniksi tai työyhteisönsä kehittämiseen. Siksi oli erinomainen asia, että Kuntaliiton toimitusjohtaja määritteli myös työsuhteen muodon pysyväksi.

Puhemies! Ed. Pekkarinen puuttui aikaisemmin ansiokkaasti kunnissa työskentelevien ihmisten jaksamiseen ja siihen, että he joutuvat usein työskentelemään voimiensa äärrajoilla. Tämä kehitys oli hänen mielestään nimenomaan valtion toimien seurausta. Osittain ehkä näin onkin, mutta kuten jo alussa totesin, kyse on myös aina kunnan itsensä tekemistä valinnoista erilaisien painopisteiden välillä. Kuntien on huolehdittava laissa niille määritellyistä tehtävistä. Jolleivät ne näin tee, on pohdittava mielestäni myös sitä kysymystä, miten ne saadaan huolehtimaan näistä tehtävistään. Varmasti on paljonkin niitä kuntia, joilla on todellisia taloudellisia vaikeuksia. Näitä kuntia vartenhan meillä on harkinnan-

varaiset avustukset, joita on lisätty, sitä ei oppositiokaan varmasti voi kiistää.

Vaikka tekeviä käsiä esimerkiksi vanhustenhuollossa on aivan liian vähän, kaikki ei kuitenkaan aina ole vain rahasta kiinni. Esimerkiksi Työterveyslaitos on tutkinut, että terveydenhuollon alalla työssä uupumiseen vaikuttaa eniten se, että henkilöstö kokee, ettei sillä ole mahdollisuutta vaikuttaa oman työnsä sisältöön. Tämä on usein aivan muuta kuin rahakysymys. Kyse on työpaikkojen yleisestä ilmapiiristä, kannustavuudesta, keskinäisestä luottamuksesta sekä johdon arvostuksesta. Kuntien henkilöstötilinpäätöksen tulisi mielestäni olla samassa arvossa kuin oikea tilinpäätös. Ehkä meidän kuntapäätäjienkin pitäisi rahan puutteen valittamisen sijasta joskus tutustua kuntien henkilöstön tekemään työhön ja kiittää tästä hyvin tehdystä työstä. Tämä ei vaadi markan markkaa, vaan vain viitseliäisyyttä.

Arvoisa puhemies! Myös jokaisella meillä on kuntalaisina vastuu valvoa kuntien palvelujen toteutumista. Erinomainen asia onkin, että sosiaali- ja terveydenhuollon puolelle ollaan ministeriön toimesta valmistelemaan laatukriteereitä, joiden avulla läänit ja myös kuntalaiset palvelujen käyttäjinä voivat vaatia kunnilta asianmukaisia palveluja. Kuntalaisten on seurattava myös meidän kuntapäätäjien tekemisiä ja kunnallisvaaleissa annettava arvio siitä, miten me olemme tehtävissämme onnistuneet. Niissä vaaleissa ei valtio ole ehdokkaana, vaan siellä on aitoja oikeita ihmisiä, jotka tekevät kunnissa mahdollisesti valituksi tullessaan niitä valintoja, jotka edelleen vaikuttavat siihen, miten palvelut pystytään toteuttamaan. Arvovalinta on rakentaa kongressikeskus vanhusten palveluasuntojen sijaan. Sitä valintaa ei koskaan valtuuston penkissä tule tekemään valtio, vaan sen tekevät aina oman kunnan kuntalaisten demokraattisesti valitsevat valtuutetut.

⁹⁶ **Kyösti Karjula /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Keskustan tekemä välikysymys hyvinvointipalveluiden turvaamisesta kaikille kansalaisille ajoittui sillä tavalla merkitykselliseen ajankohtaan, että samanaikaisesti eduskuntatyössä on esillä vuoden 2001 raamibudjetin käsittely. Hyvin monet raamibudjettiin liittyvät asiat sivuavat hyvin läheltä myös niitä kysymyksiä, millä tavalla me pystymme turvaamaan tasavertaiset palvelut tulevaisuudessa. Tätä kysymystä vaikeuttaa se, että jo edellä monissa puheenvuorois-

sa on tarkasteltu valtion ja kuntien yhteistyötä. Hyvin mielellään jompikumpi osapuoli syölistetään.

Kuitenkin lähtökohtana on se, että valtio ja kunnat yhdessä vastaavat peruspalvelutuotannosta ja ydinvastuu on julkisella vallalla. Tämä erittäin merkittävä yhteiskunnallinen murros, joka on läpi eletty viime vuosina ja on monilta osiltaan vielä läpi elettyinä, merkitsee sitä, että valtion, kuntien, valtionyhtiöiden, liikelaitosten, monien kuntayhtymien tuottamat palvelut ja vastuu näiden palveluiden tuottamisesta ovat osittain hämärtyneet.

Tähän liittyy hyvin keskeisesti se, että kun painopiste on siirtynyt julkiselta vallalta osin yksityisille palvelun tuottajille, tällä on pyritty eliminoimaan valtion ja julkisen vallan kustannuksia ja seurauksena on ollut ennen kaikkea Maaseutu-Suomen osalta palveluiden katoaminen. Minusta merkittävin huomio on se, että palveluiden katoaminen ja riittämättömyys on myös kasvukeskusten ongelma, ei vain Maaseutu-Suomen ongelma. Epätasapaino palveluiden tarjonnan ja kysynnän osalta kohdataan kaiken tyyppisissä kunnissa ja eri alueilla maassamme.

Tähän liittyy hyvin keskeisesti se, mitä merkitsee palvelutyön syntyminen silloin, kun puhutaan palveluista yksityisten palvelun tuottajien toteuttamina. Tähän kysymykseen hyvin läheisesti kytkeytyy työelämän rakennemuutos, johon hallituksen pitäisi vastata nykyisiä toimenpiteitä paljon voimakkaammilla toimenpiteillä.

Minusta oli erittäin arvostettavaa, että eilen raamibudjettiin liittyen nousi esille muun muassa työttömyysturvan uudistamiseen liittyvä keskustelu, koska sehän osittain liittyy myös palvelujen varmistamiseen. Meillä on edelleen erittäin korkea työttömyys. Se merkitsee budjetissa lähes 30 miljardin kokonaiskustannusta. Kun siihen lisätään korkea valtionvelan korkokustannus, runsaat 25 miljardia, niin voidaan näin todeta, että tätä kautta on osin ymmärrettävää se, että meillä ei yksinkertaisesti ole riittävästi rahaa valtionosuuksiin ja tätä kautta palveluiden rahoittamiseen.

Senkin vuoksi toisaalta työttömyysturvan uudelleenarviointi ja tähän liittyen myös niiden perusratkaisujen toteuttaminen, joilla avaamme väylät uuden palvelutyön syntymiselle, on erittäin keskeinen kysymys. Tätä kysymystä on useita vuosia siirretty, mutta nyt tämä alkaa jo realisoitua nimenomaan riittämättöminä palveluina.

Otan käytännön esimerkin yhdestä välikysymykseen liittyvästä osa-alueesta, postipalveluista. Nyt julkinen valta vetäytyy postipalvelujen tuottamisesta. Täällä on useissa puheenvuoroissa viitattu asiamiesposteihin ja siihen, mitä merkitsee se, että postipalvelut tuotetaan asiamiespostien kautta. Kuitenkin on kysymys siitä, että ilman hintaa, ilman kustannuksia, ei yksityisesti voida näitä palveluja tuottaa. Tätä kautta meidän pitäisi rehellisesti arvioida se, mitä julkisia palveluja voidaan siirtää nykyisellä kustannusrakenteella yksityisille palvelun tuottajille, mikä on käytännössä mahdollista.

Minä uskon, että täällä tullaan sille rajapinnalle, jossa tullaan tämän hyvinvointiyhteiskunnan uudistamiseen ja keskustan olennaiseen näkemykseen siitä, että ei ole itseisarvo, että valtion Posti tuottaa palvelut, vaan olennaista on se, että me luomme realistiset puitteet tämän palvelun tuottamiselle, jos tämä palvelu siirretään yksityisten tahojen tuotettavaksi. Nyt tätä rajapintaa ei ole riittävän syvällisesti hahmotettu. Nyt ainoastaan voisi sanoa, että enemmänkin ajatuksissa tämä siirto on suoritettu, mutta todellisia mahdollisuuksia asiamiespostien toiminnalle ei ole varmistettu.

Arvoisa puhemies! Toisena hyvinvointipalveluiden ja alueellisen kilpailukyvyyn kannalta hyvin keskeisenä tulevaisuuden kysymyksenä otan esille sen, että me olemme todella siirtyneet teollisesta yhteiskuntavaiheesta tietoyhteiskuntavaiheeseen, jossa sähköisten yhteyksien merkitys hyvinvointipalveluiden toteuttamisessa tulee erittäin voimakkaasti ja nopeasti vahvistumaan. Se, että meillä ollaan nyt paneutumassa julkisten palveluiden osalta todella sisältöjen tuottamiseen, on erittäin merkittävä kehitysvaihe tietoyhteiskunnan toteutumisessa. Siksi voidaankin sanoa, että tulevaisuuden yhteiskuntapalvelut tulevat merkittävältä osin pohjautumaan tietoliikenteeseen. Eikä ole lainkaan selvää, että markkinatalouden ehdoin kyetään myös kattavasti koko maahan tarjoamaan riittävän nopeat tietoliikenneyhteydet. Tämä koskee nyt jo kiinteitä Internet-yhteyksiä, mutta erityisesti myös nopeita langattomia verkkoja.

Tietoliikenneyhteydet ovat nykyaikaisen kansalaisyhteiskunnan perusasia. Aikanaan yhteiskunta loi puhelinten, radioiden ja televisioiden edellyttämän perusinfrastruktuurin. Tietoliikenneyhteydet tulevat jo lähitulevaisuudessa olemaan vähintään yhtä keskeisiä kuin nuo kolme

edellistä yhteensä. Itse asiassa kaikki kolme tulevat olemaan myös tietoverkoissa. Kuinka monen olettaisimme nykyaikana elävän alueella, missä radio kuuluisi vain hyvällä säällä?

Minusta tätä kautta avautuu se näköala, minkä vuoksi meidän pitäisi saada aikaan tulevaisuutta ajatellen keskustelu tältäkin osin syvällisemmin siitä alueesta, mistä vastaa julkinen palvelutuottaja ja mistä vastaavat yksityiset operoijat, markkinaehtoiset toimijat. Minä haluan, arvoisat kollegat, tässäkin yhteydessä kysyä liittyen Soneeraan, josta viime päivinä, viime kuukausina on hyvin paljon puhuttu, olisiko meillä tällaista kultakimpaletta yksityistettävänä ja realisoitavana, ellei julkinen toimija olisi tehnyt niitä perusinvestointeja, niin sanottuja kannattamattomia perusinvestointeja.

Tässä tullaan siihen olennaiseen uuden luomisen peruskysymykseen, jota me nyt tässä pinnallisessa yhteiskuntakehitysvaiheessa merkittävällä tavalla aliarvioimme. Nyt onkin aika kysyä, miten Suomen kaltaisessa maassa taataan kattavat, kiinteät langattomat tietoliikenneyhteydet. Suuri osa viranomaispalveluista on tulevaisuudessa saatavissa verkon avulla. Mikäli osassa maasta jäävät tietoliikenneyhteydet huomattavasti kehityksestä jälkeen, emme enää voi puhua yhteiskunnallisesta tasa-arvosta.

Tämän päivän Helsingin Sanomien pääkirjoituksessa minusta kysyttiin erittäin perusteellisesti siitä, että voidaan puhua riskistä: "Jos verkon täydentyminen koko maahan ulottuvaksi jätetään vain kilpailun varaan, aiheutetaanko syrjäseutujen kehittymiselle aikaviive?" Kun me puhumme tasavertaisten palvelujen tuottamisesta, tässä tullaan hyvin merkitykselliseen kysymykseen, jos ajattelemme, miten markkinat toimivat. Markkinat tulevat mukaan tämän tyyppisillä ratkaisilla ensimmäisenä siellä, missä on merkittävin markkinapotentiaali. Yhteiskunnan tasapainoisen kehittymisen kannalta tarvitaan yhteiskunnallista panosta juuri siellä, missä markkinat tulevat hitaimmin mukaan. Tässä mielessä me olemme erittäin suuren periaatteellisen kysymyksen äärellä. Olemme ratkaisemassa nykytilanteessa maan alueellisesti tasapainoista tulevaisuutta. Ilman tietoliikenneyhteyksiä etätö ja uudet yritykset eivät koskaan nouse maaseutualueiden todellisuudeksi mahdollisuuksiksi.

Nyt on ratkaistava myös periaatteellisella tasolla poliittisesti, millaisella siirtymäajalla haluamme koko maan siirtyvän nopeiden tietoliiken-

neyhteyksien aikaan. Jos poliittista tahtoa löytyy, ratkaisuvaihtoehtoja on monia valtiollisesta, operaattoreille vuokrattavasta laajakaistaverkosta verohelpotuksiin. Toivonkin sitä, että ei nyt mustavalkoisesti ankkuroiduttaisi kumpaankaan, vaan haettaisiin se realistinen vaihtoehto, jolla voidaan edetä, koska tämä jo lähitulevaisuuden kannalta on yksi keskeinen tekijä, jolla me jatkossa varmistamme hyvinvointipalvelujen saatavuuden eri puolilla maata.

⁹⁷ **Tapio Karjalainen /sd:** Rouva puhemies! Ed. Vihriälä äskén, ties monenhenko kerran, topuutteli meitä taas rooliin, hallituksen puolelta ylistämään hallitusta ja haukkumaan oppositiotä. Edelleen, ties monenhenko kerran, kieltäydyn omaksumasta annettua roolia.

Voisin oikeastaan aloittaakin kehumalla ed. Vihriälää siitä hänen puheenvuoronsa osasta, missä hän kosketteli maatalouden asemaa kysymällä aivan oikein peruskysymystä, mikä meidän maataloutemme tehtävä on. Meillähän omavaraisuus niin elintarvike- kuin energiatuotannonkin osalta on ollut vähemmän populääriä viime aikoina ja nämä ansaitisivat tulla uudelleen arvioituiksi myönteisessä mielessä. Maaseudun, elintarviketuotannon ja myös ympäristöhoidon yhteys olisi syytä todeta, todeta se myönteisenä, ei pelkästään velvollisuutena vaan mahdollisuuksia antavana. Ed. Vihriälä ei johtopäätöksessään kovin pitkälle päässyt. Minusta kuitenkin keskustelun avaaminen tuolta osin liittyy myös tähän teemaan, jota nyt käsitellään.

Väläkysymys sisältää tilanteeseen näköjään pakosta kuuluvan poliittisen näytelmän piirteiden ohella aivan oikeaakin asiaa. Puheenvuorot eivät välttämättä täällä ole olleet kovin kriteerein mitattuina kovin luovia, mutta pidän kuitenkin tärkeänä, että hyvinvointiyhteiskunnan tämä hetki tulee edes näin kohdistuneella huolella ja tarmolla päivitetä. Makrotalouden mittareilla, keskiarvoilla ja menestyjien arvoilla mitaten voidaan kirjoittaa menestystarinaa. Sitä on kirjoitettu. En sitä käy tässä toistamaan. Mutta yhä suuremman kansanosan todellisuus kertoo muuta. Huoli hyvinvointiyhteiskunnan kohtalosta on todella huolena perusteltu.

Selvyyden vuoksi muuten tarkoitan puhuvani siitä pohjoismaisesta hyvinvointiyhteiskunnasta, joka poikkeaa muista tuota nimeä lainaavista solidaarisen perustahtonsä takia. Pohjoismainen hyvinvointiyhteiskunta on pitkän yhteiskunnalli-

sen ja poliittisen ponnistelun tulos. Se on tarkoituksenmukaisuudessaan vastaus maantieteelliseen sijaintiimme, historiaamme ja kulttuuriimme. Se ei ole kansantalouden rasite vaan taloutemme ja tuotantomme perustekijä täällä pimeässä ja pakkasessa, eikä sen keskeinen perusidea ole, vaikka täällä niin keskustelun aikana on väitetty, sidoksissa menneeseen teolliseen yhteiskuntaan. Hyvinvointiyhteiskuntamme voi perustellusti sanoa olevan vaarassa ei resurssien vaan poliittisen tahdon puutteen takia. (Ed. Valpas: Näin on!)

Tässäkin keskustelussa poliittisen kentän eri puolilta yli opposition ja hallituksen rajalinjan on kertynyt hälyttävää tietoa siitä todellisuudesta, joka ei välttämättä näy kamreerien suunnittelupöydillä. Nuo viestit kertovat toisaalta solidaarisuuden puutteesta, piittaamattomuudesta ja yhä lyhytnäköisemmän itsekkästä voitontavoittelusta ja sitten toisaalta hyväntahtoisen hölmöstä uskosta kaiken tuon siunauksellisuudesta yhteiseksi hyväksi.

Hälytyksen arvoisia esimerkkejä voisin minäkin kertoa. Pöytäkirjoihin kuitenkin arvostuksena kansalaispalautteelle haluan toistaa, rouva puhemies, erään sairaanhoitajan minulle lähettämän, yhtä ongelmaa kuvaavan viestin. Tämä on lainaus:

"Voin kertoa sinulle todellisen esimerkin siitä, millä tavalla raha ratkaisee hoitoon pääsyn. Esimerkkinä ovat lonkka- ja polviproteesileikkaukset. Omassa sairaalassani lasken suunnitellut kahden seuraavan viikon leikkausajat, joista 17 on kokoproteesileikkausta yhden osaston osalta. Näistä 17:stä vain viisi on jonosta tulleita potilaita, siis niitä, jotka saavat ajan jonotettuaan puolestatoista vuodesta kahteen vuoteen leikkausaikaa ja jotka ovat jo niin sairaita, että tulevat pyörätuolilla leikattavaksi. Loput 12 ovat menneet yksityisvastaanotolle, saaneet ajan alle kolmen kuukauden jonotuksella ja vievät leikkaussalika-pasiteettia tavallisilta potilailta.

Näinkö toimii laadukas ja ihmisiä tasa-arvoisesti kohteleva terveydenhuolto Suomessa? Vainko rahalla saa hoitoa? Eikö yksityinen ole kuitenkaan yksityistä, sillä Kela korvaa suurimman osan potilaiden hoidosta. On ikävä liata omaa pesää, mutta ei voi olla vaiti enää. Syy ei ole työnsä tekevien lääkärikollegoiden, vaan tämän systeemin, joka mahdollistaa moisen eriarvoisuuden. Jos ihmiset haluavat rahalla hoidattaa itseään, siihen on suotava mahdollisuus, mut-

ta tapahtukoon se yksityissairaaloissa eikä taval-
lisen kansan kustannuksella."

Viesti on realistinen, tämän kuulee muualta-
kin. Jätin tästä paikallistuntomerkit pois, koska
uskon, että niillä ei ole merkitystä.

Näitä esimerkkejä siis on. Miten ja miksi tä-
hän on tultu? Mikä osuus on sillä aivan oikealla
realismilla, joka laman ja lamasta selviämisen
perusteella on pakottanut karsimaan hyvinvointi-
yhteiskunnan toteutumisen taloudellisia resurs-
seja? Onko se tehty pakon sanelemana vai tavoit-
teellisesta riemusta? Onko lyöty yli ja kenen hyö-
dyksi?

Toiseksi: Mikä osuus on sillä poliittisella tah-
dolla, joka meilläkin on ammentanut voimansa
sellaisista nimistä ja käsitteistä kuin Reagan,
Thatcher tai Uuden-Seelannin malli? Ja sitten:
Onko ollut viisasta ja tuotteliasta pelkistää julkis-
ten palveluidenkin osalta vaatimus tehostamisesta
ja järjeistämistä kaavamaiseen liiketalous-
ajatteluun, kilpailuttamiseen ja yksityistämisen
ihannointiin? Seurauksenahan on ollut toiminta-
kaava liikelaitos, yhtiöittäminen ja yksityistämi-
nen. Tämän muuten hyväksyi minun ymmärtääk-
seni myös keskustan ryhmäpuheenvuoro (Ed.
Valpas: Kyllä!) siitä huolimatta, että juuri tuon
kaavan toteuttamisen jälkeen me täällä turhautu-
neina huudamme postipalveluiden perään lyhy-
esti sanottuna syyllisinä.

Edellä luetellut kysymykset on siis syytä esi-
tää myös välikysyjille. Vaikka olette olleet krii-
sin historiassa vastuullisina päättäjinä niin valta-
kunnan kuin kuntien tasolla, en silti syytä yksin
teitä. Kuitenkin tuloksena on ollut lisääntynyt
epävarmuus huomista yhä useammille, puute
työstä ja toimeentulosta, pätkätyöyhteiskunta ja
palvelujen etääntyminen sekä matkan että mak-
sukyvyn taakse. Tuolta löytyy myös muuttoliik-
keen tausta.

Ed. Karjula edellä puntaroi valtionyhtiöitten
roolia. Sitä on muuten syytä tehdä ja sitä tässä
keskustelussa on tehty. Miten taata se, että meil-
lä on välineitä tuottaa peruspalvelut? Suuri kysy-
mys.

Kunnat ovat hyvinvointiyhteiskunnan toteut-
tamisen peruselementti. Niille tulee ainakin koh-
tuullisella yhteisvastuulla taata tuohon myös ta-
loudelliset mahdollisuudet. Siksi en halua vält-
tää kysymystä myös hallitukselle: Mitä kielteistä
tapahtuisi, jos kuntien valtionosuuksien yksikkö-
hinnat opetuksen ja terveydenhoidon osalta nos-
tettaisiin kerralla lain edellyttämälle tasolle, mitä

kielteistä? Itse en löydä kysymykseen asiallista
vastausta, ja ellei hallitus pysty tähänastista pa-
rempiin perusteluihin, on syytä, että tätä alusta-
vaa päätöstä tältä osin korjataan.

Rouva puhemies! Poliitiikan linjauksissa on
aina kyseenalaistamisen velvoite ja nytkin tarkis-
tamisen varaa. Tässä mielessä välikysymyksen
tekijät ovat tuottaneet pettymyksen. Oppositio on
päästänyt hallituksen yllättävän vähällä. Itse en
ole löytänyt sieltä selkeää vaihtoehtoa, ja voisin
tunnustaa vielä, että valitettavasti.

Poliittisen päätöksenteon on syytä reivata
suuntaansa muutama piiru lähemmäksi ihmistä
itsesuojelunkin vuoksi. Ainakin kirjaamisen ar-
voinen on sekin uhkakuvana, että vääränlaisen
vaihtoehtottomuuden seurauksena täällä mainit-
tujen osakkeenomistajien jonon ja leipäjonon vä-
liin aukeaa kunniakuja tilannetta hyödyttävälle
haidereille. Emme elä Suomessakaan tässä suh-
teessa ruusuntuoksuissa lintukodossa.

⁹⁸ **Mirja Rynnänen /kesk:** Arvoisa rouva puhe-
mies! Minustakin on välillä vähän hämmentävää
ajatella tätä roolijakoa hallitus—oppositio-linjalla,
kun edellistä mielestäni erittäin hyvää pu-
heenvuoroa kuuntelin. Minä haluan uskoa, että
me kaikki kannamme todella aitoa huolta näistä
epäkohdista ja ongelmista, ja siksi tämä keskus-
telu ei ole turha eikä tarpeeton. Toivottavasti
näin on.

Hyvinvointiyhteiskunnan keskeisenä tunnus-
merkinä on pidetty kansalaisten kattavaa per-
usturva ja tasa-arvoisia peruspalveluja kaikis-
sa elämäntilanteissa ja asuinpaikasta riippumatta.
Mutta tässä nousukauden Suomessa eri-
arvoisuus on nyt kuitenkin repeämässä kestä-
mättömäksi, ja silloin perinteiset hyvinvointi-
yhteiskunnan vahvuudet, kansan eheys ja
yhdenvertaisuus, heikkenevät minun mielestäni
pelottavaa vauhtia. Esimerkiksi monissa Itä- ja
Pohjois-Suomen kunnissa arkielämässä on jou-
duttu kohtuuttomiin vaikeuksiin sosiaali- ja ter-
veydenhuollon ja koulutoimen palvelujen järjes-
tämässä juuri riittämättömien voimavarojen takia.
Varmasti arvokeskustelunkin tarvetta on,
mutta suurin syy on kyllä resurssien puute. Näil-
lä hyvinvointiyhteiskunnan alueilla rakenteet
ovat murtumassa. Tätä ahdinkoa monilla alueilla
syventää samanaikaisesti maatalouden ahdinko,
sen välittömät vaikutukset maaseutukunnissa.

Voimme hyvin perustellusti sanoa, että monis-
sa kunnissa velvoitteet ja voimavarat eivät ole

enää alkuunkaan tasapainossa. Kymmenen viime vuoden aikana rahoitusta kunnallisiin peruspalveluihin on leikattu huomattavasti eikä lakien mukaisia valtionosuuksia todellakaan ole maksettu nyt, ei edes monen vahvan taloudellisen kasvuvuoden jälkeen. Tämä on aiheuttanut sen, että kustannusten jako on luisunut kuntien tappioksi. Minusta pahinta on ollut juuri eriarvoisuuden jyrkkä kasvu. Heikon talouden kunnissa esimerkiksi indeksitarkistusten puolittaminen kyllä vaikeuttaa entisestään peruspalvelujen tuottamista, ja samojen kuntien asemaa heikentää tuntuvasti myös luvatus kunnallisverovähennysten kompensaaion pois jättäminen.

Minusta on väärin mennä sen taakse, että kunnat saavat ensi vuonna enemmän rahaa kuin tänä vuonna, kun valtio kuitenkin on vetäytymässä lain edellyttämästä vastuusta. Viimeinkin tarvitaan kuntien ja valtion välistä sopimusta, jolla kuntapolitiikkaan saadaan vakautta ja ennakoitavuutta, koska ihmisten peruspalvelujen vastuullinen järjestäminen edellyttää juuri sitä.

Usein tietysti tätä vastuuta palvelujen tuottamisesta pallotellaan valtion ja kuntien välillä. Tästä olemme käyneet tänään keskustelua, ja on itsestään selvää, että tämä vastuu on yhteinen. Mutta kun lailla annetaan kunnille tehtäviä, niin kyllä valtiovallan on huolehdittava siitä, että erilaiset kunnat, kaikenlaiset kunnat saavat myös asianmukaiset voimavarat tämän tehtävänsä täyttämiseen.

Monien tekijöitten samanaikainen kielteinen kierre johtaa juuri syvään eriarvoisuuteen, kun yhtä aikaa ollaan menettämässä palveluja, niin Postin kuin valtionhallinnon, ja samalla kunnalliset peruspalvelut heikkenevät. Tästä seuraa, että samalla heikkenevät kaiken yrittäjyyden toimintamahdollisuudet ja ymmärrettävästi väki vähenee entisestään, asukkaat muuttavat palvelujen ja työn perässä. Kun posti ja koulu suljetaan, pian sammuvat sitten ne viimeisetkin valot. Tällaisen syntyneen tyhjiön päälle ei ole kyllä helppoa rakentaa minkäänlaista uutta toimintaa, joka houkuttelisi paluumuuttajia, lapsiperheitä, takaisin paikkakunnalle.

Totta kai uusiakin keinoja tarvitaan. Niitä on ennakkoluulottomasti mietittävä palvelujen turvaamiseksi. Pienyhteisöissä, kylissä, varmasti pitäisi ajoissa yrittää kehittää omavaraista, monipuolisia huolto- ja palveluyhtiöitä kyläkaupan tai koulun ympärille näitä monimuotopalveluja hoidamaan.

Soneran päätutkija Marja-Liisa Viherä on esittänyt visioita, jotka toisivat paikallisdidyllin tavallaan tietoyhteiskunnan aikaan viestintäpajoiheen ja etätöineen. Parhaimmillaan monipuolisessa yhteisössä voisi saada erityisesti naisten taidot tuottamaan, tuottamaan hyvinvointia ja viihtyy-syyttä koko yhteisölle, mutta kannustimia tähän tietysti tarvitaan. Esimerkiksi etätö ei ole edennyt sillä tavalla kuin olemme toivoneet eikä niitä paluumuuttajien virtoja näy. Kyse on työn ja yrityselämän edellytyksistä.

Arvoisa puhemies! Perinteikäs Postimme on murroksessa. Postin täysimittaisten palvelujen tulisi olla itsestäänselvyys jokaisessa kunnassa. Valtio ei saa asettaa Postille niin suuria tulosvaatimuksia, että ne vaarantavat kattavan palveluverkon harvaanasutuilla alueilla. Kyllä minä olen päätenyt siihen, että Postin peruspalveluvelvoite on määriteltävä postitoimilaissa. Tässä on hyvin vaikea luottaa mihinkään kysyntään tai hyvään tahtoon.

Euroopan unionin, joka on vapaan kilpailun luvattu yhteisö, yleispalveludirektiivissä on hyvin selkeästi linjattu se, että jäsenvaltioiden on huolehdittava kansalaisten oikeudesta yleispalveluihin, joihin postipalvelujen pysyvä tarjonta kaikille kohtuullisin tasahinnoin tietysti kuuluu. Tässä direktiivissä korostetaan, että postitoimipaikkojen tiheydessä on otettava huomioon käyttäjien tarpeet erityisesti haja-asutusalueilla.

Kun postipalvelut sitten ovat muuttumassa entistä enemmän yrittäjien hoitamiksi asiamiesposteiksi, niin käyttäjien, kansalaisten tarpeista on todella huolehdittava. Tämä tarve on otettava vakavasti ja ajateltava palvelujen laatua, palvelujen antajien vaatimaa koulutusta, monipuolisuutta. Tästä täällä tänään on jo käyty hyvä keskustelu.

Arvoisa puhemies! Stakesin tuoreet selvitykset osoittavat, että me elämme monessa suhteessa veitsenterällä. Vanhustenhoidossa voimavarojen riittämättömyys on johtamassa paikoin epäinhimillisiin tilanteisiin. Henkilöstön ylikuormittuneisuudesta on täällä aivan oikein kannettu huolta. Kotipalvelujen saanti on vaikeutunut. Leikkaus- tai muun erikoissairaanhoidon tarpeessa olevien ja mielenterveyspotilaitten jonot kasvavat jne.

Kävimme aikaisemmin päivällä keskustelua siitä, mitä kertoo tuore tutkimus koululaisten oppimistuloksista, miten siinä arvioinnissa selkeästi erottuu koko ajan kasvava syrjäytyvien nuor-

ten joukko. Liian monet syrjäytyvät jo heti peruskoulun jälkeen. Kouluilla ei ole tänä päivänä voimavaroja ehkäiseviin tukitoimiin, ja näitä jälkiä sitten vuorollaan yrittävät paikata eri alojen viranomaiset sosiaalitoimesta oikeustoimeen. Kustannukset vain kasvavat, inhimillisestä hinnasta puhumattakaan.

Osaamisen Suomi, jonka varaan me tulevaisuuttamme rakennamme, vaatii vahvan ja terveen perustan. Eikö nyt pitäisi yrittää pelastaa edes hyvinvointiyhteiskunnan rakenteet ja käyttää nousukauden hedelmiä alueellisen ja sosiaalisen syrjäytymisen ehkäisemiseen ennemminkin kuin hyvätuloisten veroaleen? Sivistisyhteiskunnassa valtio on heikomman puolella. Palkkiona on mielestäni rahassa mittaamattomia arvoja, kuten yhteiskunnan eheys ja turvallisuus sekä yksilöiden paremmat elämänedellytykset ja varmasti ainakin pitemmällä tähtäimellä myös vakaampi taloudellinen hyvinvointi.

⁹⁹ **Timo Ihämäki /kok:** Arvoisa puhemies! Puutun hyvinvointiyhteiskunnan perusrakenteiden turvaamista koskevassa väläkysymyskeskustelussa vain sosiaali- ja terveyspalveluihin.

Kunta voi omin valinnoin vaikuttaa hyvin paljon siihen, millaiset mahdollisuudet sillä on toteuttaa hyvää sosiaali- ja terveyspolitiikkaa, sanotaan hallituksen vastauksessa. Erityislainsäädäntö, joka velvoittaa kuntia hoitamaan sosiaali- ja terveyspalvelut, antaa kunnalle varsin vapaat kädet palvelujen järjestämisessä hoitamalla toiminnan itse tai sopimuksin yhdessä toisen kunnan tai toisten kuntien kanssa tai hankkimalla ottopalvelut. Kunta voi siis järjestää palvelut, mutta onko kunnilla riittävät mahdollisuudet ja onko kunnilla osaamista, onko kunnilla resursseja?

Toisaalta jonkun pitää valvoa, saavatko kuntalaiset riittävän hyviä naapurikuntaan verrattavia palveluja sosiaali- ja terveyssektorilla. Minusta kunta ei itse voi suorittaa tätä valvontaa eikä sitä voi suorittaa maakunnallinen kuntayhtymä tai kuntien ylläpitämä sairaanhoitopiiri. Sen pitää olla sitoutumaton, puolueeton instanssi, ja sellaiseksi sopii valtion ylläpitämä lääninhallitus. Tästähän on nyt lakiesitys paraikaa eduskunnassa.

Sosiaali- ja terveydenhuoltoa on 1990-luvulla kehitetty periaatteena palvelurakenteen uudistaminen erityisesti laitoshoidon osuutta vähentämällä. Erikoissairaanhoidon paikat ovat Suomessa 1990-luvulla vähentyneetkin 20 000:sta noin 7 000:teen. Mutta paikkojen vähennys on tapah-

tunut täysin psykiatrisen hoidon alueella, ja ongelma on tullut psykiatriset potilaat, jotka ovat avohoidossa, koska avohoitoa ei ole ehkäpä laman takia pystytty kehittämään samassa suhteessa. Psykiatrisia ongelmia on ennen kaikkea lasten ja nuorten piirissä, ja tämä on vakava asia, johon jatkossa täytyy kiinnittää huomiota. Toinen asia, jossa on huomattavia puutteita, on vanhus- ja lastenhuollon järjestäminen.

Hallituksen vastauksessa puhutaan terveyden tasa-arvosta. Siitä myös ministeri Biaudet puhui. Toteankin, että Suomen terveyspalvelujärjestelmä on hyvä ja perusterveydenhuolto on kaikkien saatavilla. Kuitenkin suomalaisten terveydenhuollon tilaa häiritsevät terveyserot. Varsinkin sosiaaliluokkien väliset terveyserot ovat selvät. Alimman sosiaaliluokan kuolevuus ja sairastavuus ovat yli kaksi kertaa suuremmat kuin ylemmän sosiaaliluokan sairastavuus ja kuolevuus. Ero on ollut olemassa pitkään, eikä se ole viime vuosikymmeninä kaventunut. Tämä ei ole nykyisen hallituksen vika eikä se ole yksin kuntienkaan vika, mutta paljon tehtävää asiassa on, ja tämä on vakava haaste terveydenhuoltojärjestelmällemme.

Asiantilan korjaamiseksi kansanterveysjärjestöt ovat kehittäneet keinot. Ne ovat sanoneet julkilausumissaan, että tärkeää on antaa asennekasvatusta ja tietoa terveydestä nuorille, ja esittäneet terveystietoa jopa peruskoulun lakisääteiseksi oppiaineeksi. Aivan selvää on, että nuorten asennekasvatus ja terveystiedon lisääminen tasapuolisesti kaikille kaikkien sosiaaliluokan lapsille voi panna heidät samalle viivalle terveysasioissa.

Kuten jo äsken totesin, yleisesti tunnustetaan, että terveyspalvelujärjestelmämme on kunnossa, jos sitä verrataan maailmanlaajuisesti. Mutta kuitenkin kunnat ja valtio murehtivat sosiaali- ja terveydenhuoltomenojen kalleutta. Tosiasia on, että keskimäärin 60 prosenttia kuntien budjetista menee sosiaali- ja terveydenhuoltoon.

Toisaalta tiedetään, että kansanterveys ei enää parane rakentamalla lisää seiniä, rakentamalla lisää terveyskeskuksia ja sairaaloita, jotka sinänsä ovat tärkeitä ja tarpeellisia laitoksia. Jos nyt halutaan vielä kansanterveyttä parantaa, on kiinnitettävä huomiota kuntien omatoimisuuteen nimenomaan ennalta ehkäisevässä terveydenhuollossa ja terveyden edistämisessä. Ehkäisevä terveydenhuolto ja terveyden edistäminen eivät maksa juuri mitään, ja ainakin toimenpiteet, jot-

ka niiden mukana voidaan kehittää, estävät tai hillitsevät kuntien menojen kasvua. Luulisi kuntien viranomaisia ja kunnallisjohtoa ja luottamusmiehiä kiinnostavan tällaiset asiat, kun on kysymys näinkin suurista menoeristä.

¹⁰⁰ **Unto Valpas /vas:** Arvoisa puhemies! Tällä on tänään keskusteltu lähes samoista asioista kuin eilisessä istunnossakin. Hyvinvointiyhteiskunnan perusrakenteiden turvaamisesta kannattaa mielestäni kuitenkin keskustella. Maan eri osien eriarvoistumista on tapahtunut. Samoin tuloerot ovat maassamme kasvaneet eri tulonsaajaryhmien välillä. Nämä ovat tosiasioita, jotka on syytä avoimesti tunnustaa. Maamme on edelleenkin hyvinvointiyhteiskunta suurituloisille, mutta syrjäytyneet, työttömät, opiskelijat, eläkeläiset ja monet pienituloiset eivät tunnista tänä päivänä yhteiskuntaamme aina hyvinvointiyhteiskunnaksi.

Ed. Karjalaisen hyvä puhe valotti ongelmien historiaa. Käsittelen omalta osaltani myös hie-man historiaa. Se, miksi tähän on tultu, johtuu politiikasta, joka alkoi jo Ahon hallituksen aikana, joidenkin mielestä jo Holkerin hallituksen aikana. Ahon hallituksen politiikka synnytti maahamme kaikkien aikojen suurimman työttömyyden. Samoin silloin aloitettiin kuntien valtionosuuksien leikkaukset. Postin ongelmat alkoivat myös, kun kohtalokas päätös Postin yhtiöittämisestä tehtiin — tämäkin Ahon hallituksen aikana. Eläkkeiden leikkaukset ja muun muassa ylimääräinen sairausvakuutusmaksu eläkeläisille ovat myös näiltä ajoilta. Ahon hallituksen politiikkaan kuului myös erittäin voimakas peruspalveluiden alasajaminen. Samaa politiikkaa noudatettiin ja noudatetaan vieläkin monissa keskustan yksin pitkään hallitsemissa kunnissa.

Peruspalvelujen heikennykset eivät johdu pelkästään valtiosta, niin kuin täällä on useissa puheenvuoroissa todettu. Myös kunnat ovat tehneet arvovalintoja, jotka ovat heikentäneet peruspalveluja. Lipposen ensimmäisen hallituksen aikana työttömyyttä saatiin alennettua. Jarrutuksen sijaan silloin ryhdyttiin elvyttämään. Samanaikaisesti tehtiin kuitenkin perusturvaan leikkauksia, jotka kohdentuivat erityisen kipeästi pienituloisiin. Lipposen toisen hallituksen aikana on lähdetty korjaamaan joitakin epäoikeudenmukaisuuksia aiemmin tehdyissä leikkauksissa, ei kuitenkaan riittävästi.

Olen samaa mieltä kuin ed. Karjalainenkin, että nykyinenkään hallitus ei ole syytön tähän tilanteeseen, joka eriarvoistaa alueita ja kansalaisia. Myös hallituksen sisällä on voimia, jotka pyrkivät jopa lisäämään eriarvoisuutta maassamme. Esimerkkinä tästä voidaan mainita eilinen valtiovarainministerin työttömiin kohdistuva hyökkäys. Näyttää siltä, että ministeri Niinistö ei tiedä työttömien tilanteesta kovin paljon. Eriarvoisuutta ei poisteta sillä, että ryhdytään nöyryyttämään työttömiä ja heikentämään heidän toimentuloaan.

Valtiontalous on saatu nyt parempaan kuntoon. Työttömyys on alentumassa, tosin liian hitaasti, ja ihan tämänpäiväisten tietojen mukaan työttömyys olisi ainakin joiltakin osin nousemasakin, nimittäin nuorisotyöttömyys. Tilaa paremmalle politiikalle kuitenkin olisi nyt olemassa. Tässä mielessä keskustelu perusrakenteiden turvaamiseksi on hyvinkin paikallaan, varsinkin vielä, kun valtiolle tulee koko ajan lisää tuloja muun muassa valtionyhtiöiden myynnistä. Näitä tuloja pitäisi nyt käyttää uusien työpaikkojen luomiseen sinne, missä työttömyys on edelleen aivan liian korkealla tasolla. Uusia työpaikkoja ei synny, ellei rahoitusta saada nykyistä paremmin myös tärkeisiin investointeihin kasvukeskusten ulkopuolella.

Meidän tulee nyt myös vihdoin ottaa mallia Norjasta ja Ruotsista. Siellähän on ryhdytty erityistoimiin niiden alueiden hyväksi, jotka ovat menettämässä paljon väestöä kasvukeskuksiin. Keinovalikoima on siellä laaja. Tarjolla on porkkanoita myös yrityksille, jotka sijoittuvat näille alueille. Toivottavasti hallituksen lupaama tulevaisuuspaketti tuo konkreettisia tuloksia myös meidän aluepolitiikkaamme.

Tulevaisuuspaketissa on huomioitava myös koulutuspalvelut. Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen on saatava riittävät resurssit siihen, että ne voivat toimia laadukkaasti ja monipuolisesti myös kasvukeskusten ulkopuolella. Hyvät koulutuspalvelut ovat luja perusta uusien yritysten ja työpaikkojen syntymiselle. Tämä asia on käytännössä todistettu niillä paikkakunnilla, joihin edellä mainittua koulutusta on sijoitettu.

Täällä on puhuttu myös Postista, jonka asiat eivät ole kunnossa. Postin palvelujen turvaaminen tasapuolisesti eri puolilla maata vaatii eduskunnalta tiukempaa otetta. Asiasta on puhuttu, mutta tuloksia ei ole valitettavasti saatu aikaan. Myös Tielaitos on kokemassa Postin kohtalon.

Syrjäseutujen tiepalvelut vaarantuvat, jos laitoksliikelaitostetaan ja myöhemmin yksityistetään.

Valtiontalous antaisi nyt mahdollisuuden korjata myös tiettyjä peruspalveluja. Terveys- ja vanhustenholtoon on pitkään kohdistettu leikkauksia. Nyt asiat pitää saada korjatuksi, ja monin paikoin ala-arvoiset palvelut on saatava toimimaan. Tämä voidaan tehdä valtion ja kuntien yhteistyöllä ja lisäämällä resursseja edellä mainittuihin kohteisiin.

Ongelma, joka on myös syytä mainita, on työvaltaisten maaseutuelinkeinojen tulevaisuus erityisesti Pohjois- ja Itä-Suomessa. Aikoinaan Ahon hallituksen aikana neuvoteltu EU-sopimus on tämän ongelman alkusyy. Maaseutuelinkeinot edellä mainituilla alueilla voidaan mielestäni pelastaa vain erityisillä toimenpiteillä.

Arvoisa puhemies! Nyt esillä oleva välikysymys ei tuo esille mitään uutta. Jos hallitus kaatuisi, tilalle tulisi porvarihallitus, josta meillä on kovat kokemukset muistissa. Eilen kuulimme tässä salissa, mitä porvariyhteistyö tulee merkitsemään. Ministeri Niinistö kuritti puheessaan työtömiä, ja myötätuntoa tuli keskustan taholta. Hallitusta ei kannata kaataa sen takia, että tilalle tulisi hallitus, joka kävisi entistä kovemmallalla kädellä pienituloisten kimppuun. Työreformikin voisi nousta uudelleen esille.

Näyttää siltä, että keskusta ei itsekään luota välikysymykseensä, joka sisältää kaikkea mahdollista, myös populismia. Keskusta ei myöskään esitä konkreettisia vaihtoehtoja. Toki on niin, että opposition tehtäviin kuuluu välikysymysten teko. Keskusta on selvästi turhautunut pitkään oppositiokauteen, ja se näkyy tässäkin välikysymyksessä. Puheenjohtaja Aho haluaa pois päivänpolitiikasta juuri silloin, kun hallitus pitäisi kaataa. Kovin huonosti ajoitetulta ja sisällöltään hajanaiselta koko välikysymysoperaatio näyttääkin. Keskustelu kuitenkin eilisen raami-keskustelun lisäksi on ollut tervetullutta, ja se on paikallaan. Perusrakenteiden turvaamisesta kannattaa puhua.

¹⁰¹ **Lauri Kähkönen /sd:** Arvoisa puhemies! Keskustapuolue ja välikysymyksen allekirjoittajat haluavat antaa sen kuvan, että keskustapuolue on luonut hyvinvointipalvelut. On syytä muistaa, että vasemmisto ja ammattiyhdistysliike ovat hyvin keskeisesti työllään ja toiminnallaan edistäneet niin sanottujen hyvinvointipalveluiden toteuttamista. Siksi ei ole uskottavaa, että

aktiivisimmat hyvinvointiyhteiskunnan vaalijat olisivat sitä purkamassa. Samalla on kuitenkin syytä todeta, että kaikkien osapuolten yhteistyötä on tarvittu hyvinvointipalvelujen luontiin.

Historiallisesti ei ole näyttöä, että esimerkiksi kuntien sosiaali- ja terveyspolitiikka tulisi kaikkien kansalaisten kannalta paremmin hoidetuksi, jos hallitus olisi keskustan käskyvallassa. Uskotavuudestahan tässä on viime kädessä kyse.

Välikysymyksessä todetaan: "On tarvittu julkisen vallan vastuulla olevaa hyvinvointipolitiikkaa, jonka yksi osa-alue on huolehtiminen keskeisistä palveluista." Sana hyvinvointipolitiikka on sisällöltään sinänsä epämääräinen, mitä se sisällään pitää, muun muassa kuinka paljon työttömiä hyväksytään, mikä on palvelujen taso jne. Eikö hyvinvointipolitiikkaa erityisesti tehty ennen Ahon pääministerikautta? Erityisesti Esko Ahon hallituksen kaudella ja myös Paavo Lipposen ensimmäisen hallituksen kaudella tehtiin monia toimenpiteitä, kaikkiin kansalaisryhmiin kohdistuneita toimeentulon ja palvelujen leikkauksia, jotka eivät olleet hyväksyttäviä. Näillä toimenpiteillä kuitenkin noustiin siitä taloudellisesta ahdingosta, johon pankkikriisin myötä Suomessa oli jouduttu.

Onnistuneen hallituspolitiikan kannalta on välttämätöntä, että myös hallituksen sisällä käydään hyvin monipuolista, syvällistä ja avointa keskustelua. Kaikissa hallituskoalitioissa, kuten kaikissa organisaatioissa, johtamisen keskeinen kysymys on, kuinka siedetään erilaisuutta ja saadaan monipuolisessa yhteistyössä erilainen tieto ja kokemus hyödynnetyksi yhteiseksi hyväksi. Tuskin tämä onnistuu oppositiolta paremmin, koska sateenkaarikoalition uskoi edustavan välttämätöntä moniulotteisuutta, tarvittaessa erilaisia mielipiteitä. Totta kai hallituksen kannattaa kuulla opposition näkemyksiä ja pyytää konkreettisia vaihtoehtoisia.

Hallitusta tulee arvostella sen ohjelman toteutumisen näkökulmasta. Vielä ei ole riittävä aika antaa arvosanaa. Hallitusohjelmassa on paljon julistuksia ja pyrkimyksiä, joille on saatava konkreettinen hahmo ja toteutus. Jos tavoitteet ja pyrkimykset toteutuvat, hallitus saa tuen. Eli politiikan uskottavuus on se asia, joka punnitaan, niin kuin jo aiemmin totesin.

Välikysymyksessä oleva esimerkki Postista on huolestuttava. Yt-neuvottelut lienevät alkaneet, 1 500 henkilön työpaikka on vaakalaudalla. Henkilöstön asema ja tulevaisuus sekä posti-

palvelujen tasapuolinen ja alueellisesti kattava saavutettavuus ovat tärkeämpiä kuin Postin mahdollisimman hyvä kannattavuus, voiton maksimointi.

Postitoimintalaki on ehdottomasti avattava mahdollisimman nopeasti. Tämän myös ministeri Heinonen tänään lupasi. Hän totesi, että se tulee käsittelyyn ennen kesälomia. Posti suorittaa yhtä keskeistä yhteiskuntamme palvelutehtävää. Sen tulevaisuus on turvattava yhteiskunnallisia peruspalveluita tarjoavana liikelaitoksena. Rahat on tarvittaessa lisättävä budjettiin.

Lainaan hallituksen vastauksesta välikysymykseen: "Postin toimintaverkon laajuus säilytetään nykyisenä noin 1 500 toimipaikkana, ja jokaisessa kunnassa on vastaisuudessaakin postitoimipaikka. Postikyselyissä asiakkaat ovat arvioineet Posti Oy:n omien konttoreiden ja asiamiespostien palvelut keskiarvoltaan yhtä hyväksi. Asiamiespostit ovat asiakkaiden mielestä jopa Postin omia konttoreita parempia jonotusajoissa ja joustavuudessa. Asiamiespostit ovat yleensä avoimia pitkään, myös iltaisin ja osin viikonloppuisin."

Vielä yksi lyhyt lainaus lähiöiden ja sivukylien toisiaan tukevista palveluista: "Kauppa ja Posti voivat pysyä hengissä yhdessä."

Asiamiespostiyrittäjät saavat korvauksen toiminnoistaan saapuvan postin mukaan. Kuitenkin taajamat ovat hyvin erilaisia asukasmääriltään, ja yrittäjätoimintaan sisältyy kiinteitä kustannuksia, kuten lämmitys, siivous ja mainokset jne. Tänäkin tuli esille, että osa asiamiespostiyrittäjistä on jättänyt toimintansa kannattamattomana, koska korvaukset ovat olleet riittämättömiä. Niinpä nyt Postin puolesta ei tulisi sanella, vaan käydä asialliset neuvottelut ja taata kunnollinen korvaus, jotta asiamiespostit todella voisivat toimia jokaisessa kunnassa. Tuskin sekään riittää, että kunnassa on yksi postipaikka, varmasti niitä moneen tarvitaan useampiakin.

Kysyin tänään ministeriltä myös sitä, onko tutkittu Veikkauksen ja Postin yhteistyötä. En saanut siihen vastausta. On tullut esille, että veikkauksipalvelujen hoitamisesta yrittäjä saa kymmenesosalla työstä saman korvauksen kuin Postin palveluiden hoitamisesta. Varmasti kaikkea vielä tässä asiassa ei ole tehty.

Asiamiespostien yhteistyö paikallisten yrittäjien kanssa ei ole siis ratkaisu, jollei Posti käy todellisia neuvotteluja yrittäjien kanssa. Sanelupolitiikka, johon viittasin, riittämättömät korvauk-

set palveluista, johtaisi siihen, että hyvin monilla alueilla postipalvelut puuttuisivat kokonaan. Ministeri kuitenkin totesi tänään myös, että postipalvelujen laatu ei heikkene ja ne säilyvät koh-tuuhintaisina.

Arvoisa puhemies! Muutama sana vielä kuntataloudesta, sillä tosiasia on, että kuntatalous on eriytyvässä. Tämän vuoksi on tärkeää, että valtiovalta pitää kaikki ne lupauksensa, jotka se on antanut kunnille niiden talouden hyväksi. Tämän suoraan korreloi sitten palveluihin. Minua vaivaa erityisesti se, että jatkuvasti, kun kuntataloudesta puhutaan, kuten tänäänkin, käytetään sanoja kokonaisuutena, keskimäärin jne. Miksi ei puhuta niistä kunnista, joissa tuloveroprosentti on jo korkea, kouluverkko on saneerattu, myytävää omaisuutta ei ole ja joissa on keskimääräistä iäkkäämpi väestö? Monissa näistä kunnista ensi vuosi on erityisen vaikea, sillä valtionosuusudistus on ensimmäisen kerran voimassa ja yhteisöverouudistus tulee voimaan. Näissä molemmissa kyseiset kunnat, joihin viittasin, voivat olla menettäjiä, ja verotulojen täydennys tulee jälkijättöisesti. Niinpä ansiotulovähennyksen kompensoimisesta tulee pitää kiinni. Tänäankään ei mitään sellaista ole tullut esille, millä perusteella siitä voitaisiin luopua. Kunnat ovat todella niin erilaisia. Valtionosuusindeksitarkistuksen tulisi myös olla täysimääräinen. Sen kyllä hyväksyn, että valtionosuustarkistukset jaksotetaan, mutta en sitä, että se olisi jotakin uutta rahaa. Siitä on vain sovittu, kun tuli valtionosuusudistus, että se maksetaan jälkijättöisesti.

Nykyinen vuoden 97 valtionosuusudistus, joka nyt tulee kokonaisuutena voimaan, on osoittautunut epäonnistuneeksi. Selvitysmies Pekkarinenhan tekee asiasta selvitystä, ja kun se valmistuu, välittömästi on käytävä kokonaisuudistukseen.

Ihan yksityiskohtana vielä se, että tänään ryhmätoveri ed. Kautto kysyi, kuinka kauan voi lypsää eteläistä Suomea. Tätä on kuullut vuosikausia, ja tuo särähtää, sillä onhan todettava, että pääkaupunkiseudulla julkinen rahoitus on todella mittavaa, tänne tulee valmiiksi koulutettu työvoima jne. Toivoisi, että tällaista ei tältä foorumilta kuulisi. Nyt on muistettava, että jos näillä alueilla puututtaisiin tuloveroprosenttiin — monella muulla alueellahan se pelivara on käytetty — pystyttäisiin monia epäkohtia korjaamaan, joita myös tällä alueella on.

Arvoisa puhemies! Ihan lopuksi, kun suositusaika täyttyy: Tässä selvityksessä todetaan, että hallitus on käynnistävässä kuntien arvonlisäveron takaisinperintää koskevan selvitystyön. Tämän työn tavoitteenahan on vähentää nykyiseen takaisinperintäjärjestelmään liittyviä epäkohtia. Ne ovat todellisia. Vaikka valtion kannalta se on nollasummapeliä, niin tosiasiaa ne kunnat, joissa ei paljon ole teollisuutta ja toimeliaisuus on vähäistä, ovat menettäjiä. Tätä todella mieli-tyvällä tervehdin.

¹⁰² **Osmo Puhakka /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Kiinalaisen sananlaskun mukaan ihminen voi elää 30 päivää syömättä, 17 päivää juomatta, 7 sekuntia ilman happea, vaan ei hetkeäkään ilman toivoa. Sananlaskun muistutus ja samalla viisaus on siinä, että toivon todellisuus, tulevaisuuden todellisuus on olennainen osa ihmisyyttä. Ilman toivoa ihminen on olemassa, mutta hän ei kuitenkaan elä.

Julkisen keskustelun kestoaiheena viime aikoina ja viikkoina on ollut Salatut elämät -sarjaan sisältyvä huumeongelma. Harvemmin vain huume keskusteluissa tulemme kysyneeksi itseltämme, mutta ennen kaikkea toisiltamme, miksi nuorilla on niin paha olo, että he sortuvat itsetuhokäyttäytymiseen, jota huumeet pahimmillaan edustavat. Yhtä hyvin voimme kysyä tämänpäiväisenkin keskustelun perusteella, onko huumeongelma ainoastaan poliisin ja tullin ongelma. Vielä harvemmin tulemme kuitenkin mietti-neeksi syrjäytyneen nuoren tunteja trendikkään, vauhtia ja menestystä ihannoivan tv-mainoksen äärellä, kun oman murjun ja elämän ankeus, sanalla sanoen toivottomuus tai enemmänkin toivon ja todellisuuden ristiriita huutaa kaikista nurkista.

Kun erään kymenlaaksolaisen kaupungin toimeentulotuensaajista 42 prosenttia on alle 29-vuotiaita ja kun toisaalta Suomen Asiakastieto Oy:n laskelman mukaan ylivelkaisista 40 prosenttia kuuluu samaan ikäluokkaan, näillä luvuilla on tietty vastaavuus. Terveellistä on myös tiedostaa, että 6 000 nuorta jää tai jättäytyy vapaaehtoisesti peruskoulun jälkeen työ- ja koulu-elämän ulkopuolelle. Vaikka työpajatoiminta ja monet muut vastaavat kuntoutusprojektit ovatkin saaneet aikaan myönteisiä tuloksia, siitä huolimatta syrjäytyminen jatkuu ja sen kuva nuorentuuta.

Lasten ja nuorten mielenterveydelliset ongelmat ovat sekä yleistymässä että vaikeutumassa. Eräänä kaikkein keskeisimpänä syynä tähän on se, että laman aikana kutistunut suojaverkko ei reagoi eli avaudu ajoissa. Tiedot eri puolilta maattamme osoittavat selkeästi, että ongelmien havaitseminen viivästyy jopa 2–3 vuotta. Samalla ammatillinen tuki ja sitä kautta häiriöiden ennusteet ovat huonontuneet.

On tervehdittävä tyydytyksellä hallituksen talousarvioonsa sisällyttämää 70 miljoonan markan määrärahaa lasten- ja nuortenpsykiatriaan. Nykyisessä kehushakuissa budjetoinnissa on kuitenkin syytä muistuttaa, että tällä rahalla päästään vasta kurkistamaan maton alle laman aikana lakaistuja ongelmia. Nimittäin nuorisopsykiatrian osastoilla on tuplaten enemmän hoidettavia kuin paikkoja, avohoidon jonot ovat uuvuttavan pitkät, henkilöresurssit minimissään. On syytä muistaa, että lasten ja nuorten psykiatrisen hoidon onnistumisen kannalta on keskeisen tärkeää koko perheen hoitaminen: jo ensi vaiheessa tarvitaan kriisiryhmien tukea ja sittemmin toipumisvaiheessa nuoren kohdalla kuntoutuskotia ja tukiasuntoja.

On houkuttelevan helppoa puhua rakennetyöttömyydestä tai työttömien patistamisesta palkattomaan pakkotyöhön. Monin verroin vaikeampaa on puhua itsetunnon horjumisesta tai jopa romahtamisesta, kun jo yksin asunnon vuokraamisen palkkiot sekä takuuraha saattavat nielaista monen kuukauden palkan tai vaihtoehtona on nöyryyttävä käynti sosiaali- tai diakoniatöimistossa.

Puhuessamme nuorten ja työttömien aktiivisuudesta on hyvä palauttaa mieleen Carl Jungin psykiatrinen kolmikantaoppi: kansalainen on aktiivinen, kun ensin hän on hyväksytty, hoidettu ja turvattu. Sopii toivoa, että hallituksen vastauksessaan maalailemat kuvat toimista, joilla ehkäistään ja vähennetään vakavia köyhyysongelmia, syrjäytymistä ja huono-osaisuuden kasautumista, täyttäisivät nämä kolme vaatimusta ensin, eli kansalainen olisi hyväksytty, hoidettu ja turvattu.

Henkilökohtaisesti yllätyin, kun samainen vastaus kohdentuu terveyspalvelujen kohdalla käsittelemään korostetusti lääkäreiden työtilannetta. Suorastaan ydinongelman vaikenemiselta vaikuttavat tulevaisuudessa siintelevät henkilöstön kierrot eläköitymisen kautta. Totuus on kuitenkin se, että nimenomaan hoitohenkilökunta

työskentelee niin fyysisen kuin henkisenkin sielokykyänsä rajamailla. Mielenkiinnolla odotankin perusteita hallituksen vastauksessaan esittämään väitteeseen, miten jo nykyisellään työolosuhteisiin panostamalla voidaan hoitoalan houkuttelevuutta lisätä. Ei kai kyse ole houkuttelemattomuudesta, kun tuhansia sairaanhoitajia haakeutuu ulkomaille? Ongelmahan on työn ja sitä kautta valtaisan vastuun määrässä.

Kun tähän ei kevennystä valtion taholta ole odotettavissa, priorisointi on tätä päivää potilaiden kohdalla, niin kuin taannoin kuulimme. Ulkopuolisen tekemänä tuo priorisointi perustuu ikään ja työelämässä mukanaoloon. Henkilökohmaisella puolella priorisointi pelkistyy oman lomakon paksuuteen.

Pohjoismaisen hyvinvointivaltion säilyttäminen kannalta eräs keskeisimpiä kysymyksiä terveydenhoidon rinnalla on vanhushuolto. Hallituksen vastauksesta ilmenee, että avopalvelujen määrä ei kuitenkaan ole lisääntynyt tarvetta vastaavasti. Voisimme kysyä, miten se voisi olla.

Vanhusten kotona asuminen kiertyy pitkälti kysymykseen omaishoitajista. Tätä systeemiä on myös kentällä tehokkaasti markkinoitu. Käytännössä on kuitenkin tyystin toinen kuin teoria tai ruusuiset lupaukset. Tuntuukin siltä, että pelkkä systeemi riittää. Toteuttajien jaksamisesta ei kuitenkaan ole niinkään väliä. Kun omaishoitajat ovat useimmiten itsikin ikääntyneitä tai ainakin vasta eläkkeelle siirtyneitä, aivan keskeisen tärkeää on heidän oman vapaa-aikansa järjestäminen. Arkinen totuus on kuitenkin se, että luvutun viikkovapaan sijasta puhutaan korkeintaan yhdestä vapaapäivästä kuukaudessa — tämäkin ruhtinaallisuus sillä edellytyksellä, että kunnallisesta kotiaavusta löytyy mahdollinen tuuraaja. Käytännössä tämä on jo johtanut tilanteeseen, että omaishoitajan itsessään vähäinen palkkio hupenee yhteen ainoaan vapaapäivään, jonka hän joutuu hoidettavalleen ostamaan yksityiseltä kotipalvelulta. Ei kai tämä ole kenenkään edun mukaista?

Arvoisa rouva puhemies! Ajatus on kaunis puhuttaessa sosiaali- ja terveyssektorilla myös järjestöjen ja elinkeinoelämän tärkeästä roolista. Ajatuksen muuttuminen teoksi, todellisuudeksi, edellyttää kuitenkin kokonaan toisenlaista taloudellisen tuen kohdentumista kuin mihin on tähän asti totuttu esimerkiksi kipu- ja saattohoitoon erikoistuneiden syöpäyhdistysten kohdalla.

¹⁰³ **Tero Rönni /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Keskustan tekemä välikysymys on sisällöltään saman suuntainen kuin esimerkiksi käytyjen presidentinvaalien teemat, eikä suinkaan Esko Ahon, vaan Tarja Halosen teemat. Tästä syystä monenlaisia yhtymäkohtia löytyy omaankin arvomaailmaani näissä välikysymyksen asioissa. Ihmisten peruspalvelut tuotetaan pääosin kunnissa, joissa valtaa käyttävät valtuustot. Näissä valtuustoissa on keskustalla yksinkertainen enemmistö 154 kunnassa omien laskelmieni mukaan.

Yksi esimerkki tällaisesta kunnasta on 1 600 asukkaan Halsua, jonka valtuuston 17 jäsenestä 11 on keskustalaisia. Kunnan vaikeata taloudellista tilaa sain kuunnella viime perjantaina radiosta mennessäni kotiin päin täältä. Henkilöstö oli lomautettu lähes kokonaan, ja haastattelua antoi oppisopimuksella töissä oleva nuori mies, joka kertoi toimistossa vallitsevan hyvän hengen, vaikka oli vaikea taloudellinen tilanne. Asiantuntemus lienee sitä vankinta laatua. Näinköhän niitä asioita hoidetaan muissakin keskustavetoisissa kunnissa?

Monenlaisia tehostamisen tarpeita varmasti löytyy kunnista riippumatta niiden päättäjien suuntautumisesta. Kaikkeen kurjuuteen eivät kunnat kuitenkaan ole yksin syällisiä, sillä valtio ei kohtele tasapuolisesti kuntia, siitä meillä on monenlaisia esimerkkejä. Hallitus lupaa indeksitarkistukset muutaman vuoden aikavälillä. Kuitenkaan se ei lupauksista huolimatta korvaa ansiotulovähennykseen tehtävää muutosta kunnille. Valtionosuusjärjestelmää ollaan muuttamassa, toivottavasti, selvitysmies Pekkarisen työn pohjalta. Tätä muutostarvetta ei korvaa mikään harkinnanvarainen avustus, tosin sillä lievennetään pahoinvointia joidenkin kohdalla. Kestävää ja uskottavaa taloudenpitoa ei ole turvautua harkinnanvaraisiin köyhänapuihin.

Toisenlaisesta esimerkistä käynee Jyväskylän seudun kehittämissyhtiön Jykesin tarjoama 10 miljoonan tuki Puolustusvoimille, mikäli se rakentaa helikopteritukikohdan Tikkakoskelle. Mielestäni tämä on törkeää veromarkkojen väärinkäyttöä. Ilmeisesti Jyväskylän ja naapurikuntien talouksissa menee hyvin, vai onko tässä kyseessä paluu entisaikojen tahtiin, jolloin kunnat kilpailivat yritysten sijoittumisesta? Yhteisöveron tuoton nouseminen keskeiseen asemaan kuntien taloudessa saa varmasti aikaan tällaisiakin toimintoja. Onko tämä oikein ja tasapuolista, siitä voimme kinastella varmasti vaikka kuinka pit-

kään emmekä pääse ratkaisuun asiassa. Pienet kunnat näissä asioissa eivät kyllä pärjää, siitä voimme olla varmoja.

Olemme suosineet suuria osaamiskeskuksia ja painottaneet entistä enemmän ihmisten palvelujen ja yritysten keskittämistä niihin. Tällä politiikalla nämä muutamat suuret kaupungit ja niiden muodostamat seutukunnat ovat ottaneet päätöksenteossa määräävän aseman. Esimerkkinä tästä käynee maakuntien päätöksenteko. Keskusseudun ulkopuolella sijaitsevilla seutukunnilla ei ole mahdollisuutta saada kuntayhtymien ja maakuntien hallituksiin paikkoja. Näin saadaan aikaan tilanne, jossa syrjäisempi seutukunta jää monessa asiassa täysin syrjään kaikesta toiminnasta ja päätännästä, jolla pitäisi luoda tasapuolisia mahdollisuuksia elää ja harjoittaa toimintaa koko maakunnassa.

EU-rakennerahastokauden alku ei sekään näytä hyvältä kaikissa maakunnissa. Esimerkiksi Keski-Suomen maakunnassa on paikallisen myrinn koko asetettu niin pieneksi, ettei kaikista puolueista ja seutukunnista ole edustajaa ryhmässä ollenkaan. Neljästä ei ole paljon jaettavaa. Tämä lienee sitä keskustan tasapuolisuutta ja yhteisen hyvän jakamista. Maakuntavaltuuston puheenjohtajanahan on ed. Mauri Pekkarinen, jolla lienee jotain sanottavaa tähänkin asiaan.

Arvoisa puhemies! Maallamme ei ole mitään hätää eikä minkäänlaista rahapulaa, jos osaamme käyttäytyä viisaasti myymällä Soneraa riittävästi, ei kuitenkaan kaikkea. Saamme velkojen maksusta vapautuvilla korkomenoilla lisää liikkumavaraa palvelujen ylläpitämiseksi. Velan puollittaminenkin tuo korkomenoihin jopa 10 miljardin markan säästön. Tästä rahasta puolellakin saamme liikkumavaran erilaisten asioiden hoitamiseksi. Sijoittamalla koulutukseen, syrjäytyneiden hoitoon ja ennaltaehkäisyyn sekä infran parantamiseen turvaamme tulevaisuuden ja takaamme hyvinvoinnin säilymisen.

Toisin kuin valtiovarainministeriön virkamiehet ja ministeri Niinistö, en usko työttömien kurjistamisella maksettavan meidän velkaamme ja siten hoidettavan ongelmia kuntoon. Työttömyysturvan alasarjoilla sysätään vastuu entistä enemmän kunnille. Tämä tosin lienee heidän tarkoituksensakin. Loppujen lopuksihan vaikeista tapauksista huolen pitää kunta toimeentulotuella.

Työttömyydestä on muodostunut joidenkuiden kohdalla vaikea asia. Vailla minkäänlaista ammatillista koulutusta olevat ihmiset, joiden

työ on loppunut, ovat erittäin hankalassa asemassa. Heidän työllistämisessään meillä riittää haastetta vielä pitkäksi aikaa. Samaan aikaan joillain aloilla on olemassa työvoimapulaa. Huipputeknologian osaajista ja muistakin atk-alan työntekijöistä on varmasti tulevaisuudessakin pulaa, koska ala menee niin lujaa eteenpäin, että jo koulunpenkiltä viedään osaajat töihin kesken koulutuksen. Muutamat muut alat, kuten siivous, saavat syyttää työvoimapulasta itseään. Tunnin parin työjakso aamuin illoin kolmenkympin tuntipalkalla ei varmasti motivoi ketään eikä saa liikkeelle, jos pitää matkakulut korvata ja maksaa omasta pussista. Siitä ei jaettavaa jää. Työn järjestely ja edes jonkinlainen palkkataso varmasti auttaisivat varmasti työpaikan ja työntekijän kohtaamisessa näilläkin aloilla. Valtion toimenpiteillä ei missään tapauksessa tule auttaa tällaisten yritysten orjatyövoiman käyttöä, mihin tähtää esimerkiksi ministeri Niinistö esityksessään työttömyyspäivärahojen alenemasta.

Välikysymyksessä ollaan huolissaan kihlakuntauudistuksen toteutumisesta ja uudesta tilanteesta, jossa kihlakuntien palvelu on vaakalaudalla. En ota tässä niinkään kantaa poliisien resursseihin. Ne eivät sinänsä suoraan kuulu kihlakuntien määrään. Mutta ihmetyttää se, kuinka moni teistä ja meistä kaipaa ulosottomiestä tai syyttäjää. Eiköhän kumpikin haeskele asiakkaansa vaikka vähän kauempaakin? Ei liene tarvetta niitä joka nurkassa olla. Minä en ainakaan kaipaa nurkkaani ulosottomiestä. Eiköhän hän löydä minut sitten kauempaa, jos tarve vaatii?

Kaikista valtion tuottamista palveluista ei tietenkään voi sanoa samoin. Tieliitos, Posti ja rautatiet käynevät näistä esimerkkeinä. Tarvitsemme tulevaisuudessakin kyseessä olevien laitosten palveluita koko maassa. Näiden laitosten toiminnasta ja rahoituksesta meidän tulee huolehtia. Maan eri alueiden pitämiseksi asuttuina edes jollain tavalla on näiden peruspalvelujen oltava kunnossa, ja silloin niihin on myös panostettava.

Mielestäni hallituksen linja on ollut oikean suuntainen. Toki siinä on ollut ja varmasti tulee olemaan vaikeita asioita hyväksyä, mutta näin laajapohjainen hallitus joutuu tekemään kompromisseja väkisin. Huolestuneempi kuin hallituksen linjasta olenkin maassa vallitsevasta tilanteesta, kun osa ihmisistä jonottaa leipää ja toinen porukka osakkeita. Eräiden korkeapalkkaisten palkat ja optiot ovat menneet sellaisiin summiin, ettei niitä tavallinen ihminen ymmärrä. Mitä ih-

minen tekee tällaisella määrällä rahaa? Sitä ei koskaan ehdi kuluttaa eikä sitä voi muuta kuin pelata eteenpäin. Tätäkö me haluamme, lisää toimeentuloa ja lisää hyvinvointia näille ihmisille alentamalla verotusta, eläkeläisten, työttömien sekä muiden pienituloisten etuja leikkaamalla?

¹⁰⁴ **Antti Rantakangas /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Vasemmistoliiton ed. Valpas aloitti aiemmin oman puheenvuoronsa tavalla, joka näyttää olevan vasemmistoliiton kaikissa käsikirjoituksissa, eli kaikkien tämän hetken ongelmien tausta on Esko Ahon hallituksen aikana, ja Esko Ahon hallitus kantaa tämänhetkisistä yhteiskunnallisista ongelmista ed. Valppaan ja vasemmistoliiton puheenvuorojen mukaan kaiken vastuun. Näyttää siltä, että vasemmiston edustajilta unohtuu se tosiasia, että vasemmistoliitto on jo viidettä vuotta hallituksessa. Tälläkin hetkellä sillä on kunta- ja alueministeri sekä veroministeri, joten keskeisellä tavalla nämä kaksi ministeriäkin voisivat vaikuttaa yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden korostumiseen, mutta ilmeisesti vasemmistoliiton toimintatapaan ei kuulu vastuunkanto, ja tämä on eräs esimerkki siitä.

Arvoisa puhemies! Keskustan näkemyksen mukaan hyvinvointiyhteiskunnan perusrakenteet ovat murtumassa. Tästä on lukuisia esimerkkejä eri osa-alueilta. Mielestäni ed. Puhakka kuvasi aiemmin osuvasti sosiaali- ja terveystoimen ongelmia ja myös käytännön ongelmia, joita resurssien niukkuuteen liittyy. Kuntien väliset tuloerot ovat kärjistyneet, ja tämä on johtamassa siihen, että kansalaisten asuinpaikka ratkaisee, minkälaisia peruspalveluita kukin saa. Tämä ei voi olla oikein eikä hyvinvointiyhteiskunnan tavoitteiden mukaista. Maan hallitus on omilla päätöksillään kiihdyttänyt kahtiajakoa ja ongelmien kärjistymistä. Se on ollut piittaamaton kuntien ongelmista ja toteuttanut merkittäviä resurssiheikennyksiä toimintansa aikana, siis edellinen ja nykyinen Lipposen hallitus. Esimerkiksi ensi vuodelle kunnat saavat vain puolet valtionosuuksien indeksitarkistuksista, mikä merkitsee sitä, että kunnilta jää 1,2 miljardia markkaa saamatta. Tämä on osaltaan lisäämässä kuntien ongelmia, sillä jo tällä hetkellä noin sata kuntaa ei pysty vuosikatteellaan tai tulorahoituksellaan hoitamaan jokapäiväisiä peruspalveluita investoinneista puhumattakaan.

Suurempiin vaikeuksiin on ajettu muuttotapioista kärsivät kunnat, erityisesti pienet maaseu-

tukunnat. Näille hallitukselta ja kuntaministeriltä ei ole riittänyt muuta kuin ympäröityä puhetta ja kehoitus kuntaliitoksiin. Perusongelmina ovat siis kuntakentän sisäinen resurssijako ja valtionosuusjärjestelmän epäoikeudenmukaisuudet, jotka kiihdyttävät muuttoliikettä ja keskittymistä. Esimerkiksi yhteisöveron jakomalli suosii kohtuuttomasti vain muutamaa kasvukeskusta. Samoin arvonnäisveron palautuksen takaisinperintä siirtää resursseja köyhyistä maaseutukunnista kasvukeskuksiin ja lisää ongelmia.

On tehty myös ratkaisuesityksiä maakuntien liittojen ja muitten toimijoiden, myös keskusten, osalta. Käyn tässä läpi Pohjois-Pohjanmaan liiton kuntataloustyöryhmän konkreettisia esityksiä, joilla voitaisiin kuntien välisiä eroja tasata. Tärkein ja merkittävin asia olisi nostaa verorahoituksen tasausrajaa nykyisestä 90 prosentista 95 prosenttiin. Tämä merkitsisi sitä, että kaikki maan kunnat pääsisivät hyötymään tästä talouskasvusta ja myönteisestä kehityksestä.

Toisaalta verotulotasaus ja valtionosuusjärjestelmä tulee saattaa reaaliaikaisiksi. Nyt nämä viipeet merkitsevät menetyksiä kunnille ja tällaisia tuloloukkuja eräällä tavalla. Valtionosuusjärjestelmää pitäisi kehittää niin, että se ottaisi huomioon väestömuutokset nykyistä paremmin. Nyt väkiluvun väheneminen vaikuttaa nopeammin kunnan tulokertymään kuin kunnan menorakenteisiin, eli tässäkin muuttotappioista kärsivät kunnat menettävät. Yhteisöverosta tulisi osa irtottaa käytettäväksi erilliseen yrityselämän kehittämisrahoitukseen alueellisesti. Se olisi yksi tapa oikeudenmukaistaa yhteisöverojakomallia.

Voimallaitokuntien kuten Oulu- ja Iijoki-alueen osalta pitäisi luoda mekanismi, joka varmistaa voimayhtiöiden maksaman verotulon jäämisen tosiasiallisesti kuntien hyödyksi. Kiinteistö- ja yhteisövero tulee määritellä korvaukseksi rakentamisen aiheuttamasta pysyvistä haitasta sekä alueelle jääväksi osuudeksi siitä hyödystä, joka koituu kansantaloudelle energian tuotannosta.

Pitäisi myös turvata investointien valtionavustukset myös jatkossa eli purkaa eräällä tavalla se päätös, joka sosiaali- ja terveystoimen osalta eduskunnassa äänestäen tehtiin, sekä säilyttää muun muassa sivistystoimen rahoitus. Lisäksi syrjäseutukerroin tulee edelleen pitää valtionosuusjärjestelmässä.

Nämä muutamat käytännön esimerkit kertovat siitä, että esityksiä on, jos vain olisi poliittista

tahtoa niiden toteuttamiseen. Hallitus väittää välikysymysvastauksessaan vastoin tosiasioita, että kuntien väliset erot ovat kaventuneet sekä alueellinen tasa-arvo lisääntynyt — täysin käsittämätön ja perätön väite. Erot ovat lisääntyneet ja revenneet Lipposen hallitusten aikana. Tämä on siis johtanut siihen, että kuntalaiset eivät enää kaikissa kunnissa saa hyvätasoisia sosiaali- ja terveys- eivätkä opetuspalveluita. Myös kuntien infrastruktuuri heikkenee.

Hallitus tarkastelee kuntatalouden tilanteita kokonaisuutena, vetoaa kuntien kokonaistilanteeseen mutta ei huomioi erojen kasvua. Nytkin kuntien yhteenlasketusta vuosikatteesta muutama iso keskus tekee suurimman osan, eikä tämä siis kerro koko totuutta. Monet laajat alueet ovat menettäjiä.

Hallitus on myös muilla päätöksillä heikentänyt laajojen maakuntien ja maaseutualueiden palveluita. Leonia—Posti-ratkaisu merkitsee maaseudulle 1 500:aa työtöntä, Tielaitoksen liikelaitostaminen samoille alueille 1 700:aa työtöntä, ja valtion paikallishallinnon supistukset ja kihlakuntien yhdistämiset merkitsevät myös lisää työttömiä. Kaikki ratkaisut kertaantuvat maaseudulla negatiivisesti, eli hallitus harjoittaa kovaa jakopolitiikkaa, nimenomaan kahtiajakopolitiikkaa. Tämän näyttävät myös vasemmistoliiton edustajat hyväksyvän, vaikka maakunnissa puhuessaan he julistavat puolustavansa heikkoja alueita ja ihmisiä. Käytännön teot eduskunnassa ovat kuitenkin päinvastaisia.

Arvoisa puhemies! Lipposen hallituksen harjoittama kahtiajakopolitiikka vie edellytyksiä koko maan tasapuoliselta kehittämiseltä. Hallitus nojaa aluepolitiikassa vain EU:lta tuleviin rahoihin. Tosiasia on, että viime ohjelmakaudella Itä- ja Pohjois-Suomen kuutosalueet saivat miljardin lisäyksen aluerahoitukseen. Kuitenkin hallitus leikkasi samalta alueelta 1,6 miljardia markkaa eli nettovaikutus valtion toimista johtuen oli 600 miljoonaa markkaa negatiivinen. Ei siis ihme, ettei näillä ohjelmilla ole saatu riittäviä tuloksia aikaan.

Sama tilanne on nytkin. Hallitus vie omilla toimillaan edellytyksiä koko maan tasapuoliselta kehittämiseltä. Nämä eri ratkaisut kiihdyttävät maaseudun tyhjenemistä. Kun valtio vetäytyy alueelta, myöskään yksityiset yritykset eivät tule investoimaan haja-asutusalueille. Kun tähän vielä liittävät ne negatiiviset ratkaisut, joita maatalouden toimintaedellytyksiin on tehty, täytyy sanoa,

että hallitusohjelman kirjaus maan tasapuolisesta kehittämisestä jää näköjään vain sen arvoiseksi, mille paperille tämä tavoite on kirjoitettu. Nyt tarvittaisiin käytännön ratkaisuja, jotka vahvistaisivat koko maan edellytyksiä menestyä ja kehittyä, eikä vain valtopoliittisia ratkaisuja, joita hallitus nyt tekee, eli rahaa jaetaan niille alueille, joilla on paljon äänestäjiä, ja yhteiskunnan tasa-arvo jää toissijaiseksi.

Puhetta ryhtyy johtamaan toinen varapuhemies Mikkola.

¹⁰⁵ **Jari Vilén /kok:** Arvoisat herra ja rouva puhemies! Oikeastaan on hyvä jatkaa ed. Rantakan puheenvuorosta, koska tulemmekin molemmat käsittelemään kuntataloutta, mutta oletan, että meidän johtopäätöksemme kuntataloudesta ovat ehkä hieman erinäköisiä tai -oloisia.

Olemme varmaan samaa mieltä siitä, että kuntapäätäjän rooli on viime vuosina ollut vaikea. Uutta jaettavaa ei valitettavasti ole ollut, ja vaikeana tehtävänä on ollut jakaa niukkuutta mahdollisimman oikeudenmukaisesti. Mielestäni kunnat ovat kuitenkin tässä tehtävässään onnistuneet hyvin. Varmaa on siis, että samat päättäjät kykenevät arvottamaan oman kuntansa toimintoja myös taloudellisesti parempina aikoina, ilman että valtion täytyisi uudelleen tulla holhoamaan tai ohjaamaan toimintaa.

Yleisesti ottaen Suomen kunnilla menee hyvin. Kuntatalous on ylijäämäinen. Vuosikatteen vuonna 2000—2004 on arvioitu olevan keskimäärin 11,5 miljardia markkaa, ja tulorahoituskin on tästä vuodesta lähtien suurempi kuin nettoinvestoinnit. Jako kuntien hyvinvoinnin osalta ei noudata mitään erityisiä alueellisia tai maakunnallisia rajoja. Samassa maakunnassa vierekkäisten kuntien taloustilanne voi olla täysin päinvastainen. Valtionosuusjärjestelmän keskeinen tavoite, kuntien välisten erojen tasaaminen ja yhdenvertaisten palvelujen turvaaminen kaikille kansalaisille asuinkunnasta riippumatta, vaatiikin tässä tilanteessa niitä erityistoimia, joita hallitus on nyt tekemässä.

Heikommissa asemassa olevien kuntien tukemiseen on varattu niin sanottuja harkinnanvaraisia avustuksia, tänä vuonna jopa 420 miljoonaa

markkaa. Tämä on tarpeen tilanteessa, jossa kuntien valtionosuusjärjestelmän tarkistusta ollaan valmistelemassa, mutta selvää myös on, että harkinnanvaraiset avustukset eivät saa eivätkä voi olla pysyvä kuntien talouden tukemisen muoto. Tämä tarkoittaa mielestäni selkeästi sitä, että harkinnanvaraisista avustuksista ei saa muodostua tukiautomaattia, niistä ei saa muodostua rinnakkaista järjestelmää varsinaiselle valtionosuusjärjestelmälle, ja kolmanneksi, avustusten kriteerien täytyy olla täsmällisempiä ja selvempiä kuin ne ovat tässä vaiheessa. Mielestäni on myös selvää, että kunnilta täytyy vaatia omia selkeitä tervehdyttämissuunnitelmia ja toimenpiteitä, miten näitä avustuksia käytetään.

Selvää myös on, että kuntien on itsessään oltava elinkelpoisia ja omatoimisia. Mikäli näin ei ole, kuntarakennetta ja kuntien yhteistoimintavelvoitetta on voitava arvioida kriittisesti. Erityisesti korostaisin juuri yhteistoimintavelvoitetta ja yhteistoiminnan halukkuutta, sillä valittavan usein yhä edelleenkin se yhteistyö ja yhteistoiminta tahtoo unohtua kuntapäättämisessä.

Selvää myös on, että jatkossakin maassamme tulee olemaan rikkaita ja vähemmän rikkaita kuntia. Olennaista on kuntien eriarvoisen kehityksen pysäyttäminen, kuntatalouden vakauttaminen sekä aluepoliittisten erityistoimien käynnistäminen ja tukeminen muuttoliikkeen tasoittamiseksi ja hillitsemiseksi. Selvää myös on, että näiden toimenpiteiden täytyy mahtua niihin menokehyksiin, joita valtiolla käytettävissä on.

Arvoisa herra puhemies! Poliisin toiminnasta sananen.

Poliisin toiminta on kansalaisten turvallisuuden ja hyvinvoinnin kannalta keskeinen palvelu. Hiljattain julkaistussa barometrissa osoittautui, että peräti 91 prosenttia suomalaisista luottaa poliisin toimintaan ja arvioi poliisin onnistuneen toiminnassaan hyvin. Oli mielenkiintoista verrata tätä barometriä tänään julkaistuun läheisen naapurimaamme Eestin tai Viron poliisin toimintaa koskevaan barometriin. Siellä kansalaisten luottamus oman maansa poliisiin oli 60 prosenttia. Suomi taitaa luottamuksessaan poliisin toimintaan olla maailmanlaajuisia huippua. Poliisi onkin pystynyt vastaamaan mielestäni hyvin kansalaisten asettamiin vaatimuksiin näkyvyydestä ja läsnäolosta ja hälytyksen seurauksena tapahtuvasta läsnäolosta.

Yhtenä erityisongelmana poliisitoiminnassa kuitenkin on, paitsi tietysti resurssit yleisesti ot-

taen, myös tietty houkuttelevuus. Tässä asiassa ainakin niin syrjäseudut kuin Pääkaupunkiseutu kohtaavat toisensa. Ehkä juuri palkkauksesta johtuen sekä syrjäseuduille että Pääkaupunkiseudulle on yhtä vaikea löytää halukkaita poliisimiehiä. Poliisimiehistä, poliisinaisista ja heidän lukumäärästään puhuttaessa on hyvä muistaa, että ensi vuoden aikana arvioidaan valmistuvan kokonaista 450 uutta poliisikoulutuksen saanutta henkilöä, mikä on 450-kertainen lisäys vuoden 1997 valmistuneisiin nähden. Eläköityminenkin huomioon ottaen maamme poliisimäärä tulee seuraavana kahtena vuotena lisääntymään ainakin 200 henkilöllä.

Postipalveluiden osalta, joista on kiivaasti keskusteltu tässä salissa, mielestäni olennaista ja selvää on se, että kaikilla suomalaisilla täytyy asuinkuntaan katsomatta olla yhteinen ja yhtäläinen oikeus saada postinsa vähintään kerran arkipäivänä. Varmaa onkin, että tänä päivänä postinkanto, kulkunopeus ja palvelut sekä aukioloajat ovat maassamme eurooppalaista huippuluokkaa. En oikein jaksa uskoa siihen, että asiakkaan kannalta olennaista on se, millainen organisaatio postitoimintaa ylläpitää. Totta kai meillä voi olla asenteita tai tunteita perinteisestä postitoiminnasta, mutta tällä hetkellä ja tässä tilanteessa olennaista mielestäni on palvelujen saatavuus, laatu ja edullisuus.

Selvää myös on, niin kuin täällä on todettu, että asiamiesposti pelkkänä asiamiespostin toimittajana ei voi menestyä, kuten ei voi menestyä tässä tilanteessa yksittäinen tavallinen postikonttorikaan. Mutta asiamiesposti voi olla monella tapaa piristävä ja virkistävä toimintatapa monessa yksittäisessä kunnassa. Tässä myös selvää on, että valintaa ja arviointia täytyy tehdä siitä, minä kaltaisia asiamiesposteja on syytä olla. Kuulin esimerkiksi tarinan, jossa pienessä kyläkaupassa toimiva asiamiesposti on tullut koko kylän toiminnan keskeiseksi moottoriksi. Toisessa tilanteessa metalliyrityksen yhteyteen perustettu asiamiesposti ei osoittautunut oikein menestyneeksi ratkaisuksi. Harkintaa varmaan kannattaa käyttää tässäkin asiassa.

Arvoisa puhemies! Haluaisin ihan lopuksi nostaa esille yhden ministeri Korhosen puheenvuorossaan esille nostaman asian. Ministeri Korhonen kertoi käynnissä olevasta hajautetusta ja joustavasta palveluhallintahankkeesta, jossa ministeriöitä kehitettäisiin kuulemma tyyliin "hallituksen esikuntayksiköiksi", joista muuta toimin-

taa harkitusti ja tapauskohtaisesti pyrittäisiin siirtämään valtion aluehallinto.

Meillä on viime aikoina poliittisessa keskustelussa tuotu runsaasti esille eri maiden malleja eri toiminnoissa. Aluepolitiikassa Norjan-mallia, yrittäjätoiminnaissa Italian-mallia ja työllisyyden hoidossa nyt viimeksi Hollannin- ja Tanskan-mallia. Toivon ministeri Korhosen ja muiden valtionhallinnon hajauttamista pohtivan ministeriryhmän jäsenten tutustuvan myös Irlannin-malliin.

Nimittäin valtiovarainministeri Sauli Niinistön kollega Irlannin tasavallassa, valtiovarainministeri McGreevey on luvannut esitellä ennen kesää Irlannin eduskunnalle uuden keskusvirastojen hajasijoitusmallin. Tämän esityksen mukaan 80 prosenttia eli 24 000 valtion virkamiestä tullaan hajasijoittamaan pääkaupunkiseudun ulkopuolelle. Tätä hajasijoituskokeilua on Irlannissa tehty jo vuodesta 81 alkaen siten, että muun muassa jo tänä päivänä Irlannin maa- ja metsätalousministeriö toimii kolmella eri paikkakunnalla, valtiovarainministeriö viidellä paikkakunnalla, kuin myös sosiaali- ja terveysministeriö.

Ministeri McGreeveyn uusi ehdotus merkitsisi vielä 10 000 uuden työpaikan hajasijoittamista. Keskeisenä perusteena hajasijoitukselle Irlannin valtiovarainministeriö tulee kertomaan informaatioteknologian kehittymisen antamat mahdollisuudet, informaatioteknologian, jonka eteenpäinviemisessä ja hyödyntämisessä me suomalaiset varmasti olemme maailman huippua. Toivonkin tämän mallin, Irlannin-mallin, antavan ministeri Korhoselle uutta ajattelemista omassa kehittämistyössään.

¹⁰⁶ **Juha Rehula /kesk:** Arvoisa herra puemies! Usea suu on tänään todistanut, että tasavallassa kaikki hyvin. Viimeisimmäksi ed. Vilén todisti, kuinka hyvin kunnilla menee ja miljoonat juoksevat sinne ja tänne. Sitä lappilaisena edunvalvontamiehenä entisessä elämässään olleelta mieheltä oli aika uskomatonta kuulla, mutta kyllähän tämä talo tietysti mukanaan vie. Saimme aamupäivällä kuulla 9,5 liuskan tekstin myös ministeritasolta siitä, että mitään ongelmia ei ole. Keskustan välikysymystä on vähätelty, mutta jostakin syystä puheenvuoroja kuitenkin on tänäänkin pidetty ja yö menee pitkälle.

Vastaushan välikysymykseen oli se, että joko toimenpiteisiin on jo ryhdytty tai vähintäänkin asioita selvittellään. Samaan kuoroon ovat minis-

tereiden ohella luonnollisestikin yhtyneet useat hallituspuolueiden kansanedustajat. Ministereiden puheenvuoroihin on tosin se ero, että yksittäiset edustajat ovat toki löytäneet ryhmäpuheenvuoroja myöten hyvinvointiyhteiskunnastamme ratkaisua odottavia ongelmia.

Kyse on arvoista ja asenteista, niin kuin täällä esimerkiksi sos.dem. ryhmäpuheenvuoron käyttänyt ed. Puisto totesi. On valittu poliittinen linja, jota näkyy johdonmukaisesti noudatettavan. Siinä unohtuu valitettavasti vain se ihminen, jota varten kunta ja valtiokin ovat olemassa. Meidän on muistettava, ettei pelkillä järjestelmillä hoideta asioita haluttuun suuntaan, ellei riittäviä resursseja ole käytettävissä.

Kunnat vastaavat palvelujen tuottamisesta etulinjassa kuntalaisiin nähden. Valtio on määrätietoisesti vetäytynyt rahoitusvastuustaan, päinvastoin samanaikaisesti velvoitteita lisäten. Vielä viisi vuotta sitten tähän oli täysin ymmärrettävät syyt. Tänä kansantalouden kukoistuksen aikana tilanne on täysin toinen. On kohtuutonta vyöryttää kuntapäätäjien niskaan vastuuta seläisistä asioista, joista vastuu kuuluu eduskuntaan.

Monet edustajat ovat tänäänkin esittäneet, että asiat saadaan paremmalle tolalle valvontaa lisäämällä. Ollaan kuitenkin jo tänään tilanteessa, jossa joittenkin kuntien osalta yli 90 prosenttia kunnan menoista on lakisääteisiä menoja, joihin tämän talon päätöksillä kunnat on velvoitettu. Meidän on kannettava huolta siitä, mitä kunnissa tapahtuu ja miten asioita käytännössä hoidetaan. Joskus virheellisestikin on saatettu joissakin yhteyksissä toimia, mutta kun ongelma on raha, ei sen puutetta hyvinkään organisoitu valvonta korvaa. Valtionosuuksien korvamerkitseminen ei ole oikea lääke olemassa oleviin ongelmiin, ei myöskään kokoomuksen mantra siitä, että kunta-rakenne olisi ratkaisu kuntien rahoitusaliijäämään; ei se tule mitään ratkaisemaan. Siitä löytyy aivan riittävästi esimerkkejä, kuka palvelunsa tuottaa kalliimmin, kuka halvemmin.

Kukaan meistä ei varmastikaan hyväksy lainvastaista toimintaa. Mutta niille, jotka ovat laittamassa kuntia ruotuun laittomuuksista, on pakko muistuttaa, että samassa hengessä voi katsoa myös meitä täällä eduskunnassa, ja tässä tapauksessa nimenomaan hallituspuolueiden vastuussa olevia kansanedustajia.

Kunnallinen elämä tarvitsee pitkäjänteisyyttä. Ministeri Korhonen vakuutti tänään useita eri

kertoja hallituksella olevan tavoitteita ja keinoja kuntatalouden vakauttamiseksi. Hän muun muassa vakuutti, miten budjettikehyspäättöksen yhteydessä pitkäjänteisesti pyritään takaamaan kuntien valtionosuudet. Tämäkin lupaus on yksi niistä, joista aikanaan tullaan näkemään, toteutuvatko ne. Pitiähän valtionosuuksien tasotarkistuksen tehdä täysimääräisenä jo tulevana vuonna, mutta viimeistä 600:aa miljoonaa odotetaan vuoteen 2003, sikäli kuin rahat riittävät.

Lipposen hallitusten, niin ykkösen kuin kakkosenkin, lunastamattomien lupauten lista kuntapäätäjille on valitettavan pitkä. Vielä tähän päivään mennessä se ei muunlaista varautumista tulevaisuuteen ole pystynyt tekemään kuin sen, että kun jostakin on kuullut tai pystynyt ennakoimaan kuntiin kohdistuvia kielteisiä asioita, joita kuntatalous on joutunut kohtaamaan, on ollut syytä alkaa varautua tulevaan tilanteeseen. Päätökset ovat sitten tulleet aikanaan perässä. Ansio-tilovähennyksen kompensoimattomuus, investointien valtionosuusjärjestelmän uudistaminen ja siihen yhdistetty vuosien varrella tapahtunut satojen miljoonien väheneminen valtionosuuksissa, yhteisöverotuksen kuntien osuuden pienentäminen jne. jne. jne., lista kattamattomista lupauksista on pitkä.

Se, että nyt olisi tapahtumassa jotain uutta sen suhteen, että valtiovallasta olisi tulossa kuntiin nähden luotettavampi yhteistyökumppani, on toki toivottavaa. Pelkän uskon varassa tämäkään asia ei kuitenkaan onnistu, vaaditaan tekoja. Tosin, kun usein sattuu, niin siihen kuulemma tottuu. Täytyy kuitenkin koko ajan muistaa se, keneltä tämä on pois, eihän puhuta pelkästään kun- nista, puhutaan ja ennen kaikkea tulee puhua ihmisten arkipäivästä.

Tänään vannotaan selvitysmies Jukka Pekkarisen ja hänen työnsä kaikkivoipaisuuden nimeen. Odotukset ovat kovat. Viime vaalikaudella toimi ministeri Backmanin johdolla ryhmä, jonka toimeksianto liittyi niin ikään valtio—kunta-suhteen rahoitusongelmiin ja valtion ja kuntien työnjaon selkeyttämiseen. Ministerin nimeen vannottiin vuosia. Lopputulos, summa summarum, oli kuitenkin pelkistetyksi se, että todettiin kunnallistalouden tulevien vuosien rahoitusvaje, siinä kaikki.

Ongelmavyöhyke on toki vaikea, sen joutuu meistä jokainen myöntämään, mutta totuuden puhuminen ja toimiminen siihen suuntaan, mihin pitäisi, ei kuitenkaan liene kiellettyä. Eikö

kuitenkin ole niin, että olemassa oleviin epäkohtiin on mahdollista puuttua kestäväällä tavalla pikaisestikin tarpeen niin vaatiessa? Vanhat jäljet tässä asiassa pelottavat.

Arvoisa herra puhemies! Postin tulee olla kansalaisten peruspalvelu. Ennen eduskuntaan tuloni olin työssä alle 2 000 asukkaan itämaalaissa kunnassa, jossa muuten on demari valtuuston puheenjohtajana ja kokoomuslainen hallituksen puheenjohtajana, kunnassa, josta ensimmäisten kuntien joukossa lakkautettiin kunnan ainoa täyden palvelun posti. Tuolloisista ja myöhemmistäkään vakuutteluista huolimatta ja tuolloisten vakuutteluiden vastaisesti uskallan väittää, että kuntalaisten palvelutaso on heikentynyt. Tähän ovat osin olleet vaikuttamassa vaikeudet paikallisissa järjestelyissä asiamiespostin hoidossa, mutta jo yksinkertaisesti rahaliikenteessä olevat puutteet vaikeuttavat esimerkiksi yrittäjien päivittäistä toimintaa.

Samoin tuolloin noin viisi vuotta sitten ennakoi kehitys Postin palvelujen kohdalla koko maassa on käynyt ja käymässä juuri siihen suuntaan kuin tuolloin voitiin ennakoita. Olen esimerkiksi ed. Tennilän kanssa samaa mieltä siitä, että Postin palvelujen saavutettavuus ja postin kulku ovat sen laatuosuuksissa tarvittaessa vaikka valtion varoilla. Tähän lienee välttämättömyyksiä varautua, sen suuntaiset ovat näkymät toisenlaisista vakuutteluista ja linjauksista huolimatta.

Arvoisa herra puhemies! Hyvinvointiyhteiskuntamme runko ja rakenteet ovat teollisen yhteiskunnan ajalta. On oltava valmiutta uudistaa säästöjen ja leikkausten jälkeen myös rakenteellisesti. Lipposen hallituksilla on ollut kohta viisi vuotta aikaa toimia. Hallitusohjelmiin on kauniisti kuorrutettu sanoja siitä, miten selvitetään, tutkitaan ja mahdollisesti ryhdytään toimenpiteisiin jne. jne. jne. Hyvinvointiyhteiskunnassamme olevat ongelmat voisivat saada rahoitukseen sakin ratkaisumalleja, kun lupauksista ja selvi-tyksistä päästäisiin toimiin.

Meidät keskustalaiset leimattiin vielä muutama viikko sitten vanhanaikaisiksi konservatiiveiksi samanaikaisesti, kun osa tästäkin salista mielellään leimasi omaan otsaansa edistyksen leiman. Kun lähtee etsimään syytä siihen, miksei välttämättömiinkään hyvinvointiyhteiskunnan palvelujen tason ja laadun turvaaviin toimiin ryhdytä, vaikka näköalana esimerkiksi van-

hustenhuollossa on ennakoitavissa täysi kaaos, löytää vastauksen syvään naulatuista periaatteista, siitä, että mikään ei muuttua saa. Saatika sitten se, etteivät kaikki asiat ole edes tämän talon päätettävissä, kun lupa on kysyttävä esimerkiksi vain kaikkivoipaiselta ammattiyhdistysliikkeeltä.

Me kaikki hyvin tiedämme, että uudistuksiin ja muutoksiin olisi edullista lähteä ennen kuin on pakko.

¹⁰⁷ **Marja Tiura /kok:** Arvoisa puhemies! Viime vuonna loppukesästä ilmestynyt yhteispohjoismainen tutkimus tarkasteli pohjoismaista hyvinvointivaltiota ja sen nousua 90-luvulla kansantalouksia kohdanneesta lamasta. Tämä tutkimus antoi myönteisen, arkikokemusten perusteella ehkä jopa ristiriitaisen kuvan Suomesta. Sen mukaan suhteellinen köyhyys lisääntyi laman aikana kaikissa muissa Pohjoismaissa paitsi Suomessa. Tutkimuksen mukaan tulonjako myöskin säilyi täällä tasaisempana kuin muualla. Myös Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen mukaan Suomessa hyvinvointivaltio kesti suuren laman loppujen lopuksi ilman suurempia kolhuja, vaikka sen rajoja koeteltiin ja etuuksien tasoa heikennettiin.

Kansalaisille on tärkeää, millaisia palveluja hyvinvointiyhteiskunta tuottaa ja miten. Koko pohjoismaisen hyvinvointivaltiomallin kannalta ovat tärkeitä ne toimintaedellytykset, jotka julkisen valta luo kansalaisten toiminnalle. Hyvinvointivaltion on tuotettava kansalaisten haluttamia palveluja, ei suinkaan sitä, mitä on tuotettu aina aikaisemminkin. Vastaamalla kansalaisten toiveisiin ja tarpeisiin hyvinvointivaltio perustee yhä uudelleen oman legitimitteettinsä.

Kansalaisten asemaan kuluttajina, työntekijöinä ja kuntalaisina liittyy oleellisesti se verojen määrä, jonka kansalaiset maksavat hyvinvointivaltion toiminnan takaamiseksi. Tämän vuoksi puhuttaessa hyvinvointipalveluista ja hyvinvointiyhteiskunnasta tulee muistaa, että kansalaisen hyvinvointiin vaikuttaa myös se osa palkkatulosta, joka hänelle jää käteen verojen jälkeen. Meidän tuleekin tarkastella myös työn verotusta ja työhön kannustavuutta hyvinvointipalveluiden ohella.

Ymmärrämme toki kaikki, että 1980-luvun loppu ja 1990-luvun alun tapahtumien jälkeen tiukka finanssipolitiikka on ollut erityisen tärkeää, ja se tulee olemaan tärkeää myös tulevaisuudessa

työikäisen väestön vähentyessä ja valtionvelan kasvaessa korkoa aivan kuten tähänkin asti. Vaikka valtionvelka on saatu nyt kuriin, täytyy muistaa, että velanhoitomenot ovat vielä vuosien ajan raskaat. Pohjoismainen yhteiskuntamalli kokonaisuudessaan perustuu korkeaan työllisyyteen. Mikäli haluamme oman hyvinvointimme lisäksi pitää huolta myös tulevien sukupolvien hyvinvoinnista, emme voi luvata kymmentä hyvää ja seitsemää kaunista, vaan meidän tulee huolehtia siitä, että tulevaisuudessakin on töitä ja niiden tekijöitä. Olemme toki yhtä mieltä siitä, että laadukkaat peruspalvelut on turvattava kaikille. Tavoitteena on kuitenkin tehdä se mahdollisimman tehokkaasti.

Haluan nostaa keskusteluun kysymykset mielenterveyspalveluista ja poliisipalveluista. Hallitus on sitoutunut huolehtimaan valtionosuuksien tason pysyvyydestä kasvattamalla valtionosuuksien tasoa kolmen seuraavan vuoden aikana ja lisäämällä harkinnanvaraisia valtionosuuksia. Totuus on se, että lama tuotti kuntasektorille suuria vaikeuksia huolehtia riittävästä palveluista ja terveydenhoidossa muun muassa laitospaikkoja vähennettiin. Samanaikaisesti kunnat eivät kuitenkaan ohjanneet korvaavia resursseja avohoitoon. Tästä kärsivät erityisesti mielenterveyspalvelut ja päihdehuolto.

Helmikuussa 2000 on valmistunut sosiaali- ja terveysministeriössä selvitys mielenterveyspalveluiden tilasta ja tulevaisuuden näkymistä. Lasten- ja nuortenpsykiatrian osalta eduskunta on jo viestittänyt toiveensa valtioneuvoston suuntaan. Huoli nuorten ja lasten kohdalla on todellinen: kasvava pahoinvointi, lisääntyvä huumeiden ja päihteiden käyttö. 20 prosenttia nuorista voi huonosti ja on syrjäytymisvaarassa. Myöskään viimeiset uutiset työttömyyslukuista, muun muassa tämän aamun aamu-tv:n mukaan, eivät ole kaunista luettavaa nuorten osalta nuorisotyöttömyyden yhä kasvaessa. Tärkeää on, että ongelmat on kartoitettu ja toimenpiteisiin on ryhdytty.

Keskusta kysyy välikysymyksessään hallitukselta myös sitä, mihin toimenpiteisiin hallitus aikoo ryhtyä taatakseen kansalaisten perusturvallisuuden niin poliisi- kuin muidenkin viranomaispalvelujen osalta. Kansalaiset vaativat ja arvostavat turvallisuutta. Tämän kuun alussa julkaistiin poliisin turvallisuusbarometri vuodelta 1999. Sen mukaan poliisipalveluihin ollaan erittäin tai melko tyytyväisiä. Arvioitaessa poliisipalvelujen laatua konkreettisten tapausten perusteella

poliisi saa palvelustaan erittäin hyvän arvostuksen. Erityisesti poliisin puolueettomuus, asennoituminen ja ammattitaito arvostetaan tänä päivänä korkealle. Kansalaisten luottamus poliisiin toimintaa kohtaan on pysynyt korkeana, ja kansalaiset katsovat poliisin onnistuneen tehtävissään varsin hyvin.

Ainakin tässä näyttäisi hyvinvointivaltion palvelutarjontaa kohtaavan myös näiden palvelujen kysynnän. Totuus on kuitenkin se, että tilanne ei ole ongelmaton poliisinkaan taholta, sillä erityisesti poliisin näkyvyys, lähipoliisitoiminta, poliisipalvelujen saatavuus maamme joka kolkassa, erityisesti harvaan asutuilla alueilla, on puutteellista. On kamalaa lukea lehdistä, että toisilla alueilla on poliisien pakko panna rötökset tärkeysjärjestykseen tänä päivänä. Myös huumausainerikosten lisääntyminen vaatii lisätoimia ja resursseja tulevaisuudessakin. Ei auta, että me eduskunnassa säädämme lakeja esimerkiksi poliisien oikeuksista huumeiden valeostoihin ja peitetointaan ja tulevan järjestyslain. Myöskin resursseja on tulevaisuudessakin taattava.

Poliisien resurssien oikeaan kohdentamiseen on kiinnitettävä lisääntyvässä määrin huomiota. Kansalaisten tulee tuntea olonsa turvalliseksi. Verrattuna Ahon hallituksen aikaan on tilanne tämän hallituksen aikana oleellisesti kuitenkin parantunut muun muassa poliisien määrärahojen lisäämisen suhteen.

Lopuksi, arvoisa puhemies! Itse maalta, 2 600 asukkaan kunnasta kotoisin olevana tiedän, ettei jokaisessa kylässä ole tälläkään hetkellä vanhan tyyppisiä, keltaisin merkein varustettuja postikonttoreita, pankkien konttoreita ja muita palvelukonttoreita. Tilalle ovat tulleet muun muassa asiamiespostit, jotka yhteistyössä paikallisten yrittäjien kanssa toimivat melko hyvin. Muun muassa näiden asiamiespostien aukioloajat ovat saaneet hyvää palautetta ja erittäin hyvän vastaanoton kuntalaisten keskuudessa. Tärkeää on kuitenkin muistaa, että uudet tavat järjestää peruspalveluita eivät lähtökohtaisesti ole hyvinvointiyhteiskunnan kannalta askel huonompaan suuntaan. Tärkeää on, että palvelut järjestetään paikallisista tarpeista lähtien, asukkaat huomioidaan ottaen mahdollisimman toimivasti ja tehokkaasti ja niin, että ne ovat kaikkien kuntalaisten saatavilla.

ajankohtaiseksi ja aiheelliseksi huomioitua väliskysymystä haluaisin myös kommentoida ja todellakin tuoda tässä kohden, niin kuin sanotaan, oman korteni kekoon tarkastelussa, millä tavalla suomalainen hyvinvointiyhteiskunta juuri nyt jaksaa, minkälaisilla eväillä se on lähdössä 2000-luvulle.

Arvoisa puhemies! Tässä salissa voi tietenkin tuottaa paljon puhetta. Hyvin monesti on niin, että varsinkin tietämättömyys antaa vahvan selkänöjan. Sen vuoksi on hyvin yllättävää kuulla niitä puheenvuoroja, joita esimerkiksi kuntatalouden tilasta täällä käytetään. Jos seuraa Suomen Kuntaliiton lehdistötiedotteita, tilastointeja ja kannanottoja, voi nähdä melko lailla selkeän ja yksisuuntaisen kuvan, millä tavalla tällä hetkellä Suomen kunnilla menee, ei ainoastaan keskimääräisesti, vaan millä tavalla menee heikoimmilla kunnilla ja vahvimmissa kunnilla. Yli poliittisten puoluerajojen esimerkiksi Kuntaliitossa pystytään näitä asioita asiallisesti näkemään ja on pystytty toteamaan, että kuntatalous vaatisi erityisiä toimia hallitukselta ja eduskunnalta, jotta se saataisiin vakaammalle pohjalle.

Nyt kuitenkin jostakin syystä tämä asia, joka on selkeä ja tiedostettu, tässä talossa poliittisessa pyörytyksessä muuttuu niin, että kun täällä kuuntelee joitakin edustajia esimerkiksi pohjoisesta ja itäisestäkin Suomesta, jotka sattuvat olemaan tämän sateenkaaren värien alla, he antavat ymmärtää, että olotilat pohjoisessa ja itäisessä Suomessa ovat aivan niin kuin laiturilla kävelisivät susi ja lammas vierekkäin. Niin onnellista ja hyvää siellä kuntataloudessa elämä on.

Arvoisa puhemies! Ainakin pohjoisen osalta on todettava, että näin asia kyllä on, mutta lammasta viime vuosina on turhan usein jouduttu vaihtamaan. Pitäisi mennä tosiasioihin. Puheiden ja tekojen pitäisi olla tässä kohden linjassa.

Kunnallisten sosiaali- ja terveydenhuollon sekä koulutoimen palvelujen rahoituksesta on kymmenen viime vuoden aikana leikattu huomattavasti. Erityisesti vuoden 94 jälkeen tämä leikkauskierre on syventynyt. Se on vaikuttanut ja vaikuttaa tälläkin hetkellä kunnissa annettavien peruspalvelujen tarjontaan. Kun katsotaan tätä ajanjaksoa, kymmentä viime vuotta, tänä aikana ei yhtenäkkään vuonna ole kunnille maksettu lakien mukaisia valtionosuuksia, vaan lainsäädäntöä on heikennetty. Nämä ovat tosiasioita. Myöskin

kuntien verotulopohjaa on supistettu merkittävästi.

Me olemme eläneet suomalaisessa yhteiskunnassa seitsemän vahvaa kasvun vuotta, seitsemän lihavaa vuotta. Niin kuin juuri edellisenkin puhujan, ed. Tiuran, kautta kuulimme, valtion velkaantuminen on saatu kuriin. Kun valtion velkaantuminen ja velanhoidot on saatu kuriin ja siedettävälle tasolle, ei ole mitään perustelua jatkaa enää kuntien palvelujen heikentämistä. Siitä huolimatta, kun me esimerkiksi olemme saaneet budjettikehyksiä, on selvästi nähtävissä, että valtiovarainministeriö suunnittelee terveyden- ja sosiaalihuollon valtionosuuksien nelivuotisten indeksitarkastusten väliin jättämistä, mikä tietäisi suoraan sitä, että noin 700 miljoonaa markkaa leikkaantuisi sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista kunnilta. Tämä ei millään tavalla anna tulevaisuuden ja toivon näköalaa kunnille, vaan heikentää jo ennestään peruspalveluja, terveydenhuoltopalveluja, jotka ovat erityisen tärkeitä kaikille, mutta erityisen tärkeitä niissä pienissä kunnissa, joissa keskussairaaloihin on pitkä etäisyys.

Arvoisa puhemies! Haluaisin kiinnittää kuitenkin katseen nimenomaan tulevaisuuden ja toivon näkökulmaan johtuen siitä, että kun me elämme uutta millenniumia, uutta vuosituhatta, meidän on kyllä mietittävä hyvin vakavasti, millä tavalla se hyvinvointiyhteiskuntaperintö, jonka me olemme saaneet, voitaisiin siirtää eteenpäin niin, että myös meidän lapsemme ja lastenlapsemme voisivat elää ja olla ylpeitä siitä, että saavat elää ja asua suomalaisessa hyvinvointiyhteiskunnassa.

Kun me katsomme tulevaisuuteen, tiedämme, että Suomellakin on erilaisia strategioita tietoyhteiskunnasta, osaamisen yhteiskunnasta, ja on varmasti näin, että keskeinen pärjääminen, keskeinen tulevaisuuden avain avautuu nimenomaan osaamisen ja koulutuksen kautta. Valitettavasti viime vuosina tätä ei kaikilta osin ole jaksettu nähdä tai kyetty näkemään. On näin, että opetuksen resurssit ja voimavarat ovat vähentyneet. Ihan perusopetuksessa tuntikehysresurssija on leikattu, ryhmäkoot ovat kasvaneet, opetusvirkojen ja -toimien määrä on vähentynyt, sijaiten käyttö on lisääntynyt johtuen siitä, että opettajat, opetushenkilökunta ovat uupuneet. Henkilökunnan koulutusta on jouduttu laiminlyömään johtuen siitä, että kunnilla yksinkertaisesti ei ole

ollut varoja eikä mahdollisuuksia koulutukseen, ja myös tärkeä oppilaanohjaus on ollut yksi niistä aloista, joista on karsittu ja jota on jätetty vähemmälle.

Kun mietitään suomalaista yhteiskuntaa, kun mietitään meidän tämän päivän yhteiskuntaamme, mietitään niitä menestystarinoita, joita ovat kirjoittaneet Nokia ja monet muut teknologia-alan yritykset unohtamatta perusteollisuusyrityksiä, niin kyllähän se voimavara on ollut siinä, että meillä on ollut korkea koulutuksen taso. Meillä on huolehdittu siitä, että koko ikäluokka koulutetaan, jokaisella varallisuudesta riippumatta on ollut mahdollisuus aloittaa perusopetus, käydä perusopetus läpi ja sitä kautta maksuttomasti viime vuosikymmenten aikana suorittaa koulutus. Tämä on ollut valtava voimavara ja valtava mahdollisuus. Tämä on ollut sellainen asia, joka yhteistyössä tässä maassa on rakennettu: koulutuksellinen tasa-arvo. Tässä ei ainoastaan, voiko sanoa, sosiaalinen tasa-arvo ole toteutunut, siis varallisuudesta riippumatta, vaan tässä on otettu huomioon myös alueellinen tasa-arvo. Asuivatpa missä päin tahansa maata, lapsilla ja nuorilla on ollut mahdollisuus samanlaiseen koulutukseen, samanlaiseen sillä tavalla, että tutkinnot ja oppisisällöt ovat olleet vastaavuudeltaan samantapaisia.

Nyt kuitenkin on nähtävissä piirteitä, on nähtävissä poliittista viritystä siihen suuntaan, että koulutuksellisesta tasa-arvosta halutaan luopua. On alettu käyttää tässä yhteydessä tasa-arvosta sanaa tasapäästäminen, joka millään kohdin ei tähän sovi. Tällä on kuitenkin haluttu synnyttää tietynlaisia elitistisiä ja vähemmän elitistisiä koulutusohjelmia ja jakaa kahteen ryhmään jo pieniä lapsia heidän taustansa, asuinpaikkojensa pohjalta. Tästä on ollut, muistan viime kaudelta, arvoisa puhemies, sivistysvaliokunnan jäsenenä, jopa kirjoituksia, joita seurasimme, ja asiantuntijalausuntoja, joissa annettiin ymmärtää kärjistetyksi sanottuna niin, että joillakin alueilla on ongelmia, kun hyvin toimeentulevien lapset joutuvat käymään samaa koulua syrjäytymiskiarteissa olevien vanhempien lasten kanssa. Nämä ovat tietenkin ääriesimerkkejä, mutta kertovat jotakin siitä arvoliberalismista, siitä uusliberalismista, joka meillä on. Ed. Kurvinen, voin toimittaa teille Helsingin Sanomista tämän kirjoituksen, jonka takana oli eräs opetusministeriön merkittävä virkamies.

Arvoisa puhemies! Koulutuksellinen tasa-arvo on keskeinen avain tulevaisuudessa ja myös tänä päivänä. Minun mielestäni tässä kohden meidän kyllä pitäisi poliitikkoina ja päättäjinä tunnustaa se, että me olemme tehneet virheitä. Niitä on tehnyt Ahon hallitus, niitä on tehnyt Holkerin hallitus, niitä on tehnyt jokainen hallitus johtuen siitä, että inhimillisiä ollaan. Tällä hetkellä niitä valitettavasti tekee Lipposen hallitus. Tässä kohden nyt pitäisi katsoa, että kun puhutaan tulevaisuudesta, kun puhutaan lapsista ja nuorista, niin heidän nimensä on ei "huomenna" vaan "tänään", ja sen vuoksi me teemme vakavimman virheen, jos me hukkaamme tulevaisuuden todellisen potentiaalin ja jos me hukkaamme meidän lapsemme ja nuoremme, todellakin sen voimavaran, kalleimman voimavaran, joka meillä on tulevaisuuden varalle. Vain vahvan koulutuksen kautta, osaamisen kautta me voimme myös tarjota lääkkeitä syrjäytymiskehityksen estämiseen ja sitä kautta myös luoda edellytyksiä aktiiviselle elämänotteelle, mitä kautta myös työttömyyttä osaltaan varmasti voidaan hoitaa.

Arvoisa puhemies! En pitkitä tätä puheenvuoroani, koska tiedän, että monta eri asiaryhmää, kokonaisuutta hyvinvointiyhteiskunnan eri puolia täällä tullaan käymään läpi. Itse halusin keskittyä jossakin määrin koulutuksen kysymyksiin, perusopetuksen kysymyksiin, niihin uhakuviin, joita niissä tällä hetkellä on ja jotka on tiedostettava rakentavassa hengessä, koska onhan näin, että jos emme menneitä ja nykyhetkeä tiedä, emme voi tulevaakaan rakentaa. Tässä toivon, että me tunnustaisimme ne virheet, joita olemme tehneet, ja nyt budjettikehystä katsellessamme ja seuraavaa budjettia tehdessämme selkeästi huomaisimme, että tämä ei ole se paikka, josta me lähdemme säästämään tai jota me lähdemme karsimaan, vaan tämä on nimenomaan se paikka, mihin meidän tulee ohjata resursseja. Uskon, että myös ed. Kurvinen ja ed. Ravi ovat tässä asiassa samaa mieltä. Koulutus ja osaaminen ovat Suomen tulevaisuuden avaimia. Ne ovat avaimia, joihin on panostettava todellakin tänään eikä vain joskus.

Arvoisa puhemies! Se käy vain sitä kautta, että me tunnustamme virheet. Se käy myös sitä kautta, että me huomaamme sen, että meidän arvovallintamme ei ole se, että on meillä arvo uus, arvottomuus, joka uusliberalismin kautta leviää, vaan se, että ne kestävät suomalaiset arvot, joista koulutuksellinen tasa-arvo, alueellinen tasa-arvo ja

sosiaalinen tasa-arvo ovat olleet keskeisiä, voivat vielä olla sellaisia perusarvoja, joiden päälle tämän päivän ja tulevaisuuden Suomi rakentuu.

¹⁰⁹ **Inkeri Kerola /kesk:** Arvoisa herra puhemies! Huomasin, että samoihin asioihin ed. Takulan kanssa olen päättänyt tänä iltana keskittyä, joskaan en niin pitkästi aio puhua kuin edellinen edustaja.

Käytävä keskustelu uskoakseni vakuuttaa Suomen kansalaisia palveluvarustuksen rapistumisesta ja siitä, että kansanedustuslaitos on tietoinen kentällä vallitsevasta häädästä. Jotkut edustajat ovat jopa aidosti huolissaan näistä asioista. Kestääkö tämä huoli pidemmälle kuin puhujakierroksen loppuun, sopii kysyä.

Meille kaikille tulee varmasti viestejä kentän inhimillisistä ongelmista. Itse saan nähdä omaisena konkreettisesti sen, millaista terveydenhuoltoa tai hoivaa tänä päivänä tarjotaan. Usein saan yrittää selittää vuorossa oleville sairaanhoitajille, miksei työväkeä voi saada enempää. Onneksi voin kertoa myös sen, että valtio häviäisi taloudellisesti mitattuna vain parikymmentätuhatta markkaa palkatessaan työttömyyskortistossa odottelevan hoitajan työhön.

Erikoisena koen sen, ettei hoitajan kannata ottaa vastaan lyhytaikaisia sijaisuuksia. Ilolla kuuntelinkin eilen ministeri Niinistön linjauksia työllisyyteen liittyvissä kysymyksissä. Ehkäpä jotakin alkaa tapahtua, ennen kuin kaikki kotimaassamme koulutetut sairaanhoitajat ehtivät työllistävempien lähteitten äärelle.

Useissa puheenvuoroissa on tuotu esille kunnanisien ja -äitien kykenemättömyys rakentamaan päätöksentekoon. Kysyn kuitenkin, onko mitattu sitä toimintojen määrällistä lisäystä, joka vuosien saatossa on langetettu kunnille. Todellisuutta on, että vähemmällä rahalla joudutaan hoitamaan enemmän palveluja. Niin ikään elinkeinoelämän elvyttämiseen on kuntien osallistuttava entistä enemmän, mikäli mieliä saada maksajia palveluilleen. On siis turha panetella kuntapäittäjiä priorisoinnista, joka viime kädessä edesauttaa osaltaan valtion velkataakan huojentamista.

Toisiaan tukeva valtio—kunta-yhteistyö ei saisi olla vain ketju puheiden tasolla esiintyviä kliseitä. Tulkitsen kuitenkin monien hallituspuolueiden edustajien puheenvuoroista sävyn: kunhan puhutaan. Se on mielestäni moitittavaa ja

osoittaa äärimmäistä välinpitämättömyyttä kuntia, kunnan päättäjiä ja kuntalaisia kohtaan.

Ministeri Korhosen mukaan kuntien talouden pitkäjärjestyksen suunnittelun tulee olla primääritavoitteena. Ajatus on mielestäni kannatettava. En usko, että kukaan haluaa ensiapukulttuuria, joka korjaa ensin kuolevat kunnat ja seuraavaksi elvyttää nääntyviä. Apua ei taida löytyä kuntaliitoksistakaan. Sen sijaan korjaamalla esimerkiksi arvonlisäverojärjestelmää ja yhteisöverojakoa kykenemme jo pelastamaan monta nääntyvää kuntaa. Jos taas haluamme kuntien selviävän peruspalveluistaan, on syytä tarkastella kunnissa tarvittavia perustamishankkeita, korjaus- ja uudisrakennuskohteita. Pieni kunta ei voi yksin selvittää esimerkiksi investoinnista, jonka suuruus on markkoina saman kokoinen kuin kunnan vastava hallinnonala. Selkeitä peruspalveluita tuottavat esimerkiksi koulutoimi ja terveydenhuolto. Täältä löytyvät myös suurimmat ongelmat. Ilman selvitystyötäkin on nyt jo selkeä tarve homekoulujen sekä muiden korjaustoimenpiteitä odottavien koulurakennusten rahoittamiselle.

Mielenkiintoinen, kannatettava linjaus, jota ministeri Rask on erityisesti tukenut, on kyläkoulujen säilyttäminen. Konkretiaa tähänkään linjaukseen ei kuitenkaan ole tullut, vaan kunnat ovat saaneet itsenäisesti korjata tai saneerata pienet koulunsa. Tällaisia hankkeita on maassamme kymmenittäin. Opetusministeriöstä on tarjottu vinkkinä palkkioksi tai kannustimeksi kustantajilta vapautuvia näytekirjoja tällaisille ahkerille kunnille ja kouluille. Tämä on mielestäni alentavaa, mutta tosielämässä tapahtunutta.

Kyseenalaistankin siis kaikki linjaukset, joita ilman sitoutumista erinäisissä suunnitelmissa esitellään. Kun näyttää siltä, että monet kunnat saavat selvittää yksin ongelminensa, kunnes burn out kohtaa, sopii kysyä, onko niiden kohtalo tulla etä johdetuiksi kasvukeskuksista, joista positiivinen säteily ei ole vielä ehtinyt niitä saavuttaa. Tällä menolla asiamiespostin kautta tulleet opetusohjeet voi lukea asiamiesopettaja, joka hoitaa laillaan opetushommat ja varoja säästyy. Säästyvätkö ihmiset? Sen näemme.

Arvoisa herra puhemies! Ed. Takkulan tavoin haluan kuitenkin uskoa hyvää tänään hallitusvastuussa olevista päättäjistä. Oppositiona tuemme kaikkea sitä, mikä turvaa elämän sellaisellekin ihmiselle, joka ei kykene pitämään ääntä itseltään.

¹¹⁰ **Esko Kurvinen /kok:** Arvoisa herra puhemies! Kansalaisten tasavertaisesta kohtelusta ja laadukkaiden peruspalvelujen saatavuudesta kaikkialla Suomessa tulee huolehtia ja kantaa vastuuta. Sen sijaan on sallittua, jopa toivottua, toteuttaa palvelujen tuottaminen nykyaikaisin välinein ja menetelmin. Peruspalvelujen takaminen ei tarkoita enää 2000-luvulla sitä, että toiminnot on järjestettävä vanhakantaista hallinnollista ajattelutapaa noudattaen.

Vaikka talous ja talouden kehittymisen ennusteet näyttävät tällä hetkellä myönteisiltä, ei ole syytä ryhtyä jakamaan yhteistä rahaa vastuuttomasti. Realismia ja vastuuntuntoa voidaan harjoittaa myös oppositiossa. Samanaikaisesti ei voida noudattaa tiukkaa finanssipolitiikkaa, alentaa veroja, lisätä menoja. Tällaisella politiikalla on ainakin mahdollinen taata hyvinvointiyhteiskunnan peruspalvelut myös tulevaisuudessa.

Aluepolitiikkaa ja jakopolitiikkaa ei tule sekoittaa keskenään. Suomi on suurien etäisyyksien maa, ja ongelmat ovat hyvin erilaiset eri puolilla maata. Ei ole yhtä tai kahtakaan keinoa, millä ratkaistaisiin samalla kertaa kaikkien eri alueiden ongelmat. Peruspalvelut taataan eri alueille parhaiten siten, että ne järjestetään mahdollisimman tehokkaasti ja taloudellisesti kunkin alueen ominaispiirteet ja erityisongelmat huomioidaan ottaen.

Mikäli palvelujen tuottamisessa ja uusien toimintojen kehittämisessä ei reagoida toimintaympäristön muutokseen, ei voida olla varmoja, että palvelujen laatu, saatavuus ja edullisuus pysyvät nykyisellään myös tulevaisuudessa. Asiakkaan kannalta oleellisia kuitenkin ovat juuri nämä asiat, ei se, millaisella organisaatiolla ne tuotetaan.

Arvoisa puhemies! Hallitus on luvannut säilyttää postipalvelut yhtäläisinä kaikkialla Suomessa asuinpaikkakuntaan katsomatta, kuten ministeri Heinonen on tässä salissa useaan kertaan todennut. Palvelut tuotetaan joko Postin omana tuotantona tai asiamiespostiyrittäjän liiketoimintana. Asiamiesposteja on ollut käytössä jo muutamien vuosien, ja kokemukset ovat pääsääntöisesti myönteisiä. Aukioloajat ovat usein pidemmät, ovet ovat avoimena myös viikonloppuisin ja joillakin jopa ympäri vuorokauden. Posti valvoo näiden yrittäjäpostien laatua jatkuvasti selvityksillä, joissa tarkastellaan asioita asiakkaan näkökulmasta. Monessa kunnassa postipalvelut ovatkin parantuneet entiseen verrattuna.

Posti ei saa kuitenkaan käyttää väärin toimeksiantajana monopoliasemaansa neuvotellessaan sopimuksia asiamiespostiyrittäjien kanssa. Jokaisessa sopimuksessa tulee ottaa huomioon paikalliset olosuhteet sopimuksia tehtäessä, niin että asiamiespostiyrittäjä pystyy toimimaan kannattavasti ja tarjoamaan korkealaatuisia palveluja. Postin on oltava valmis maksamaan yrittäjälle hänen tekemistään palveluista. Ei voida ajatella, että asiamiesposti tuo yrittäjälle muuhun liiketoimintaan niin paljon lisäarvoa, että Postin tehtävät on yrittäjän hoidettava tappiolla.

Yhteiskunta ei voi jämähtää paikoilleen millään osin. Myös Tielaitoksen uudistus on kehittämisen seuraamista ja tulevaisuuteen varautumista. Tienpitomme vaatii panostuksia, ja tielaitosuudistus tuo tähän tarvittavaa liikkumavaraa ja selkeyttä. Tätähän keskustalaiset kansanedustajat vielä syksyllä peräsivät hallitukselta, mutta nyt näyttää takki kääntyneen toisin päin.

Hallituksen linjakas päätös on korjata tierahojen leikkauksia, joita laman aikana jouduttiin tekemään. Tielaitosuudistuksen yhteydessä toteutettavan 700 miljoonan markan kertaluontoisen korotuksen lisäksi liikelaitostaminen tuo tienpidon tehostumisen seurauksena vuosittain tiepiireille jäävää lisärahaa. Toivottavasti hallitus periaatepäätöksensä mukaisesti vie tielaitosuudistusta ripeästi eteenpäin, jotta nykyisestä sekavasta tilanteesta päästäisiin eroon.

Arvoisa puhemies! Tässä salissa on tänä päivänä puhuttu paljon kuntatalouksista ja kunnan ja valtion suhteesta. Kokonaisuutena kuntatalous kehittyy vakaasti. Huolestuttavaa sen sijaan on, että yksittäisten kuntien väliset erot ovat suuria. Hallituksen vastaus tähän ongelmaan on kehysriihen yhteydessä tehty päätös kuntien tulopohjan vahvistamisesta ensi vuonna 1,2 miljardilla markalla ja seuraavana kahtena vuonna 600 miljoonalla markalla kumpanakin vuonna. Sen sijaan että arvostellaan valtion toimia riittämättömiksi, voitaisiin kysellä myös kuntien omien toimien perään. Kuntaliittokin on tällä kertaa tyytyväinen hallituksen tekemiin linjauksiin.

Kuntien ja valtion tehtäväjakoja on syytä arvioida, mutta tarkoituksenmukaisuus-, taloudellisuus- ja tehokkuuskysymyksenä. Kuntalaisten ja veronmaksajien näkökulmasta julkinen talous on kokonaisuus. Valtionosuusjärjestelmääkin on uudistettava edesauttamaan palvelujen järjestämistä tarkoituksenmukaisesti toiminnan koko-

naisuuksina. Valtionosuus kunnalle ei saisi enää ohjata tuottamisen tapaa tai tuottajaorganisaatiota. Harkinnanvaraisia rahoitusavustuksia kunnille on niin ikään lisätty. Harkinnanvarainen rahoitusavustus ei luonteensa mukaisesti saa kuitenkaan tulla pysyväksi vaan edellyttää myös kuntien omia sopeutumistoimia.

On erittäin helppo myöntää, että kuntien velvoitteiden on oltava linjassa niiden voimavarojen kanssa. Vaikeuksia sitten jo tuottaakin sen ymmärtäminen, että julkisen sektorin tehtäviä on arvioitava uudelleen ja niin, että myös yksittäisiä palveluja, vakuutusperusteisia järjestelyjä ja järjestöjä hyödynnetään nykyistä enemmän.

Kunta toimii hyvinvoinnin edistämisen välineenä ja näin omaa monipuoliset mahdollisuudet yksityisen yritystoiminnan vahvuuksien hyödyntämiseen kunnan omassa palvelutoiminnassa.

Väestömme vanhetessa avainasemaan nousevat sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottajat. Paitsi keski-ikä, myös elintaso on nousussa. Kuntien tulisi huomioida nämä seikat päätöksiä tehdessään ja avata markkinoiden ovet sosiaali- ja terveysalan yksityiselle yritystoiminnalle. Koska kuntien oma taloudellinen tilanne estää panostuksen sosiaali- ja terveysalan kehittämiseen, takaisi yksityinen vaihtoehto alalla tarvittavan tuotekehityksen ja asiakkaan mukaiset markkinat. Julkisesti rahoitetut sosiaali-, terveys- ja koulutuspalvelut tuotetaan vertailukelpoisissakin kunnissa hyvin erilaisin kustannuksin. Omaksumalla tehokkaammat tuotantotavat voidaan samat palvelut tuottaa koko valtakunnan tasolla nykyistä alhaisemmin kustannuksin. Markkinaehtoista toimintaa laajentamalla ja kilpailuttamista hyödyntämällä voidaan edistää tehokkaampien ja asiakaslähtöisempien tuotanto- ja jakelumuotojen käyttöä.

111 Tero Mölsä /kesk: Arvoisa puhemies! Välikysymyksen aihe, julkiset palvelut ja niiden saanti 1990-luvun Suomessa vuosituhannen vaihteessa, on perin aiheellinen ja asiallinen. Palvelujen kriisihän on ollut tosiasia jo koko 1990-luvun ajan, ja syyt, jotka tähän ovat johtaneet, ovat tietysti kaikille varsin tuttuja asioita. Syy, miksi tähän on jouduttu, on tietysti se, että julkisen sektorin tulopohja on pettänyt, mikä toisaalta on johtanut siihen, että ne palvelut, joita yhteiskunta tuottaa, on hinnoiteltu ulos mahdollisesta tulopohjasta.

Toisaalta täytyy ottaa huomioon se, että 1990-luvun aikana Suomi liittyi Euroopan unionin jäseneksi ja toisaalta vuoden 1999 alusta Talous- ja rahaliiton jäseneksi, josta jäsenyydestä on tullut selvä rajoite myös Suomen talouspolitiikalle ja myös sen julkiselle sektorille ja julkisen sektorin kasvulle.

Täysin yksiselitteinen asia on tietysti se, että julkisia palveluja tarjoavat nimenomaan valtio ja kunnat. Tässä nimenomaisessa merkityksessä Suomen kunnat ovat aivan avainasemassa. Kun puhumme palveluista, jotka ovat ihmisten peruspalveluja, koulutukseen liittyvät palvelut, terveyteen liittyvät palvelut ja toisaalta sosiaalipalveluihin liittyvät toimet ovat niitä, jotka kuuluvat tähän kategoriaan. Kun ajattelemme näitä ihmisten peruspalveluja, voidaan todeta, että luultavasti tässä salissa kukaan ei halua, että nämä jäävät tässä maassa rappiolle. Toisin sanoen tämä edellyttää sitä, että kuntien talouksista on pidettävä huolta. Jos kuntien talous ei ole kunnossa, on selvää, että äsken mainitut peruspalvelut heikenevät tai jopa joutuvat alasajetuiksi, niin kuin on mahdollisuus pahimmillaan käydä.

Kuntien talous ei tietenkään tänä päivänä ole paras mahdollinen, ja siihen ovat, totta kai, osasyynä myös tämän talon päätökset. Ennen kaikkea hallituksen päätökset, valtionosuusuudistukset ja toisaalta yhteisöverouudistus, ovat olleet sellaisia, jotka ovat rasittaneet kuntien taloutta erittäin merkittävästi. Ministeri Korhonen totesi tästä asiasta, että vaikka keskiarvoisesti kunnilla menee hyvin, ennen kaikkea pienet, alle 6 000 asukkaan kunnat ovat joutuneet talouden suhteen vaikeuksiin. Se, miksi näin on käynyt, selviää kyllä tehdyistä päätöksistä ja 1990-luvun aikana tehdyistä tilastoista. Niistä selviää varsin selvästi se, että juuri äsken mainitut päätökset ovat niitä, jotka ovat ajaneet pienet kunnat vaikeuksiin.

Tähän on tarjottu avuksi muun muassa kehystiedonannossa sitä, että pienille kunnille tarjotaan harkinnanvaraisia avustuksia lisää 100 miljoonalla markalla. On tietysti todettava, että tämä on parempi kuin ei mitään, mutta samaan hengenvetoon täytyy todeta, että se on todella tilapäinen apu eikä poista sitä rakenteellista ongelmaa, joka pienillä kunnilla on. Ainoa oikea lääke minusta on se, että kuntien valtionosuusjärjestelmää uudistetaan perusteellisesti niin, että ongelma, kuntien epätasa-arvoisuus valtionosuuksien suhteen, poistuu.

Tähän kysymykseen hallituksen vastaus on se, että tohtori Pekkarinen on asiaa selvittämässä ja aikaa on tämä vuosi. Toivottava vain on, että selvitys johtaa siihen, että kaikki kunnat pääsevät tasa-arvoiseen asemaan, kun peruspalveluja kuntalaisilleen tarjoavat.

Näiden ongelmien yhteydessä on erääksi vastaukseksi tullut se, että julkisia palveluja on alettu liikelaitostaa ja yhtiöittää. Tällä on haettu tietysti tehokkuutta palvelujen järjestämiseen ja toisaalta sitä kautta säästöjä valtion budjettiin. Tällaisia liikelaitostettuja tai yhtiöitetyjä palveluja on muun muassa Valtionrautateiden osalta, Postin osalta, josta todetaan, että siitä on tullut jopa näiden julkisten palvelujen symboli, Tielaitoksen osalta on valmiit suunnitelmat olemassa, ja Merenkululaitos vielä mainittakoon. Itse suhtaudun, tietäen 1990-luvun taloustilanteen, eräiden julkisten palvelujen yhtiöittämiseen varsin myönteisesti. Täytyy todeta, että alkuvaiheessa on tietysti ongelmia ollut, mutta mitä pidemmälle aika on kulunut, voidaan todeta, että ongelmat ovat koko ajan vähentyneet.

Toisaalta ymmärrän sen, että näitä palveluita käyttävien kansalaisten mielestä tällainen kulttuurin muutos on ollut hyvin merkittävä ja sitä on ollut tavattoman vaikea hyväksyä. Mutta tässä asiassa, kuten monessa muussakin asiassa, näkisin, että niin sanottuun peruutuspeiliin tuijottaminen on tuhoon tuomittu ajatus. Nämä uudistukset ovat tulleet jäädäkseen. Nyt on vain kysymys siitä, että niistä pitäisi tiedottaa kansalaisille ja saada heidät sopeutumaan niihin.

Se, miten näitten palvelujen suhteen koko maa hoidetaan, jotta kaikki kansalaiset ovat tasa-arvoisessa asemassa, kuuluu nimenomaan eduskunnan vastuulle. Tässä suhteessa tiukka lainsäädäntö näitä palveluja sektoreittain koskien on se vastaus, jota tässä pitää noudattaa. Esimerkkinä mainittakoon postitoimintalainsäädäntö ja telelainsäädäntö, jotka molemmat määrittelevät näitten palvelujen mittasuhteet. Jos se ei riitä, jos todetaan, että puutteita palvelujen tarjonnassa on, niin mikään ei estä, etteikö näitä lakeja voitaisi tiukentaa.

On selvää, että niiden palvelujen, jotka kuuluvat kuntien vastuulle, kilpailuttaminen tai liikelaitostaminen ei voi tulla ainakaan merkittävästi kysymykseen. Sen takia kun talouskasvu meillä tapahtuu, toisaalta korkomenot budjetissa vähenevät ja toivottavasti työttömyys laskee, se tuo tilaa valtion budjettiin ja sitä kautta myös voi-

daan panostaa enemmän näihin todellisiin peruspalveluihin, joita kunnat tarjoavat. Silloin, kun nimenomaan osa on markkinaehtoisesti liikelaitostettu, niin silloin meillä on myös mahdollisuus muita palveluja tehostaa.

Arvoisa puhemies! Teitten kunto tietysti on yksi peruspalveluihin liittyvä asia. Kuten äsken mainitsin, Tielaitoksen osalta liikelaitostaminen on meneillään. Siitä on esitys tulossa myös eduskuntaan. Ja kun tietää Tielaitoksen rahoitustilanteen — meille on kerrottu ja tiedämme teitten kunnosta sen, että siellä on vajausta noin 600 miljoonaa markkaa vuosittain, jotta tiet voitaisiin pitää edes nykykunnossa — niin tällaisesta näkökulmasta katsottuna voitaisiin ajatella, että Tielaitoksen liikelaitostaminen on varsin perusteltu toimenpide. Tähänhän liittyy se, että samanaikaisesti perustienpitoon on luvattu vuosittain 200 miljardin markan korotus, joka on myös budjettikehyksissä, joita meille on esitetty. Samanaikaisesti teitten kehittämiseen eli merkittävimpiin hankkeisiin on luvattu kertasummana 500 miljoonan markan kehittämisraha. Näillä esityksillä, samalla kun myös henkilöstön aseman uudelleen järjestämiseen on osoitettu määräraha, katsoisin, että Tielaitoksen liikelaitostaminen on perusteltu asia. Sitä kautta voidaan päästä siihen, että teitten kunto voidaan turvata.

Arvoisa puhemies! Tosiasia on se, että julkisissa palveluissa murros on melkoinen. Se meidän on tiedostettava ja hyväksyttävä. Ne ovat palveluja, joista me emme voi luopua. Niitä on kehitettävä ja ne on pidettävä kansalaisten saatavilla. Mutta kuten edellisenkin puhuja totesi, niin koko ajan meidän on löydettävä uusia välineitä näiden palvelujen saamiseksi kansalaisten käytettäviksi. Tämä edellyttää ennakkoluulottomuutta ja sitä, että nimenomaan kuntien asema palvelujen järjestäjänä turvataan.

Kun välikysymys jätettiin, niin se käsittää, niin kuin edustajat huomaavat, monia eri asioita. Tässä suhteessa on minusta aika selkeästi todettavissa, että kokonaisuus ei tällä kertaa ole hallituksen hallinnassa. Siinä suhteessa näen, että välikysymys, jonka keskusta on jättänyt on varsin perusteltu.

¹¹² **Hannu Aho /kesk:** Arvoisa puhemies! Kun keskustelua on kuunnellut, alussa tuli voimakkaastikin esille ajatus, varsinkin hallituspuolueiden edustajien taholta, että tämä on turha välikysymys. Mutta jos katsoo pyydettyjä puheenvuo-

roja, niin ehkä niistä voisi vetää jotain toisenlais-takin johtopäätöstä.

On ollut varsin mielenkiintoista seurata, että myös hallituksen kansanedustajat ovat hyvinkin pitkiä listoja esittäneet niistä painotuksista, joita pitäisi tehdä. He ovat voimakkaasti puoltaneet sellaisia asioita, että parantamisen varaa meillä on, ja on asioita, joita pitää ponnekaasti harkita ja paimentaa, että niihin suuntiin edettäisiin. Mutta kuitenkin he ovat sitten tyytyneet hallituksen vastaukseen ja ovat siihen tyytyväisiä.

Vähän ihmetyttävät esimerkiksi ed. Rönning kommentit. Otti vain korvaan, kun naapurikunnasta, Halsuan kunnasta, oli kyse, että siellä menee huonosti ja peräti keskustalasiakin on päätävissä elimissä. Voin todeta, että siellä on muitakin kuin keskustalaisia, tiedän sen hyvin. Uskoisin, että tuskinpa halsualaiset kunnanvaltuutetut puolueisiin katsomatta ovat olleet päättämässä, millä tavalla tämä hallitus jakaa niitä rahoja maakuntiin ja kuntiin palvelujen ylläpitämiseksi.

Arvoisa puhemies! Kansalaisten peruspalvelujen saatavuus on yksi tärkeimpiä tekijöitä. Näin uskomme myös välikysymyksessämme, että siihen meidän pitää panostaa pidemmälläkin ajanteella. Se ei ole mikään läpihuutojuttu, vaan siihen vaikuttavat monet eri tekijät. Haluan vain muutamaa asiaan nyt paneutua, koska näitä asioita on hyvin pitkälle käyty läpi päivän mittaan. Näkisin, että hyvin tärkeänä ja perustavaa laatua olevana kysymyksenä on sen hoitaminen ja pysyvyys, miten kuntaloes kehittyy ja miten vaakaalla linjalla se on pidemmällä tähtäimellä.

Me kaikki tiedämme, että kuntien velvollisuudet kasvavat hoitaa eri palveluita ja niiden saatavuutta, mutta siinä tulee kysymykseen sitten, miten palvelut ja miten rahoitus kohtaavat, annetaanko kunnille todellisia mahdollisuuksia. Palvelutarve ja rahoitustarve poikkeavat hyvin paljon eri kunnissa. Peruspalvelut ja peruslinjaukset vaativat tietenkin samoja rahoituksia, mutta on myöskin erityispalveluita, joita siellä tarvitaan, ja niitä on sitten eri lailla käsiteltävä.

Lähipalveluiden saatavuus ja monipuolisuus ovat tekijöitä, joita kuntalaiset ja ihmiset tänä päivänä arvostavat ja joita odotetaan. Minusta hyvin suuri kysymys on, miten pystymme huolehtimaan nuorisosta ja ikääntyvästä väestöstä, unohtamatta tietenkään työssä olevia. Tärkeäksi tulee, miten voimme turvata asiallisen päivähoidon ja myös opiskelumahdollisuudet ja työpai-

kat nuorille, sillä nuorten työelämään siirtymisen opiskelun jälkeen on äärimmäisen tärkeä. Ellei siinä onnistuta, se tuo kyllä meille kaikille vaikeuksia tulevaisuuden suhteen. Myöskin erittäin suuri, kasvava tarve on suunnata rahoja vanhusten avohuoltoon ja laitoshoidon tarpeisiin. Tätä tasoa pitää pystyä kehittämään siinä määrin kuin siinä tarvetta ilmenee.

Peruspalveluministeri Biaudet antoi ymmärtää puheenvuorossaan, että hallitus ajaa alueellista kattavuutta, kehitetään lähikouluja ja monipuolista ja korkeatasoista tarjontaa opetuksessa. Se on hyvä tavoite, mutta siihenkään ei päästä, ellei sinne pystytä lisäresursseja suuntaamaan. Kun pienestä kunnasta olen kotoisin, tiedän, että siellä koulupuolella on kyllä vedetty hyvinkin tiukkaa raamia. Jos siitä vielä joudutaan tiukentamaan, silloin kyllä joudumme pudottamaan opetuksen tasoa ja ryhmiä suurentamaan, eikä sekään ole varmaankaan se oikea keino, millä, sanotaanko nyt, tuottavuuteen nuorten kohdalla tulevaisuuden suhteen panostetaan. Nämä ovat tärkeitä kysymyksiä ja niihin pitää pystyä kyllä meidän yhdessä vastaamaan.

Yllättävää kyllä, ministeri Korhonen antoi omasta mielestänikin — täällä on kyllä moni siihen puuttunut — vähän erikoisen kuvan, jonka saa noista luvuista, kuntataloudelle tulevasta valtionosuuksista. Ne kyllä kasvavat edelliseen vuoteen verrattuna, mutta eivät täysimääräisesti, niin kuin niiden pitäisi kasvaa. Toisaalta tulee muistaa, että on aikaisemmin tehty päätöksiä, jotka ovat vieneet kunnilta niille kuuluvaa rahoitusosuutta huomattavasti alemmaksi kuin sen pitäisi tällä hetkellä olla. Silloin nettorahantulo kunnille ei kyllä minun mielestäni pidä paikkaansa ainakaan niillä luvuilla, jotka ministeri täällä ilmoitti. Tuleekin mieleen, onko valtiovallan taholta sitä, että kunnassa tehdään kaikki liukuhihnattehokkuusmenetelmällä ja annetaan inhimillisyyden loitontua ja unohtetaan arkitodellisuus, jossa todella elämme. Minusta ne ovat asioita, jotka tulee aina muistaa, että kirjoituspyödyllä tehdyt suunnitelmat eivät ole sitä mitä todellisuus on.

Miten peruspalveluja pystytään pitämään yllä, se on hyvin pitkälle kiinni siitä, miten peruselinkeinomme kehittyvät, ma- ja metsätalous sekä pk-yrittäjyyden mahdollisuudet laajalla maaseudulla ja koko tässä valtakunnassa. Myöskään meidän ei tule unohtaa koulutuksen kehittämistä ja tutkimukseen siirrettäviä rahoja. Niillä

pitää olla jatkuvuutta, ja siihen meidän kyllä tulee panostaa. Näkisin myös, että yhteiskunnan velvollisuus on pitää tavalla tai toisella tällaiset peruskivijalat kunnossa tässä yhteisessä rakennuksessa, jota meidän kaikkien tulee vaalia, ja siihen kuuluvat kyllä koulutus, terveydenhuolto, turvallisuus ja liikenne eri sektoreilla. Täällä on paljon puhuttu teistä. Ne ovat todella alas menneitä ja heikossa kunnossa, mutta myös puhelinliikenteen tasavertainen saanti samalla hinnalla koko maassa on hyvin tärkeä perusedellytys.

Myöskin turvallisuuskysymyksessä meidän tulee muistaa, että mikään kunta ei ole mikään lintukoto, vaan rikollisuus on huumeiden myötä leviämässä. Otan esimerkkinä vain Länsi-Suomen alueen poliisitoiminnan, jossa ainakin yhden tiedotteen mukaan tarvittaisiin 20 miljoonaa lisärahoitusta yksistään poliisien palkkojen korotuksiin, jotta edes se taso säilyisi, joka tällä hetkellä on. Vähän ihmetyttääkin ministereiden vastauksessa tutkimus, jossa ollaan tyytyväisiä. Uskon, että tyytyväisiä ollaan poliisin palveluihin yleensä, mutta se, että aika, millä poliisin palveluja saadaan, on joku 10—20 minuuttia, ei kyllä kaikkiaan pidä paikkaansa. Hyvin laajoilla alueilla voidaan puhua 1—2 tunnista, jolloin poliisi on paikalla, ja se on siitä kiinni, että poliisin toimipisteet ovat liian kaukana. Nämä ovat kysymyksiä, jotka meidän pitää todella ottaa vakavasti. Minä uskon, että ongelmia meillä on hyvinkin paljon, mutta hyvin tärkeä lähtökohta on se, että me tunnustamme, mitä ongelmia meillä on, ja niihin pitää yhdessä paneutua.

Arvoisa puhemies! Toivoisinkin, että tässä salissa pystyttäisiin katsomaan asioita eteenpäin eikä viittaamaan aina kaikkien ongelmien kohdalla joihinkin 5—6 vuoden takaisin hallitukseen. Tiedämme, että silloin vaikeuksia oli, silloin niihin paneuduttiin ja jouduttiin paneutumaan, mutta minä uskon, että jos tässä pystytään yhdessä puolueisiin katsomatta hoitamaan näitä asioita positiiviseen suuntaan, silloin meillä kaikilla on mahdollisuus parempaan tulevaisuuteen. Mutta se vaatii kyllä lakia ja asetuksia, joilla turvataan peruspalvelujen saatavuus koko maassa.

¹¹³ **Mika Lintilä /kesk:** Arvoisa herra puhemies! Vilkkaana käyty keskustelu on osoittanut keskustan välikysymyksen tarpeellisuuden. Hyvin monissa hallituspuolueidenkin edustajien pu-

heissa on kannettu huolta niistä epäkohdista, joista keskustaryhmä on välikysymyksessään esittänyt huolestumisensa ja halunnut omalta osaltaan herättää keskustelua.

Välikysymyksen keskeinen sisältö on se, kuinka suomalainen hyvinvointiyhteiskunta tulee tarjoamaan myös tulevaisuudessa yhtäläiset julkiset palvelut kansalaisille riippumatta siitä, missä he asuvat. Tällä hetkellä kansalaiset eivät tunne olevansa yhdenvertaisessa tilanteessa palveluiden saannin suhteen. Tässä tilanteessa ei voi olla myöskään esittämättä kysymystä, vähättelekö hallitus palveluiden tarjoajien eli kuntien ongelmallista taloudellista tilannetta vai mistä johtuu hallituksen välinpitämättömyys yhä kasvavaan kuntien taloudelliseen ongelmaan.

Kuntien valtionosuuksien jatkuvat leikkaukset ovat ajaneet useiden kuntien taloudellisen tilanteen siihen pisteeseen, ettei julkisten palveluiden tarjoaminen ole enää mahdollista. Ongelmallista tilanteesta ovat kuntien hyvin erilaiset taloustilanteet. Vaikka kunnat ovat kautta linjan parhaan kykynsä mukaan pyrkineet sopeutumaan uuteen tilanteeseen, on useissa tapauksissa kustannuskehitys tehnyt palveluiden tarjonnan mahdottomaksi. Kunnan työntekijöiden venymisellä on rajansa, joka useissa kunnissa on jo saavutettu. Kun sitten kuntien palveluiden tarjonnan supistumisen lisäksi valtio supistaa ja etäännyttää palveluiden saantia esimerkiksi postin ja poliisin toimen osalta, saadaan tästä kaikesta yhteenvetona tilanne, joka vaarantaa suomalaisen yhteiskuntaan kuuluvan julkisten palveluiden saannin ja on osaltaan ruokkimassa ihmisten eriarvoisuutta.

Hyvin vahva on se epätoivon tila, joka useilla seuduilla maassamme vallitsee. On pelko huomisesta ja tulevaisuudesta, ei vain huoli omasta työstä vaan huoli myös siitä, joudunko jättämään työni ja muuttamaan palveluiden perässä.

Arvoisa herra puhemies! Maassamme on suuren arvokeskustelun aika. On käytävä keskustelu siitä, miten budjetin sisällä olevat varat kohdennetaan. Vaikka olen tiukan budjettipolitiikan kannattaja, tulee meidän tehdä se rehellinen tarkastelu, antaako valtio omalta puoleltaan mahdollisuudet resursseihin palveluiden tarjonnan turvaamiseksi. Toki voimme heittäytyä palveluiden ulkoistamisen tielle, mutta kuka takaa laadun ja kuinka silloinkin käy kaikkein huonoimmassa asemassa oleville, joilla ei ole varaa palveluiden ostamiseen? Valtiontalouden yleiskehitys

on viime vuosien aikana ollut varsin myönteinen. Talousennusteita kautta linjan on korjailtu ylöspäin. Bruttokansantuotteen kasvun ennusteet liikkuvat peräti 4—5 prosentin vaiheilla. Huomioitaessa, että kansantuote on jo kuuden perättäisen vuoden ajan kasvanut 4 prosentin nopeudella, voidaan päätellä valtion olevan varsin vahvan talouden tiellä. Kuinka me voimme tarjota mahdollisuudet julkisiin palveluihin laman aikana, jollemme me pysty siihen edes näin vahvan talouden aikana?

Sosiaali- ja terveysturvan sosiaalibarometri 2000 vahvistaa osaltaan sen, mikä jo pitkään on ollut havaittavissa maamme kehityksestä. Suomen talouden kasvu ei ole tuonut hyvinvointia läheskään kaikille. Lähes miljoona suomalaista asuu kunnissa, joiden mahdollisuudet tarjota asukkailleen riittävät sosiaaliset palvelut ovat entisestään heikentyneet, kertoo sosiaalibarometri 2000. Samainen barometri vahvistaa myös osaltaan käsitystä maamme jakautumisesta yhä enemmän kahtia, menestyjiin ja häviäjiin, sekä myös alueellisesta jaosta. Toivon hartaasti, että muun muassa tämä barometri olisi osaltaan viritämässä rakentavaa keskustelua siitä, kuinka hyvinvointiyhteiskunta jatkossa takaa julkiset palvelut, ja eritoten saisi hallituksen ryhtymään konkreettisiin toimenpiteisiin näiden resurssien turvaamiseksi. Tähän mennessä hallituksen toimet ovat olleet riittämättömät.

¹¹⁴ **Jari Leppä /kesk:** Herra puhemies! Nyt jos koskaan on korkea aika ryhtyä tarkastelemaan suomalaista peruspalvelurakennetta kokonaisuutena. Aivan niin ovat myöskin tänään moneen otteeseen ministeritkin vakuutelleet. Ihmetellä täytyy sitä, onko kansalaisten aito huoli ja epävarmuus peruspalveluistaan ja turvallisuudestaan linjatonta ja tarpeetonta, kuten ministeri Korhonen kuvasi. Eikö hallituksessa nähdä enää tavallisen kansalaisen näkökulmaa ja omia kokemuksia hänen saamistaan palveluista, niiden tasosta ja saatavuudesta, vai onko hallituksella käynyt mielessä niin kuin Hallikaisen laulussa, että tämä on aivan turhaa ja että kansalaiset nostavat näitä asioita vain kiusantekomielessä esille?

Herra puhemies! Kun olemme tehneet päätöksiä peruspalveluista pala kerrallaan, kokonaisuus on hämartynt. Palvelut ovat etäänntyneet monin paikoin käyttäjistään, huoli ja epävarmuus lisääntyneet ihmisten mielissä. Kuitenkin hyvinvointipalvelut ovat se perusta, jolle raken-

netaan niin yksittäisen ihmisen, perheen kuin yrityksenkin tulevaisuus. Laajat, koko maan kattavat, korkeatasoiset palvelut ovat olleet yksi Suomen kehittymisen tärkeimmistä kulmakivistä ja kilpailutekijöistä. Ne ovat tarjonneet pohjan osaamiselle, omatoimisuudelle, yrittäjyydelle ja menestymiselle. Näistä meillä ei ole varaa luopua, vaan palvelut on pidettävä kohtuudella kaikkien saatavilla sosiaalisesta tai alueellista taustasta riippumatta.

Meitä välikysymyksen allekirjoittajia on moitittu vanhan säilyttämisen vaatimuksista, määrävän aseman väärinkäytöstä kunnissa, jämähtämisestä menneisyyden asenteisiin ym. kauheuksista, joita olemme saaneet aikaan. Onneksi tästä puhujajoukosta tänä päivänä on löytynyt joukko edustajia, jotka ajattelevat asiaa palveluiden käyttäjänkin näkökulmasta. Omalta osaltani haluan todeta kuntapäätäjänä, että minulla ei ole varaa eikä halua toimia määräilevässä asemassa eikä öykkäröiden.

Tulevaisuuden rakenne ja tapa tuottaa palveluita ei varmasti ole sama kuin tänä päivänä, eikä sen tarvitse ollakaan. Tärkeintä on palveluiden saatavuus. Tähän tietoyhteiskunta tarjoaa uudet oivat mahdollisuudet ja lähtökohdat, kunhan aina ensimmäisenä otetaan huomioon ihminen. Tätä uutta linjaa me haluamme olla luomassa.

Herra puhemies! Tämän päivän Helsingin Sanomat otsikoi pääkirjoituksensa: "Syrjäseutua ei saa unohtaa, kun laajakaistaverkko syntyy." Se oli selkeä kannanotto maan tasapainoisen kehittämisen puolesta, jossa haluttiin tarjota mahdollisuudet tulla toimeen kaikkialla maassa. Kirjoituksessa toivottiin keinoja hillitä muuttoliikettä ja ihmisten pakkautumista kasvukeskuksiin ja keinoina esitettiin nuo uuden tekniikan käyttöön otot.

Kuntien mahdollisuus toimia palveluiden tuottajana on yksi tärkeimmistä tavoitteistamme. Kuntatalouden eriytyminen menestyjiin ja häviäjiin on jatkuvasti lisääntynyt. Vaikka täällä on mitä vakuuteltu, on totuus, että valtionosuudet ovat osassa kuntia jatkuvasti laskeneet eivätkä verotulot ole pystyneet kompensoimaan tuota erotusta. Näillä kunnilla on todellisia vaikeuksia toimia velvoitteiden edellyttämällä tavalla. Yhtenä esimerkkinä tästä mainittakoon oma kotikuntani Pertunmaa, jossa menetetään vuosittain noin puoli miljoonaa markkaa päivähoidon tulevien valtionosuuksien määräytymisen perusteissa työssäkäyntikertoimen takia, vaikka meillä kui-

tenkin on samat velvoitteet päivähoidon ja niitä saavia perheitä kohtaan kuin kaikilla muillakin kunnilla. Tällaiset epäoikeudenmukaisuudet on korjattava pikimmiten, ja samoin koko valtionosuusjärjestelmä on uudistettava. Ei voida pitää hyvänä sitä, että harkinnanvaraiset valtionosuudet lisääntyvät vuosi vuodelta ja muu valtionosuusjärjestelmä jää tästä kehityksestä jälkeen.

On myös tiedossa huolestuttavia asioita kuntien tinkimissä palveluissa, muun muassa elintarvikevalvonnassa. Jos tämä linja jatkuu, tällöin meillä on vaarassa yksi vahvimpia kilpailutekijöitämme maaseutua ajatellen: puhdas ja turvallinen elintarviketuotantomme. Sille on vielä tulevaisuudessa, niin ennustan, hyvät markkinat maailmalle. Siellä jatkuvasti tarve turvalliseen elintarvikkeesta kasvaa, ja siihen meidän on pystyttävä myöskin vastaamaan. Alaa pitää kehittää, ei ajaa alas.

Kuntia myöskin kehotetaan seutuyhteistyöhön, jolla pystytään tehostamaan toimintoja monellakin eri tavalla. Kun sitten seutuyhteistyö on saatu vauhtiin ja toimimaan, tulee uhkia ja mustia pilviä. Näin on käynyt muun muassa Rajapuu-alueella eli Rantasalmen, Juvan, Puumalan, Sulkavan ja Joroisten alueella, missä on erityisen toimiva luonnollisesti syntynyt yhteistyökuvio. Tällä alueella on myöskin kihlakunta. Nyt tuota kihlakuntaa uhkaa lakkauttaminen, ja alue pirstotaan eri suuntiin. Tuo pirstominen ei olisi oikeanlainen signaali valtiolta kuntien yhteistyön tekemisestä. Valtion täytyy kaikin puolin kannustaa, ei sotkea luonnollisia yhteistyömuotoja ja -tahoja kuntien kesken.

Herra puhemies! Postin uudelleenjärjestelyjen myötä on jokaisessa kunnassa oltava yksi riittävän laajat palvelut omaava piste. Onko se piste Postin omana pisteenä vai asiamiespohjalla toimiva, se ei ole oleellinen kysymys, vaan sieltä saatavat palvelut. Asiamiespostin on saatava laajemmat toimintamahdollisuudet kuin tällä hetkellä on, eikä mitään yhteistyötahoa saa rajata toiminnan ulkopuolelle, vaan on käytävä jokaisella paikkakunnalla keskustelut parhaan palveluvaihtoehdon löytämiseksi.

Poliisiasioista muutama sana. Ministeri esitti poliisin keskimääräistä paikalletuloaika tänä päivänä, joka on Suomessa 12—14 minuuttia. Tässä on kuitenkin erittäin suuria eroja eri puolilla maata. Mikkelin seudulla tuo keskimääräinen aika on 22 minuuttia, ja kun mennään vähänkin kauemmas, aika pitenee jopa useihin tunteihin.

Ei siis ihme, jos turvattomuuden tunne on lisääntyneet ja erilaiset turvallisuuspalvelut ovat lisääntyneet, kun poliisi on yhä kauempana. Tämä kehitys ei ole pelkästään haja-asutusalueiden asia, vaan myös taajamissa on havaittavissa saman suuntaista turvattomuutta. On hyvä, että on kuultu monestakin suusta tänään se, että poliisin määrärahoja lisätään ja toimintaa ja koulutusta luetaan edelleen tehostaa.

Herra puhemies! Meidän on huolehdittava hyvinvointiyhteiskuntamme peruspalvelutasosta ja -saatavuudesta huomioimalla kokonaisuus. Jokainen meistä tarvitsee näitä palveluita jossain elämänsä vaiheessa. Me emme saa hukata sitä mahdollisuutta, jolla luodaan pohja tulevaisuuden menestykselle ja tasapainolle. Hyvän esimerkinä onnistuneesta palvelurakenteiden kehittämisestä ovat eri hallinnonalojen yhteis palvelupisteet. Niitä kehittämällä, uutta ajattelua ja tekniikkaa käyttöön ottamalla voimme vastata suomalaisten aitoon huoleen peruspalveluistaan.

¹¹⁵ **Anu Vehviläinen /kesk:** Arvoisa puhemies! Aivan ensinnä haluaisin todeta pari sanaa asiamiesposteista. Kun olen kuunnellut tämän ilta-päivän ja koko päivän aikana puheenvuoroja, useassakin hallituspuolueitten puheenvuorossa on tullut esille tämä, että asiamiespostit kuitenkin olisivat erittäin hyviä ja niissä palvelu pelaisi. On hyvä, että asiamiesposteja on, ja varmasti niillä on monia hyviä ominaisuuksia, mutta minusta on väärin sanoa, että niillä voitaisiin korvata oikeita posteja tai että nämä asiamiespostit pystyisivät olemaan esimerkiksi yrityksille täyden palvelun postitavarataloja. Siihen en usko.

Arvoisa puhemies! 250 postikonttorin lakkauttaminen on iso asia. Postipalveluiden saatavuus on monessa kunnassa vaaka laudalla. Keskustan välikysymyksessä ei kuitenkaan ole kyse vain postien lakkauttamisesta ja postipalveluiden heikentämisestä. Nyt on kysymys suuremmasta linjasta eli siitä, miten hallitus toimillaan murentaa hyvinvointiyhteiskunnan peruspalveluita.

Hyvinvointiyhteiskunnan merkitystä voi katsoa joko ihmisen tai yhteiskunnan tasolta. Ihmiselle hyvinvointiyhteiskunta tarjoaa mahdollisuuden yrittämiseen, koulutukseen ja kohtuulliseen elintasoon. Yhteiskunnan näkökulmasta hyvinvointivaltion tehtävät näyttäytyvät usein vain miinusmerkkisinä menoina valtion talousarviossa, kun hyvinvointiyhteiskunnan positiivisia vai-

kutuksia, sosiaalista turvallisuutta, laajaa osamisverkostoa tai kansakunnan yhteistoiminnan laajuutta, ei voi mitata markkoilla eikä edes euroilla. Liian usein hyvinvointiyhteiskunta nähdään jakoautomaattina ja tulojen tasaajana.

Hyvinvointiyhteiskunnan kansallinen merkitys on kuitenkin ollut paljon tätä laajempi. Hyvinvointiyhteiskuntaa ei ole rakennettu eikä puolustettu vain siitä syystä, että sen avulla voidaan siirtää tai uudelleen organisoida rahaa ja palveluita. Hyvinvointiyhteiskunnan merkitys on ollut siinä, että viiden miljoonan asukkaan Suomi on kyennyt saamaan käyttöönsä kaiken mahdollisen osaamisen ja pystynyt turvaamaan kansallisen eheyden.

Arvoisa puhemies! Globaalissa taloudessa yritykset voivat vapaasti kilpailuttaa valtioita ja siirtyä nopeastikin maasta toiseen. Ennen yrityksille sijaintimaan tärkeimmät valintakriteerit olivat maan mahdollisimman suuret raaka-aineverannot ja pienet työvoimakustannukset. Mikäli tänäänkin nämä olisivat yrityksille ydinkysymyksiä, ei Suomen kilpailukyky olisi kovin häävi. Suuria raaka-aineverastoja meillä ei ole, ja työvoimakin maksaa yritykselle moninkertaisesti enemmän halpatuontimaihien verrattuna. Meidän onkin kysyttävä, miksi Suomeen kuitenkin syntyy ja täällä viihtyy nokioita tai menestyvää met-säteollisuutta.

Raaka-aine- ja työvoimakustannusten lisäksi yritysten sijoittumiseen vaikuttaa nyky aikana jopa enemmän yhteiskunnan tarjoama muu pääoma. Viime aikoina on puhuttu paljon osaavan ja innovaatiokykyisen työvoiman merkityksestä. Suomen kaltaisen väestöltään pienen maan onkin turvattava laaja, osaava työvoima huolehtimalla siitä, että jokaisella on mahdollisuus koulutukseen ja perusturvaan.

Tulevaisuudessa toinen yritykselle yhä tärkeämpi valintakriteeri on sijaintimaan sosiaalinen turvallisuus. Sitä Suomi on tähän asti kyennyt tarjoamaan. Suomi on pyrkinyt tarjoamaan asukkailleen muun muassa mahdollisuuden asuntaan ja minimitoimeentuloon. Tämän tarkoituksena on lisätä turvaa siitä, että kaikista pidetään huolta ja että kukaan ei ole pakotettu hankkimaan toimeentuloaan esimerkiksi rikollisin keinoin. Sosiaalisesti turvallisessa ja vakaassa maassa yrityksellä on mahdollisuus paremmin harjoittaa toimintaansa.

Tulevaisuuden talouden kasvu on yhä tiukemmin riippuvainen hyvinvointipalveluiden tasosta

ja laajuudesta eikä suinkaan niin, että leikkaukset toisivat lisää kasvua, vaan päinvastoin. Hyvinvointipalveluiden alasajo tuhoaa ensin yhteiskunnan turvallisuuden, sen jälkeen osaamisen ja innovaation. Hyvinvointipalveluiden tason ja laajuuden leikkaukset vaikuttavat tulevaisuuden kansantalouden käyrän suuntaan. Eriarvoinen kansa ei kykene taloudelliseen menestykseen. Tästä hyvinvointipalvelujen verkoston säilyttämisessä on kyse. On kyse Suomen tulevaisuudesta.

Herra puhemies! Tässä salissa on usein kaivattu listaa niistä palveluista, jotka kuuluvat kansalaisten peruspalveluiden ja perustoimeentulon piiriin, listaa sellaisista toiminnoista, jotka kansalaisella olisi oikeus saada muun muassa asuinpaikastaan riippumatta. Tällainen kaiken kattava lista olisikin meille kansanedustajille oiva työkalu. Kyseessä kuitenkin on viime kädessä poliittinen valinta.

Nyt peruspalveluiden listalle eivät hallituksen mukaan kuulu postipalvelut. Kuitenkin posti on peruspalvelu, jolla on suuri merkitys kaikille. Tilanne postien osalta on nurinkurinen. Uuden postiverkoston luomista hallituksen mukaan aloitellaan, kun sen sijaan päätökset vanhan verkoston alasajamisesta on jo tehty. Kun kyse on kansalaisen peruspalvelusta, olisi järjestyksen todella pitänyt olla toinen. Hallituksen piirissä asiamiespostien kaikkivoipaisuuteen uskotaan lujasti, mutta todellisuus kentällä on toinen. Asiamiespostijärjestelmällä ei ole pystytty eikä pystytä turvaamaan postipalveluiden saatavuutta.

Hallituksen viime aikoina tekemät suorat tai välilliset ratkaisut yhteiskunnan palveluiden heikentämisestä uhkaavat hyvinvointiyhteiskunnan perusteita. Koulut, postit ja terveydenhuolto ovat perusedellytyksiä myös yrityselämän syntymiseen alueelle. Jotta Liperin kuntaan tai Myllypuron lähialueeseen syntäisi uutta elinvoimaista yritystoimintaa, se edellyttää, että kunta kykenee turvaamaan peruspalvelut myös näille alueille. Yritykset eivät investoi tai sijoitu alueelle, jolla postipalvelut ovat heikolla ja epävarmalla pohjalla, tiestön kunosta ei kyetä huolehtimaan tai jolla terveydenhuollosta joudutaan supistamaan ja kouluja lakkauttamaan. Peruspalvelut ovat peruspalveluita myös yrityksille, yrittäjille ja koko yrityksen henkilöstölle.

Arvoisa puhemies! Presidentinvaalien aikana puhuttiin paljon hyvinvointiyhteiskunnan kunnian palautuksesta ja kansan kahtiajaosta. Hyvin-

vointiyhteiskunta ei voi hyvin, todettiin. Tuli ilmeiseksi, että hyvinvointiyhteiskunta kaipaakin remontointia. Minulle kuitenkin jäi käsitys, että tarkoitus oli parantaa hyvinvointiyhteiskunnan perusrakennetta, ei heikentää sitä. Luulin, että tarkoitus oli turvata yhä paremmat palvelut, ei ajaa palveluverkostoa alas, kuten nyt tehdään postipalveluiden tai kihlakuntauudistuksen tiimoilla.

Sosiaalisen tasa-arvon lisäksi suomalaisen yhteiskunnan eheyteen on kuulunut myös se, että Suomi pyrkii alueellisesti tasa-arvoiseen yhteiskuntaan. Maan eri osien asuttuna pitäminen on nähty arvona. Edelliset kuusi vuotta ovat taloudellisesti olleet Suomelle hyvää aikaa. Suomen talous on kasvanut. Silti tämä aineellinen edistys ei ole johtanut Suomen tasa-arvoistumiseen ja ihmisen perusturvallisuuden lisääntymiseen, vaan tilanne on mennyt huonompaan suuntaan. Nyt kysymys on siitä, nähdäänkö tasa-arvo tulevaisuudessakin voimavarana vai taakkana. Itse näen tasa-arvon voimavarana, en taakkana.

Herra puhemies! Vielä eräs kommentti päivän keskusteluun. Myös tänä päivänä tässä salissa on eräissä puheenvuoroissa syyllistetty kuntia päätöksistään ja peruspalveluiden heikentämisestä ja myös siitä, että kunnat eivät työllistä riittäväällä tavalla. Haluan kuitenkin muistuttaa, että kuntien päätökset eivät ole mitään kasvottomia päätöksiä, vaan aina kunnallisten päätösten takana on kuntapäätäjät, niitä naisia ja miehiä, jotka on valittu viime kunnallisvaaleissa tekemään päätöksiä. Uskaltaisin epäillä, että ne ihmiset, jotka peruskunnissa tekevät päätöksiä esimerkiksi kouluverkoston supistamisesta, koulujen lakkauttamisesta omilta kyliltään, tuntevat todellista tuskaa. En usko, että me täällä edes ymmärrämme sitä, minkälaista on tehdä arkipäivän ratkaisuja, jotka tuntuvat oman perheen elämässä, sukulaisten, tuttavien, ystävien elämässä. Haluaisin puolustaa näitä kuntapäätäjiä. Eivät he ilkeyksissään tällaisia päätöksiä ole tehneet. Minusta on oikeastaan hieman vastuutonta näin muutamaa kuukautta ennen kunnallisvaaleja puhua tähän syyllistävään sävyyn. Luulen, että kaikille puolueille olisi tärkeää, että listat kunnallisvaaleissa saadaan täyteen.

¹¹⁶ **Reijo Kallio /sd:** Herra puhemies! Keskustelun nostaminen hyvinvointipalveluista ja niiden tulevaisuudesta on tarpeen ja perusteltua. Ikääntyminen ja eläkeläisten suhteellisen väestön-

osuuden kasvu lisäävät seuraavan 30 vuoden aikana voimakkaasti hyvinvointipalveluiden kysyntää kuin myös eläkemenoja. Lisääntyvän palvelutarpeen ja eläkkeelle siirtymisen toinen puoli on se, että julkiset menot kääntyvät kasvuun viimeistään vuoden 2010 jälkeen. Tähän muutokseen meidän on syytä varautua hankkimalla julkiseen talouteen lisää liikkumavaraa tulevien vuosien aikana. Tämä vaatimus koskee niin valtiontaloutta, kuntataloutta kuin eläkerahastoja.

Samanaikaisesti meidän on kyettävä toteuttamaan sellaista talouspolitiikkaa, joka johtaa työllisyysasteen ja veropohjan selvään nousuun. Hyvä työllisyys ja korkea työhönosallistumisaste ovat toimivan ja laadukkaita palveluita tuottavan hyvinvointijärjestelmämme välttämättömiä edellytyksiä.

On myös tärkeää, kuten hallituskin hyvässä ja perusteellisessa vastauksessaan toteaa, pitää sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenne elinvoimaisena. Tärkeää on myös huolehtia palveluja tuottavan henkilöstön ammattitaidosta ja riittävyydestä sekä uuden teknologian täysimääräisestä hyödyntämisestä.

Keskustan välikysymyksen eräs kantava ajatus on se, että hallitus on romuttamassa hyvinvointiyhteiskuntamme peruspilareita. Samalla menisivät hyvinvointipalvelut. Jos koskaan niin viime vuosikymmenen alkupuolella hyvinvointiyhteiskuntamme peruspilarit olivat koetuksella. Hyvinvointiyhteiskuntamme perusrakenteita ravisteltiin oikein tosissaan. Massatyöttömyys, valtion nopea velkaantuminen ja epävarmuuden lisääntyminen laittoivat turvaverkkomme koetukselle. Julkiset menot kohosivat kokonaan uudelle tasolle, ja tuon ajan laskua me maksamme vieläkin osittain.

En allekirjoitakaan väitettä hyvinvointiyhteiskuntamme peruspilareitten romuttamisesta. Päinvastoin olemme pikkuhiljaa saamassa valtiontalouden siihen jamaan, että voimme huolehtia keskeisistä hyvinvointipalveluista. Niistä kannattaa huolehtia, sillä nyt myös jo uudempi julkistaloutta käsittelevä tutkimus korostaa, että hyvinvointiyhteiskunnalla on talouden positiivista kehitystä vahvistavia vaikutuksia. Kansalaisethan tämän ovat tienneet jo pitkään.

Välikysymyksessä todetaan myös, että hallituksen budjettikehyspäätös pakottaa käytännössä monet kunnat uusiin leikkauksiin koulutus-, sosiaali- ja terveyspalveluista. Voikin kysyä,

mikä on keskustan linja. Eilen ed. Aula piti budjettikehystä hyvänä todeten, että on tarpeen pidättäytyä kasvattamasta valtion menoja nykyisestäään. Tanaan on vaadittu rahaa erityisiin tarpeisiin, erityisesti kuntatalouden tukemiseksi.

Kun tarkastellaan hyvinvointipalvelujamme, ne toteutetaan pääsääntöisesti kuntien ja valtion toimesta. Kuntien tehtäviksi on määritelty lähinnä hitaasti muuttuvat peruspalvelutehtävät, kuten sosiaali-, terveys- ja opetuspalvelut. Nämä tehtävät eivät vaihtelee suhdanteiden ja työllisyyden mukaan. Niinpä palvelujen rahoitus edellyttäisi mahdollisimman vakaata tulopohjaa. Nykyisistä kuntien tuloista yhteisöveron tuotosta saatavat osuudet ovat kasvaneet nopeasti, mutta ovat erittäin alttiita suhdanne- ja markkinaheilahteluille. Meidän pitäisikin ehkä miettiä muita keinoja ja tapoja, joilla kuntien vakaa rahoituspohja voitaisiin turvata, kuin nykyjärjestelmä.

Mitä muuten tulee palvelujen järjestämiseen, kuntalaki antaa kunnille varsin suuren vapauden toteuttaa palvelu paikallisten olojen mukaan. Jos ajattelemme erityisesti sosiaali- ja terveyspalveluja, harvoin tulemme ajatelleeksi, että vaikka palvelussa joitakin puutteita onkin ja jonot joillakin aloilla pitkähköjä, Suomessa on kuitenkin tällä hetkellä itsenäisyytemme ajan parhaat palvelut ja ne tuotetaan eurooppalaisessakin mitta-kaavassa kilpailukykyiseen hintaan. Mielestäni kunnat ovat selviytyneetkin erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen toteuttamisvastuustaan kohtuullisen hyvin.

Vaikka totesinkin, että peruspalvelut toimivat kunnissa kohtuullisen hyvin, ongelmana on se, että kuntien talous on ollut viime vuosina eriyty-mässä. Suurimmalla osalla kunnista toki menee hyvin, mutta meillä on myös runsaasti negatiivisen vuosikatteen omaavia kuntia. Viime vuonna niitä oli 85, edellisenä 71. Mutta vaikka tällaisten kuntien lukumäärä on noussutkin, positiivista on se, että negatiivisten vuosikatteiden yhteismäärä on selvästi laskemaan päin. Vuonna 1997 se oli vielä 340 miljoonaa markkaa, viime vuonna enää 130 miljoonaa markkaa, eli ongelmien vaikeusaste on selvästikin vähenemässä.

Kuntatalous ja kuntarakenne korreloivat vahvasti. Negatiivisen vuosikatteen kunnat ovat pääasiassa pieniä, alle 2 000 asukkaan kuntia. Myös asukaskohtaisten verotulojen kehitys on pääasiassa pienissä kunnissa ollut miinusmerkkinen, kun taas suuremmissa kunnissa verotulot ovat selvästi kasvaneet.

Eli mitä meidän pitäisi tehdä, että eriytyminen ei jatku? Ensinnäkin meillä on mielestäni parantamisen varaa kuntien yhteistoiminnan kehittämässä ja voimavarojen kokoamisessa. On tarvetta pyrkiä ennakkoluulottomasti karsimaan päällekkäisiä toimintoja, ja viimeisenä vaiheena voivat tulla kyseeseen myös kuntaliitokset, mutta kylläkin vapaaehtoisuuden pohjalta. Toinen tie on tietenkin vahvistaa pienten kuntien rahoituspohjaa. Täsmätoimenpiteet, kuten harkinnanvaraisten avustusten kohdentaminen ja valtion-osuuksien kustannustenjaon palauttaminen, parantavat erityisesti näiden pienten vaikeuksissa olevien kuntien asemaa.

Sinänsä tänä päivänä kunnallistalouden näkyvät vaikuttavat valoisilta. Muun muassa kunnallistalouden ja -hallinnon neuvottelukunnan enusteen mukaan kuntien vuosikate kehittyy tulevina vuosina varsin myönteisesti. Arvio on, että viime vuoden 8,5 miljardista nousee vuonna 2000 jo 13,4 miljardiin markkaan, eli siirtymä on todella suuri.

Arvoisa puhemies! Tästä myönteisestä näkymästä huolimatta pidän tärkeänä, että kuntien ja valtion taloudellinen suhde saatetaan pitkäjänteiselle pohjalle, mikä mahdollistaa palvelujen toimivuuden, järkevän henkilöstöpolitiikan sekä kunnallisteknisen perusrakenteen ylläpidon. Me tarvitsemekin kattavaa valtion ja kuntien välistä yhteistyöstrategiaa, ja nyt, kun valtiontalous alkaa olla vahvalla ja vakaalla pohjalla, tällaisen luottamuksellisen ja pitkäkestoisin yhteistyösuhteen solmimisen pitäisi olla mahdollista.

¹¹⁷ **Kimmo Kiljunen /sd:** Arvoisa puhemies! Ed. Lintilä aloitti puheenvuoronsa todeten, että tämä vilkkaana käyty keskustelu osoittaa keskustan välikysymyksen aiheellisuuden.

Arvoisa puhemies! En ole aivan varma siitä, onko itse välikysymys ollut aiheellinen vai ei. Saattaa hyvinkin olla, että se on ollut aiheellinen, mutta vilkkaana tämä keskustelu ei parhailaan ole käynyt. Itse asiassa tämä on parlamentaarisen debatin, parlamentaarisen keskustelun irvikuva. Ei ole kovin mielekästä, että meitä istuu täällä salissa muutama puheenvuoron käyttäjä tai lähinnä täällä istuvat ne, jotka odottavat minun puheenvuoroni jälkeistä puheenvuoroa, (Ed. Kallio: Olen minäkin!) — ja edellinen puhuja on myöskin paikalla vielä. — Täällä ei ole lainkaan ministereitä paikalla tähän aikaan illasta, aivan ymmärrettävistä syistä. Me emme voi

käydä luontevaa välikysymysdialogia, välikysymyskeskustelua tässä ja nyt. Tämä on itse asiassa oikeastaan aika nöyryyttävä asetelma.

Voi olla, arvoisa puhemies, että omaan turhautumiseeni jossain määrin vaikuttaa ponttimena se, että tänään olen istunut salissa yli kolme ja puoli tuntia silloin, kun täällä käytiin dialogia, ja väitän olleeni yksi sinnikkäimmistä puheenvuoron pyytäjistä tuon keskustelun aikana enkä saanut puheenvuoroa vasta kuin minuuttia yli viisi, jolloin sali tyhjeni. Tyhjenemisen syy ei ollut puheenvuoroni, vaan se, että televisiointi loppui. Se oli ensimmäinen puheenvuoroni tänään. Eilen istuin neljä tuntia salissa myöskin siinä vaiheessa, kun televisiokeskustelua käytiin, enkä saanut koko aikana yhtään ainutta puheenvuoroa silloin, kun olisi voitu keskustelua käydä.

Nyt keskusteluun on tilaisuus seuraavien puheenvuorojen käyttäjien kanssa mahdollisesti, mutta primaarisesti pöytäkirjan kanssa. Turhautuminen ei ole kuitenkaan syytä siihen, että seuraavassa esitän ehdotuksia, miten parlamentaarinen dialogi luontevasti voitaisiin tehdä ilman, että tämä sen arvoa vähentäisi. Me olemme pyrkineet uusimaan välikysymyskeskustelumenetelyä ja ylipäättään parlamentaarista keskustelua sillä, että on pyritty lyhentämään edustajien puheenvuoroja, vastauspuheenvuoroja. Minusta olisi erinomaisen tähdellistä, että puhemiehet vakavasti miettivätkin tätä käytäntöä siten, että kun on pidetty ryhmäpuheenvuorot, jotka ymmärrettävästi on syytä pitää ja joissa on syytä olla perusteelliset argumentit, sen jälkeen sallittaisiin vapaa keskustelu lyhyin, intensiivisin puheenvuoroin suurin piirtein siihen asti, että peruspuhuti on täältä saatu pois. Se on keskustelun vaihe luontevasti tällaisia isompia asioita täällä käsiteltäessä. Silloin me kuulemme monipuolisesti kannanottoja, jotka syntyvät salista aidosta keskustelutilanteesta, ja puhemies voi toimia kapellimestarina taidokkaasti ja ennen kaikkea myöskin sallien takariveillä istuvien edustajien osallistuvan keskusteluun.

On täydellisen kohtuutonta, että meitä on iso joukko edustajia, jotka olemme pyytäneet puheenvuoroa, mutta emme niitä saa ja toistuvasti eturivillä oleville kansanedustajille annetaan uudestaan ja uudestaan puheenvuoroja. Se ei myöskään ole parlamentaarisen keskustelun kannalta kovin mielekästä, vaan sallittakoon monipuolisesti eri kansanedustajien osallistuvan keskusteluun.

Tämä olisi selkeästi parantamassa debatin tasoa. Kansalaiset tänään ovat seuranneet pitkälti televisoidun keskustelun, joka eteni niin, että kun ryhmäpuheenvuorot oli käytetty, sallittiin lyhyt, tunnin mittainen keskustelu ja sen jälkeen menttiin uuvuttaviin, 15—20 minuuttia kestäviin puheenvuoroihin. Voin hyvin kuvitella, että kansalaiset saivat kyllä läksyä siitä, minkä takia sali on täällä tyhjä, koska luonnollisesti se ei ollut parlamentaarista keskustelua, vaan lausuntojen antamista pöytäkirjoihin.

Jotta me voisimme välttää tämän ja kohottaa simme parlamentaarisen dialogin merkitystä ja tasoa, ehdottaisin, että selkeästi pyritäisiin siihen, että paras puhti saataisiin pois kansanedustajilta intensiivisillä keskustelupuheenvuoroilla ryhmäpuheenvuorojen jälkeen. Ne kansanedustajat, jotka tänään saivat puhua, kun keskustelu televisioitiin, ovat nyt pääsääntöisesti olleet pois. Se on tietysti jouduttanut tämän illan keskustelua. Mehän olimme varanneet myöskin seuraavan päivän tälle keskustelulle, mutta sitä ei varmasti nyt tarvita. Se oli oikea tapa niiden osalta, jotka saivat jo puhua. Meitä oli koko joukko, jotka emme saaneet puhua.

Arvoisa puhemies! Minulla olisi ollut myös jotain sanottavaa hyvinvointiyhteiskunnan perusrakenteista ja niiden turvaamisesta nimenomaan osallistuakseni keskusteluun. Minulle ei annettu sitä mahdollisuutta enkä nyt halua väitellä pöytäkirjan kanssa.

Ed. I. Kanerva merkitään läsnä olevaksi.

¹¹⁸ **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa herra puhemies! Ed. Kiljusen ajatuksiin voi yhtyä sekä eilisen illan että tämän päivän osalta. Ei voi varmasti väittää, että ei jatkuvasti nappi olisi ollut alhaalla vastauspuheenvuorojen osalta. Mietin romanitadin ajatuksenjuoksua ja tunnelatausta kuunnellessani ed. Kiljusen tunnelatausta, kun hän yritti kädestä povata. Kun sanoin, että en minä anna povata enkä maksa sinulle mitään, niin hän sanoi, että tulukoon siulle kissan kiima parhaimpaan heinäntekoakaakaan. Vähän tämän tyyppinen ajatus. Henkilö, joka on heiniä tehnyt ja tietää sen ajan, tietää, mitä se tarkoittaa.

Välikysymyshän aina tähtää hallituksen kaatamiseen, näin olen ymmärtänyt. Jos tähän välikysymykseen hallitus kaatuksi, niin voisi kysyä, mikä se vaihtoehto olisi. Korjaantuvatko nämä asiat, joita välikysymyksessä kysytään, niin että ne kaikki olisivat hetkessä kunnossa? Nimittäin välikysymysten tekijät eivät koko aikana ole esittäneet oikeita vaihtoehtoja, eivät useiden vuosien aikana eivätkä tässä keskustelussakaan. Sen takia tämä keskustelu on hyvin rakentavaa jurinaa pöytäkirjoihin, niin kuin ed. Kiljunen totesi. Yhtään ministeriä ei ole paikalla, joten tämä on ilmeisesti ajanvietettä meille. Mutta kun kuitenkin puheet kirjataan pöytäkirjoihin ja ollaan vakavalla mielellä liikkeellä, niin on hyvä joitakin asioita käydä läpi siitä huolimatta, että olo on vähän närästävä, tuntuu, että debattiin ei pysty osallistumaan. Joudutaan pelkästään lausumaan asioita, jotka näkyvät historian tutkijoille, jos keitä sitten kiinnostaa tutkia jälkeen päin, tehdä väitöskirjaa tästäkin illasta. Sen takia en lähde monta asiaa kahlaamaan, mutta muutama lienee paikallaan.

90-luku kaiken kaikkiaan on ollut kunnille aika moista korpitaivalta. Se ei ole kaikille kunnille sitä ollut, mutta hyvin monille kyllä. Kun kapalemääräisesti suomalaisia kuntia lasketaan, niin siellä jotkin ovat kahlanneet syvälle ja joutuneet tekemään hyvin syviä arvovalintoja. Olen ed. Vehviläisen kanssa hyvin paljon eri mieltä siitä, onko näissä kaikissa kysymyksissä ollut kyse siitä, millä tavalla niukkuutta on jaettu. Siinä näkyvät oikeastaan ne arvot. Yleinen sävy monessa kunnassa on se, totta kai, että raha on tiukalla. Mutta kun on vähän rahaa, siinä punnitaankin, mihin ne käytetään.

Erästä pohjoiskarjalaisesta kunnasta esimerkki, joka toteutui viime talvena: Siellä dementiaosastolla lopetettiin päiväkahvin tarjoaminen. Kun työllistetyt, joka oli palkattu, kuuden kuukauden työllistämisyksiköksi päättyi, todettiin, että nyt ei ole sitten dementiaosastolla päiväkahvia, vaan se tarjotaan illallisen yhteydessä. Kahvin määrä on kyllä päivässä sama. Siinä sitten lääninhallitukseen soittelin ja kyselin, onko tämä mahdollista. Sieltä todettiin, että ei ole säännöksiä päiväkahvista olemassakaan. Kahvinkeitin on kuulemma ostettu dementiaosastolle, jos omaiset haluavat käydä keittämässä.

Tämä vain kuvastaa arvovalintaa. Se kunta kyllä satsasi kymmeniä miljoonia joihinkin muihin hankkeisiin ja tänä vuonna myös, mutta siel-

lä ei riittänyt dementiaosastolle kahvinkeittoai-
kaa noin puoleksi tunniksi, joka siihen olisi tar-
vittu. Siellä olisi ollut työttömiä ihmisiä, jotka
olisi voinut palkata vaikka yhdistelmätuella, jol-
loin kunnan kustannuksiksi olisi jäänyt pelkäs-
tään sosiaalimaksujen maksaminen ja siitakin
osa olisi tullut verotuloina takaisin. Kysymys on
aina arvovalinnoista.

Silloin se ryhmä, joka tämän kysymyksen on
esittänyt, voi mennä myös itseensä niissä kunnis-
sa, koska ainakin Pohjois-Karjalan kunnista hy-
vin monessa voi puhua määräävästä asemasta,
hyvin määräävästä asemasta. Yleensä näissä
kunnissa vielä kristilliset, vaikka ei uskoisi, ovat
tukemassa niitä ajatuksia, kun näitä hyvinkin ko-
via temppeja tehdään. Juuri heikoimmat vanhuk-
set, jotka ovat puolustuskyvyttömiä — mahdolli-
sesti myös lapset, mutta lapset eivät niinkään,
koska lapsien vanhemmat yleensä ovat puolusta-
massa heitä — joutuvat kaikkein ahtaimmalle ja
mahdollisesti sellaiset, jotka ovat alkoholisoitu-
neet ja tarvitsevat A-klinikan palveluita tai ovat
muuten syrjäytyneet sivupolulle ja ovat ensim-
mäisiä kärsijöitä.

Kysymys on, miten rahat kohdennetaan. Sen
takia minä olen kaipaillut jonkin verran myös
korvamerkintää, vaikka Kuntaliitto onkin vastus-
tanut sitä. Näkisin, että joidenkin peruspalvelu-
asioiden hoitaminen parhaiten hoituisi siten, että
palattaisiin vähän taaksepäin, pakitettaisiin sii-
hen vanhaan aikaan, jolloin valtio myös vahti,
mihin rahat käytetään.

Iso arvokeskustelun paikka on myös yksityis-
täminen kunnissa ja liian tiukalle vedetyt henki-
löstövoimavarat. Esimerkkejä on monissa kun-
nissa yksityistämisestä, että välttämättä se pit-
kässä pelissä ei johdakaan pysyvään säästöön,
vaan se palvelu voi maksaa jopa enemmän.
Enemmän siihen sisältyy saman tyyppistä ide-
ologista kysymystä kuin valtionhallinnon puolel-
la. Voi viitata vaikka Tielaitokseen. Mitä tapah-
tuu pitkässä pelissä Tielaitokselle, kun se liike-
laitostetaan, mikä on yleensä ollut esiaste osake-
yhtiöittämiselle? Voi olla, että huomataan sama
asia kuin moottoriteiden rakentamisessa, joista
todettiin, että uusia ei vähään aikaan tehdä, kun
rakentaminen tulee huomattavasti kalliim-
maksi kuin suoraan yhteiskunnan tekemänä.

Tiukalle vedetystä henkilöstöstä Joensuussa
lienee hyvä esimerkki, ei tarvitse hyvin kauas
mennä. Joensuun keskussairaala on yhteinen
Pohjois-Karjalan kuntien omistama laitos. Hyvä

yhteisö, tehokkaat tunnusluvut, mutta siinä te-
hokkuus on viety pitkälle, mitä esiintyy myös
kunnissa. Siellä ovat sairauslomien määrät niin
suuret, että jossakin hyvinkin isossa henkilöstö-
ryhmässä sairauslomia pidetään keskimäärin 34
päivää vuodessa. Se on valtava määrä, 34 päivää
vuodessa. Se tarkoittaa sitä, että ihmiset on ve-
detty tiukalle. Se ongelma pitäisi saada laukais-
tua sillä tavalla, että se purettaisiin, kun meillä on
työssäjaksamisohjelmat ja kaikki ja pyritään
edesauttamaan ihmisen kestämistä. Toivon mu-
kaan myös saman tyyppisissä yhteisöissä kuin
Joensuun keskussairaala tehtäisiin sellainen, tai
Pohjois-Karjalan keskussairaala kai se nimel-
tään virallisesti on. Uskon, että sitä ei tehdä, jos
ei sinne lisätä henkilöstöä, eli siinä se säästö te-
keekin sen työn jo kalliimmaksi. Siinä vain käy
sillä tavalla, että osa porukkaa on kotona saira-
na ja se maksetaan kaksin kallein. Osa porukkaa
tekee ylitöitä ja rasittuu yhä enemmän, ja sairastuu
kohta. Kaikki on lähtenyt siitä, että meillä on
vallinnut pelkästään sellainen arvo ja yksisilmäi-
nen ajattelu, minkä verran työtunnin aikana te-
hokkuutta voidaan ottaa irti ihmisestä, ja sitten
unohdetaan ihminen itse. Ihmisen ehdoilla täy-
tyy näitä kaikkia ratkaisuja tehdä.

Sitten vielä yksi asia ihan lopuksi Postista.
Tuossa päivällä jo vastauspuheenvuorossani olin
sitä mieltä ja evästin niin, jotta nyt niissä ratkai-
suissa, joita ollaan tekemässä, pitää pyrkiä nyt
säilyttämään niin monta postitoimipaikkaa kuin
mahdollista ja myös henkilöstöä, koska sieltä
kautta voidaan mahdollisimman vähän sanoa irti
ihmisiä. Minusta kaikki se, mitä näissä asioissa
tapahtuukin, on hallitusohjelman vastaista. Halli-
tusohjelmassa todetaan, että pyritään edistämään
työpaikkojen syntymistä ja alentamaan työttö-
myyttä, mutta näissä jokaisessa toimenpiteessä,
onpa Posti tai Tielaitos tai muu hanke, ollaan li-
säämässä työttömyyttä. Se ei minun mielestäni
kaiken lisäksi ole hyvää henkilöstöpolitiikkaa.
Paras tie olisi tehdä luontaisen poistuman kautta
nämä toimenpiteet, joita ollaan tekemässä, eikä
näin runnomalla, koska kuitenkin eletään sem-
moista aikaa, jotta kaikki ennusteet näyttävät sil-
tä, jotta talous on korkeasuhdanteessa, kasvu jat-
kuu. Silloin meillä pitäisi olla myös yhteiskun-
nan toimesta mahdollisuus hoitaa asiat siten, jot-
ta ei vallan vasten tehdä lisää työttömiä ja ajeta
perheitä huonoon jamaan.

Ed. Rönin ajatuksiin voi yhtyä. Ed. Rönin
kanssa emme ole hirveän huolissamme siitä, jot-

ta ulosottomiehiä on liian vähän tai virkavallan edustusta, kun me olemme oppineet siihen, jotta jos jotain on ulosotettavaa tai velkoja maksettavaa, niin kyllä ulosottomies on aina löytänyt tien-
sä sinne meidän kotioville.

Ed. S. Lahtela merkitään läsnä olevaksi.

Puhetta ryhtyy johtamaan ensimmäinen varapuhemies Anttila.

¹¹⁹ **Eero Lämsä /kesk:** Arvoisa puhemies! Minusta ed. Kiljusen purkautuminen, joka koski eduskunnan salityöskentelytyyliä ja tapaa, oli ihan paikallaan. Kun työhuoneessani kuuntelin puheita ja samalla vähän pohdiskelin, mitähän itse täällä puhuisi, tuli mieleen, että voi, kun voisi tämän puheen lukea työhuoneessa nauhalle ja viedä sen sitten pöytäkirjatoimistoon, niin saisi omat näkemyksensä ja ajatuksensa sillä tavalla kirjautettua pöytäkirjoihin. Mutta näin ei tietenkään käy, vaan puhuminen tapahtuu täällä salissa salikeskustelussa ja nyt puhujakorokkeella.

Arvoisa puhemies! Välikysymyksessä esitetty kysymys, miten hallitus aikoo turvata sen, että kaikki kunnat pystyvät toteuttamaan perustuslain edellyttämät peruspalvelut sosiaali-, terveys- ja sivistystoimissa, palautuu pitkälti kysymykseksi siitä, millaisilla resursseilla kuntatalouden on toimittava. Kuntataloudessa on ollut vakavia ongelmia jo pitkään, ja hallituksen tekemät linjaukset tuovat lisää synkkiä pilviä kuntatalouden taivaalle.

Lain mukaanhan kunnille kuuluisi ensi vuoden alusta 2,4 miljardin korotus valtionosuuksiin. Hallitus kuitenkin siirsi korotuksen maksamisen seuraaville kolmelle vuodelle. Hyvin monille kunnille tämä aiheuttaa ongelmia budjetin laadinnassa. Vaikka rahaa kuitenkin myöhemmin tulee, monien kuntien taloudessa syntyy vaikeuksia, kun kuitenkin on varauduttu siihen, että tämä lain mukainen korotus tulee sillä ajalla kuin sen alkuperäisesti olisi pitänyt toteutua. Samoin hallitus on päättänyt leikata valtionosuuksien indeksikorotuksia 50 prosentilla. Lisäksi hallitus perui lupauksensa korvata kunnille tämän vuoden veronalennuksista aiheutuneet noin 260 miljoonan markan tulonmenetykset.

Kuntatalouden tila on yksi olennaisimpia asioita, kun puhutaan peruspalveluiden turvaamisesta koko maassa. Ainoastaan terveellä taloudellisella pohjalla toimiva kunta voi tarjota palveluita asukkailleen. Kyse on nimenomaan peruspalveluiden hoitamisesta.

Hallitus on päättänyt lisätä kuluvan vuoden harkinnanvaraisia kunta-avustuksia 100 miljoonalla markalla. Päätös kertoo parhaiten, että hallitus on omalta osaltaan epäonnistunut kuntatalouden hoitamisessa. Tervettä olisi pyrkiä tilanteeseen, jossa mahdollisimman harva kunta joutuu turvautumaan harkinnanvaraiseen avustukseen. Hallituksen leikkauslinjan avulla siihen ei päästä.

Tilastojen mukaan yli puolessa kunnista väestö vähenee luontaisen poistuman kautta ja lähes neljänneksessä kunnista vähenemä on jo 0,5 prosenttia väkiluvusta vuosittain eli keskittyminen vain kiihtyy. Tilastojen mukaan ansiotulot kunnallisverotuksessa ovat näillä alueilla kasvaneet selvästi keskimääristä hitaammin tai jopa alentuneet vuodesta 1994 vuoteen 1998. On selvää, että nykypolitiikan jatkuessa taantuvien kuntien mahdollisuudet suoriutua lakisääteisistä palveluistaan tulevat vaikeutumaan huomattavasti.

Arvoisa puhemies! Kuntien palveluvelvoitteisiin ja vastuuseen kuuluu yhtenä osana maatalouslomitussjärjestelmän ylläpitäminen yhdessä Melan kanssa. Tutkimuksien mukaan karjataloutta harjoittavien viljelijöiden henkinen ja fyysinen työkyky on alentunut huolestuttavasti. Erityisesti henkiset paineet ovat kasvaneet viime vuosina. Syitä tähän ovat unionin nopein rakennemuutos maataloudessamme, kasvava byrokraatia maataloudessa ja aleneva tulotaso, josta ovat seurauksena kasvavat taloudelliset huolet, sekä työmäärän kasvu ja sidonnaisuus maatilan työhön. Samanaikaisesti lomitussjärjestelmän toimivuus on heikentynyt. Suurin yksittäinen tekijä tässä on Lipposen ensimmäisen hallituksen tekemä 250 miljoonan markan leikkaus lomitussmäärärahoihin. Tämän seurauksena lomitussjärjestelmän toimivuus heikkeni oleellisesti. Pätevät, ammattitaitoiset lomittajat hakeutuvat muuhun työhön, jos vain se suinkin on mahdollista. Palkkaus ei vastaa työn vaativuutta, vastuuta ja työaikojen hankaluutta. Jos ongelmat halutaan todella ratkaista, se edellyttäisi lomituksen määrärahojen tarkistamista ja lisäämistä valtion budjettiin. Kysymys ei ole suurista summista. Enemmänkin se on kiinni tahdosta.

Arvoisa puhemies! Hallitusohjelman mukaan hallituksen sosiaalipolitiikan lähtökohtana on pohjoismaisen hyvinvointiyhteiskunnan säilyttäminen. Tavoitteena on kehittyvä yhteiskunta, joka takaa kaikille mahdollisuuden oman elämänsä hallintaan ja aktiiviseen osallistumiseen. Hallituksen keskeisenä painopistealueena on edistää toimia, joilla ehkäistään ja vähennetään vakavia köyhyysongelmia, syrjäytymistä ja huono-osaisuuden kasautumista. Hallituksen tavoitteena on ohjelman mukaisesti turvata sosiaali- ja terveyspalvelujen laatu ja saatavuus koko maassa.

Eilen olimme neljän kansanedustajan voimin tutustumassa ruoanjakoon Myllypurossa Nälkäänäkevien yhdistyksen kutsumina. Ruoanjako hiljaa kulkevalle rivistölle oli vaikuttava. Ilmaisia elintarvikkeita jonotti noin 400 henkeä. Tämä tapahtuu Myllypurossa kerran viikossa. Kun keskustelimme heidän kanssaan siitä, miksi he olivat siellä ja minkälainen on heidän elämäntilanteensa, yleisin syy tulla hakemaan ruokaa oli työttömyys; joko kyseessä oli pitkäaikainen työttömyys tai oli vain niin sanottuja pätkätöitä. Ruoanhakijoita oli kaikista ikäryhmistä, nuorista eläkeläisiin. Näiden ihmisten talous oli niin tiukalla, että pieninkin arvaamaton ylimääräinen menoerä johti talouden tilanteeseen, jossa ei voinut suoriutua vuokrasta tai muista pakollisista menoista. Ainoa mahdollisuus pitää talous kohdallaan oli säästää ruoasta ja kiristää vyötä. Siellä oli ihmisiä, jotka kävivät jonottamassa joka viikko, ja ihmisiä, jotka tarvitsivat ruoka-apua kerran kuukaudessa tai harvemmin. Hyvin yleinen tekijä talouden ahdingossa oli asumiskustannusten ja lääkemenojen kasvu. Siellä olevat järjestäjät sanoivat, että ruokajonot ovat enemmänkin kasvussa kuin lyhenemässä.

Tuli mieleen, että ei kai vain ole käymässä niin, että me hyväosaiset olemme turtumassa näkyyn ruokajonoista ja pidämme niitä normaalina yhteiskuntaamme kuuluvana asiana. Näin ei saa olla. Meillä on todella yhteiskunnassamme tällä hetkellä kahdet jonot: osakkeisiin sijoittavien jonot ja ruokajonot.

Hieman puistatti, kun luin hallituksen vastaus-ta välikysymykseen. Siinä sanotaan, että hallituksen yhtenä tärkeänä asiana sosiaalipolitiikan lohkolla on pohjoismaisen hyvinvointiyhteiskunnan säilyttäminen. Pohjoismaiseen hyvinvointiyhteiskuntaan eivät kuitenkaan kuulu ruokajonot.

¹²⁰ **Pekka Ravi /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Vaikka keskustan eduskuntaryhmän välikysymys jo itsessään on hyvin laaja-alainen ja monia yhteiskunnan sektoreita ainakin sivuava, täytyy todeta, että tänään käydyssä keskustelussa tai pitäisikö oikeammin sanoa puheenvuorojen jatkuvassa jonossa ei ole pystytty rajoittumaan edes sen asettamiin rajoihin. Täällä on hyvin laajasti käyty läpi Postia, Tielaitosta, kuntataloutta ja kunnallisia peruspalveluita koskettavia kysymyksiä. Selvästi vähemmälle huomiolle on mielestäni jäänyt valtion oman hallinnon ja sitä kautta myös palvelutuotannon kehittäminen.

Mutta erääseen minua hieman ihmetyttävään, ainakin omasta mielestäni, ristiriitaan haluan tässä aluksi tarttua, johon muistaakseni myös ed. Kallio ja ministeri Korhonen kiinnittivät huomiota. Kun kuuntelin tarkalla korvalla sekä eilen että tänään keskustan ryhmäpuheenvuoroja, niin täytyy todeta, että ed. Aula eilen esimerkiksi osoitti varsin suurta ymmärtämystä sitä kohtaan, että valtionosuuksien nelivuotistarkistuksiin tehtiin suhdannepoliittisista syistä tämä porrastus. Siitä ymmärtämyksestä ei kyllä keskustan tämän päivän ryhmäpuhujalla ollut enää jäljellä min-käänlaista häivää. Täytyy kai tehdä se johtopäätös, että keskustassa todella pystytään nopeaan uudelleenarviointiin ja linjan tarkistuksiin.

Arvoisa rouva puhemies! Välikysymyksessä kiinnitetään huomiota myös kihlakuntauudistuksen toteuttamiseen ja kannetaan huolta siitä, että kihlakuntien lukumäärään kohdistuu merkittäviä supistamis-paineita ja tätä kautta seuraisi myös palvelujen etäntymistä kansalaisista. Tämä osa välikysymyksestä lienee kirjoitettu ennen kihlakuntauudistusselonteon palautekeskustelua, tai sitten sitä keskustelua ei millään tavalla tässä välikysymyksen valmistelussa ole haluttu noteerata. Siispä asian selventämiseksi haluan tuoda esille muutamia keskeisiä näkökulmia, joita muun muassa valiokuntakäsittelyn aikana oli jo esillä.

Ensinnäkin kaiken hallinnon, niin myös valtion paikallishallinnon, johtavana elementtinä tulee olla läheisyysperiaatteen toteuttaminen. On aivan välttämätöntä tarkastella hallintoa ja sen toimivuutta ensisijaisesti kansalaisen näkökulmasta. Jos tämä valitaan lähtökohdaksi, niin tässä katsannossa korostuu paikallishallinnon vastuu palveluiden järjestämisessä, tuottamisessa ja myöskin saatavuuden varmistamisessa.

On tietenkin esitettävä rehellisyyden vuoksi myöskin se kysymys, miten nämä ylevät tavoitteet voidaan saavuttaa. Aivan selvää on, että jatkossa tarvitaan entistä tiiviimpää eri hallinnonalojen ja -tasojen välistä yhteistyötä. Tätä kohti käsittääkseni ollaan myöskin ponnistelemassa. Me olemme saaneet tänäänkin täällä kuulla, että sisäasiainministeriössä on käynnissä useita projekteja. Erityisesti haluaisin nostaa esille Hajautettu ja joustava palveluhallintohanke -nimisen projektin, jolla pyritään varmistamaan valtion paikallisten palvelujen tarjonta ja kansalaisille tärkeä joustava asiointimahdollisuus.

Arvoisa rouva puhemies! Valtion paikallishallinnon toimintaedellytyksiä voidaan vahvistaa myöskin siirtämällä tehtäviä läänitasolta kihlakuntiin ja lisäämällä yhteistyötä välillisen valtionhallinnon kanssa. Tätä täällä salissa on tänä päivänä käsitelty jo varsin yksityiskohtaisesti. En aio mennä siihen sen syvemmälle, mutta haluaisin todeta sen, että kun ainakin eräässä puheenvuorossa hyvin voimakkaasti haluttiin kehitystä ohjata siihen suuntaan, että tähän samaan vielä yhdistettäisiin kuntien hallintoa, se ei välttämättä johda kyllä selkeyteen eikä myöskään palvelujen tarjontaan, saattaa jopa johtaa hieman hämmentävään tilanteeseen. Näin olen ymmärtänyt myöskin kuntien itse asiaan suhtautuvan.

Joka tapauksessa yhteispalvelupisteitä ja -toimistoja kehitettäessä on kiinnitettävä entistä enemmän huomiota palveluverkon paikallisesti tarkoituksenmukaiseen rakenteeseen. Tässä yhteydessä on myöskin syytä muistaa valtioneuvoston periaatepäätös valtion paikallishallinnon aluejaotusten selkeyttämisestä ja yhtenäistämisestä. Sen mukaan kihlakuntien asema valtion paikallisena perusaluejakona tulee korostumaan, mikä jo sinänsä edellyttää kihlakuntajaon säilyttämistä alueellisesti riittävän kattavana.

Rouva puhemies! Lopuksi haluan todeta, että ymmärtääkseni analyysi kihlakuntaudistuksen nykytilasta ja jatkosta oli eri poliittisten ryhmien taholla jo hallintovaliokunnassa ja myöskin tässä salissa hyvin yksituumainen, ja siksi sen nostaminen välikysymyksen eräksi osioksi tuntuu eriskummalliselta.

¹²¹ **Matti Väistö /kesk** (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Ravi aivan oikein totesi, että hallintovaliokunnassa kihlakuntaselontakoa koskeva mietintö oli yksimielinen. Palautekeskustelu salissa oli myös varsin yksimielinen.

Kuitenkin, arvoisa puhemies, valtioneuvoston omassa selontekotekstissä nostettiin esiin kihlakuntien uudistamisesta niiden lukumäärän muuttaminen, koon suurentaminen, ja tämä on tietysti ollut se epäily, joka keskustan välikysymyksen tekstissä nousee esille. Asiasta päättää valtioneuvosto. On hyvä, arvoisa puhemies, mikäli valtioneuvosto tässä asiassa toteuttaa sitä linjaa, jota eduskunta selonteon palautekeskustelussa mietinnössä edellytti, ja myös sitä linjaa, jonka ed. Ravi toi esille.

¹²² **Pekka Nousiainen /kesk**: Arvoisa rouva puhemies! Tänä päivänä on käyty pitkä ja perusteellinen keskustelu keskustan eduskuntaryhmän välikysymyksestä hyvinvointiyhteiskunnan perusrakenteiden turvaamisesta. Itse asiassa monet ovat päivän kuluessa asettaneet kyseenalaiseksi, onko välikysymys ollut aiheellinen, onko se ollut tarpeellinen ja mitä sillä on saavutettavissa. Joka tapauksessa keskustelu on ollut laaja ja moniulotteinen. Erittäin merkittävän vastauksen tähän keskusteluun antoi tänä päivänä julkisuuteen tullut Sosiaalibarometri 2000, joka kuitenkin toteaa sen, että eriarvoisuus kasvaa edelleen. Lainaan hiukan tiedotteen alusta:

"Suomen talouden kasvu ei ole tuonut hyvinvointia läheskään kaikille. Lähes miljoona suomalaista asuu kunnissa, joiden mahdollisuudet tarjota asukkailleen riittävät sosiaalipalvelut ovat entisestään heikentyneet.

Sosiaali- ja terveysturvan keskusliiton vuosittain julkaisema barometri toteaa kansalaisten ja kaantuvan yhä selkeämmin menestyjiin, pärjääjiin ja häviäjiin. Kuntia, joilla on vaikeuksia taata kansalaisille riittäviä palveluja, on eniten Pohjois- ja Itä-Suomessa, missä muuttoliike vielä heikentää tilannetta entisestään."

Vanhuksetkin ovat jääneet osattomiksi hyvinvoinnin kasvusta. Heikoimmassa asemassa jo vuosia ovat olleet pitkäaikaistyöttömät, päihde- ja mielenterveysongelmaiset, ja kun vanhukset ovat tulleet selkeästi lisänä tähän joukkoon, arvioidaan, että häviäjiä on lähes 10—20 prosenttia väestöstä.

Tämä on itse asiassa hyvin pitkälle menevä vastaus siihen kysymykseen, miksi keskusta on kysynyt perusrakenteiden turvaamisesta hyvinvointiyhteiskunnassa. Me olemme pitäneet hyvinvointiyhteiskunnan keskeisenä tunnusmerkkinä sitä, että kansalaiset saavat yhdenvertaisen kohtelun ja kattavan sosiaaliturvajärjestelmän ja

että se tarjoaa tasapuolisesti kaikille kansalaisille palveluja riippumatta varallisuudesta ja asuinpaikasta. Perinteisesti kunnat ovat olleet se ihmistä lähellä oleva hallinnon taso, joka on tuottanut ja järjestänyt palvelut ja erityisesti pitänyt huolen peruspalveluista, siis sivistys-, sosiaali- ja terveystalvveluista.

Keskustan jättämää välikysymystä voidaan arvioida ja tarkastella monella tavalla. Ensinnäkin sitä voidaan arvioida ja tarkastella hyvin yleisellä tasolla, kuten hallituksen vastauksessa ministerit Biaudet ja Korhonen tekivät. Toisaalta sitä voidaan tarkastella käytännön elämän todellisen tilanteen näkökulmasta, joka on mielestäni se oikea ja hyvä lähestymistapa.

Molemmat ministerit nostivat ja myös useissa ryhmäpuheenvuoroissa nostettiin esiin keskeisesti kuntien rooli peruspalvelujen tuottajina ja turvaajina. Kunnat muodostavat tällä kuntarakenteella varsin kattavan ja logistisen järjestelmän, jolla todella palvelut ulotetaan hyvin kattavasti koko maan alueelle. Tämän vuoksi kuntarakenteen asettaminen kyseenalaiseksi on yksi asia, jolla peruspalvelujen tuottaminen voidaan eriarvoistaa ja saattaa ihmiset kauemmaksi palveluista. Siinä mielessä tämä kuntarakenne on se järjestelmä, joka parhaalla mahdollisella tavalla takaa nuo palvelut kuntalaisille.

Valtionosuusjärjestelmällä on perinteisesti luotu kunnille edellytykset palvelujen järjestämiseen ja velvoitteiden toteuttamiseen sekä samalla on suoritettu kustannustenjakso valtion ja kuntien kesken. Maan taloudellisen tilanteen ajaututtua lamaan alettiin valtionosuuksia leikata. Sitten valtionosuusjärjestelmää uudistettiin ja siihen liitettiin myös yhteisöverojen jakoosuuksien uudistus. Tämä on johtanut kuntien välillä eriarvoistumiseen, ja tänä päivänä on syntynyt joukko kuntia, joissa tuo palvelujen tuotantovastuu on käynyt kyseenalaiseksi.

Viime vuoden tilinpäätöksen mukaan meillä oli 85 alijäämäistä kuntaa vuosikatteella mitattuna, vaikka kansantaloudessa on ollut jo kuusi seitsemän hyvää kasvun vuotta. Nuo alijäämäisen vuosikatteen kunnat sijoittuvat kaikkiin maakuntiin, mutta eniten niitä oli Varsinais-Suomessa, 18 kuntaa, Etelä-Savossa oli 8 kuntaa, Pohjois-Pohjanmaalla 9 ja Lapissa 8. Alijäämää oli siis sekä Varsinais-Suomen pienissä kunnissa että Itä- ja Pohjois-Suomessa.

Kuntakoon mukaisesti arvioituna alijäämäisiä kuntia oli eniten alle 6 000 asukkaan kuntaryh-

mässä, 71, sitten 6 000—15 000 asukkaan ryhmässä oli niitä 13 ja 15 000—40 000 asukkaan ryhmässä 1. Yli 40 000 asukkaan kunnista tai kaupungeista ei yksikään ollut alijäämäinen. Siis nykyinen valtionosuusjärjestelmä ja yhteisöveron tilitysjärjestelmä on tehnyt kuntakoon mukaisesti rakenteelliset erot ja saattanut kunnat eriarvoiseen asemaan.

Ministeri Korhonen vastauspuheenvuorossaan lupasi vahvistaa kuntataloutta. Ratkaisut vain näyttävät viipyvän. Voimassa oleva laki olisi taannut kunnille valtionosuuksiin nelivuotista sotatarkistuksen plus indeksitarkistuksen, ja näin kuntatalous olisi vahvistunut noin 2,4 miljardilla markalla, mutta hallituksessa siitä leikattiin puolet pois, joka toinen puoli maksetaan kahden seuraavan vuoden aikana. Lisäksi kunnilta jää saamatta ansiotulovähennyksen kompensaationa noin 260 miljoonaa markkaa. Hallitus osti siis sisäisellä kaupalla, korottamalla harkinnanvaraista rahoitusavustusta 100 miljoonalla markalla, valtionosuuksien 1,2 miljoonan markan leikkauksen.

Arvoisa puhemies! Huolimatta siitä, että täällä on sanottu Kuntaliiton olevan tyytyväinen nyt vallitsevaan kuntatalouden tilaan, kuntapäätäjät varsinkin pienissä kunnissa odottavat todellisia tekoja kuntien eriarvoisuuden poistamiseksi ja kaikkien kuntien saattamiseksi taloudeltaan terveille pohjalle ja palvelutuotantokykyisiksi siten, että kaikille kansalaisille voidaan tuottaa riittävät ja laadukkaat peruspalvelut kattavasti koko maassa.

Arvoisa rouva puhemies! Hyvinvointiyhteiskunnan peruspalveluihin kuuluvat myös valtion paikallishallinnon palvelut. Muun muassa ed. Ravi nosti esille kihlakuntauudistuksen ja kihlakuntien palvelut. Se on meillä ollut keskustelussa. Hallintovaliokunta on jättänyt selonteosta mietintönsä, ja hallituksen tavoitteena on ollut vähentää kihlakuntien määrää. Hallintovaliokunta on kirjannut kihlakuntien määrään läheisyysperiaatteen ja palvelujen saatavuusperiaatteen, mutta mielestäni tuo lausuma välttämättä ei vielä takaa sitä, että sisäasiainministeriö ottaa johtolangakseen kihlakuntauudistuksen eteenpäin viemisen nykyisen kihlakuntajaon pohjalta, mutta nähdäkseni joka tapauksessa tuolta pohjalta pitää voida jatkaa. Kihlakuntia on kehitettävä sisäisen toiminnan periaatteen mukaisesti ja ennen kaikkea poliiseille on annettava resursseja lisää siten, että kihlakunnissa voidaan toimia ihmislä-

heisesti ja poliisin palvelut ovat kansalaisten saatavilla.

Myös postipalvelut ja tiekysymykset ovat ihmisille hyvin läheisiä. Mielestäni postipalvelut tulee turvata koko maassa jokaisessa kunnassa. Pysyvä valtion postipalvelu on turvallinen. Se takaa palvelun läsnäolon ja palvelun tarjoamisen. Asiamiespostit tuovat mukanaan epävarmuutta, mutta joka tapauksessa lähtökohdan tulee olla se, että kansalaiset ovat myös postipalvelujen suhteen tasavertaisessa asemassa ja saavat riittävät ja laadukkaat postipalvelut ja että postin henkilöstö kokee asemansa turvatuksi.

Arvoisa rouva puhemies! Kaiken tämänpäiväisen keskustelun perusteella voi hyvin yhtyä tehtyyn välikysymykseen ja on hyvä jäädä odottamaan, että hallitus ryhtyy todella vakavampiin toimiin kuin se vastauksessaan on todennut hyvinvointiyhteiskunnan peruspalveluiden rakenteen turvaamiseksi vahvan taloudellisen kasvun aikana.

¹²³ **Pekka Kuosmanen /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Suomessa on 450 kuntaa, jotka tuottavat kansalaisten tarvitsemat peruspalvelut, joista tärkeimmät liittyvät koulutukseen sekä sosiaali- ja terveydenhuoltoon. Kunnat ja kuntayhtymät vastaavat noin kahdesta kolmasosasta julkisista koulutus- ja investointimenoista. Kunnat rahoittavat toimintansa verovarjoilla, valtionosuuksilla sekä maksuilla ja myyntituloilla. Kunnallisverot, kiinteistöverot ja yhteisöiltä kertyvä vero-osuus muodostavat lähes puolet kuntien tuloista. Maksujen ja myyntitulojen osuus on tuloista noin 20 prosenttia. Valtaosa asiakasmaksuista kerätään vesi-, jäte-, energia- ja liikennepalveluista.

Valtio osallistuu kuntien lakisääteisten tehtävien rahoitukseen. Valtionosuudet ovat kuntien tuloista vain vajaa viidennes. Valtionosuusjärjestelmällä tasataan kuntien välisiä taloudellisia eroja ja taataan tasavertaiset palvelut. Mielestäni tuloveron tuotto tulisi ohjata suoraan kunnille, jolloin valtionosuuksista voitaisiin täysin luopua. Samoin arvonnäköveron tulisi jäädä kuntiin. Arvonnäköveron perusteella paikalliset yritykset saisivat lisää työmahdollisuuksia omasta kunnasta, mikä vaikuttaisi kuntaan suotuisasti monin eri tavoin, esimerkiksi lisäämällä paikallista työllisyyttä.

Valtionosuuksista luopumisen johdosta kuntien tulopohjaeroja tasattaisiin yhteisveron tuoton jaolla. On mielestäni tärkeää, että kunnat pysty-

vät huolehtimaan peruspalveluiden tuottamisesta. Se on kuntalaisille kuuluva erityis oikeus.

Kuntien tulopohjaa vahvistetaan tänä vuonna 1,2 miljardilla markalla ja seuraavana kahtena vuotena 600 miljoonalla markalla kumpanakin vuonna. Kansantaloutta koskevien määrärahakehysten mukaisia valtionapuja suunnataan nykyistä voimakkaammin suuremmissa taloudellisissa vaikeuksissa oleviin kuntiin. Tämän vuoden lisätalousarvioon esitetään kuntien harkinnanvaraisen avustusten väliaikaista lisäämistä 100 miljoonalla markalla.

Lipposen kakkoshallituksen hallitusohjelman peruslinjaus korostaa osaamista ja tietoa, joka hyödyttää maan kaikkia alueita tasapuolisesti. Suomen tulevaisuus on riippuvainen osaamisesta, kyvystä hyödyntää osaamista ja luoda uusia innovaatioita. Koko väestön osaamistason nostaminen tukee Suomen kehitystä sivistyskansana ja Suomen kilpailukykyä.

Yhtäläiset koulutusmahdollisuudet kuuluvat jokaiselle Suomessa vakinaisesti asuvalle henkilölle sukupuolesta, asuinpaikasta, iästä, kielestä, taloudellisesta asemasta, terveydentilasta, vammasta tai alkuperästä riippumatta elinikäisen oppimisen periaatteen mukaisesti. Valtion ja yksityisen sektorin yhteisin toimenpitein pyritään turvaamaan tutkimus- ja kehitystyön kokonaispanostus siten, että saavutettu tutkimus- ja kehittämistoiminnan kokonaisrahoitus, bruttokansantuoteosuus voidaan säilyttää nykytasolla. Julkisen rahoituksen osuutta kokonaistutkimuspanoksesta vahvistetaan asteittain.

Suomessa rakennetaan yhteiskuntaa, jossa tieto ja osaaminen ovat osa sivistystä ja keskeinen tuotannontekijä. Samalla huolehditaan monipuolisen yhteiskunnan ja työelämän koulutustarpeista sekä yrittäjien koulutustarpeista ja yritys ympäristön parantamisesta ja kehittämisestä.

Arvoisa rouva puhemies! Muutama sana eläkeläisten kohtalosta Suomessa. Viime lokakuussa alkoi kansainvälinen ikäihmisten vuosi. Sen tarkoituksena on paitsi tarkastella ikäihmisten ongelmia, myös poistaa ilmeneviä ongelmia sekä parantaa ikäihmisten elämisen laatua ja mahdollisuuksia. Yhteiskuntamme edun mukaista on, että vanhenneva väestö tulee toimeen omilla tuloillaan sekä pystyy asumaan kotonaan mahdollisimman pitkään. Kuitenkaan eläkeläisistä ja heidän etuuksistaan ei viime aikoina ole hallituksen taholta riittävästi huolehdittu. Esimerkiksi työeläkettä voidaan pitää jatkopalkkana, joka on

osittain itse säästettyä. Eläketurva on hyvin harvoin 60 prosenttia. Täyden eläkkeen ansaitsemisaika on muutettu 30 vuodesta 40 vuoteen. Valtion eläkeläiset muistavat, miten eläkkeiden maksuperusteet ovat muuttuneet. Aiemmin katsottiin neljän viimeisen vuoden kaksi parasta vuotta ja näistä laskettiin indeksillä korjattu eläke. Nykyisin maksuperusteet ovat aivan toisenlaiset. Varhennetut eläketulot ovat tavallisesti vain 40 prosenttia.

Mielestäni kansaneläkkeen perusosa kuuluu kaikille, sillä siihen perustuu koko kansaneläkevakuutusjärjestelmämme. Nykyisin sovellettava järjestelmä on tältä osin pääosin puutteellinen. Myöskään eri ikäryhmiä ei saa asettaa eri asemaan, vaan kaikkia on kohdeltava yhdenvertaisesti, minkä johdosta kaikkien eläkeläisten eläketulon on noudatettava samaa indeksia.

Lisäksi sairausvakuutusmaksujen epätasa-arvo on välittömästi poistettava. Perustuslakiin kirjattua yhdenvertaisuusperiaatetta tulee noudattaa kaikessa toiminnassa niin valtion kuin kuntien sekä yksityisen sektorin. Eläkeläisten sairausvakuutusmaksuja on pikkuhiljaa alennettu, muttei riittävästi, sillä ne ovat edelleen erisuuruiset eläkeläisillä ja palkansaajilla. Lisäksi on huomioitava, että palkansaajat kuuluvat muun muassa työterveyshuollon piiriin, eläkeläiset eivät luonnollisesti kuulu.

Arvoisa rouva puhemies! Huomattava osa maamme runsaasta miljoonasta eläkeläisestä kuuluu johonkin valtakunnalliseen eläkejärjestykseen. Järjestyksen yhä tärkeämpänä tehtävänä on huolehtia eläkeläisten edunvalvonnasta. Eläkeläisjärjestöillä ei kuitenkaan Suomessa ole virallista asemaa, joka mahdollistaisi osallistumisen eläkeläisiä koskevien asioiden käsittelyyn. Suomi on tässä suhteessa jäänyt jälkeen pohjoismaisesta hyvinvoinnista ja käytännöstä. Meillä vanhusneuvostoja on perustettu 13 kuntaan. Mielestäni vastaavanlainen neuvosto tulisi saada jokaiseen kuntaan ja niiden asema tulisi virallistaa. Esimerkiksi Tanskassa vanhusneuvostot ovat lakisääteisiä ja sellaisen täytyy olla jokaisessa kunnassa. Kunnanvaltuuston on kuultava vanhusneuvostoa kaikissa vanhuksia koskevista asioista. Tanskan-mallissa vanhusneuvosto valitaan joka neljäs vuosi. Ääni- ja vaalioikeutettuja ovat kaikki 60 vuotta täyttäneet.

Arvoisa rouva puhemies! Lopuksi, kuntatalouden kehitys ei ole riippuvainen pelkästään valtion toimenpiteistä. Tarvitaan myös kuntien

omaa toimeliaisuutta, aktiivisuutta, elinkeinopoliittikkaa, alue- ja rakennepoliittisten ohjelmien tehokkuutta sekä ennen kaikkea pitkäjänteistä suunnitelmallisuutta.

¹²⁴ **Johannes Leppänen /kesk:** Arvoisa puhemies! Kuntaministeri Korhonen vastauksessaan keskustan esittämään välikysymykseen esitti käsitellessään poliisipalvelujen saatavuutta seuraavan ajatuksen: "Poliisilla on laaja koko maata kattava palveluverkosto, josta osa hoidetaan yhteispalveluina. Poliisin turvallisuusbarometrin mukaan matka lähimmälle poliisiasemalle on keskimäärin 7 kilometriä ja lähimmälle lupapalvelupisteelle 6 kilometriä. Yli 20 kilometrin matka lähimmälle poliisiasemalle on vain 6 prosentilla vastaajista. Poliisin toimintavalmiusaika eli aika, joka kuluu asiakkaan esittämästä pyynnöstä poliisin paikalletuloon, on ollut viime vuosina 12—14 minuuttia.

Ministeri käsiteli hyvin merkittävää asiaa yhteiskunnassa, turvallisuutta, keskiarvolukujen valossa. Olisin toivonut, että ministeri olisi ollut paikalla vastaamassa. Kysyn häneltä, siitä huolimatta, että hän ei ole paikalla, aivan suoraan: Onko, arvoisa ministeri, turvallisuus sellainen asia, jota voidaan käsitellä keskiarvolukuina? Millä perusteella on hyväksyttävää saada poliisi Helsingissä neljän minuutin sisällä paikalle ja pohjoisessa Keski-Suomessa tunnin, jopa puolen toista tunnin päästä, kuten esimerkiksi julkisuudessa olleessa Kinnulan tapauksessa? Onko asianomainen ministeri ja onko hallitus miettinyt, mitä tämä tarkoittaa yksilön turvallisuuden kannalta Suomen maassa? Edelleen kysymyksiä pitää esittää: Ovatko kaikki yhdenvertaisia lain edessä, kun asiaa katsotaan turvallisuuden näkökulmasta, joka on hyvin merkittävä? Näistä olisi ollut mielenkiintoista keskustella, mutta jospa siihen joskus muulloin tulee tilaisuus.

Jos tätä samaa keskiarvologiikkaa käytetään, niin kuin nyt näyttää valtiovarainministerin puheenvuoroissakin käytettävän, tulojen jaossa, niin sehän johtaa siihen, että kun optiomiljonääri saa miljoonan lisää tuloa, niin samaan aikaan 20 uutta pienituloista voi syntyä ja kaikki näyttää keskimäärin hyvältä. Onko tämä keskiarvotiedeologia hallituksen linja kaikissa yhteiskunnallisissa asioissa? Minä ymmärrän tilastoinnin. Tilastoilla pitää kuvata asioita, mutta silloin, kun puhutaan yhteiskunnallisista asioista, oikeudenmukaisuudesta, vähäosaisista ja eri ikäryhmien

erilaisesta asemasta, niin ei silloin voida käyttää keskiarvolukuja näissä asioissa. Minä en ymmärrä lainkaan, että silloin toteutuisi oikeudenmukaisuus. Voisi käyttää vanhaa perinteistä vertausta, että jos meillä on pää leivinuunissa tulen ollessa siellä ja jalat pakastinarkussa, niin keskimäärin meillä pitäisi olla hyvä olla.

Minä tämän ajattelutavan sanon vakavana siinä mielessä, että tämä johtaa siihen ongelmaan, jonka ed. Huotari mainitsi puheenvuorossaan, kun hän moitti keskustaa siitä, että me emme muista köyhiä. Tässä voisi tietenkin vastakysymyksen esittää, että jos köyhistä puhuminen on nykyisen hallituksen aikana jätetty pelkästään opposition harteille, niin mitä sitten hallitus tekee yhteiskunnallista oikeudenmukaisuutta toteuttaessaan. Sekö riittää hallitukselle, että vain keskusta puhuu köyhistä? Niidenhän pitää puhua köyhistä, jotka ovat vallankahvassa ja voivat vaikuttaa päätöksillään, että ongelmat vähenisivät tai ongelmia ei sielläkään päässä olisi.

Arvoisa puhemies! Sitten keskiverto-ongelmasta toiseen asiaan. Vastauksessa, jonka hallitus kahden ministerin kautta on esittänyt, tavattoman monta kertaa ministereiden puheenvuoroissa esiintyivät sanat: on oltava huolissaan, on perusteita olla huolissaan, on asetettu selvitysmies, työryhmä selvittää. Me olemme kuulleet tätä kohta vuoden, ja saattaa olla, että me kuulemme tätä seuraavat kolme vuotta. Eiköhän nyt jo olisi päästy siihen vaiheeseen, että selvityksiä ja huolestumisia olisi riittävästi ja nyt alkaisi näkyä toimenpiteitä eli tekoja? Mehän voimme jatkuvasti siirtää asioita. Vanhaan aikaan sanottiin, että laitetaan ne komitean mietittäväksi, olivatpa ne viisaiden miesten tai viisaiden naisten komiteoita. Tästä taitaa tulla tapa yhteiskunnallisen päätöksenteon vastuun kiertämiseen. Minusta se on myös vakava ilmiö. Tässä ei tietenkään kukaan voi lyödä rintoihinsa, eivät edelliset hallitukset eivätkä nykyisetkään hallitukset, en sano tätä siinä mielessä. Mutta meidän uskottavuutemme poliittisina päätöksentekijöinä ei kasva sillä, että me aina, kun tulee tiukka paikka, että pitäisi vastata kysymykseen, miten asia hoidetaan, panemme selvitysmiehen selvittämään, pannaan asia työryhmään. Jossakin on sekin raja, että työryhmä loppuu ja ainakin kyseinen asia on ratkaistava. Tämän kysymyksen esitän myös vakavasti nykyiselle hallitukselle ja miksei myös koko eduskunnalle: itselleni ja myös työtovereilleni.

Arvoisa puhemies! Lopuksi pieni kommentti peruspalveluministeri Biauudet'n puheenvuoroon. Hän vastauksen ensimmäisellä sivulla — sitä on varmaan kommentoitu useassakin puheenvuorossa — sanoo: "Kuntien väliset erot ovat kaventuneet, ja kustannusten perusteella voidaan sanoa alueellisen tasa-arvon pikemminkin kasvaneen kuin vähentyneen." Kirjoitin välittömästi kuullessani tuon, että ohhoh. Edelleen kysyn näin: mihin perustuu tämä väittämä? Varmasti tälle löytyy selkeä peruste, mutta olisi pitänyt kirjoittaa ulos myös se, mikä tutkimus sen osoittaa ja millä alueilla näin on käynyt, kun tavattoman monet riippumattomat tutkimuslaitokset ovat tutkimuksissaan päätyneet juuri toisenlaiseen, vastakkaiseen päätelmään.

Toiseen ongelmaan. Kuuntelin työhuoneessani ministerin vastauspuheenvuoron, en muista sanataarkasti sitaattia, mutta sopinee näin väljästikin siteerata. Hän mainitsi siihen tapaan, että pienissä kunnissa on vääristynyt väestörakenne ja se aiheuttaa ongelmia. Onko se vääristynyt väestörakenne, jos jossakin kunnassa on vanhusväestöä enemmän kuin toisessa kunnassa? Eikö tässä maassa saa edes laillisesti vanheta? Pitäisikö sekin jollakin lainsäädännöllisellä toimenpiteellä korjata? Mitä tämän kaltainen tarkoittaa? Minä käsitan sen heitoksi. Mutta jos terminologiasta puhutaan, kyllä kai sitten pitäisi puhua ikääntyvästä väestöstä tai jostakin muusta, mutta vääristynyt — mihin verrataan? Minkä suhteen tämä on vääristynyt? Aivan yhtä hyvinhän voidaan sanoa, että kunnassa, jossa on sellainen väestön ikärakenne, että on paljon lapsia suhteessa johonkin toiseen kuntaan, se on vääristynyt. Tässä näkyy juuri se ajattelutapa, joka hallituksella on, että ihmistä mitataan tuottavana yksikkönä ja kaikkia yksilöitä katsotaan tulevaisuudessa tuotona jnp. Peruspalveluministerin suusta toivoisi hieman inhimillisempää näkökulmaa: oli ihminen nuori tai vanha, hän on ainutkertainen, ainutlaatuinen eikä hän ole ikääntymisellään aiheuttanut vääristymää väestörakenteessa. Tämähän on minusta suoranaista ikärasismia.

Arvoisa puhemies! Keskustelu on ollut hyvin mielenkiintoinen, ja paljon asioita on tullut esille. Lopuksi sanon, että yhdyn ed. Pekkarisen ehdotuksen päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuodosta.

¹²⁵ **Matti Väistö /kesk:** Arvoisa puhemies! Keskustan välikysymyksessä kannetaan huolta oi-

keudenmukaisuudesta ja tasa-arvosta peruspalvelujen saannin osalta. Aiemmin keskustelussa on jo kyselty, mitä ovat peruspalvelut. Erään hallituksen esityksen yhteydessä peruspalveluiksi on määritelty palvelut, jotka pääasiassa koskevat suurta määrää ihmisiä ja vaikuttavat kansalaisten jokapäiväiseen elämään. Kääntäen voidaan sanoa, että näiden palveluiden puuttuminen tuo asukkaille, kansalaisille ja myös yritystoiminnalle merkittäviä ongelmia.

Tällaisia palveluja on muun muassa perusopetus. Me tiedämme, että sitähän annetaan kuntien vastuulla. Kuntien vastuulla toteutetaan myös keskeiset sosiaali- ja terveyspalvelut. Niiden rahoittamisessa kuitenkin valtiolla on merkittävä vastuu. Voidaan sanoa, että viime kädessä vastuu on sittenkin valtiolla näiden perusoikeuksiksi luettavien palvelujen toteutumisessa. Hyvin tärkeitä ovat myös turvallisuuspalvelut. Kihlakuntaudistusta koskevan selonteon palautekeskustelussa puhuttiin taas paljon poliisipalveluista. Yhtä lailla pelastustoimen palvelut ovat kansalaisten kannalta tärkeitä turvallisuuspalveluja.

Vähemmälle huomiolle tahtovat jäädä liikkuminen ja liikenteen edellytykset. Tiedämme valtan hyvin, että joukkoliikenteen osuus on suuressa osassa maakuntia merkittävästi heikentynyt. Sen rinnalla on yksityinen ja entistä kalliimmaksi käyvä henkilöautolla tapahtuva liikkuminen. Sen edellytyksenä on kuitenkin, että meillä on ajan tasalla oleva, riittävän hyväkuntoinen tietö. Tässä suhteessa, arvoisa puhemies, on varmasti paljon korjaamisen varaa. Suuri menetys oli aikanaan se, kun Lipposen ensimmäinen hallitus päätti leikata tai alun perin jopa poistaa yksityisteiden valtionavut. Tarkoituksenaan oli lopettaa ne kokonaan. Eduskunta oli tässä suhteessa viisaampi ja asioita enemmän ymmärtävä.

Arvoisa puhemies! Kehitys, jota nyt on jatkunut edellisen Lipposen hallituksen aikana ja tietenkin jo laman aikana ennen sitä ja edelleen nykyisen hallituksen aikana, on vähitellen johtamassa siihen, että valtio vetäytyy entistä etäämmälle, entistä suurempiin yksiköihin, ja tämä kaikki tapahtuu pikkuhiljaa. Tämän seurauksena palvelurakenne, tärkeä palveluverkosto murenee ja loittonee. Kustannukset palvelujen hakemisesta etäämmältä siirtyvät niitä tarvitseville. Tällainen kehitys ei voi olla oikein. Tästä syystä pitäisi arvioida koko valtion vastuulla olevien palvelujen tuottaminen tai elämisen edellytysten ylläpito kokonaisuutena kansalaisten näkökulmasta.

Kun peruspalvelu määriteltiin eräässä hallituksen esityksessä niin, että se koskee pääasiassa suurta määrää ihmisiä, mielestäni tässä kohdin pitäisi asiaa katsoa jokaisen kansalaisen näkökulmasta, myös pienempien väestöryhmien näkökulmasta, ja turvata heillekin heidän tarvitsemansa jokapäiväiset palvelut. Tällöin nousevat esille myös tärkeät erityisryhmät, kuten vammaiset, psykiatrasta hoitoa tarvitsevat tai vaikkapa lapset, joita, kuten ed. Leppänen totesi, ei kaikissa kunnissa ole yhtä lailla kuin jo varttuneempaa väestöä, ikärakenne kun on muuttunut. Mutta jokaisen kunnan edellytyksistä tarjota kuntalaisilleen tarvittavat tasavertaiset ja oikeudenmukaiset palvelut pitää kantaa yhdessä vastuu.

Vastuuta on nyt käydyssä keskustelussa ministerien taholta siirretty entistä enemmän kunnille, kuntapäätäjille. On korostettu, että kuntatalouden tilanne kokonaisuutena on merkittävästi parantunut. Se on hyvä asia. Mutta samalla on tunnistettava se tärkeä asia, että kaikissa kunnissa ei mene hyvin. On edelleen paljon työttömyyttä, valitettavasti jopa lisääntyvää työttömyyttä. On paljon sellaisia alueita ja kuntia, missä väestön tulo rakenne on alhainen, missä kustannuksia on jo nyt kansalaisten kannettavana liian kanssa eikä edellytyksiä kunnallisen veron korotuksiin ole. Myös nämä asiat on asetettava oikeisiin mitasuhteisiin.

Arvoisa puhemies! Ratkaisuna sellaisen elin-kelpoisen ja alueellisesti tasapainoisen Suomen kehitykseen, jonka tulevaisuudessa näen hyvin tärkeänä ja meidän menestymisemme kannalta keskeisen tärkeänä asiana, on se, että katsotaan asioita kokonaisuutena, turvataan yhdessä valtion, kuntien ja muiden tahojen toimesta palvelujen saanti kautta maan ja turvataan myös kuntien taloudelliset voimavarat niin, että jokainen kunta kykenee tasapuolisesti ja oikeudenmukaisesti peruspalvelut tuottamaan kuntalaisilleen ja ettei ajauduta sellaisiin ongelmallisiin tilanteisiin, joista täällä on muun muassa vanhustenhuollon, lasten päivähoiton, koulutuksen tai vaikkapa erilaisten valtion palveluidenkin osalta postipalvelut mukaan luettuina tänään aiheellisesti kannettu huolta.

¹²⁶ **Erkki Kanerva /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Sen jälkeen kun ryhmäpuheenvuorot oli pidetty ja varsinkin edustajatoveri Karjalainen ja opposition ed. Puhakka olivat käyttäneet puheenvuoronsa, koin, että kaikki oleellinen asiassa oli

sanottu. On kuitenkin pari näkökulmaa, joita voisin vielä tarkentaa osoittaakseni, että keskustan välikyksymyksen osoite saattaa olla väärä. Jos keskustelu olisi käyty ed. Kiljusen tunti sitten esittämällä tavalla, nämäkin näkökohdat olisi käsitelty päivän aikana, oleellisesti ennen aurin-gonlaskua.

Kotikuntani peruspalvelulautakunta päätti kokouksessaan 13. tätä kuuta eli vajaa kaksi viikkoa sitten perustaa laitoshoitoon kolme sairaanhoitajan ja kaksi lähihoitajan tointa, mielenterveyskeskukseen sairaanhoitajan toimen, kotihoittoon kaksi sairaanhoitajan tointa ja erityishoitoa ja -kasvatusta vaativien lasten hoitamiseen erityislasterhanopettajan toimen. Edellisessä kokouksessa se päätti ostaa kunnan työterveyshuoltoon psykologin palveluja ja muistaakseni sitä edellisessä ottaa kotipalveluihin uuden lääkärin.

Näillä ratkaisulla laastaroidaan niitä haavoja, joita laman kuntatalouteen aiheuttama ahdinko ja sen edellyttämät säästöt jokin vuosi sitten aikaansaivat. Kaikki haavat eivät arpeudu koskaan, ja joistakin kasvatus- ja perheasiainneuvolan tai kouluterveyshuollon alasajamisesta aiheutuneita vaurioita maksetaan kokonainen sukupolvi, mahdollisesti kaksikin. Mutta nämä päätökset kertovat siitä, että pitkän kaamoksen jälkeen on syttynyt jokin toivonkipinä: uskalletaan ja on mahdollista panostaa palveluihin, joskaan ei läheskään vielä riittävästi. Kun en ollut silloin täällä, en ota kantaa, onko sosiaali- ja terveyspalvelujen alasajaminen laman vaiko Ahon hallituksen syytä, mutta ajankohta on kyseinen, ei tämän hallituksen lyhyt toimintakausi.

Kuntaministerin toistuvasti käyttämät arviot siitä, että kunnilla keskimäärin menee hyvin, ovat kohtuuttomia niitä kuntia kohtaan, joilla ei mene hyvin. Ei hallitussopimuksessa luvattua kunta—valtio-suhteen ratkaisua tai kuntasopimusta voida rakentaa sen varaan, että kunnilla keskimäärin menee hyvin. Niissä kunnissa, joissa ei mene hyvin, asetetaan paljon toivoa selvitysmies Pekkarisen työhön. Kohotettu köyhäinapu ei voi olla pysyvä ratkaisu kunta—valtio-suhteeseen.

Arvoisa puhemies! Välikyksymyksessä keskeistä osaa näyttelee uhkakuva postipalvelujen katoamisesta. Jos tämä uhkakuva välikyksymyksessä esitetyin tavoin toteutuu, kuten pelättävissä on, perussyitä on etsittävä Postin yhtiöittämisestä. Jos harvaanasuttujen alueiden postipalve-

lut opposition ennustamalla tavalla haudataan, sen kuopan on kaivanut nykyinen oppositio itse.

Aika pian nähdään, toimivatko peruspalvelut bisneksenä. Liikenneministeri on koko talven sitä meille luvannut ja todistellut. Liikennevaliokunta on kahden viimeisen viikon aikana kuullut liikenneministeriötä, Postia, palveluposteja, vaihtoehtoisia palveluntuottajia, mahdollisia yhteistyökumppaneita laajalti, ja luulen, että sille on muodostunut käsitys siitä, mitä Suomen Posti Oy on. Se on osakeyhtiö, jota johdetaan osakeyhtiöläin ja eduskuntaa ajatellen kohtalokkaalla tavalla kirjoitetun yhtiöjärjestyksen mukaisesti. Sen keskeiseen henkilöstöön on onnistuttu muutamassa vuodessa istuttamaan talouselämän kovat lait. Yhtiö tekee kovaa bisnestä, mistä kertovat muun muassa täysin eduskunnan ulottumattomiin perustetut tytäryhtiöt ja niiden myyminen eniten tarjoavalle riippumatta siitä, miten tärkeitä palveluja esimerkiksi kriisi-aikaan nämä tytäryhtiöt parhaillaan tuottavat.

Saman asiantuntijakuulemisen yhteydessä on käynyt ilmi, että sisäasiainministeriö on etsivinään yhteispalveluja ja on löytävinään palvelukumppaneita, mutta jos yhtiöitetty Posti haluaa kulkea omaa tietään, se kulkee omaa tietään. Ei vähiten minua ole hämmästyttänyt, että Veikkaus ja Posti eivät ole löytäneet toisiaan, tuskin etsineetkään. Jossakin Savukoskella ei uskota enää Postiin, mutta uskotaan lottoon. Olen jokseenkin varma, että esimerkiksi juuri Savukosken tapauksessa Postin pelastamista yhteistyössä Veikkauksen kanssa ei ole tosissaan tutkittu.

Postin johtoa ja hallitusta ohjailee tämän hallituksen liikenneministeriö, ei hallintoneuvosto, jonka tehtävä rajoittuu siihen, että se saa antaa lausunnon Postin tuloksesta. Se päätös, että näin on, on siis tehty silloin, kun Posti yhtiöitettiin, ei tämän eikä edellisen hallituksen aikana.

Arvoisa puhemies! Vielä kolmas asia.

Se alue välikyksymyksestä, jonka parhaiten tunnen, on viimeksi rätätöity Ahon hallituksen aikana. Tämä kihlakuntauudistus, jonka suhteen tapahtuvaa ihmettä eduskunta jäi hallintovaliokunnan mietintöön yhtyen odottamaan, pääsääntöisesti onnistui syyttäjä- ja ulosottotoimen osalta, mutta epäonnistui monissa tapauksissa poliisitoimen järjestelyjen suhteen. Kihlakuntauudistusta tehtiin niin pitkään, että sisäpiirin intressitahot pääsivät toteuttamaan odotuksensa ja aiheuttivat samalla sellaiset pysyvät rakenteelliset kustannukset, joihin ei olisi ollut eikä ole varaa.

Poliisipalvelujen käyttäjän näkemyksiä ei kuultu riittävästi silloin. Ne esitetään nyt saman poliittisen tahon välikysymyksenä. Poliisikoulutuksen väliaikainen laiminlyöminen selityksenä väitettyyn poliisipulaan on kuriositeetti verrattuna niihin rakenteellisiin kustannuksiin ja ohjauksen jäykkyyksiin, jotka kihlakunta- ja sittemmin lääninuudistus jättivät.

Kihlakuntaudistajien käytettävissä olisi ollut parlamentaarisen poliisikomitean mietintö ja konsulttitoimisto Mecrastorin selvitys, joista ainakin viimeksi mainittuun sisältyi myös palvelujen käyttäjän näkemys. Mutta eduskunta ja sen hallintovaliokunta halusivat organisoida poliisin viimeistä palvelupistettä ja taktista tempua myöten. Jos eduskunta alkaisi samalla tavalla antaa neuvoja siinä, miten rajaa käytännössä vartioidaan tai miten sotaväki ei-toivottavaan sotaan valmistautuu, sekä Rajavartiosto että Puolustusvoimat olisivat varmasti kohta jonkin välikysymyksen kohteena.

Poliisijohdolle on annettava velvollisuus ja annettava tilaa toimia. Jos näin tehtäisiin, poliisijohdolle voitaisiin samalla asettaa vastuu tuloksesta ja vastuu myöskin veronmaksajaa kohtaan. On helppo heittäytyä populistiksi ja sanoa loppukesästä, että jos poliisi ei saa lisäbudjettia ja rekvisiittaa, huumehuri vie lapsesi ja kuolet itse maantielle kuin torakka.

Ed. Puhakka toi ansiokkaasti esille kysymyksen, onko huumeongelman ratkaiseminen yksin poliisin tehtävä. Siihen voi vastata, että jos se ongelma ylipäättään olisi poliisin ja kriminaalipoliitiikan keinoin ratkaistavissa, USA:ssa ja Italiassa se ongelma olisi jo ratkaistu. Huumeongelman torjumiseen resurssit tuottavat parhaan tuloksen sosiaali- ja terveysministeriön ja työministeriön pääluokissa.

¹²⁷ **Pekka Kuosmanen /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Yrittäjäkasanedustajana haluan sanoa muutaman sanan vielä tutkimus- ja koulutustoiminnan tavoitteista Suomessa.

Korkeatasoinen osaaminen ja siihen tukeutuvat yritykset ovat viime vuosina olleet Suomen menestystekijöitä. Yritystoiminnan kasvua uhkaa kuitenkin yhä useammilla aloilla pula ammatitaitoisesta työvoimasta. Lähtökohdat osaamispohjaisen talouselämän kasvulle ovat tällä hetkellä hyvät, mutta edellytyksenä on, että osaamis-pääomaa kasvatetaan määrätietoisesti.

Osaaminen on laaja käsite. Sen ei pidä tarkoittaa vain muutaman high tech -yrityksen tai informaatioteknologiaan keskittyvän yrityksen osaamista. Koko taloutemme vahvuus sekä yritysten tuottavuus- ja kilpailukyky riippuvat siitä, miten hyvin uuden informaatio- ja viestintäteknologian käyttö leviää niille teollisuus- ja palvelualoille, jotka ovat kiinni osaamisesta. Lisäksi osaaminen on yhtä lailla kädentaitoa, muotoilua, markkinoitten tuntemusta, uusiutumiskykyä ja joustavuutta. Uuden teknologian menestykset ja huippuosaaminen kuihtuvat hyvin nopeasti, elleivät ne perustu korkeatasoiseen ja kattavaan perusopetusjärjestelmään, joka nostaa jatkuvasti yleistä koulutus- ja osaamistasoa Suomessa.

Osaaminen ei myöskään säily, ellei siihen panosteta. Kun olemme 80-luvulta alkaen tehneet töitä nostaaksemme Suomen aikanaan vaatimattoman tutkimus- ja kehityspanoksen noin 3 prosenttiin bruttokansantuotteesta, sitä ei nyt saa päästää laskemaan, kun on korkeasuhdanne menossa. Olisi kohtalokasta, jos tässä vaiheessa tapahtuisi käänne laskuun, kun todella talouden vaikeampinakin kriisivuosina uskalsimme kasvattaa t&k-panostusta.

Tutkimus- ja kehityspanostuksen tuotos riippuu julkisen sektorin ja yksityissektorin yhteistyöstä. Hallituksen tutkimus- ja kehityspoliitiikka painottaa erityisesti osaamispanostuksen leventämistä ja laajentamista sekä alue- että alakohtaisesti.

Tietotekniikkaan on meidän edelleen runsaasti panostettava, vaikka se on jo saavuttanut eräänlaisen tutkimus- ja kehityspanostuksen kriittisen massan, joka monilta muilta aloilta tällä hetkellä puuttuu. Tutkimus- ja kehityspanostuksen suuntaaminen palvelusektoreille on saanut hallitusohjelmassa erittäin paljon huomiota. Korkeatasoinen perustutkimus varmistaa meille tiedon uusiutumisen ja kasvattaa samalla pohjaa uusille tutkimusaloille ja edelleen kaupallisille sovellutuksille.

Uusien alojen kasvuedellytysten turvaamiseksi on erittäin tärkeää, että yliopistoja ja niissä tehtävän tutkimuksen kohteita jatkuvasti uudistetaan. Myös yhteistyö yritysten kanssa hyödyttää yliopistojen tutkimusta ja koulutusta. Ammattikorkeakoulut puolestaan palvelevat alueensa yrityksiä käytännön ongelmien ratkaisemisessa.

Ammatillisen koulutuksen arvostuksen parantaminen kuuluu nykyiseen hallitusohjelmaan. Suunnittelukaudella ammattikoulutuksen työelä-

mäyhteydet tulevat tänä päivänä koko laajuudessaan jo hyötykäyttöön. Työelämän mukaan ottaminen koulutukseen onkin ollut viime vuosien tärkeimpiä uudistuksia. Koulutuksen mitoituksessa on meillä tarkoitus ottaa entistä paremmin huomioon valmistuneitten työllistyminen. Kaikilla koulutuksen tasoilla ammatista ja oppilaitoksista riippumatta tulisi olla kuitenkin yliopistokoulutukseen tähtäävä koulutusputki.

Arvoisa rouva puhemies! Huipputekniikassa menestyminen edellyttää, että koulutusjärjestelmä ja ennen kaikkea oppimistulokset ovat huipputasoa. Nopeasti muuttuva yhteiskunta tarvitsee ihmisiä, joiden osaaminen uusiutuu jatkuvasti. Tämä edellyttää, että koko opetusjärjestelmä esiopetuksesta yliopistoon pystyy innoittamaan opiskelijoita jatkuvaan oppimiseen ja haluun kehittää itseään.

¹²⁸ **Matti Väistö /kesk:** Arvoisa puhemies! Ed. E. Kanerva otti esille Postin ja ne tärkeät palvelut, joita Posti kansalaisille tarjoaa. Totean ed. E. Kanervalle, ettei kaikkia asioita voi enää Ahon hallituksen syyksi panna. Muistan vallan hyvin viime kaudelta, Lipposen ensimmäisen hallituksen kaudelta, että kun käytiin keskustelua Postin asemasta ja näkymistä, niin tuolloin keskustan eduskuntaryhmä oli valmis arvioimaan tilannetta uudelleen. Me katsoimme, että yhteiskunnallisen päättäjän pitää seurata aikaansa, ja jos aiemmat päätökset osoittautuvat virheellisiksi tai näyttävät johtavan vääriin lopputuloksiin, on päätöksiä kyettävä tarkistamaan. Mielestäni tästä on ollut kyse paljolti myös puhuttaessa Postin asemasta ja sen toiminnallisista järjestelyistä.

Asiamiespostit ovat sinällään kohtuullisen hyviä. Ongelmana on vain niiden jatkuvuus. Jakavatko yrittäjät, ja kokevatko asiamiesposteja ylläpitävät yrittäjät työnsä niin tärkeäksi, että se korvaus, joka on varsin pieni, heille riittäisi?

Mitä huumeongelmaan tulee, mielestäni siinä tarvitaan laajasti yhteistyötä. Työministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalat ovat tärkeät, mutta yhtä lailla myös opetusministeriön hallinnonala. Tarvitaan perheiden mukanaoloa, kodin ja koulun yhteistyötä, mutta tärkeää on myös se, minkälaiset viranomaispalvelut ja poliisipalvelut ja poliisin valvonta meillä on tässä tilanteessa, kun rajat ovat avautuneet.

¹²⁹ **Erkki Kanerva /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Väistö on uskoakseni samaa mieltä, että se, mitä nyt voidaan Postille tehdä, on, että postilaki avataan ja niille yhtiöille, jotka tulevaisuudessa postipalveluja tuottavat, asetetaan riittävät yhteiskunnalliset velvoitteet. Toivon, että oppositio on siinä asettelussa sosiaalidemokraattien takana.

¹³⁰ **Toimi Kankaanniemi /skl:** Arvoisa puhemies! Postin toiminta on tärkeää, kun se on valtakunnallisesti toimiva yritys ja sen asema on tänä päivänä uhan alla monella tavalla. Korostan sitä, minkä vastauspuheenvuorossa aiemmin totesin, että ehkä suurin uhka sille on se, että hallitus päästää suurilla paikkakunnilla kermankuorioita, yksityisiä tahoja, Postin toimintaan mukaan. Silloin vastuu haja-asutusalueiden ja maaseutualueiden postipalveluista jää valtion omistaman Posti Oy:n toiminnaksi ja sen edellytykset siinä tilanteessa, kun parhaat alueet ovat muilla, alkavat käydä kestäättömiksi. Silloin saatetaan ajautua siihen tilanteeseen, että hallitus tulkitsee, että postitoimipisteeksi, josta puhutaan, Savukoskella riittää heittolaatikko. Tällainen käsite otetaan käyttöön ja sitä kautta todetaan, että kun siellä yksi heittolaatikko on, kyllä homma on hoidossa. Tällainen malli ei saisi toteutua.

On mielenkiintoista nähdä, miten vasemmistopuolueet suhtautuvat postitoiminnan avaamiseen kermankuorintapaikoilla. Asetetaanko yksityiselle kilpailulle jokin julkisen toiminnan maksu tai jokin vastaava, millä hoidetaan se, että koko maassa säilyvät postipalvelut kohtuullisella hintatasolla ja myös riittävällä nopeudella toiminnassa?

Asiamiespostien toiminta on vakava kysymys. Siitä on jo myös keskusteltu ja siinä on se ongelma, joka nousi esille, että korvaukset ovat pienet ja monilla kylillä esimerkiksi ainoa mahdollinen palvelujen tarjoaja on pakotettu ikään kuin kyläläisten toimesta hoitamaan sitä. Posti monopolina käyttää sitten ehkä hyväkseen tilannetta siten, että korvaus on liian pieni. Kun se sitoo kuitenkin aika tavalla ja on vastuunalaista toimintaa, se saattaa johtaa siihen, että viimein palvelupiste häviää ja siirtyy kovin kaus.

Nämä ovat niitä vakavia uhkia, joita postitoiminnassa on. Kuka niistä sitten päättää lopulta? Ed. Erkki Kanerva veti Postin hallintoneuvoston kokonaan pois tästä asetelmasta. En minä kyllä ole valmis vapauttamaan hallintoneuvostoakaan

kokonaan. Tai jos tilanne on niin kuin ed. Kanerva totesi, sitten hallintoneuvosto on syytä lakauttaa. Miksi maksaa palkkioita ja pitää yllä elintä, jolla ei mitään mahdollisuuksia ole mihinkään toimintaan puuttua? Ei sellaista tarvita. Minun arvioni on, että hallintoneuvostolla on mahdollisuuksia määritellä toimintaperiaatteita, joita Postin hallituksen on toteutettava. Tämä on normaali menettely.

Mutta, ed. E. Kanerva ja muutkin, kyllä omistaja lopulta määrää yhtiössä, mitä tapahtuu ja miten toiminnot hoidetaan. Omistaja on valtio, valtion päätösvaltaa käyttää ministeriö ja ministeriö tuo valtioneuvoston kautta eduskuntaan budjetin yhteydessä tulostavoitteet, ja eduskunta lopulta määrittelee sen, mikä on Postin tuloksen oltava sen lain puitteissa, jonka eduskunta on hyväksynyt. Jos ed. E. Kanerva haluaa postitoimintalakiä muuttaa, hallituksen pitää tuoda esitys ja sitten me otamme kantaa oppositiossa siihen, onko se järkevä muutos, jota mahdollisesti esitetään. Minusta saattaa olla paikallaan, että postitoimintalaki avataan ja katsotaan se sellaiseksi, että koko maassa kaikkien ihmisten tasavertainen kohtelu postitoiminnan osalta taataan tulevinakin aikoina. Laki ei sitä saa estää, koska laki on meidän käsissämme.

Omistajan tahto on todellakin nyt lähinnä hallituspuolueitten käsissä. Jos hallintoneuvostolla ei ole valtaa, hallituksella ainakin sitä on postitoiminnan osalta. Siitä vastuusta hallitus ei pääse yhtään mihinkään, ei selittelyllä täällä, vaikka sitä on yritetty tässä tehdä. Nämä uhkakuvat, jotka postitoiminnan osalta tänä päivänä ovat olemassa, on otettava vakavasti ja eduskunnan tulee käydä tätä keskustelua tarpeen vaatiessa uudelleen tämän palvelun osalta niin kuin kaikkien muidenkin palveluiden osalta, joista päätetään valtion taholla ja toisaalta kunnissa ja kunnissa erityisesti sen tähden, että valtiolla on lainsäädäntövalta myös yli kuntien.

Kuntien lakisääteisistä tehtävistä, kuntien valtionosuuksista ja myös kuntien verotuksen perusteista, kaikista näistä päätetään lainsäädännöllä, ja hallitus kantaa tavattoman suuren vastuun siitä, minkälainen lainsäädäntö, minkälainen verojärjestelmä, minkälainen valtionosuusjärjestelmä tässä maassa on. Tällä hetkellä nämä järjestelmät ovat sellaiset, että kuntien väliset erot ovat kasvamassa ja tätä kautta heikoimmassa asemassa olevat kuntalaiset heikoimmissa kunnissa ja myös aika vahvoissa kunnissa heikoimmassa

asemassa olevat ihmiset ovat kärsimässä, ajautumassa täysin epäoikeudenmukaiseen asemaan. On ehkä jo perustuslainkin vastaista, että meillä on nälkäjonoissa olevia ihmisiä, joitten asema ei ole se, mikä on keskimäärin kansalaisten asema, vaikka lain mukaan pitäisi ihmisten olla tasavertaisia.

Ed. Kuosmanen tänäänkin kahvilassa totesi, että kun 5 miljardia markkaa käytettäisiin rahaa, nälkäjonot saataisiin pois. Mutta onko hallituksella valmiutta tähän? Ei näytä olevan, ei mitään ole luvattu tänäkään päivänä. Eilen käsiteltiin budjettikehyksiä, eikä niissä mitään miljardeja löydy siihen, että näihin todella kipeisiin yhteiskunnallisiin ongelmiin puututtaisiin. Ei, päinvastoin, entinen meno jatkuu, ja tuloerot kasvavat, ja ihmisten hyvinvoinnissa esiintyvät ja alueelliset erot sen kuin vain paisuvat. Tämä on tosiasia, ja tämä on kipeä kysymys välikysymyksen osalta. Tähän ei ole saatu täällä riittävää vastausta hallitukselta. Hallitus ei kanna todella vähäosaisista vastuuta sillä lailla, että heidän asemaansa parannettaisiin tässä yhteiskunnassa.

Arvoisa puhemies! Tielaitoksen liikelaitostamisesta vielä jokin sana. Hallitus pääsi siitä pitkien riitojen jälkeen yhteisymmärrykseen, ja liikelaitostamispäätöksen yhteydessä, ei varmasti-kaan sattumalta, hallitus sopi myös 700 miljoonan markan paketista liittyen liikelaitostamiseen. Paketti jakautuu kahteen osaan. Mielestäni on erinomaista, että siitä on osa, muutama sata miljoonaa, henkilöstön aseman turvaamiseen varattu ja osoitettu. Sitä en arvostele yhtään. Mutta se, että otetaan tällaisen paketin yhteydessä muutama sata miljoonaa markkaa tieinvestointeihin rahaa ja sitten jaetaan tieinvestointirahat niille seuduille, joilla on vasemmiston kansanedustajia, jotka ovat olleet liikelaitostamista vastaan, tämä on minusta käsittämätöntä, että tällaiseen menettelyyn on menty. Kun tästä käytin ryhmäpuheenvuorossa lainausmerkeissä sanoja "osto" ja "lahjonta", "lahjusmenettely", sain siitä kovaa kritiikkiä. Ilmaisut olivat tietysti lainausmerkeissä, mutta kun ed. Huotari moitti sanontaani, hän tuli kyllä pyytämään anteeksi, koska hän ei tiennyt, että tässä oli tällainen menettely, että ihmisiä, edustajia ostettiin tämän uudistuksen taakse. Eräs sosiaalidemokraatti sanoi, älä käytä "lahjus"-sanaa, vaan käytä "voitelu"-sanaa, ja kolmas sanoi, että oikea termi olisi "kiristys", että sillä kiristettiin. Ehkä "kiristys" on kaikkein hankalin sana, en käyttäisi mielelläni näistä mitään

enkä syytä ketään sen pidemmälle, mutta totean, että näin tapahtui, että monta sataa miljoonaa markkaa yhtäkkiä löytyi tieinvestointeihin sen takia, että Tielaitoksen liikelaitostaminen piti saada vasemmistossa menemään eteenpäin ja työpaikkojen menetykset piti tällä tavalla saada jotenkin silitettyä.

Tämä ei ole kyllä aivan normaalia menettelyä, mitä meillä pitäisi olla. Ei tällaisia tieinvestointien ylimääräisiä rahoja myöskään budjettia koskeva lainsäädäntömme mukaan saisi ottaa kesken vuoden lisäbudjettiin ja tällaisen päätöksen yhteyteen, vaan ne pitää ottaa varsinaiseen budjettiin. Ainakin silloin, kun olin itse valtioneuvoston jäsen, kun tällaisia yritettiin, oikeuskansleri välittömästi huomautti, että tämä ei ole yllättävä, nopeasti tullut tarve, joka voidaan ottaa lisäbudjettiin, vaan tällaiset tarpeet pitää arvioida varsinaisen budjetin yhteydessä. Nyt näin ei menetellä. Tämä menettely on mielestäni kyseenalainen, mutta todellakin henkilöstön sopeuttamisohjelma liikelaitostamisuudistuksen yhteydessä on välttämätön ja tärkeä.

¹³¹ **Pekka Kuosmanen /kok:** Arvoisa puhemies! Minusta Tielaitoksen liikelaitostaminen on aivan oikea toimenpide siinä mielessä, että tänä päivänä tuotanto tekee hallinnolle tarjoukset Tielaitoksessa ja sama virkamieskunta päättää urakoista. Se on väärin yrittäjyyttä ja maanrakennusyrittäjyyttä kohtaan. Se epäkohta poistuu liikelaitostamisella. Yrittäjäkunta kannattaa tätä asiaa.

Säästöt tulevat siitä, että todella kilpailutetaan Tielaitoksen kaikki urakat, niin Tielaitoksen, liikelaitoksen kuin urakoitsijan kanssa, ja siitä syntyy miljoonien säästö.

Toinen asia lyhyesti. Kuntien valtionosuusjärjestelmä mielestäni pitäisi todella uudistaa niin, että kaikki tulovero kokonaisuudessaan jää asianomaiseen kuntaan, samoin arvonnäisävero. Kun valtionosuudet poistetaan, erot tasattaisiin yhteisverotuotolla.

¹³² **Erkki Kanerva /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Ed. Kiljusen puolitoista tuntia sitten peräänkuuluttama debatti taisi sittenkin tulla.

Ensinnäkin sanoisin ed. Kankaanniemelle, että menettelytavasta käyttämämme ilmaisut kaik-

kikin käyvät sitaatteihin laitettuina; juuri sitä se oli.

Mitä tulee myötätuntoon yrittäjiä kohtaan Tielaitoksen liikelaitostamisen suhteen, olen ed. Kuosmanen kanssa totaalisesti eri mieltä. Kun Tielaitos on investoinut maansiirtokalustoon mittavasti pärjätäkseen kilpailussa, sillä on mahdollisuus aloittaa niin epäterve kilpailu, että se kaataa useita pankin rahalla toimivia maansiirtoyrityksiä. Kun todelliset kilpailusäännöt paljastuvat, ne keltaiset autot maalataan tilaisuuttaan odottaneen monopolin väreihin.

¹³³ **Toimi Kankaanniemi /skl:** Arvoisa puhemies! Minä en ottanut kantaa itse Tielaitoksen liikelaitostamiseen tässä vaiheessa, vaan siihen menettelyyn, jolla se päätettiin hallituksessa ja jonka nyt ed. Erkki Kanerva vahvisti: menettelytavat eivät olleet päivänvaloa kestäviä. Parempi niistä on silloin puhuakin näin puolen yön aikaan.

Ed. Kuosmaselle totean, että meidän on nähtävä, ainakin minun, en ole vielä tutustunut tähän esitykseen, miten hoidetaan ne soravarat, jotka ovat tässä yhteydessä muutoksen alla, ja esimerkiksi kalusto, joka on Tielaitoksella ja nyt tulee liikelaitostamisen kautta liikelaitokselle. Miten niiden arvot käsitellään taloudellisesti? Säilyykö yrittäjillä tasavertainen asema tai paraneeko se? Nämä ratkaisut eivät välttämättä ole meillä vielä tiedossa, ja on syytä jättää varaus sen suhteen, voidaanko hyväksyä vai ei, siihen asti kun nämä asiat ovat kunnolla keskusteltavina.

Keskustelu päättyy.

Ensimmäinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

PÄIVÄJÄRJESTYKSEN ASIAT:**2) Lakialoite laiksi kansanedustajain eläkelain muuttamisesta**

Mietintöjen pöydällepano
Lakialoite LA 189/1999 vp (Antti Kalliomäki /sd ym.)
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 5/2000 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan varsinaiseen täysistuntoon.

3) Hallituksen esitys laiksi rintamasotilas-eläkelain 9 a §:n muuttamisesta

Mietintöjen pöydällepano
Hallituksen esitys HE 13/2000 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 6/2000 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan varsinaiseen täysistuntoon.

Ensimmäinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava varsinainen täysistunto on huomenna torstaina kello 18, kyselytunti huomenna kello 16.30.

Täysistunto lopetetaan kello 23.33.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen

